ĐÔNG TỬ

NGƯỜI CHA TỐT HƠN LÀ NGƯỜI THẦY TỐT

"Trở thành người cha thì dễ,
làm bổn phận người cha mới khó"
Diderot



Quảng Văn
vh NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

Người cha tốt hơn là người thầy tốt

Lời nhận xét của Chuyên gia nghiên cứu thanh thiếu niên, phó hội trưởng Hội Nghiên cứu Thanh thiếu niên Trung Quốc - Giáo sư Hoàng Chí Kiên.

"Sự giáo dục của người cha" mang đến cho trẻ khả năng tự lập, tâm lí tự tin, phẩm chất kiên cường, tinh thần dũng cảm; mang đến cho trẻ những đặc trưng tính cách như: sự kiên nhẫn, quyết đoán, tự tin, vui vẻ, độc lập... giúp trẻ tránh được những phẩm chất cá tính tiêu cực như ích kỉ chỉ biết đến lợi ích của bản thân, yếu đuối, dễ nóng giận, trầm lặng ít nói, tự ti xấu hổ, tình cảm lạnh nhạt, sợ hãi thất bại; từ đó trưởng thành lành mạnh.

Chuyên gia tâm lí, giáo dục Đông Tử đã cung cấp cho các bậc phụ huynh một khái niệm mới về "Sự giáo dục của người cha", tổng kết cảm nhận của mình trong nhiều năm nghiên cứu và dạy trẻ thành công, kết hợp hiệu quả giữa lí luận giáo dục mới của người cha và lí luận giáo dục hiện đại, lời văn ngắn gọn súc tích, ví dụ sinh động hấp dẫn, có tính ứng dụng và tính thực tiễn cao, cung cấp cho chúng ta một thông tin quý báu: Sự giáo dục của người cha có thể đạt đến những tầm cao mới... Sự phổ cập những quan niệm mới mẻ này sẽ từng bước hoàn thiện tính cách và tâm hồn trẻ, nâng cao tố chất và chỉ số thông minh của trẻ, khiến con đường tương lai của trẻ ngày càng rộng mở.

Đông Tử là người đã nhiệt tình đề xuất quan niệm "giáo dục của người cha", đồng thời cũng là người tích cực thực hiện quan điểm này. Nhiều năm trở lại đây, Đông Tử đã nghiên cứu về giáo dục gia đình dưới vị thế của một người làm cha, đồng thời dùng quan niệm giáo dục đó để dạy dỗ con gái Phạm Khương Quốc Nhất của mình. Sau khi con gái trưởng thành chứng tỏ sự thành công trong quan niệm giáo dục của ông, ông đã đem những kinh nghiệm đó chia sẻ với các phụ huynh. Người cha tốt hơn là người thầy tốt là một cuốn sách hay về giáo dục gia đình có cơ sở lí luận làm tiền đề đã được thực tiễn chứng minh thành công.

Lời mở đầu

Người cha tốt mới có con tốt Đông Tử

Bất luận là giáo dục gia đình hay giáo dục nhà trường, Trung Quốc luôn là đất nước coi sự giáo dục của người mẹ là chính. Sự giáo dục của người mẹ có nghĩa là người thực hiện giáo dục chủ yếu là nữ giới, ở nhà là mẹ, bà nội, bà ngoại, ở trường là cô giáo.

Sự mờ nhạt của người cha trong giáo dục gia đình dẫn đến hiện tượng "Mối quan hệ tình cảm nghiêng về những người mẹ". Người mẹ làm tất cả mọi việc, nhưng đại đa số các mẹ lại không nắm được cách dạy con khoa học, thường nuông chiều con quá mức. Kết quả là ngày càng có nhiều trẻ ích kỉ chỉ biết đến lợi ích của bản thân, yếu đuối, dễ nóng giận, trầm lặng ít nói, tự ti xấu hổ, tình cảm lạnh nhạt, sợ hãi thất bại... Trong khi đó, những thứ không thể thiếu trong quá trình trưởng thành của trẻ như khả năng tự lập, tâm lí tự tin, phẩm chất kiên cường, tinh thần dũng cảm thì lại dần mất đi.

Theo như một nghiên cứu gần đây của các nhà khoa học thuộc trường Đại học Yale(*) thì những đứa trẻ do người cha nuôi nấng trưởng thành có chỉ số thông minh cao hơn, có thành tích ở trường tốt hơn, khi bước ra xã hội cũng dễ dàng thành công hơn.

(*) Đại học Yale là một trong những viện đại học tư thục lâu đời ở Mĩ.

Colombo(*) từng nói: "Thế giới thuộc về những người dũng cảm". Trong cuộc đời của mỗi con người, dũng khí là thứ cần phải có, mà việc bồi dưỡng sự tự tin lại là ngọn nguồn của dũng khí. Sự tự tin của trẻ phần lớn lại có mối quan hệ mật thiết với cha mẹ. Không chỉ sự tự tin, người cha còn mang đến cho con những đặc điểm như sự kiên nhẫn, hào phóng, quả cảm, tự tin, vui vẻ, tự lập... những đức tính đó trở thành trụ cột tinh thần của trẻ, là nguồn gốc sức mạnh giúp trẻ trưởng thành.

Chính vì vậy, sự giáo dục của người cha cần phải được coi trọng.

Muốn nuôi dạy con tốt, trước hết chúng ta phải làm một người cha tốt.

Mọi người luôn thống nhất trong cách nhìn nhận, đánh giá về tiêu chuẩn của một đứa trẻ tốt nhưng lại không thống nhất về tiêu chuẩn của một người cha tốt. Vậy thế nào là một người cha tốt?

Nói đến người cha tốt, Đông Tử luôn nhớ đến một cảnh tượng thế này:

Hai năm trước khi ở Thẩm Dương, vào một buổi chiều tối mùa hè nóng bức, tôi đi bộ trên một con phố có những dãy nhà mái bằng san sát ở phía đông bắc bến xe Thẩm Dương. Băng qua một ngõ nhỏ bẩn thỉu, tôi thong dong đi về phía trước. Đột nhiên vang vọng bên tai tiếng ca lanh lảnh, theo tiếng ca đó, qua cánh cửa sổ đang mở, tôi nhìn thấy một người đàn ông trạc 30 tuổi, mặc quần đùi, cởi trần vừa đốt lò than vừa cao giọng hát; trên chiếc giường(**) có một cô bé khoảng 5,6 tuổi, mặc chiếc váy hoa, tung tăng nhảy múa theo tiếng hát của cha, trên mặt họ hiện rõ niềm vui...

(*) Cristoforo Colombo (1451-1506): Nhà hàng hải người Ý, và cũng là đô đốc của Hoàng đế Castilla. Những chuyến vượt Đại Tây Dương của ông đã mở ra những cuộc thám hiểm châu Mĩ, cũng như quá trình thực dân hoá của châu Âu.

(**) Nguyên văn là chữ 炕(kàng): Một loại giường xây bằng gạch hoặc đất, ở dưới có bếp lửa, có thể sưởi ấm, thường thấy ở miền bắc Trung Quốc.

Tôi mải mê quan sát hai cha con, không ngờ đã dừng lại ở đó mấy phút. Nhiều năm làm báo đã hình thành cho tôi thói quen chuyện gì cũng muốn tìm hiểu, nhưng lần này tôi đã kìm chế cảm xúc của mình, đợi họ hát xong tôi đã lặng lẽ rời bước, tôi không muốn làm phiền giây phút họ đắm chìm trong niềm vui và hạnh phúc bên nhau...

Căn cứ vào đặc điểm ngôi nhà mà hai cha con ở (thường là kiểu nhà trọ dành cho những công nhân ở tỉnh khác đến thuê) và cách ăn mặc của họ, Đông Tử đoán rằng, người cha này không phải là người có tiền cũng không phải là người có quyền. Nhưng theo Đông Tử, anh ta là một

người cha tốt mà không một người cha có tiền, có quyền, có danh vọng, có địa vị nào có thể sánh được! Bởi anh ta có thể mang lại niềm vui cho đứa con của mình. Đối với một đứa trẻ, có thứ gì quan trọng hơn niềm vui chứ?

Niềm vui có thể mang lại cho trẻ sự lạc quan, sự tự tin, niềm hi vọng... Một người cha có thể đem đến cho contất cả những điều này thì đó là một người cha tốt.

Cho nên tiêu chuẩn của một người cha tốt không liên quan đến tiền bạc, quyền lực hay vật chất. Dù của cải có nhiều hay địa vị có cao đến đâu, nhưng chỉ mải mê kiếm tiền, không quan tâm chăm sóc con cái, thì dù có cho con bao nhiêu tiền, cho con hưởng thụ cuộc sống vật chất đầy đủ đến thế nào đi nữa, bạn vẫn không phải là một người cha tốt. Bởi đời sống tinh thần mà trẻ cần hoàn toàn trống rỗng, một khi chúng ta không thể thỏa mãn nhu cầu tinh thần của trẻ, chính là đã làm tổn thương tâm hồn của trẻ. Một người cha làm tổn thương tâm hồn của con mình, chắc chắn không phải là một người cha tốt.

Đương nhiên, không có tiêu chuẩn thống nhất để đánh giá một người cha tốt. Nhưng khi con cần bạn có thể giúp đỡ; khi con buồn bạn có thể động viên; khi con mắc lỗi sai bạn không mắng mỏ mà kiên trì nói chuyện để hiểu con; khi con cảm thấy mơ hồ hoang mang bạn có thể hướng dẫn và giúp đỡ; khi con làm đúng bạn có thể khen ngợi, tán thành; khi con thành công bạn có thể chia sẻ... Đây hiển nhiên là những điều mà một người cha tốt nên làm.

Nếu như bạn là một người cha có thể kiên trì tập thể dục cùng con, chơi cùng con; biết khống chế tâm trạng, cảm xúc của bản thân, hài hước; luôn chú trọng phát triển tố chất và bồi dưỡng những thói quen, phẩm chất đạo đức tốt đẹp; có thể lạc quan nhìn nhận và đối xử công bằng với trẻ; có tâm thái, có tấm lòng rộng mở, luôn đặt mình ở địa vị của con để suy nghĩ cho con, đồng thời luôn hiểu, tôn trọng, tín nhiệm con; thì con của bạn chắc chắn sẽ là một đứa trẻ tốt!

Thực tế đã chứng minh, có cha tốt mới có con tốt, một người cha đạt tiêu chuẩn còn hơn một trăm giáo viên ưu tú!

Chương I NGƯỜI CHA TỐT LÀ NGƯỜI THẦY TỐT CỦA CON

“Người thầy vỡ lòng” đạt tiêu chuẩn của con

“Giáo dục vỡ lòng” thể hiện tấm lòng của cha mẹ với con cái có tầm quan trọng to lớn trong cuộc đời con

“Dạy con biết đi, dạy con biết nói” là trách nhiệm chung của tất cả các bậc làm cha mẹ với con cái. Dường như với mỗi người, cha mẹ chính là người thầy vỡ lòng dạy con biết đi, biết nói, biết sống và biết làm người.

Lần đầu tiên con bị ngã, là cha mẹ nói với con khi ngã con phải tự mình đứng dậy; lần đầu tiên con khóc, là cha mẹ nói với con khóc chính là tình cảm chân thành từ nội tâm của mình, chỉ có điều con phải học cách khống chế tình cảm ấy; lần đầu tiên con cười, là cha mẹ cho con biết cuộc sống có rất nhiều ý nghĩa; lần đầu tiên con gục ngã, là cha mẹ cho con học cách kiên cường đối mặt với khó khăn.

Gia đình là trường học, là nơi diễn ra tiết học đầu tiên của mỗi người sau khi lọt lòng mẹ; cha mẹ là những người thầy đầu tiên của con. Đây là hai điều “đầu tiên” mà không có bất cứ thứ gì có thể thay thế được. Cổ ngữ có câu: “Khổng Tử gia nhi bất tri mạ, Tăng Tử gia nhi bất tri nộ, sở dĩ nhiên giả, sinh nhi thiện giáo dã”(*). Cho nên sự giáo dục của cha với con là giáo dục sớm, mang tính khai sáng.

___

(*) Tạm dịch: Con của Khổng Tử không biết mắng chửi, con của Tăng Tử không biết nóng giận, điều này là do giáo dục mà nên.

Theo năm tháng, trẻ lớn lên, dần dần được tiếp xúc với những sự vật, con người ngoài xã hội, tiếp xúc với những điều chân thiện mĩ và cả những điều xấu xa. Người lớn chúng ta không thể nào ngăn cản được điều đó, bởi hàng ngày tivi, internet đều cũng không ngừng phản ánh hiện thực xã hội ở các góc độ khác nhau. Sự ảnh hưởng này vừa có mặt tốt lại vừa có mặt xấu. Đặc

biệt là đối với trẻ mầm non bởi trẻ ở độ tuổi này không có khả năng phân biệt phải trái đúng sai, nhưng trẻ lại có năng lực cảm thụ nhạy bén hơn người lớn.

Trong cuộc sống hàng ngày, nếu như các bậc phụ huynh có thể dựa vào đặc điểm trên của trẻ, tận dụng những việc nhỏ nhất trong cuộc sống hàng ngày để giúp trẻ nhận biết, phân biệt những việc phải trái đúng sai, để trẻ tỏ tường được thế nào là chân thiện mĩ, thế nào là tà ác xấu xa, thì mới có thể giúp trẻ bồi dưỡng tính cách đứng về lẽ phải, từ đó ngăn chặn việc tâm hồn trẻ bị xói mòn bởi những thứ phản giáo dục.

Từ 3 đến 6 tuổi thường được gọi là giai đoạn trước tuổi đến trường, cũng chính là giai đoạn giáo dục sớm mà mọi người thường nói. Đây là thời kì quan trọng trong sự phát triển tâm sinh lí của trẻ. Tục ngữ có câu: “Gần mực thì đen, gần đèn thì sáng”. Giai đoạn mầm non là giai đoạn khởi đầu hun đúc nhân cách một con người, rất nhiều năng lực cơ bản của con người hình thành trong giai đoạn này như năng lực biểu đạt ngôn ngữ, các động tác cơ bản, một số thói quen trong cuộc sống và tính cách cũng dần được hình thành trong giai đoạn này. Nhà tâm lí học người Mỹ Benjamin Bloom(**) cho rằng, sự phát triển năng lực trí tuệ của một con người nếu như đến 17 tuổi được tính là 100%, thì giai đoạn trẻ được 4 tuổi sẽ đạt 50%, giai đoạn từ 4 đến 8 tuổi tăng thêm 30%, giai đoạn từ 8 đến 17 tuổi chỉ tăng thêm 20%. Có thể thấy giai đoạn trước 5 tuổi là thời kì trẻ phát triển trí tuệ nhanh nhất, cũng là thời kì tốt nhất để tiến hành giáo dục bồi dưỡng trí tuệ của trẻ. Việc các bậc phụ huynh tiến hành phương pháp giáo dục gia đình trong giai đoạn này là điểm mấu chốt trong sự phát triển trí tuệ sớm của trẻ.

(**) Benjamin Bloom (1913-1999): nhà tâm lí học, nhà giáo dục học, giáo sư tiến sĩ về giáo dục học tại trường Đại học Chicago, đồng thời là chủ tịch Hiệp hội nghiên cứu giáo dục Mỹ.

Từ cổ chí kim, rất nhiều hiền tài đã nhận sự giáo dục bài bản của gia đình trong thời kì ấu thơ, đây là một yếu tố quan trọng giúp họ thành công sau này. Ví dụ như sự thành công của Goethe(*) chính là nhờ có sự giáo dục sớm của gia đình. Khi Goethe 2, 3 tuổi, cha của ông đã đưa ông đi dã ngoại, quan sát tự nhiên, bồi dưỡng khả năng quan sát của ông. Khi Goethe 3, 4 tuổi, cha ông dạy ông hát, đọc ca dao, kể cho ông nghe những câu chuyện thiếu nhi, đồng thời để ông kể chuyện trước mặt mọi người, nhằm bồi dưỡng khả năng biểu đạt của ông. Những hình thức giáo dục có ý thức như vậy, khiến Goethe từ nhỏ đã ham học hỏi và tìm tòi. Lúc 8

tuổi, Goethe đã có thể đọc được các loại sách viết bằng tiếng Đức, Nga, Anh, Ý, La tinh và Hi Lạp; 14 tuổi, ông có thể viết kịch; 25 tuổi chỉ trong vòng một tháng ông đã cho ra đời cuốn tiểu thuyết dưới dạng thư nổi tiếng Nỗi đau của chàng Werther(**).

(*) Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832), được coi là một trong những vĩ nhân của nền văn chương thế giới. Ông là một nhà thơ, nhà viết kịch, tiểu thuyết gia, nhà văn, nhà khoa học, họa sĩ của Đức.

(**) Nỗi đau của chàng Werther (tiếng Đức: Die Leiden des jungen Werther) ra đời trong năm 1774 và được tái bản lần 2 vào năm 1787. Được đánh giá là tác phẩm đầu tiên của thế kỷ XVIII tạo được tiếng vang mạnh mẽ dội đến các nước xung quanh, nhất là trong phong trào lãng mạn tại Pháp, Ý và Anh (Lược sử văn học Đức). Ở Việt Nam, tác phẩm này được dịch giả Quang Chiến chuyển ngữ, GS Hoàng Trinh viết lời giới thiệu, Nxb Văn học in lần đầu năm 1982.

Nếu trong thời kì ấu thơ, không nhận được sự giáo dục tốt từ gia đình, thì sự phát triển trí tuệ của trẻ cũng sẽ bị ảnh hưởng không nhỏ. Ví dụ như trường hợp của Kamala - “em bé sói” ở Ấn Độ, được sói nuôi từ nhỏ. Khi được phát hiện thì cô bé đã 8 tuổi, cô bé có những thói quen sinh hoạt giống với sói như đi bằng bốn chân, ăn thịt sống, ban ngày sống chui lủi, ban đêm mới hoạt động. Phải mất 2 năm tập luyện, cô bé mới có thể đứng dậy, thêm 6 năm nữa để biết đi, trong vòng 4 năm, cô bé chỉ học được bốn từ đơn giản. Khi được 17 tuổi, khả năng phát triển về trí lực của cô bé chỉ bằng trình độ của một đứa trẻ 3 tuổi bình thường.

Theo như tờ Phụ nữ Trung Quốc, một người công nhân họ Mã ở thành phố Nam Kinh tỉnh Giang Tô, Trung Quốc do thần kinh không bình thường, luôn sợ con bị hãm hại, nên đã nhốt ba đứa con gái của mình ở trong nhà từ nhỏ, không cho chúng tiếp xúc với thế giới bên ngoài, mười mấy năm sau những đứa trẻ này có năng lực trí tuệ thấp, phản ứng chậm chạp; gần như bị ngu đần.

Từ những ví dụ trên, chúng ta thấy rằng không thể coi thường tác dụng của việc giáo dục vỡ lòng trong giai đoạn đầu đối với trẻ.

Nhưng việc giáo dục vỡ lòng không phải cứ thực hiện càng sớm càng tốt, mà đây là một quá

trình khoa học. Quá sớm hoặc quá muộn đều bất lợi đối với việc phát triển trí tuệ và ý thức tư duy của trẻ. Cũng giống như câu chuyện ngụ ngôn "Thúc lúa lớn nhanh"(*), nếu như các bậc phụ huynh tiến hành giáo dục quá sớm lúc mà sự phát triển về tâm lí và trí tuệ của trẻ vẫn chưa tới tầm, thì trẻ sẽ không thể tiếp thu được, dẫn tới việc giáo dục không có hiệu quả, còn khiến trẻ có cảm giác chán nản, sợ hãi đối với việc học, để lại hậu quả khó lường về sau. Không ít phụ huynh muốn con mình có một sự khởi đầu sớm, hi vọng trong giai đoạn mẫu giáo con có thể biết đọc biết viết và biết làm toán nên đã cho trẻ học chữ, học toán trước. Điều này thực ra đã tạo áp lực cho trẻ quá sớm, thậm chí khiến trẻ chán ghét việc học.

(*) Đây là câu chuyện ngụ ngôn kể về một người đời Tống, vì muốn lúa của mình lớn nhanh nên đã nhổ nó lên, khiến lúa bị chết hết. Về sau câu chuyện này được đem ra để ám chỉ hành động nóng vội đốt cháy giai đoạn, không tuân thủ theo trình tự thời gian, dễ dẫn đến thất bại.

Giáo dục vỡ lòng, đặc biệt là sự dạy dỗ của cha đối với con có thể tiến hành ở khắp nơi. Tôi đã từng đọc

một câu chuyện như sau:

Trên một đoạn đường đông đúc, xe cộ đi lại như mắc cửi, ở một ngã tư bị tắc đường, một tài xế taxi đã chỉ vào một tòa nhà và nói: "Con trai, con nhìn xem! Đây là bệnh viện Nam Sơn, nơi con đã chào đời". Đứa con trai mới 2,3 tuổi ngồi bên cạnh, ngạc nhiên hỏi: "Bệnh viện Nam Sơn?". "Ừ, đúng rồi con đến với thế giới từ chính nơi này". " Thế giới?". "Ồ, con vẫn còn nhỏ, sau này lớn lên, cha sẽ kể cho con...".

Bất cứ ở đâu trên đường, trên xe hay trên thuyền... cha mẹ đều có thể dạy con. Điều đặc biệt của người cha này là ở chỗ, ông là một tài xế taxi. Trong lúc chờ đợi khi bị bị tắc đường, người cha đã tiến hành sự giáo dục đối với con. Không phải chỉ những người có tiền của, có học vị mới chú trọng vào việc dạy dỗ con cái, mà hầu hết các bậc cha mẹ đều đang âm thầm dành từng phần nhỏ cho con, hành động tích tiểu thành đại này đã dần tạo nên một con đường trưởng thành vững chắc trong mỗi bước con đi. Hi vọng khi lớn lên, đứa trẻ - con người tài xế taxi đó vẫn còn nhớ cái tên mà người cha nhắc đến trong buổi chiều ấm áp đó. Bởi có thể tiếp nhận sự cống hiến nhỏ nhoi này của người cha đối với đứa trẻ ấy là một điều vô cùng hạnh phúc.

Sự dạy dỗ của cha mẹ đối với trẻ dù được tiến hành trong thời gian nào, dưới hình thức nào có ý thức hay vô ý thức, có kế hoạch hay không có kế hoạch, tự giác hay không tự giác; thì mọi ngôn từ, cử chỉ và hành động của cha mẹ đều ảnh hưởng đến thói quen sống, hành vi đạo đức cũng như cử chỉ lời nói của trẻ. Không chỉ vậy, tác dụng ngầm của sự giáo dục này là rất lớn, theo suốt cuộc đời của con người, có thể nói sống đến già học đến già, cho nên Đông Tử mới gọi các bậc cha mẹ là "người thầy suốt đời" của con.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. "Người thầy vỡ lòng" phải có tính quyền uy

Tính quyền uy là sự thể hiện quyền lực và uy lực đối với trẻ. Sự tồn tại của gia đình dựa trên quan hệ huyết thống, quan hệ nuôi dưỡng, quan hệ tình cảm giữa cha mẹ và con cái. Trên cả phương diện luân lí đạo đức và đời sống vật chất, con cái đều phải dựa dẫm nhiều vào cha mẹ; thêm vào đó là tính thống nhất về lợi ích cơ bản của các thành viên trong gia đình; tất cả những điều này đã quyết định sự kìm hãm của cha mẹ đối với con cái, cho nên hình thức giáo dục này dễ khiến con cái tiếp nhận và phục tùng sự dạy dỗ của cha mẹ. Cha mẹ biết sử dụng hợp lí điều này sẽ rất có lợi đến việc hình thành những phẩm chất đạo đức, những thói quen hành vi sống tốt của trẻ, đặc biệt là trong giai đoạn trẻ vẫn còn nhỏ. Trong quá trình chơi với các bạn, khi xuất hiện tranh chấp, trẻ thường dùng những lời nói của cha mẹ để chứng minh tính hợp lí trong hành vi lời nói của mình, ví dụ chúng rất thích nói "Cha tớ nói vậy" hoặc "Mẹ tớ làm thế"…

Trong những năm tháng ấu thơ của trẻ, người cha đóng hai vai trò rất quan trọng, vừa là người đảm bảo cuộc sống vật chất đầy đủ cho con, vừa là người hướng dẫn khai sáng cho cuộc đời của con. Hiệu quả của việc giáo dục của người cha phụ thuộc vào mức độ quyền uy mà người cha thiết lập. Sự thiết lập này nhất nhất phải được xây dựng trên cơ sở tôn trọng nhân cách trẻ, chứ không phải theo chế độ phong kiến cha mẹ đặt đâu con ngồi đấy. Người cha sáng suốt là người không chỉ hiểu rõ tầm quan trọng của sự thiết lập tính quyền uy, mà còn hiểu được rằng quyền uy không phải dựa vào sự ép buộc, cưỡng chế hay là sự phán đoán chủ quan, mà phải kết hợp khéo léo giữa các phương pháp vừa cứng rắn lại vừa mềm mỏng.

2. "Người thầy vỡ lòng" phải có tính cảm hóa

Tính tự nhiên và tính chặt chẽ trong mối quan hệ huyết thống giữa cha mẹ và con cái khiến những tình cảm buồn vui của cha mẹ có ảnh hưởng đến tâm trạng của trẻ, và ngay cả trẻ nhỏ cũng bị ảnh hưởng. Con cái có thể hiểu thấu những việc làm của cha mẹ thông qua sợi dây tình cảm. Cách giải quyết các vấn đề và các mối quan hệ phát sinh ở xung quanh của con cái cũng rất dễ chịu sự ảnh hưởng từ cách giải quyết của cha mẹ. Nếu cha mẹ nóng nảy, thiếu lí trí, luôn lấy tình cảm để giải quyết sự việc, trước một sự việc phát sinh đột ngột vì sợ hãi bất an mà trở tay không kịp thì cũng có thể ảnh hưởng không tốt đến con cái. Trong những tình huống như thế, nếu người cha bình tĩnh xử lí, thì sau này khi gặp sự cố người con đó cũng sẽ bĩnh tĩnh giải quyết. Như vậy mới có thể phát huy tác dụng tích cực đối với việc xây dựng phẩm chất tâm lí cho trẻ.

3. "Người thầy vỡ lòng" phải có tính kịp thời trong việc giáo dụctrẻ

Quá trình giáo dục vỡ lòng của cha mẹ với trẻ là hành vi giáo dục cá biệt, so với giáo dục ở trường học, nó phải mang tính kịp thời hơn. Cha mẹ là người nắm rõ mọi thứ của con trẻ, khi con có chút thay đổi dù là một ánh mắt hay một nụ cười, cha mẹ đều có thể nhận biết. Vì thế, cha mẹ có thể thông qua hành vi cử chỉ của trẻ để kịp thời nắm bắt trạng thái tâm lí của con, phát hiện vấn đề, không để vấn đề đi quá xa, kịp thời giáo dục dạy bảo, tiêu diệt triệt để những thói quen xấu của trẻ ngay trong thời kì trứng nước.

Trong bộ phim Awara(*) của Ấn Độ có một câu châm ngôn kinh điển là: "Con trai của kẻ trộm chưa chắc sẽ là kẻ trộm, con trai của quan tòa chưa chắc sẽ là quan tòa". Cho nên bạn là ai không quan trọng, quan trọng là bạn sẽ để con mình trở thành người như thế nào. Rất nhiều người quyền cao chức trọng, có địa vị trong xã hội đều do những người cha người mẹ hết sức bình thường dạy dỗ mà nên.

(*)Awara hay Người lưu lạc: Tác phẩm điện ảnh nổi tiếng phản ánh hiện thực xã hội đen tối của tầng lớp thượng lưu Ấn Độ, đồng thời ca ngợi chủ nghĩa nhân đạo và tình yêu trong sáng. Năm 1953, bộ phim đã giành được giải thưởng tại Liênhoan phim Quốc tế Cannes.

Cuộc sống chính là giáo dục, giáo dục ẩn chứa trong cả những điều nhỏ nhất, giáo dục vỡ lòng

cũng vậy. Chỉ có "người thầy vỡ lòng" đạt tiêu chuẩn mới có thể giáo dục nên những đứa trẻ ưu tú.

Cùng trẻ làm những việc trẻ thích

Hãy để trẻ làm những việc trẻ thích. Việc cha mẹ thay con làm tất cả mọi việc là một trong những nguyên nhân chính hình thành tính cách nhu nhược dựa dẫm của trẻ.

Được làm những việc mình thích sẽ khiến bản thân mình cảm thấy vui. Trẻ được làm những việc mà chúng thích đương nhiên chúng cũng cảm thấy vui.

Hãy để trẻ khám phá thế giới tự nhiên tươi đẹp.

Thế giới tự nhiên tươi đẹp và thần kì ẩn chứa vô vàn tri thức, có thể nói trên thế giới không có người thầy nào tốt hơn thế giới tự nhiên. Chúng ta không nên tách rời trẻ khỏi nó. Cuối tuần, cha mẹ có thể cho trẻ đi khám phá thiên nhiên. Khi trẻ hòa mình vào thế giới tự nhiên, trẻ cảm nhận được sự thần kì huyền diệu trong đó, khả năng quan sát của trẻ sẽ ngày càng nhạy bén, sức tưởng tượng của trẻ sẽ ngày càng phong phú, nhận thức của trẻ về các loài sinh vật ngày càng tinh tế, hơn nữa có thể nâng cao năng lực thưởng thức cái đẹp của trẻ.

Không chỉ như vậy, thế giới tự nhiên tươi đẹp cũng để lại cho trẻ những ấn tượng và kí ức tốt đẹp, đây có thể coi là của cải quý giá không thể cân đong đo đếm được. Trong cuốn sách Chơi qua tiểu học(*), con gái Phạm Khương Quốc Nhất (Y Y) của tôi đã miêu tả cảm giác "vui bất tận" của một ngày làm ngư ông, đi hái táo, ngồi trên xe điện đi dã ngoại... Những kí ức này sẽ theo con đi suốt cuộc đời.

(*) Chơi qua tiểu học là cuốn sách của tác giả Phạm Khương Quốc Nhất - con gái của Đông Tử, được xuất bản vào năm 2006, tại Nhà xuất bản Trẻ em Hồ Nam.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Làm thỏa mãncảm giác vui vẻ và cảm giác có thu hoạch của trẻ

Thời thơ ấu có rất nhiều sắc màu, niềm vui và tiếng cười luôn ngập tràn trong cuộc sống của trẻ.

Chỉ cần để ý, chúng ta sẽ phát hiện ra những thứ mà trẻ đặc biệt quan tâm qua hành vi ngôn ngữ của trẻ. Khi trẻ đi bộ bên ngoài, trẻ sẽ đếm những viên gạch dưới chân và đi từng bước theo từng viên gạch, sau đó đếm loạn lên, cuối cùng cười phá lên rồi bắt đầu đếm lại. Trẻ cũng sẽ cảm thấy thú vị khi xiêu vẹo bước theo chiếc bánh xe màu lăn đi lăn lại. Có thể đối với người lớn đây là những việc vô vị, nhưng khi nhìn thấy nụ cười trên khuôn mặt rạng rỡ của trẻ, chúng ta sẽ hiểu trẻ đang rất vui vẻ.

Có khi ngồi trên thảm cỏ rộng lớn, trẻ sẽ rất ngạc nhiên phát hiện ra ở đây có một con sâu rất to. Thế là trẻ sẽ thắc mắc ở bên dưới thảm cỏ sẽ có cái gì. Trẻ bò trên thảm cỏ, đứa dùng tay, đứa cầm cành cây, tìm kiếm dưới thảm cỏ: “Ha ha, nhanh lại đây xem, tớ tìm được thứ này này”. Sau khi cẩn thận lau sạch đám bùn đất bám trên đồ vật thì phát hiện ra hóa ra nó là một viên đá nhỏ. Trong chốc lát có thể chúng sẽ nản lòng. “Không sao, mình tìm tiếp”. Sau một thời gian đào bới, lật tung cả rễ cỏ lên để tìm báu vật, chúng thu được một số chiến lợi phẩm: vài mẩu gỗ xếp hình bị hỏng, mấy cái vỏ ốc sên, còn có một ít xác chết khô của mấy con sâu nhỏ... Có thể những thứ này thật sự không có ý nghĩa gì, nhưng trên khuôn mặt trẻ, trong ánh mắt trẻ chúng ta thấy hiện lên hai chữ “vui vẻ”.

Lợi ích đầu tiên của việc để trẻ làm những điều trẻ thích đó là thỏa mãn cảm giác vui vẻ và cảm giác có thu hoạch của trẻ.

2. Chia sẻ niềm vui cùng trẻ

Nhà văn nổi tiếng Chu Tự Thanh(*) từng nói: “Phải để trẻ tự rèn luyện, không thể bao bọc trẻ giống như gà con suốt ngày ẩn dưới đôi cánh của mẹ, như vậy cả đời trẻ sẽ không có triển vọng”. Có một số phụ huynh không cho trẻ làm bất cứ việc gì mà không biết rằng cuộc sống sung sướng, thoải mái, bình lặng, yên ổn sẽ cướp đi của trẻ cơ hội thể hiện bản thân, cuộc sống cơm bưng nước rót sẽ làm giảm khả năng sống tự lập của trẻ. Do đó, muốn bồi dưỡng trẻ thành một người mạnh mẽ, trước hết cha mẹ phải cổ vũ trẻ làm những việc trong khả năng của mình, để trẻ học cách sống tự lập, cách rèn luyện bản thân.

(*) Chu Tự Thanh (1898-1948) tên thật là Tự Hoa, hiệu Thu Thực, sau cải tên thành Tự Thanh, tự Bội Huyền. Ông là tác giả nổi tiếng thành danh ở thể loại tản văn, thơ với phong cách nghệ thuật độc đáo.

Y Y ngay từ lúc 5 tuổi đã thường xuyên chủ động giúp mẹ làm việc nhà trong đó công việc nổi bật nhất là nấu cơm. Nghe chúng tôi kể, ngay từ tấm bé chúng tôi đã biết nấu cơm rồi, Y Y liền rất hào hứng muốn thử nấu cơm, con nài nỉ mấy lần nhưng tôi không đồng ý bởi xét đến vấn đề an toàn khi sử dụng gas, tôi không an tâm. Nhưng con vẫn giúp chúng tôi những việc như nhặt rau, rửa rau. Nhiều khi tôi đang bận bịu trong bếp, con chạy vào, nói: “Cha ơi, cho con làm trợ thủ của cha nhé!”. Sau đó, Y Y không cam tâm chỉ làm ”trợ thủ”, con muốn tự mình vào bếp nấu một lần. Qua lần sinh nhật con tròn 8 tuổi không lâu, dưới sự hướng dẫn của tôi, Y Y lần đầu tiên làm đầu bếp nhưng đáng tiếc chân tay vụng về, làm món trứng sốt cà chua không thể ăn nổi.

Sau đó không lâu, Y Y học cách làm bánh mật ong dạy trên truyền hình, thế là thêm một lần nữa lại “vào trận chiến” dưới sự giám sát của mẹ. Theo lời dặn dò của Y Y, vợ tôi chuẩn bị cho con đầy đủ các nguyên liệu như bột mì, đường, sữa, trứng, mật ong, dầu thực vật... Thế là Y Y bắt đầu “công trình” của mình. Đầu tiên con cho nước vào bột mì nguấy đều lên, tiếp đó lại cho đường, trứng, sữa, mật ong vào nhào cùng. Sau đó để cục bột mì đã nhào được lên thớt, chia thành các miếng nhỏ, nặn thành những miếng bánh mỏng đều nhau. Y Y đặt nồi lên bếp, bật bếp, đợi nồi nóng, cẩn thận đổ dầu vào nồi rồi cho bánh vào nồi. Khi dầu đã nóng, Y Y hốt hoảng nhìn. “Không được rồi, hỏng rồi”. Con vừa nói vừa vội vàng lật bánh. Tay con không cẩn thận cọ vào nồi, đau quá! Con giơ tay lên thổi, có vẻ đau lắm nhưng nhất định không cho mẹ xem, mà vẫn tiếp tục làm món bánh của mình.

Trong chốc lát, trong nồi tỏa ra hương thơm, cả hai mặt của bánh đã được rán vàng, có thể gắp ra. Y Y tắt bếp cẩn thận rồi dùng thìa xúc bánh vào đĩa, bê đến bàn ăn. Khi con nói “Cả nhà ăn cơm thôi”, nhìn con như một anh hùng. Cả nhà tôi hạnh phúc thưởng thức món ăn của con.

3. Cho trẻ sự tự do về tâm hồn

Tuổi thơ tôi mặc dù vật chất nghèo nàn thiếu thốn, nhưng tâm hồn tôi rất phóng túng tự do, tôi

lớn lên mà không có bất kì gánh nặng và sự gò bó nào. Bởi thời đó không có áp lực học tập, không có những bài tập chờ đợi, không có sự kì vọng lớn lao của cha mẹ và thầy cô; tôi có thể tự do đi khám phá thiên nhiên, nặn đất, đuổi bướm hái hoa, thoải mái cùng anh chị em bạn bè chơi những trò chơi mà mình thích như bịt mắt bắt dê, cảnh sát bắt kẻ trộm... Khác với trẻ em hiện nay, vừa tan học là cắm đầu vào làm bài tập, tôi có thể chạy nhảy ở ngoài đồng đến tối mới về nhà; tôi có thể thỏa thích nhào lộn trên bãi đất, mà không bị cha mẹ giám sát suốt ngày, lo con làm bẩn quần áo do va vào cái này vấp vào cái kia; tôi có thể cả ngày đi theo đoàn kịch về thôn biểu diễn, mà không bị cha mẹ thúc đi học thêm lớp này lớp kia…

Sống trong những ngôi nhà như cái lồng chim giữa khu đô thị cao ốc hiện đại, nhu cầu hoạt động ngoài trời của con người càng ngày càng yếu, hoạt động ngoài trời của các trẻ dần bị coi thường, thậm chí bị hạn chế. Ngày nay, cảnh chiều chiều những đám trẻ cùng nhau chơi nhảy dây, ném cầu như trước đây ngày càng khó gặp.

Ngoài nguyên nhân khách quan là kiến trúc đô thị ngày càng chật hẹp, không gian chơi của trẻ bị mất đi, nguyên nhân chủ yếu của việc trẻ mất quyền được hoạt động ngoài trời xuất phát từ tư tưởng của cha mẹ. Hiện nay mỗi gia đình chỉ có một con, cha mẹ giữ con khư khư cả ngày bên mình, cho con ra ngoài chơi thì sợ có vấn đề xảy ra với con. Cha mẹ nghĩ con ra ngoài chơi rất mệt, lại thêm bụi bẩn… nên cho rằng để con ở trong nhà là an toàn nhất, cha mẹ cũng yên tâm nhất.

4. Cho trẻ niềm vui thuộc về mình

Để trả lại cho con niềm vui vốn thuộc về con, tôi luôn để Y Y chơi thoải mái các trò chơi mà con thích, đương nhiên các trò chơi này đều phải đảm bảo tính an toàn. Tôi luôn kiên trì một quan điểm: Trong quá trình trẻ trưởng thành, vui chơi là một phần không thể thiếu. Cho nên, không chỉ để trẻ vui chơi thoải mái, mà còn để trẻ chơi cả ở nhà và thế giới bên ngoài rộng lớn.

Bảo vệ tính hiếu kì của trẻ

Nhìn từ góc độ nuôi nấng dạy dỗ một đứa trẻ thì một bộ quần áo bẩn, một món đồ chơi bị rơi vỡ so với sự phát triển cả đời của trẻ thì có gì đáng tính toán?

Tính hiếu kì là nguồn gốc tạo nên hứng thú học tập cho trẻ. Hiếu kì, ham hỏi, hiếu động, mong

muốn thông qua sự tìm tòi của mình để hiểu biết thế giới chính là bản tính của trẻ.

Các nhà tâm lí học định nghĩa tính hiếu kì chính là phản ứng thăm dò của cá thể đối với những kích thích mới lạ. Con người có bản năng muốn tìm hiểu và tìm tòi những sự vật và hiện tượng mới mẻ. Trong tâm hồn của những đứa trẻ mới bước vào khám phá thế giới luôn đầy ắp khát vọng tìm tòi, khám phá, phát hiện thế giới vô cùng thần bí, mới lạ quanh mình; tính hiếu kì quý giá này chính là tia sáng trí tuệ của trẻ, đồng thời là động lực cơ bản thúc đẩy trẻ học tập.
Nghiên cứu đã chứng minh, trẻ giàu tính hiếu kì có thể duy trì được tính ham học hỏi vốn có, luôn tìm thấy niềm vui trong quá trình tiếp nhận tri thức; niềm vui này lại kích thích cổ vũ trẻ quên đi mệt mỏi, tìm tòi những lĩnh vực mới mà mình chưa biết, thúc đẩy sự phát triển trí tuệ của chúng. Tính hiếu kì giống như động cơ của một chiếc xe đua có tính năng vượt trội, bảo đảm cho chiếc xe tiến về phía trước, luôn luôn đứng đầu trong cuộc đua tranh quyết liệt.

Thường xuyên ở bên cạnh trẻ bạn nhất định sẽ phát hiện ra có nhiều vấn đề trẻ không thể hỏi hết, và trẻ luôn tò mò về thế giới tự nhiên bao la rộng lớn.

Rất nhiều phụ huynh vì muốn tránh cho trẻ những tai nạn ngoài ý muốn, sợ trẻ làm hỏng đồ nên khi trẻ trèo lên trèo xuống, không ngừng sờ hết vào thứ này đến thứ khác, thì thường nói với trẻ: “Đừng động vào, bẩn!”, “Đừng sờ vào, nguy hiểm”, “Con đến đây làm gì, không có việc của con ở đây”...

Bản tính hiếu kì của trẻ quyết định sự hứng thú của trẻ đối với những đồ vật lần đầu tiên trẻ nhìn thấy, nên việc trẻ nghịch ngợm thì cũng phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ. Lúc này các bậc phụ huynh nên hướng dẫn trẻ, giám sát bảo đảm tính an toàn cho trẻ, để trẻ được giải phóng chân tay, nếu không rất có thể người lớn chúng ta sẽ làm “thui chột” tinh thần ham học hỏi của một nhà phát minh nhí.

Xét từ góc độ nuôi dưỡng dạy dỗ một đứa trẻ, một bộ quần áo bẩn, một cái đồ chơi bị hỏng so với sự phát triển cả đời của trẻ thì có gì đáng tính toán? Trẻ đang trong lứa tuổi phát triển, nên có rất nhiều sinh lực, luôn tràn ngập sự hiếu kì với thế giới, nếu như trói buộc trẻ quá mức sẽ làm giảm khả năng sáng tạo và năng lực tìm tòi khám phá của trẻ.

Trẻ thường chỉ vào những đồ vật mới lạ và hỏi “Đây là cái gì? Kia là cái gì? Tại sao lại như thế?”... Cha mẹ đừng nên xem thường những thắc mắc kì lạ này của trẻ bởi trong đó luôn ẩn

chứa những tiềm năng không thể ngờ tới được. Khi nghiên cứu động lực học tập của một số người thành công, Đông Tử phát hiện ra tất cả các động lực đều bắt nguồn từ cảm giác mới mẻ, hiếu kì đối với các tri thức, sự hiếu kì này là mấu chốt để con người có được trí tuệ. Bảo vệ tính hiếu kì của trẻ chính là bảo vệ hạnh phúc tương lai của trẻ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Bảo vệ tính hiếu kì của trẻ

Trẻ thường rất thích nghe những câu chuyện thường dùng ngôn ngữ nghệ thuật được khẩu ngữ hóa gần gũi với ngôn ngữ giao tiếp hàng ngày để biểu đạt, có nội dung có tình tiết, hình tượng sinh động. Những câu chuyện không chỉ làm phong phú kiến thức, mở rộng tầm nhìn của trẻ, giúp trẻ hiểu được triết lí nhân sinh và giá trị cuộc sống, mà còn có thể làm tăng tính hiếu kì, làm phong phú khả năng tưởng tượng, từ đó kích thích khát vọng khám phá của trẻ.

Tôi thường kể chuyện cho Y Y nghe, hễ tôi kể là con liên tục hỏi. Con thường hỏi mọi lúc mọi nơi dù ở nhà hay ra ngoài, gặp gì hỏi nấy; những lúc như vậy, tôi không những không trách mắng con mà còn kiên nhẫn trả lời con nhằm bảo vệ và phát huy tính hiếu kì hiếm có của con. Kết quả là Y Y có thể tự mình làm ra những tác phẩm thủ công ngoài sức tưởng tượng, ví dụ như hộp bút, cái ghế ba chân hay cái bàn năm chân... Như vậy, tư duy sáng tạo và tinh thần ham học hỏi của con phát triển rất tốt.

2. Cổ vũ trẻ tích cực tìm tòi

Những hành động của trẻ như lắc bình sữa đồng thời mút sữa từ đáy hộp sữa; cầm chiếc tàu hỏa đồ chơi vừa đẩy, vừa kéo, vừa đập muốn làm cho nó chuyển động; chăm chú nhìn những ngọn cỏ, nhành hoa trong công viên bị gió thổi nghiêng ngả... đều do tính hiếu kì của trẻ thôi thúc trẻ tìm hiểu thế giới. Hiếu kì, ham hỏi, hiếu động là bản tính của trẻ, chúng ta nên bảo vệ bằng cách cho trẻ không gian tự do, để trẻ thỏa sức tưởng tượng. Cho dù có thể trong đầu trẻ nảy sinh những suy nghĩ kì quái khác người, chúng ta cũng không được phủ định một cách mù quáng mà phải dùng mọi cách để trẻ hiểu, kiên trì giải đáp, cùng trẻ thảo luận để đưa ra đáp án chính xác hoặc là đưa ra những câu hỏi để gợi ý trẻ tiếp tục suy nghĩ.

Khi trẻ dần lớn lên, tính hiếu kì của trẻ cũng dần biến mất, trẻ bắt đầu không quan tâm đến

những sự việc xung quanh, không còn hứng thú khám phá tìm tòi học hỏi. Người lớn cho rằng việc trẻ nghịch ngợm là biểu hiện sự không hiểu biết nên đã nghiêm khắc chỉ trích trẻ hoặc nhắm mắt làm ngơ không đoái hoài gì đến trẻ, mà đâu biết rằng thông qua những hoạt động nghịch ngợm này trẻ có thể khám phá, kiểm nghiệm một số ý nghĩ kì cục của bản thân mình. Những ý nghĩ kì cục và hành vi nghịch ngợm này chính là biểu hiện của tính hiếu kì ở trẻ.

Nhưng sự coi thường, can thiệp thô bạo, hiểu lầm của người lớn đã làm tổn thương lớn đến tâm hồn trẻ, trẻ sẽ dần mất đi hứng thú tìm tòi khám phá sự vật xung quanh, trở nên thờ ơ thiếu nhạy cảm, không còn khát vọng tìm hiểu mọi thứ. Các bậc cha mẹ đều không muốn nhìn thấy hậu quả đó, bởi nó trái với tâm nguyện ban đầu của chúng ta trong việc giáo dục trẻ.

3. Cho trẻ cơ hội động não, động tay

Căn cứ vào đặc điểm hiếu động và khả năng bắt chước cao của trẻ, chúng ta có thể để trẻ tự mình quan sát, tự mình thao tác với những thứ xung quanh, từ đó cảm nhận được cảm giác vui vẻ và thành công. Những đồ vật mà trẻ phải tự động não suy nghĩ để tự tay làm ra sẽ tạo cho trẻ hứng thú cao độ. Vì thế hãy để trẻ động não, động tay nhằm kích thích khát vọng tìm tòi và tính hiếu kì mạnh mẽ của trẻ, từ đó bồi dưỡng niềm hứng thú học tập của trẻ.

Có một câu chuyện như sau:

Anh em nhà Wright(*), những người phát minh ra chiếc máy bay đầu tiên trên thế giới, khi còn nhỏ là hai đứa trẻ rất hiếu kì. Một lần, khi đang ngồi chơi dưới gốc cây, hai anh em chợt nảy ra ý định trèo lên cây để hái mặt trăng. Kết quả là không những không hái được mặt trăng mà còn làm rách cả quần áo. Cha họ nhìn thấy cảnh tượng này nhưng không hề trách mắng họ mà còn kiên trì chỉ bảo hai anh em. Dưới sự chỉ dẫn của cha, hai anh em ngày đêm nỗ lực chế tạo ra con chim có thể bay lên trời. Thời gian này, người cha không bỏ qua cơ hội khuyến khích hai anh em họ, điều này càng kích thích niềm đam mê cháy bỏng muốn chế tạo thiết bị bay lên bầu trời của hai anh em. Hai anh em không ngừng học tập nghiên cứu các kiến thức về kĩ thuật bay, đọc dịch rất nhiều tài liệu liên quan đến phi hành. Dưới sự cổ vũ khích lệ của cha, trải qua nhiều lần thử nghiệm, cuối cùng hai anh em cũng phát minh ra chiếc máy bay đầu tiên trên thế giới.

(*) Anh em nhà Wright là hai anh em người Mĩ gồm Orville Wright (1871-1948) và Wilbur Wright (1867-1912), là những người đầu tiên thử nghiệm thành công cho máy bay bay được.

Do tính hiếu kì mà trẻ sẽ đặt ra một số câu hỏi, nhưng một số cha mẹ cảm thấy phiền phức và nói với trẻ rằng: "Sao con hỏi nhiều vậy? Phiền phức quá!". Chính những tiếng chỉ trích mắng mỏ không ngớt của cha mẹ đã tiêu diệt tính hiếu kì của con trẻ. Cha mẹ nên chú ý lắng nghe những câu hỏi, tích cực phát huy tính hiếu kì, bồi dưỡng khả năng độc lập suy nghĩ, cho trẻ cơ hội động não động tay giống như người cha của hai anh em nhà Wright. Khi trẻ không ngừng động tay và suy nghĩ thì khả năng sáng tạo của trẻ cũng tăng lên.

4. Hướng dẫn gợi ý trẻ tích cực suynghĩ

Trẻ em ngày nay sống trong xã hội mà công nghệ thông tin phát triển nhanh chóng, cơ hội tiếp xúc nhiều, tiếp nhận những sự vật mới nhanh, tính hiếu kì cao, thích độc lập suy nghĩ và dũng cảm đặt câu hỏi. Nếu như trẻ có hứng thú đối với việc gì thì chúng ta nên hướng dẫn trẻ, gợi ý để trẻ tích cực suy nghĩ, bồi dưỡng tính hiếu kì và tinh thần khám phá của trẻ theo hướng đó.
Ví dụ có thể đặt ra câu hỏi như: "Con nghĩ xem,đây là cái gì?".

Khi trẻ đem vấn đề ra hỏi người cha, lúc này người cha không nên vội vàng đưa ra kết luận cho trẻ. Nói cho trẻ đáp án không quan trọng bằng để trẻ suy nghĩ "Tại sao lại như thế?". Ví dụ, khi trẻ hỏi: "Buổi tối chim ngủ ở đâu?", bạn không cần trực tiếp trả lời mà có thể cùng trẻ thảo luận những nơi mà buổi tối chim có khả năng ngủ; khi trẻ hỏi: "Màu vàng và màu xanh da trời kết hợp lại sẽ thành màu gì?", bạn không nên vội cho trẻ biết "Sẽ thành màu xanh lá cây", mà bạn có thể nói: "À, rốt cuộc sẽ thành màu gì nhỉ?". Bạn có thể hướng dẫn trẻ làm thí nghiệm, suy nghĩ rồi tự mình rút ra kết luận. Bạn có thể thông qua những vấn đề mang tính chất gợi mở để kích thích tính hiếu kì và khát vọng khám phá sự vật xung quanh của trẻ.

Làm cha, chúng ta nên ân cần trả lời các câu hỏi của con trẻ, bởi nếu cho trẻ đáp án một cách qua loa, tùy tiện thì không những làm tổn thương tâm hồn con trẻ, mà rất có thể còn làm mất đi hứng thú đặt câu hỏi của chúng. Những câu trả lời vừa sinh động lại vừa linh hoạt của chúng ta có thể giúp trẻ xây dựng tính hiếu kì đối với vận mệnh và tương lai.

5. Không thể làm tổn thương tính tích cực ham đặt câu hỏi của trẻ

Làm cha, khi giao tiếp với con không nên cho rằng con ngốc nghếch, càng không được nói: “Con còn nhỏ, sau này lớn lên con sẽ hiểu”. Thực ra, trẻ hỏi vì trẻ thiếu kiến thức, thiếu kinh nghiệm, vì tính hiếu kì kích thích trẻ đưa ra các câu hỏi; nếu chúng ta giải quyết không thỏa đáng câu hỏi của trẻ, tia lửa trong khát vọng tìm tòi của trẻ sẽ tắt. Chúng ta phải tôn trọng lòng tự trọng của trẻ trong phương diện tri thức, năng lực, phán đoán; phải biết cách thể hiện sự khiêm tốn trước mặt trẻ, cho trẻ không gian để độc lập suy nghĩ.

Cá tính của trẻ có thể vô cùng phong phú, nhưng tính hiếu kì của trẻ là giống nhau. Tính hiếu kì là sự phản ánh trực tiếp nhất khát vọng tìm tòi của trẻ, trẻ càng thông minh thì tính hiếu kì càng lớn. Bảo vệ tính hiếu kì của trẻ không phải là một câu nói sáo rỗng, người làm cha phải hiểu con mình. Khi trẻ nhìn thấy những thứ mới mẻ tò mò muốn tìm hiểu, mà người làm cha tỏ ra thờ ơ sẽ làm trẻ bị tổn thương. Thậm chí có vị phụ huynh khi con hỏi thì dửng dưng nói “Sao ngay cả điều này con cũng không hiểu vậy?”, việc này cũng không đúng.

Có thể trẻ sẽ đặt ra những câu hỏi nằm ngoài phạm vi kiến thức của cha mẹ, đây là một việc rất bình thường. Trong trường hợp không trả lời được câu hỏi của con trẻ, bạn không được nói với trẻ rằng: “Con nhiều chuyện thế!”, hoặc khi trẻ đặt ra những câu hỏi như thế trong lúc ăn cơm, bạn không được nói: “Ăn cơm đi” cho xong chuyện. Bạn nên tìm đáp án chính xác thông qua việc tra cứu sách vở hoặc hỏi ý kiến người khác. Khi có đáp án chính xác thì mới trả lời trẻ. Cho dù tính hiếu kì của trẻ có thể gây ra một số phiền phức hoặc làm cho trẻ làm sai một số việc nào đó, thì các bậc cha mẹ cũng phải nhẹ nhàng bảo banhướng dẫn.

Tính hiếu kì, khát vọng tìm tòi trong giai đoạn mầm non, là một trong những cơ sở quan trọng đặt nền móng cho sự thành công trong sự nghiệp tương lai của trẻ. Giáo dục vỡ lòng là thời kì quan trọng giúp trẻ phát triển từ tư duy hình tượng sang tư duy logic trừu tượng. Nó không chỉ yêu cầu trẻ có một sự nhảy vọt vượt bậc về chất trong năng lực quan sát, năng lực tưởng tượng, năng lực ghi nhớ, năng lực chú ý và năng lực biểu đạt ngôn ngữ; mà còn đòi hỏi ở trẻ phẩm chất tư duy tốt, như tính nhạy bén trong quan sát, tính ghi nhớ lâu dài trong tư duy, bề rộng và bề sâu trong khả năng chú ý. Tốc độ phát triển thành thục khả năng tư duy của trẻ không phải tăng lên theo tuổi đời của trẻ, mà phát triển và được bồi dưỡng trong quá trình học tập hàng ngày của trẻ.

Hiếu kì là bản tính của trẻ, cũng là động lực khiến trẻ dũng cảm tìm tòi những cái mới mẻ, dũng cảm sáng tạo. Tinh thần sáng tạo giống như đôi cánh lớn, giúp trẻ bay cao trên bầu trời tri

thức. Tính hiếu kì mạnh mẽ sẽ giúp trẻ nảy sinh hứng thú học tập. Chỉ có nảy sinh hứng thú học tập trẻ mới có thể tìm thấy niềm vui trong đó, mới có thể yêu thích học tập, chủ động học tập. Bởi vậy, các vị phụ huynh có thể bắt đầu từ việc bảo vệ tính hiếu kì, bồi dưỡng sự sáng tạo của trẻ.

Lao động sẽ khiến trẻ cảm thấy rất hạnh phúc

Khi thiếu ý thức lao động, trẻ sẽ hình thành thói quen ỷ lại vào người lớn. Hơn nữa, những đứa trẻ chưa được rèn luyện trong lao động, sau này bước ra xã hội sẽ khó đảm nhiệm được bất cứ công việc gì.

Lao động là "môn học bắt buộc" trong cuộc đời con người.

Dạy trẻ biết lao động, tạo điều kiện cho trẻ có cơ hội lao động, trẻ sẽ có được niềm vui và niềm hạnh phúc khi được người khác tín nhiệm. Những người cha muốn con mình phát triển theo chiều hướng tốt, nhất thiết phải tạo cho trẻ hứng thú lao động ngay từ sớm. Phải cho trẻ biết rằng lao động là nguồn gốc của hạnh phúc; lười biếng, siêng ăn nhác làm là ngọn nguồn của mọi điều xấu xa.

Ngạn ngữ có câu: "Đào ăn ngon nhưng khó trồng, không bỏ công sức thì không nở hoa". Phải lao động vất vả, đổ mồ hôi nước mắt mới thu được những thành quả tốt đẹp. Khi một người hiểu được rằng những thành quả ấy đến với mình không dễ dàng, người ấy sẽ càng trân trọng, càng cảm thấy vui sướng và hạnh phúc.

Cổ nhân có câu: "Có làm thì mới có ăn". Nhưng thực tế có rất nhiều người cha người mẹ quá chiều chuộng con cái, coi thường việc giáo dục trẻ lao động, khiến trẻ hình thành thói quen xấu là không thích lao động; thậm chí một số trẻ còn không lo liệu được cuộc sống của bản thân mình. Những trẻ thiếu ý thức lao động sẽ hình thành thói quen ỷ lại vào người lớn, hơn nữa những đứa trẻ không được rèn luyện trong lao động thì khi bước vào xã hội khó có thể đảm nhiệm được bất cứ công việc gì.

Rất nhiều báo đưa tin "Thần đồng phương Đông" - Ngụy Vĩnh Khang(*) bị bắt buộc phải nghỉ học. Mới 13 tuổi, thần đồng này đã hoàn thành tất cả các chương trình học từ tiểu học đến trung học phổ thông, rồi thi đỗ Đại học Tương Đàm với thành tích xuất sắc; bốn năm sau lại thi

đỗ cao học và nghiên cứu sinh tiến sĩ vào Trung tâm Nghiên cứu Vật lí cao cấp của Viện Khoa học Trung Quốc với thành tích xếp thứ hai. Điều khiến mọi người bất ngờ là vào tháng 8 năm 2003, Ngụy Vĩnh Khang bị Viện Khoa học Trung Quốc cho nghỉ học với lí do không thể thích nghi được với việc học nghiên cứu sinh. Sự thực là do Ngụy Vĩnh Khang không thể thích nghi được với cuộc sống. Từ nhỏ cho đến khi bước chân vào Viện Khoa học Trung Quốc, tất cả những công việc hàng ngày liên quan đến việc hoạt động "sống" của Ngụy Vĩnh Khang đều do mẹ làm hết; thậm chí hơn 20 tuổi mà ăn cơm, giặt quần áo, tắm, rửa mặt, bê bát, cậu đều cần đến sự giúp đỡ của mẹ.

(*) Ngụy Vĩnh Khang (1983) được coi là thần đồng Trung Quốc, sinh ra trong một gia đình bình thường tại huyện Hoa Dung, tỉnh Hồ Nam. Cha là Ngụy Bỉnh Nam, một thương binh phải nằm liệt giường do bị thương khi tham gia vào cuộc chiến tranh Triều Tiên. Mẹ là Tăng Học Mai, một công nhân bình thường. Mới 2 tuổi, cậu bé Ngụy Vĩnh Khang đã nức tiếng gần xa với câu chuyện "Thần đồng phương Đông".

Hiện tại ở Trung Quốc, trẻ là con một ngày càng nhiều. Chính vì vậy, cha mẹ thường quá nuông chiều con cái, về cơ bản không có ý định và cũng không khích lệ trẻ làm việc nhà. Kết quả điều tra cho thấy, bình quân thời gian lao động trong một ngày của những đứa trẻ thành phố là con một chỉ khoảng 11 phút, không bằng 1/6 trẻ Mỹ. Hơn 70% trẻ là con một chưa từng hoặc rất ít làm các công việc nhà như rửa bát, giặt quần áo. Trong nhà, cha mẹ thay con làm tất cả mọi việc, ở nhà trẻ các thầy cô rất ít tổ chức các hoạt động lao động, khiến cơ hội được động tay của trẻ ít đi, năng lực tự đảm đương lo liệu cuộc sống cũng bị giảm, không biết làm hoặc không muốn làm những công việc của bản thân.

Đứng từ phương diện của các bậc phụ huynh, do cách nhìn nhận và thái độ giáo dục không chính xác, với quan niệm "sinh ít giáo dục tốt", chỉ chú trọng vào phát triển trí tuệ, thiếu nhận thức chính xác về việc bồi dưỡng tính độc lập và thói quen lao động của trẻ. Các bậc phụ huynh cho rằng việc học hành đã là gánh nặng quá lớn đối với trẻ, không nên tăng thêm cho trẻ gánh nặng nào nữa; hoặc có một số việc nhà quá nguy hiểm, sợ trẻ làm sẽ xảy ra chuyện; hay khi trẻ làm không đến nơi đến chốn, cha mẹ lại mất công làm lại… Đứng từ phương diện của trẻ, do thiếu sự rèn luyện thực tiễn các kĩ năng lao động cần thiết, khiến trẻ làm không tốt, không biết làm, không có hứng thú làm bất cứ việc gì, từ đó càng muốn ỷ lại vào cha mẹ.

Trong tác phẩm Hồi kí về mẹ tôi (*), Chu Đức(**) kể lại tuổi thơ với những công việc lao động vất vả đã có ảnh hưởng thế nào tới cuộc sống sau này của ông. Khi Chu Đức 4-5 tuổi, ông đã bắt đầu giúp mẹ làm việc; lúc 8-9 tuổi, ông không chỉ giúp mẹ gánh đồ đạc mà còn thạo các việc đồng áng. Sau khi tan học, về đến nhà là Chu Đức cất cặp sách rồi giúp mẹ gánh nước hoặc chăn trâu. Có hôm buổi sáng đi học, buổi chiều làm đồng. Vào mùa vụ, công việc đồng áng bận rộn, cả ngày Chu Đức ở ngoài đồng giúp mẹ. Chu Đức cảm động viết: "Tôi cảm ơn mẹ, mẹ đã cho tôi kinh nghiệm đấu tranh với gian khổ. Chính những nếm trải gian khổ của những năm tháng ấy đã khiến tôi thấy cuộc sống sau này của mình trở nên nhẹ nhàng hơn, không gục ngã bởi khó khăn. Mẹ cho tôi một thân hình khỏe mạnh, một thói quen cần mẫn, nó giúp tôi không bao giờ cảm thấy mệt mỏi".

(*) Hồi kí về mẹ tôi là tác phẩm Chu Đức viết về mẹ của mình sau khi bà qua đời, được đăng lần đầu trên Nhật báo giải phóng năm 1944 với cái tên Hồi kí về mẹ. Đến năm 1983 được đưa vào Tuyển tập Chu Đức với cái tên Hồi kí về mẹ tôi.

(**) Chu Đức (1886-1976): Tên thật là Đại Trân, tự là Ngọc Giai, quê ở huyện Nghi Long, tỉnh Tứ Xuyên. Ông là một chính khách và một nhà lãnh đạo quân sự của Đảng Cộng sản Trung Quốc.

Như vậy, lao động không chỉ bồi dưỡng đào tạo một con người, mà còn đem đến cho con người cảm giác vui vẻ và hạnh phúc.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Trẻ ở bất kì lứa tuổi nào cũng mong muốn được tham gia làm việc nhà

Thực ra, trẻ em cũng giống người lớn, cũng muốn khẳng định tầm quan trọng của bản thân trong lao động. Cho nên, dù là những việc nhỏ nhặt như việc nhà hay một số việc mà trong mắt người lớn không có gì nặng nhọc thì chúng ta đều nên dạy trẻ làm, từ đó trẻ sẽ cảm nhận được niềm vui và niềm hạnh phúc khi lao động. Học cách tự lo liệu, đảm đương một số công việc nhà sẽ giúp trẻ bồi dưỡng tính độc lập, tinh thần trách nhiệm, nghĩa vụ đối với gia đình và xã hội.

Chúng ta không chỉ để trẻ học một số kĩ năng lao động mà quan trọng hơn là bồi dưỡng tư tưởng yêu thích lao động, tinh thần chịu khó, chịu khổ, tinh thần trách nhiệm tự lực cánh sinh và ý chí kiên cường cho trẻ. Đây là những phẩm chất tư tưởng tốt đẹp rất có ích cho việc trưởng thành sau này của trẻ.

Lao động giúp trẻ tự lập trong cuộc sống. Trẻ sẽ đối diện với khó khăn bằng tâm thế tích cực. Vì thế, các ông bố hãy coi trọng việc bồi dưỡng thói quen lao động chotrẻ.

2. Tôn trọng và bồi dưỡng ý thức tự phục vụ, yêu thích lao động của trẻ

Khi bắt đầu có ý thức tự lập, trẻ luôn muốn tự mình làm mọi thứ. Ví dụ như trẻ không chỉ muốn tự mình mặc cởi quần áo, rửa mặt mũi chân tay; mà còn muốn tự mình giặt khăn, giặt tất, tự sửa chữa hoặc làm một số đồ chơi; thậm chí còn muốn tự mình rửa bát hay lên phố mua đồ.
Đối với ý thức tự lập đang dần hình thành của trẻ, chúng ta nhất định phải tôn trọng, ủng hộ và khích lệ. Nếu thường xuyên kìm hãm mong muốn tự lập của trẻ, thì trong tương lai trẻ có thể trở thành một người vô dụng, tiêu cực, gặp việc gì cũng chỉ biết "há miệng chờ sung". Các bậc phụ huynh nên cho trẻ sự tự tin "Con biết", "Con có thể tự làm". "Tự mình làm" - cảm giác khẳng định bản thân này rất quan trọng bởi vì nó là động lực giúp trẻ phát triển.

Trẻ muốn làm việc nhà hay không, thời gian làm việc nhà dài hay ngắn sẽ ảnh hưởng đến sự hình thành và phát triển tính cách của trẻ. Những người yêu thích lao động từ nhỏ thì cuộc sống của họ sau này sẽ đầy đủ sung sướng, sự nghiệp cũng dễ thành công hơn những người không thích lao động. Lao động có ý nghĩa rất quan trọng đối với việc phát triển tâm sinh lí của trẻ, vì thế bồi dưỡng cho trẻ thói quen yêu lao động ngay từ nhỏ là việc hết sức cần thiết.

Con gái Y Y của tôi ngay từ khi 4 tuổi đã tự mình giặt một số đồ nhỏ như tất, quần đùi... Lúc đầu con đã dùng một nửa gói xà phòng để giặt một đôi tất, thậm chí còn vấy bẩn hết quần áo mặc trên người. Nhưng chúng tôi không hề nghiêm cấm hay mắng chửi con, mà luôn cổ vũ con. Vì thế con rất nỗ lực, cứ hễ thay tất và quần đùi ra là bê chậu đi giặt mà không cần nhắc nhở. Dần dần, kĩ năng giặt quần áo của Y Y ngày càng thành thục, tốc độ cũng ngày càng nhanh. Có khi con còn tiện tay giặt quần áo cho cả nhà.

Hiện nay con gái Y Y 12 tuổi của tôi việc gì cũng có thể làm, từ giặt quần áo, đi chợ, nấu cơm,

lau giày cho đến quét dọn vệ sinh. Không những con có thể tự làm những việc của bản thân mà còn có thể giúp đỡ cha mẹ làm một số việc. Chúng tôi cùng nhau đi siêu thị mua thức ăn, cùng nhau nấu cơm, tôi xào rau còn con vo gạo nấu cơm…

3. Rèn cho trẻ tính kiên trì, độc lập, không sợ khó khăn

Thực ra đứa trẻ nào lúc mới học cách tự lo liệu cho bản thân cũng cảm thấy khó khăn; nhưng ước muốn được làm một đứa trẻ tốt sẽ khích lệ trẻ khắc phục khó khăn, kiên trì đến khi thành công; điều này giúp trẻ rèn luyện ý chí, và hiểu rằng có được thành công là điều không hề dễ dàng. Không chỉ vậy, học được cách lao động và cách tự lo liệu cho bản thân sẽ giúp trẻ biết tôn trọng thành quả lao động của người khác, tăng thêm tinh thần trách nhiệm, thúc đẩy tính tự lập của trẻ.

Trong quá trình bồi dưỡng khả năng tự lập cho trẻ, đầu tiên cha mẹ phải có nhận thức rõ ràng. Phải biết rằng trẻ sau 1,5 tuổi đã có mong muốn tự làm mọi việc, kể cả những việc vượt quá khả năng của trẻ. Đây chính là cơ hội để bồi dưỡng khả năng tự lập của trẻ. Nếu chúng ta không để ý mà bỏ qua giai đoạn này, trẻ sẽ dần hình thành tâm lí ỷ lại. Tôi đã chứng kiến rất nhiều trẻ khi ngã cứ nằm đó khóc mãi, bất luận người lớn nói thế nào cũng không tự đứng dậy, trừ khi có ai đưa tay ra kéo chúng. Thực ra trẻ có thể tự đứng dậy khi vấp ngã, nhưng vì được người lớn kéo dậy quen rồi, nên mất đi ý thức tự mình đứng dậy. Như vậy, đầu tiên chúng ta phải có ý thức để trẻ tự lập, sau đó chú ý bồi dưỡng khả năng tự lập của trẻ.

Đối với trẻ ở giai đoạn mầm non, những việc đầu tiên như tự mình mặc, cởi quần áo, sắp xếp và thu dọn đồ chơi… cần sự nỗ lực rất lớn của trẻ. Người làm cha nên cổ vũ con tự biết khắc phục khó khăn, kiên trì để con tự làm, cho dù con có quấy khóc thế nào cũng không được mềm lòng, thỏa hiệp. Nếu người cha dùng tình cảm để xử lí mọi việc, thì sẽ chỉ làm tăng thêm sự yếu đuối, lo sợ cho trẻ.

4. Hãy tạo cho trẻ cơ hội tự làm mọi việc

Trẻ muốn bê cơm, chúng ta nên cho trẻ bê và chú ý để trẻ không bị bỏng; trẻ muốn lau bát hãy cho trẻ lau dù biết trẻ có thể làm vỡ; trẻ muốn quét nhà hãy đưa chổi cho trẻ quét. Sự lệch lạc và thiếu đầy đủ của việc giáo dục vỡ lòng về lao động trong gia đình là nguyên nhân quan trọng khiến trẻ hình thành thói quen lười biếng.

Có một số phụ huynh nói với con rằng: “Con mà không chăm chỉ học hành, sau này sẽ không làm nên trò trống gì, chỉ làm người quét rác, làm công nhân thôi”. Vậy là trong tiềm thức của trẻ, trẻ luôn nghĩ rằng công việc lao động chân tay là công việc không vinh quang - “Nên để người khác phục vụ mình, chứ không nên để mình đi phục vụ người khác”.

Ở trường mầm non, các cô giáo sẽ dạy trẻ một số việc đơn giản như tự xúc cơm ăn, tự mặc quần áo, kê ghế gọn gàng, rửa đồ chơi sạch sẽ... Về nhà, trẻ cũng muốn tự làm một số việc, nhưng các ông bố bà mẹ lại nói: “Ra chỗ khác, con thì biết làm gì chứ? Ở đây chỉ làm vướng thêm, ra ngoài chơi đi!”; mà không biết rằng, câu nói đó đã làm tổn thương hứng thú lao động của trẻ.

Rất nhiều phụ huynh cho rằng, nhiệm vụ duy nhất của trẻ là học, chỉ cần học giỏi thì mọi thứ sẽ tốt. Nên thường dạy con: “Chỉ cần con học giỏi, thì không phải làm gì hết”. Nhiều gia đình kinh tế khá giả, nhà có người giúp việc, trẻ quen với việc cơm bưng nước rót, nên tưởng rằng chỉ cần bỏ tiền ra là sẽ không phải làm gì hết. Có một số trẻ đi học thì bỏ tiền ra thuê người khác làm bài tập hộ, về nhà thì chẳng biết làm gì dù là việc nhỏ nhặt như rửa bát, giặt quần áo nhỏ.

Tóm lại, không ai sinh ra đã biết làm mọi việc, các bậc cha mẹ không nên vì quá yêu chiều con mà làm thay con tất cả; cũng không nên cho rằng con còn nhỏ không cho con cơ hội tự mình làm; càng không nên vì con làm quá chậm, làm không tốt mà vội vàng cướp đi cơ hội tự làm của con.

5. Lợi ích khi để trẻ tham gia lao động

Lao động là “môn học bắt buộc với trẻ”. Lao động không chỉ bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm của trẻ với xã hội, giúp trẻ tránh được những thói quen xấu như “chán ghét lao động”, “hay ăn lười làm”, mà còn giúp trẻ giữ được mối quan hệ tốt đẹp với người khác. Điều này đã được các chuyên gia giáo dục trong và ngoài nước công nhận. Các chuyên gia cho rằng nên cho trẻ tham gia lao động càng sớm càng tốt. Đặc biệt là khi trẻ mới manh nha muốn tự làm mọi việc, các vị phụ huynh nhất định phải chớp thời cơ cổ vũ trẻ, hướng dẫn trẻ, cho dù trẻ làm không tốt cũng không sao.

Vì cuộc sống sau này của trẻ, cha mẹ nhất định phải bồi dưỡng thói quen lao động cho trẻ ngay

từ nhỏ, cho trẻ cơ hội thể hiện bản thân mình, để trẻ học cách tự làm những việc trong khả năng của mình và thường xuyên được làm những công việc đó. Hãy để trẻ được cảm nhận niềm vui của sự trưởng thành trong lao động.

Nếm trải sự gian khổ

Nếu ví trẻ với một bông hoa tươi trong lồng kính và một cây tùng trong rừng núi thì bạn hi vọng mai sau con mình sẽ trở thành bông hoa hay cây tùng?

Hiện nay gia đình có một con chiếm tỉ lệ cao, nhiều bậc phụ huynh coi con mình là viên ngọc minh châu, cẩn thận bao bọc che chở con. Họ quan niệm dẫu mình chịu đói cũng phải để con được ăn no, dẫu mình mệt mỏi, vất vả cũng không để con phải chịu khổ... Họ cố gắng đáp ứng những yêu cầu của con.

Trên đời không cha mẹ nào lại không thương yêu con. Yêu con là thiên tính của cha mẹ, nhưng vì yêu con mà lại chỉ để con quanh quẩn trong vòng quay tình thương ấm áp của mình, cản trở cá tính của con phát triển, hạn chế tính độc lập trong nhân cách của con; thì đó không phải là tình yêu đúng đắn.

Có một đoạn băng của người Nhật Bản ghi lại cuộc sống của loài cáo cáo như sau:

Cáo mẹ chăm sóc cáo con rất chu đáo. Khi cáo con lớn lên, cáo mẹ gần như phát điên muốn chúng ra khỏi ngôi nhà. Lúc đầu, cáo con không muốn rời xa ngôi nhà ấm áp của mình, nhưng cáo mẹ không cho chúng vào nhà, cáo mẹ vừa cắn vừa đuổi, bắt chúng phải đi. Cuối cùng chúng đành phải cắp đuôi chạy vào rừng, bắt đầu cuộc sống tự lập. Cáo mẹ có vẻ lạnh lùng tàn nhẫn, nhưng cáo mẹ muốn con mình phải học cách tự lao động để kiếm ăn, như vậy mới có thể sinh tồn.

Lúc chưa làm cha tôi đã từng nghĩ, sau này có con, tôi phải để con không phải chịu khổ nhiều như tôi. Sau này, trong quá trình giáo dục Y Y, tôi mới hiểu được mọi việc đều thuận buồm xuôi gió chỉ tồn tại trong lời cầu chúc của cha mẹ. Khi trẻ trưởng thành bước ra xã hội, thì việc đối mặt với khó khăn trắc trở là điều không thể tránh khỏi. “Cuộc sống hoàn mỹ” của thời ấu thơ sẽ khiến trẻ trở nên yếu ớt, không biết ứng phó với tình thế khó khăn, thậm chí còn bị đánh bại.

Phải biết chịu gian khổ mới có thể trưởng thành. Hãy cho trẻ cơ hội trải nghiệm những đắng cay ngọt bùi trong cuộc sống, để trẻ rèn luyện ý chí, độc lập suy nghĩ và bồi dưỡng khả năng sống tự lập của trẻ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Thất bại là mẹ thành công

Y Y đi học khá sớm, lại vượt cấp, khi con học lớp ba, trường tổ chức Hội khỏe Phù Đổng, mặc dù nhỏ nhất lớp nhưng ý muốn tham gia của Y Y vô cùng mãnh liệt. Cho dù trong lòng tôi biết rõ khi tham gia, khả năng con sẽ thất bại đạt đến 90%, đó cũng sẽ là một cú sốc lớn với con, nhưng tôi vẫn tích cực ủng hộ con, âm thầm làm công tác tư tưởng, xin với cô chủ nhiệm để con được tham gia. Sau đó, Y Y được đại diện tham gia môn nhảy xa và chạy bộ 60m. Trước những đối thủ cao hơn con một cái đầu, cho dù nỗ lực đến đâu, Y Y cũng khó có thể giành thắng lợi. Môn thi đầu tiên kết thúc, con rơm rớm nước mắt; khi cả hai môn kết thúc, nhìn người khác đứng trên bục nhận thưởng con òa khóc rất to.

Về đến nhà Y Y sà vào lòng tôi khóc. Tôi xoa đầu con an ủi: "Cha biết con đã nỗ lực rất nhiều, tuy thành tích của con không tốt bằng người khác, nhưng với cha con là người giỏi nhất. Chỉ cần con có tinh thần không sợ thất bại thì sau này chiến thắng nhất định sẽ thuộc về con".
Nghe tôi nói vậy, Y Y lau nước mắt và cười. Tôi biết, cú sốc lần này giúp con hiểu được thế nào là thất bại và học được cách làm thế nào để đối mặt với thất bại. Đây là sự thu hoạch vô cùng lớn của con và cũng là điều mà tôi mong con đạt được.

Y Y đã trưởng thành và lớn lên trong những lần thất bại như vậy.

2. Chịu đựng gian khổ là một năng lực

Từ đầu thập niên 90 của thế kỉ trước, khi cuộc Đọ sức trại hè(*) trên thảo nguyên Nội Mông Cổ bắt đầu, một loạt các chương trình lấy chủ đề là bồi dưỡng cho trẻ khả năng chịu đựng gian khổ mọc lên như nấm. Lúc đầu còn mới mẻ, vẫn mang ý nghĩa "chịu đựng gian khổ"; sau này không biết tại sao lại trở thành du lịch, nghỉ mát, khi đi thì gói to gói nhỏ, cả nhà lên đường, khi về thì tươi cười rạng rỡ, mặt mày hớn hở; người lớn hỏi một đằng "Thế nào? Mệt không? Đói

không?", trẻ con trả lời một nẻo: "Quá vui, quá đã, quá khủng luôn!".

(*) Đọ sức trại hè là hoạt động hè dành cho các thanh thiếu niên Trung Quốc, nhằm mục đích rèn luyện khả năng sinh tồn, tự lập của trẻ. Hoạt động này được tổ chức lần đầu vào tháng 8 năm 1992 tại vùng thảo nguyên rộng lớn của Nội Mông Cổ.

Điều này khiến tôi nhớ lại chuyện mười mấy năm trước tôi đưa hơn 20 sinh viên Tây An, Thượng Hải, Hồng Kông đi khảo sát ở miền Tây Trung Quốc. Hơn mười ngày tiếp xúc, tôi cảm nhận được rõ ràng năng lực chịu đựng gian khổ của sinh viên Hồng Kông tốt hơn các sinh viên còn lại; những sinh viên từ Tây An, Thượng Hải tuy hoàn cảnh gia đình khó khăn hơn sinh viên Hồng Kông, nhưng lại yếu ớt hơn, ngại khó ngại khổ hơn. Khi ở cao nguyên Thanh Tạng, chúng tôi đã gặp một cô bé 17 tuổi người Nhật Bản. Cô bé này một mình đến Trung Quốc thám hiểm, cô đeo một chiếc ba lô to nặng trên lưng nhưng vẫn kiên trì leo núi. Những nam sinh viên người Trung Quốc hơn 20 tuổi cũng không thể đọ sức nổi với cô bé gầy yếu này.

Chịu đựng gian khổ là một loại năng lực sinh tồn quan trọng của con người. Khả năng chịu đựng gian khổ càng cao, thì không gian tồn tại càng lớn. Để trẻ được trải nghiệm thử thách, khó khăn ngay từ tấm bé thực sự là một hành động sáng suốt, có tầm nhìn xa. Môi trường giáo dục như thế nào sẽ tạo nên con người như thế ấy, tư tưởng của người cha lớn chừng nào thì tư tưởng của người con cũng sẽ bay xa chừng ấy, cho nên phải để trẻ trưởng thành trong gian khổ. Tại sao lại nói: "Từ xưa đến nay các anh tài đều có xuất thân nghèo khổ, đều phải khổ luyện mới có thể trở thành anh tài?". Bởi người giàu luôn muốn gì được nấy, tất cả những gì có thể dùng tiền mua được thì họ đều có. Nhưng người nghèo thì chẳng có gì cả, nếu muốn có thì phải nỗ lực kiếm tiền, phải trải qua mọi gian khổ mới có thể có được.

Cho nên, những người chưa nếm trải gian khổ khi đối mặt với thử thách sẽ không biết phải vượt qua thế nào. Ngược lại, họ có thể dũng cảm đối mặt với mọi đổi thay, để vượt lên tất cả. Cũng có thể nói, chỉ có những đứa trẻ được nếm đủ mọi đắng cay ngọt bùi mới biết đượcnếu trong vị đắng có thêm một chút ngọt thì hương vị sẽ ngon hơnnhiều.

Nếu như gia đình bạn khá giả thì cũng đừng quên cho con nếm trải đủ mọi hương vị của cuộc sống, cho con những bông hoa tươi đồng thời cũng nhớ nhắc con phẩm chất tinh thần của cây

thông cao quý. Nếu điều kiện kinh tế gia đình bạn bình thường thì cũng đừng quên cho con thường xuyên nếm mùi gian khổ. Các bậc phụ huynh hãy nhớ, cùng với việc cho trẻ một cuộc sống hạnh phúc, phải nhớ rèn luyện tính độc lập tự cường của trẻ.

Đời người có rất nhiều trắc trở, tương lai thế nào không ai có thể đoán trước được. Một ngày mới, một năm mới, một cuộc đời mới, thành công, mạnh khỏe hay xui xẻo cũng không ai đoán biết. Vậy nên, để trẻ có một tương lai tươi sáng, thì hôm nay hãy để trẻ nếm trải hết mọi đắng cay ngọt bùi, để trẻ được trải nghiệm với mọi hoàn cảnh xấu, lớn lên trẻ nhất định sẽ giỏi giang, nhất định sẽ trở thành người xuất sắc nhất trong xã hội.

Sự mạo hiểm đúng mức cần được cổ vũ

Không trải qua vô số lần mạo hiểm, nhân loại không thể từ hình thức sống nguyên thủy ăn tươi nuốt sống tiến lên cuộc sống văn minh hiện đại, ngồi phòng lạnh, thưởng thức hương vị đậm đà của cà phê như hiện nay.

Mạo hiểm gắn liền với sự trưởng thành của tôi, thử nghĩ xem nếu không có ba lần mạo hiểm bỏ trốn thì một người chỉ đi học sáu năm như tôi làm sao có được ngày hôm nay?

Mạo hiểm thực chất là một trạng thái tâm lí tích cực, là tinh thần can đảm đối mặt với mọi thử thách trong cuộc sống. Trong cuộc sống, những người dám mạo hiểm chắc chắn là những người tự tin, hiểu rõ điểm mạnh, điểm yếu của bản thân. Một người có tri thức, chưa chắc có thể đi xa; nhưng một người tự tin và có tinh thần mạo hiểm, thì có thể đi khắp chốn.

Giáo dục gia đình với phương châm là bảo vệ, truyền thụ, dạy bảo khuyên răn có từ rất lâu đời. Biểu hiện cụ thể của phương pháp giáo dục này khác nhau, nhưng nói chung đều có xu hướng chung là bao bọc trẻ quá mức. Có một ví dụ tiêu biểu như sau: Trẻ con Mĩ rất thích trò trượt băng, hình ảnh những đứa trẻ trượt băng va vào nhau trên vỉa hè, trên quảng trường, trên các bậc thềm cao khiến người lớn rất lo ngại về sự an toàn của chúng. Điều thú vị là trong số đó, có rất ít những đứa trẻ mang dòng máu Trung Quốc. Tại sao vậy? Trượt băng đâu thể làm khó những đứa trẻ Trung Quốc, nhưng trò chơi này cần lòng dũng cảm, bởi nó có tính nguy hiểm nhất định. Đối với những đứa trẻ Trung Quốc đây là một thử thách. Suy cho cùng là do ý thức truyền thống, rất nhiều người cha người mẹ Trung Quốc cho rằng trò chơi này quá mạo hiểm, rất dễ ngã gãy chân tay, nên không khuyến khích trẻ tham gia. Tuy trò chơi này là một thử

thách để rèn luyện tinh thần dũng cảm của trẻ, nhưng người cha người mẹ Trung Quốc cho rằng nó không đáng, vì không an toàn. Cách nghĩ của họ đã ảnh hưởng rất lớn đến trẻ, khiến trẻ chùn bước, không muốn tham gia.

Bảo vệ thân thể quá mức sẽ dẫn đến sự nhút nhát trong tính cách của trẻ. Sự tổn hại đến nhân cách nghiêm trọng hơn rất nhiều so với những vết thương ngoài da. Vết thương ngoài da sẽ khỏi, nhưng tính cách yếu đuối thì không thể thay đổi trong một sớm một chiều được. Đương nhiên người lớn không thể tùy tiện khuyến khích trẻ mạo hiểm, mà cần có giới hạn. Các bậc phụ huynh hãy khuyến khích con mình tích cực tham gia vào những môn thể thao có tính thử thách, bồi dưỡng lòng dũng cảm, sự tự tin và tinh thần mạo hiểm, điều này rất có ích cho sự phát triển sau này của trẻ.

Thành công và mạo hiểm luôn đi liền với nhau, những gì đạt được là kết quả của sự dám nghĩ, dám làm, dám mạo hiểm.

Đại đa số chúng ta đều không dám mạo hiểm, bởi xã hội vẫn chưa có cái nhìn khoan dung đối với sự thất bại. Mạo hiểm thành công khiến người khác ghen tị, mạo hiểm thất bại khiến người khác chê cười, đây là hiện thực tàn khốc.

Không trải qua vô số lần mạo hiểm, nhân loại không thể từ hình thức sống nguyên thủy ăn tươi nuốt sống tiến lên cuộc sống văn minh hiện đại, ngồi trong phòng lạnh, thưởng thức hương vị đậm đà của cà phê như hiện nay.

Tục ngữ có câu: “Có chí làm quan, có gan làm giàu”. Những người cẩn thận quá sẽ không làm được việc lớn. Trong sự nghiệp, trong kinh doanh buôn bán, nếu không mạo hiểm thì không thể có thành quả lớn.

Một loạt các phát kiến của nhân loại như: Sự chuyển động quay của các thiên thể của Copernicus(*), mô hình kết cấu nguyên tử của Rutherford(**), sự phát hiện và khai hoang lục địa mới... đều bắt nguồn từ sự mạo hiểm.

(*) Nicolaus Copernicus (1473-1543) là một nhà thiên văn học người Ba Lan. Ông nổi tiếng

với sự phát triển thuyết nhật tâm (mặt trời nằm ở trung tâm của vũ trụ) của mình, đây được coi là giả thuyết khoa học quan trọng nhất trong lịch sử. Nó đã đánh dấu bước chuyển sang thiên văn học hiện đại và từ đó là khoa học hiện đại, khuyến khích các nhà thiên văn trẻ, các nhà khoa học và các học giả có thái độ hoài nghi với những giáo điều đã tồn tại từ trước.

(**) Ernest Rutherford (1871-1937) là một nhà vật lí người New Zealand hoạt động trong lĩnh vực phóng xạ và cấu tạo nguyên tử. Ông được coi là “cha đẻ” của ngành vật lí hạt nhân.

Con tôm hùm lột xác là để có một chiếc vỏ bảo vệ vững chắc hơn. Một người cả ngày sống dưới bóng của người khác sẽ bị hạn chế sự phát triển của bản thân mình. Không muốn mạo hiểm và tốn thời gian vào việc đi tìm nơi ẩn náu, thì vĩnh viễn chỉ có thể là một con cua kí sinh mà thôi.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Động viên để trẻ tự tin

Chúng ta nên thường xuyên động viên trẻ: “Con thật cừ; con rất khỏe; con có thể làm được một số việc đấy”. Đặc biệt là khi trẻ thử những thứ mới, dù biết con sẽ không thành công nhưng những người cha cũng đừng quên cổ vũ trẻ.

Cổ vũ trẻ mạo hiểm không đồng nghĩa với việc để trẻ làm liều. Với những người thành công, tiền đề của sự mạo hiểm chính là hiểu rõ khả năng thành công. Trước khi quyết định mạo hiểm, họ không hỏi tỉ lệ thành công, mà luôn hỏi tỉ lệ thất bại. Với họ, không có thứ gọi là mạo hiểm mù quáng, bởi đặt cược càng nhiều, tổn thất càng lớn, khoảng cách đến thành công càng xa.

Trước khi trẻ bước những bước đi đầu tiên, hãy giúp trẻ suy xét kĩ tình hình. Lòng tin là quan trọng, nhưng thành công lại dựa vào kế hoạch. Khi trẻ có kế hoạch mạo hiểm, bạn nên hỏi trẻ: “Tình huống nào sẽ xảy ra sai sót? Cần chuẩn bị những gì để tránh những sai sót? Khi kế hoạch thất bại, tình huống xấu nhất có thể xảy ra là gì?”. Nếu bạn cho trẻ cơ hội nói với bạn quyết định thực hiện bước đầu tiên của trẻ, bạn sẽ cảm thấy yên tâm hơn rất nhiều.

Chờ đợi mù quáng đồng nghĩa với việc bỏ qua cơ hội thành công, chỉ cần bạn học được cách mạo hiểm đúng lúc và chịu khó suy nghĩ, thành công sẽ đến với bạn!

2. Để trẻ tự làm

Nửa thế kỉ trước, Đào Hành Tri(*) đã chỉ ra rằng: Sự kì diệu trong giáo dục trẻ nằm ở chỗ tin tưởng và giải phóng trẻ. Chúng ta cũng có thể khái quát câu này thành "tán thưởng và tin tưởng trẻ". Người làm cha không nên hỏi: "Con làm được không?", hoặc nói: "Việc này con không làm được, đợi khi nào con lớn đã". Bởi những câu nói như vậy rất dễ hủy hoại sự tự tin của trẻ, khiến trẻ nghi ngờ về khả năng của mình. Khi trẻ hào hứng làm một việc gì đó, ngoài đảm bảo an toàn , các ông bố bà mẹ hãy cho trẻ một không gian tự do thoải mái để trẻ tự do phát huy, dũng cảm làm những việc mà trẻ muốn.

____

(*) Đào Hành Tri (1891-1946), người huyện Thiệp tỉnh An Huy. Ông là một chiến sĩ yêu nước vĩ đại, đồng thời là nhà tư tưởng, nhà giáo dục lớn của Trung Quốc.

Tôi luôn có ý thức cho con tôi cơ hội tự lập, nhiều khi còn bị bạn bè cho là "mạo hiểm". Trong bài văn Chuyến đi bằng tàu hỏa trong tác phẩm Niềm vui của Phạm Khương Quốc Nhất, con tôi đã viết:

Để rèn cho tôi khả năng tự lập, khi tôi 7 tuổi, 8 tuổi và 10 tuổi, cha đã cho tôi cơ hội tự đi xe buýt, xe ô tô đường dài và đi máy bay. Sau 10 tuổi, tôi có thể đi chơi bằng tàu hỏa.

Tiết Thanh minh năm 2009, vì bận việc nên cha không thể về quê cúng tổ, thế là nhiệm vụ vinh quang và khó khăn này được giao cho tôi. Tôi cũng bắt đầu một sự thử nghiệm mới với chuyến đi này.

Buổi sáng ngày 2 tháng 4, tôi bắt xe buýt số 275 đến ga Trường Xuân, rồi cùng đoàn người đi vào nơi soát vé. Sau khi người soát vé cắt cuống vé, cuộc hành trình của tôi bắt đầu.

Kế hoạch ban đầu là tôi tự về nhưng giữa đường tôi lại gặp ông Bảy cũng về quê cúng tổ. Vậy là kế hoạch tự đi tàu hỏa về nội của tôi đã tan vỡ, không còn cách nào khác, đành phải chờ chuyến quay lại.

Sau khi hoàn thành mọi công việc cúng tổ, theo kế hoạch ngày 4 tháng 4 tôi sẽ trở lại Trường Xuân.

Sáng sớm hôm đó, khi tôi vẫn đang chập chờn trong những giấc mơ, thì láng máng nghe thấy bà nội nói với ông Bảy: "Cảnh Tài (tên của ông Bảy), tôi thật sự không yên tâm, ga tàu đông đúc như vậy, loại người nào cũng có, nhỡ xảy ra chuyện gì thì sao? Hay là ông đưa cháu ra ga".
Nghe thấy câu này tôi lập tức hiểu ra nội đang nói đến tôi.

"Không cần đưa con ra ga đâu ạ!". Tôi lơ mơ thét lên. "Cháu còn nhỏ, liệu có đi được không?", ông Bảy hỏi tôi. Tôi có chút không đồng tình, nói: "Còn nhỏ thì làm sao ạ? Hơn nữa cháu cũng không còn nhỏ nữa!". "Được! Đứa trẻ này có chí khí" , ông Bảy khen ngợi tôi. Tôi biết nội không vui, không muốn để tôi tự về vì nội sợ tôi gặp nguy hiểm. Nhưng tôi vẫn giữ vững quan điểm của mình.

Sau bữa sáng, khi biết tôi tự về Trường Xuân, mọi người đều không yên tâm, muốn đưa tôi ra ga. Tôi thuyết phục mãi, cuối cùng nội và mọi người cũng đồng ý để tôi tự về.

Từ nhà nội ra phố huyện khoảng 20km, phải đi qua một đoạn đường đất, đường đá và một đoạn đường nhựa; nếu trời không mưa thì hàng ngày đều có xe đi lại. Đến trưa tôi bắt đầu xuất phát dưới sự dặn dò của nội và mọi người.

Hỏi thăm đường từ bến xe ô tô, cuối cùng tôi cũng đến được ga tàu. Ga nhỏ nhưng đông đúc, tôi xếp hàng mua vé, rất nhanh trong tay tôi đã có tấm vé tự mua - chuyến K704, xuất phát từ Cáp Nhĩ Tân đến Thanh Đảo, 13:02 sẽ về đến ga Phù Dư, ba phút sau thì khởi hành.

Vừa đọc tấm vé, thì bên tai vang lên câu nói: "Chuyến tàu 704 đi Thanh Đảo chuẩn bị soát vé".

Qua cửa soát vé đến trạm đầu tiên. Đoàn tàu ầm ầm tiến lại, tôi bước lên toa số 12. Bởi ga Phù Dư là một ga nhỏ, rất ít hành khách xuất phát từ ga này, nên vé mà tôi mua là vé đứng. Vì không muốn bị mệt nên sau khi lên tàu, tôi lập tức đi tìm chỗ ngồi. May mà đồ đạc mang theo cũng không nhiều, nên tôi có thể dễ dàng di chuyển từ toa 12 lên toa 17, cuối cùng cũng tìm được chỗ.

Tàu chuyển bánh, tôi mở cuốn "Người đọc" mang theo, say mê đọc. Đọc sách trên tàu thật là

mệt, đọc được một lát mắt tôi đã cay xè. Tôi cất sách đi, nghe mọi người nói chuyện. Ngồi gần tôi là một chị ngoài 20 tuổi, nghe chị ấy nói hình như chị ấy vừa tốt nghiệp đại học đang tìm việc. Chị ấy kêu ca công việc bây giờ thật khó tìm, mãi mà vẫn chưa tìm được công việc phù hợp, ngày trước chỉ nghe tivi nói tìm việc rất khó, bây giờ tôi mới thật sự cảm nhận được.

Thời gian trôi qua thật nhanh. Khi giọng nói ngọt ngào của chị nhân viên vang lên: "Đoàn tàu chuẩn bị đến ga Trường Xuân, quý khách vui lòng kiểm tra lại tư trang hành lí mang theo, tránh để quên trên tàu", tôi mới nghĩ ra: Tôi đã về đến nhà.

Hành khách xuống ở ga Trường Xuân rất đông, nhưng đại đa số đều ra ở cửa Nam, chỉ có tôi và một số ít người ra ở cửa Bắc. Sau đó tôi bắt xe buýt 243 về nhà.

Khi về đến nhà, mở cửa ra, tôi mới thở phào nhẹ nhõm. Chuyến đi này đã cho tôi biết rất nhiều thứ mang tên "lần đầu tiên" và nó khiến tôi trưởng thành lên rất nhiều.

Trẻ từ lúc cần bao bọc, chở che, chăm sóc cho đến khi có thể sống tự lập là một quá trình rất dài. Trong quá trình này, người làm cha nhất định không được bao bọc và chăm sóc con quá mức, mà phải có ý thức cho con cơ hội độc lập tự chủ. Chỉ có để trẻ tự làm, tự nghĩ, tự nỗ lực thì trẻ mới có thể dần hình thành quan điểm tự lập; có thể dùng kinh nghiệm phong phú và ý chí kiên cường của mình để đối mặt với mọi thử thách trong tương lai.

Cuộc đời không phải lúc nào cũng thuận buồm xuôi gió, khó khăn, thử thách chính là sự kích thích giúp trẻ trưởng thành. Để trẻ "mạo hiểm rèn luyện" sẽ giúp trẻ hình thành tính kiên trì, độ nhanh nhạy, tính linh hoạt, sự hài hòa, sự dẻo dai và năng lực thích nghi với xã hội; giúp trẻ hình thành thói quen khi gặp khó khăn thì phải bình tĩnh nghĩ cách giải quyết. Chính vì vậy, những người cha nên có ý thức để trẻ "mạo hiểm rèn luyện".

Học cách tự cứu mình trong tình huống nguy hiểm

Đồng thời với việc buông tay để trẻ tự mạo hiểm khám phá cuộc sống, chúng ta hãy nhắc trẻ chú ý đến những nguy hiểm đang rình rập xung quanh, dạy chúng phải có ý thức tự cứu mình trong những tình huống nguy hiểm, có như vậy trẻ mới có thể trưởng thành khỏe mạnh.

Dạy trẻ đối phó, biết tự cứu mình khi gặp nguy hiểm là bài học không thể thiếu trong giáo dục

gia đình. Nó không chỉ bồi dưỡng cho trẻ khả năng tự cứu sống bản thân, mà nó còn bồi dưỡng ý thức phòng bị và tinh thần trách nhiệm với xã hội. Bài học này phải được dạy từ khi trẻ còn nhỏ. Ví dụ như chúng ta dạy trẻ rằng khi gặp hỏa hoạn, trẻ phải hô to để báo cảnh sát, khi đã thoát ra ngoài thì phải kêu to để người khác thoát ra theo. Nghĩa là chúng ta chỉ dạy cho trẻ kĩ năng thoát thân, mà không được để trẻ tham gia hoạt động cứu hỏa, không cổ vũ trẻ làm anh hùng cứu hỏa. Dạy trẻ những kiến thức phòng tránh tai nạn, tự cứu bản thân khi gặp nguy hiểm. Ví dụ khi đi trên các phương tiện công cộng như xe buýt, xe khách phải chú ý quan sát vị trí "cửa thoát hiểm"; khi đi trong thang máy, phải chú ý nút bấm báo xảy ra sự cố. Những kiến thức này được tuyên truyền rộng rãi trên các phương tiện thông tin đại chúng. Dạy cho trẻ những điều này có thể nâng cao ý thức phòng chống tai nạn của trẻ.

Mấy hôm trước, một người bạn của tôi đến nhà họ hàng chơi, bất chợt nghe thấy tiếng trẻ con kêu cứu ầm ĩ bên ngoài, liền vội chạy ra xem. Thì ra nhà hàng xóm vì có việc gấp vội đi ra ngoài nên quên tắt bếp gas, lúc đó chỉ có một bé gái khoảng 12, 13 tuổi ở nhà. Khi bếp gas bùng lên, bé gái đó sợ đến nỗi chẳng biết làm thế nào, chỉ biết quỳ xuống đất kêu khóc. May có anh bạn đến chơi phát hiện ra liền gọi người đến dập lửa. Báo Đô thị Giang Nam ra ngày 4 tháng 4 năm 2008 đã đưa tin: Một buổi chiều sau khi tan học, hai cậu bé khoảng 8 tuổi ở Nam Cương gặp một người phụ nữ lạ mặt ở cổng trường. Người này nói cho mỗi em 50 tệ, rồi còn mua rất nhiều đồ ăn vặt cho hai em và đưa hai em đi chơi. Hai cậu bé này đi theo người phụ nữ lạ mặt đến gần An Xưởng, Giang Tây. Tình cờ một người bạn của cha mẹ hai đứa trẻ bắt gặp, người này liền báo ngay cho cha mẹ chúng. Khi cảnh sát được báo tin, người phụ nữ buôn bán trẻ em này ngay lập tức bị bắt.

Số liệu thống kê cho thấy, ở Trung Quốc, những tai họa ngoài ý muốn là nguyên nhân chủ yếu dẫn đến thương vong của trẻ dưới 14 tuổi. Các nhà chức trách cho biết, có thể tránh được khoảng 80% những trường hợp tử vong ngoài ý muốn nhờ những biện pháp dự phòng và xử lí kịp thời trong nguy cấp.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Dạy trẻ học cách phân biệt lời dụ dỗ

Thường ngày các bậc cha mẹ nên dạy trẻ cảnh giác với những người lạ hỏi đường hoặc nhờ tìm đồ bị mất, bởi đây là hai cách chủ yếu mà các phần tử dụ dỗ lừa gạt trẻ em thường sử dụng. Có

trường hợp kẻ xấu vờ quen trẻ, gọi được tên của trẻ (thực ra hắn có thể nhìn thấy tên của trẻ thêu trên đồng phục hoặc khi theo dõi nghe thấy người khác gọi tên trẻ như vậy); cũng có kẻ gian tự xưng là nhân viên phòng cháy chữa cháy để lừa trẻ. Vì vậy, ta nên nói với con rằng bất kì ai, kể cả cảnh sát hay nhân viên cứu hỏa, khi chưa được người giám hộ của trẻ cho phép thì không thể đưa chúng đi.

2. Dạy trẻ không chỉ đề phòng người lạ

Các bậc cha mẹ thường dặn con: "Không được nói chuyện với người lạ". Trẻ chưa chắc đã hiểu được chính xác thế nào là người lạ. Nếu cho trẻ vẽ khuôn mặt của người lạ, trẻ sẽ vẽ ra một khuôn mặt rất đáng sợ. Thực ra những kẻ muốn xâm hại trẻ thường có khuôn mặt rất hòa nhã thân thiện. Theo điều tra, trong số những kẻ tình nghi có liên quan đến tội xâm phạm tình dục trẻ em thì có đến 90% là người mà trẻ quen. Các phụ huynh nên nhắc con gái không được một mình đi ra ngoài hoặc đi với người khác giới ra bất cứ chỗ nào.

3. Dạy trẻ biết cách hô to kêu cứu

Trẻ nhỏ yếu ớt cho nên không thể chống cự được với những kẻ xâm hại, vì thế không cần dạy trẻ dùng chân tay để phản kháng, mà phải dạy trẻ cách thu hút sự chú ý của những người xung quanh để nhận được sự cứu giúp. Ví dụ như hô hoán: "Cứu tôi với! Ông ấy không phải là cha của tôi", hoặc nếu đi xe đạp thì có thể dùng xe đạp làm vật bảo vệ, đồng thời phải hô to kêu cứu.

4. Nói với trẻ những người có thể giúp đỡ trẻ rất nhiều

Gặp phiền phức phải báo cảnh sát là kiến thức cơ bản nhất, nhưng chỉ như vậy thôi thì chưa đủ, bởi có thể cảnh sát không ở gần đó. Vì vậy, bạn nên cho trẻ biết trẻ có thể cầu cứu những nhân viên làm việc ở những địa điểm gần đó như công viên, nơi mua sắm, rạp chiếu phim... thêm một cơ hội là thêm một hi vọng.

Khi Y Y 4, 5 tuổi, có một chuyện đã xảy ra như sau:

Hôm đó, tôi đưa Y Y đến Trùng Khánh - con phố tấp nập nhất của thành phố Trường Xuân - dạo chơi. Đi được vài bước, tôi thấy con dừng lại trước một hàng kem, nhìn ánh mắt của con là tôi

biết, con muốn mua kem. Vốn định mua cho con, nhưng quan sát thấy cửa hàng này không được vệ sinh, nên tôi nói: “Mình đến cửa hàng phía trước mua nhé!”. Tôi kéo tay con đi. Con hất tay tôi ra, bĩu môi có vẻ không vui. Lúc này người bán hàng không ngớt mời chào, nên con càng không chịu rời bước.

Bình thường Y Y rất thích nghe tôi giảng giải, nên tôi nói nhỏ với con: “Kem ở đây không sạch, chúng ta đi chỗ khác mua”. Không ngờ con không nghe, đòi mua kem ở cửa hàng này bằng được. Tôi đành phải nói với con thông điệp cuối cùng: “Con không đi thì cha đi đây”. Một là, theo phương châm giáo dục của tôi, trong những tình huống như thế này nhất quyết không được thỏa hiệp với con; hai là, tôi cũng muốn thử khả năng phản ứng và năng lực giải quyết sự việc của con. Cho nên tôi giả vờ rất tức giận, bước đi thật nhanh.

Đi được vài bước, tôi ngoảnh đầu nhìn lại, con vẫn ấm ức đứng ở chỗ cũ không chịu đi. Đi thêm vài bước vẫn thấy con như vậy. Xem ra con đang muốn thi gan với tôi, thế là tôi tiếp tục đi về phía trước, bởi vì tôi biết ánh mắt con vẫn dõi theo tôi.

Đi được khoảng 100m, tôi dừng lại, cho con thời gian, để con nghĩ ra vấn đề rồi con sẽ tự đi theo. Nhưng trong một phút lơ là, nhìn lại thì đã không thấy con đâu nữa. Tôi hoảng hốt vội quay lại tìm con.

Cách cửa hàng kem 20m, tôi nghe thấy tiếng con khóc. Theo tiếng khóc, tôi nhìn thấy mấy nhân viên tại cửa hàng thuốc bên cạnh hàng kem đang vây quanh con tôi, vừa dỗ dành vừa hỏi: “Cháu sao vậy?”. Con tôi khóc to trả lời: “Cháu lạc mất cha của cháu rồi”. Có hai nhân viên không nhịn được cười, một nhân viên lấy giấy lau nước mắt cho con, rồi hỏi: “Cha cháu tên gì? Nhà cháu ở đâu?”. Con chỉ biết khóc, không nói thêm được gì. “Số điện thoại nhà cháu là bao nhiêu? Số điện thoại của cha mẹ cháu thế nào?”. Cuối cùng con cũng đọc ra được một số điện thoại. Một nhân viên ngay lập tức đến quầy, vừa bấm số thì tôi vội bước vào, ngay lập tức Y Y lao vào lòng tôi...

5. Lắng nghe con tâm sự

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ thường xuyên chuyện trò tâm sự với con. Nếu trẻ thấy không hài lòng về ai đó, cha mẹ không được chỉ nói đơn giản là: “Con không được nói xấu người khác”, mà phải cùng trẻ phân tích, như vậy trẻ mới cảm thấy thoải mái. Khi trẻ gặp

chuyện gì không vừa ý, hoặc có người nào đó quấy rối trẻ, trẻ thường tâm sự với người mà trẻ tin tưởng nhất. Bằng cách này, trẻ có thể giảm bớt áp lực, giảm bớt tâm lí sợ hãi, đồng thời nhờ đó kẻ xấu có thể kịp thời bị trừng trị.

6. Tăng khả năng tự bảo vệ, tự cứu bản thân của trẻ thông qua các trò chơi và các buổi diễn tập

Khi được cha mẹ chỉ dạy những phương pháp tự cứu mình, trẻ có thể ghi nhớ ngay lúc đó, nhưng sau một thời gian trẻ sẽ quên. Cách duy nhất giúp trẻ nắm vững các kĩ năng được dạy là thông qua các trò chơi và các buổi diễn tập. Trong các trò chơi ở nhà, người cha nên tạo ra những tình huống có thể phát sinh, đặt câu hỏi cho trẻ, kiểm tra năng lực phản ứng của trẻ, đồng thời dạy trẻ cách giữ liên lạc giữa cha và con.

Cha mẹ có thể dạy cho trẻ một số phương pháp ứng phó với tình huống nguy cấp như sau:

(1) Nói với trẻ rằng khi bị lạc ở nơi công cộng có ba cách để giải quyết:

Thứ nhất, nếu nơi bị lạc gần nhà, con có thể tự mình về nhà, sau đó đứng đợi cha mẹ ở cửa, không được chạy lung tung.

Thứ hai, không được tùy tiện nói với người lạ là mình bị lạc, con phải tìm nhân viên cảnh sát mặc quân phục để nhờ họ giúp đỡ.

Thứ ba, đứng nguyên ở chỗ bị lạc, cha mẹ nhất định sẽ tìm thấy con.

(2) Nói với trẻ rằng khi ở nhà một mình, không được tùy tiện mở cửa cho người lạ, mà trước hết phải hỏi rõ người gõ cửa là ai. Dù người đó nói là chính cha mẹ nhờ họ đến đón, thì con cũng không được mở cửa. Khi cần thiết có thể gọi điện cho cha mẹ hoặc hàng xóm nói có người lạ bấm chuông và nhờ họ sang giúp.

(3) Dạy trẻ rằng trên đường đi bộ về nhà, nếu có người theo dõi thì phải chạy đến những nơi đông người như cửa hàng, ngã tư đường. Không được tùy tiện chạy vào nhà hoang hay ngõ vắng. Nếu biết lúc này ở nhà không có ai thì có thể tạm thời không về nhà mà sang nhà hàng xóm chơi.

(4) Nếu gặp hỏa hoạn, đầu tiên phải gọi điện cho cảnh sát phòng cháy chữa cháy, sau đó mở to cửa sổ hô lớn "Có cháy" để thu hút sự chú ý của hàng xóm và người qua đường. Tiếp đó lấy khăn ướt bịt mũi và nằm xuống đất đợi nhân viên cứu hộ đến giải cứu. Nếu thấy cửa phòng nóng lên, có nghĩa là bên ngoài đang cháy lớn, mở cửa ra sẽ nguy hiểm, lúc đó hãy dùng vải ướt che cửa hoặc lấy nước giội vào cửa để ngăn lửa, kéo dài thời gian chờ người đến cứu.

(5) Dạy trẻ nhớ địa chỉ và số điện thoại của nhà, dạy trẻ cách dùng điện thoại và các số điện thoại gọi khi nguy cấp, như cứu hỏa, cấp cứu, cảnh sát…

Nguy hiểm luôn vây quanh cuộc sống của chúng ta. Đồng thời với việc để trẻ khám phá cuộc sống, để trẻ mạo hiểm, hãy nhớ nhắc trẻ để ý đến những nguy hiểm luôn tiềm tàng, dạy trẻ những kiến thức tự cứu mình trong nguy hiểm, giúp trẻ phát triển an toàn, khỏe mạnh.

Giáo dục thử thách là điều không thể thiếu

Rất nhiều trẻ suốt ngày ủ rũ, không thấy thoải mái vì cha mẹ không mua cho một loại đồ chơi nào đó, ngược lại cũng có những trẻ có thể tìm thấy niềm vui trong một loại đồ chơi khác.
Những trẻ lạc quan không phải không biết buồn, mà chúng nhanh chóng tìm thấy lối thoát từ trong nỗi buồn đó.

Hiện nay, sự nuông chiều quá mức của người lớn khiến rất nhiều trẻ có những nhược điểm như dựa dẫm, ỷ lại, yếu ớt, ích kỉ. Nếu cha mẹ không kịp thời tiến hành giáo dục để khắc phục những nhược điểm trên cho trẻ, thì tương lai trẻ khó có thể đứng vững trong xã hội.

Giáo dục thử thách nghĩa là dưới sự chỉ đạo của tư tưởng giáo dục đúng đắn, căn cứ vào sự phát triển tâm sinh lí của trẻ và yêu cầu của giáo dục, tạo ra hoặc tận dụng một tình huống nào đó để đặt những câu hỏi khó bắt trẻ phải tự giải quyết; từ đó giúp trẻ dần hình thành khả năng chịu đựng gian khổ, khả năng thích ứng với môi trường, bồi dưỡng ý chí kiên cường vươn lên trong khó khăn. Đây chính là những phẩm chất tính cách và tố chất tốt đẹp, giúp trẻ thích nghi tốt hơn với môi trường xã hội.

Muốn đạt được những mục đích như trên, người cha nên dựa vào đặc điểm lứa tuổi của con, kết hợp với đặc điểm môi trường sống hàng ngày, kiên trì bền bỉ dẫn dắt từng bước trong quá trình tiến hành giáo dục thử thách đối với trẻ. Trong quá trình "giáo dục thử thách", bạn nên

bồi dưỡng cho trẻ khả năng đạt được hạnh phúc từ nhiều phương diện. Rất nhiều trẻ cả ngày ủ rũ, không vui vì cha mẹ không mua cho một loại đồ chơi nào đó, ngược lại cũng có vô số trẻ dễ dàng tìm thấy niềm vui trong một loại đồ chơi khác. Những trẻ lạc quan không phải là không có nỗi buồn, mà chúng nhanh chóng tìm thấy lối thoát từ trong nỗi buồn đó.

"Giáo dục thử thách" cho trẻ năng lực tìm thấy hạnh phúc từ chính nội tâm của trẻ. Như vậy, dù phải đối mặt với bất kì thử thách nào trẻ đều có thể lạc quan, bình tĩnh giải quyết.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Buông tay để trẻ làm những việc trẻ có thể làm

Khi trẻ ngã, nếu không nghiêm trọng, thì chúng ta hãy cổ vũ để trẻ tự đứng dậy, chứ không nên vội vàng chạy đến nâng trẻ dậy; nếu trẻ muốn chơi đồ chơi, bạn nên khuyến khích trẻ tự mình đi lấy, và cũng nên động viên trẻ tự mặc quần áo. Tuyệt đối không để trẻ có cuộc sống cơm bưng nước rót, mà phải để trẻ học cách tự mình đối mặt với tất cả những khó khăn, trở ngại trong cuộc sống.

2. Tôi luyện ý chí của trẻ trong giới hạn cho phép

Có thể tôi luyện ý chí của trẻ bằng những cách như sau: động viên trẻ dậy sớm tập thể dục vào mùa đông, để rèn luyện ý chí và nghị lực chống lại cái rét; khuyến khích trẻ làm một số việc nhà trong khả năng của trẻ; tận dụng kì nghỉ đưa trẻ đi dã ngoại, leo núi, đi dạo trong công viên... để trẻ cảm nhận được sự mệt mỏi, sự gian khổ, những đắng cay ngọt bùi của cuộc sống; từ đó giúp trẻ rèn luyện thử thách trong mọi hoàn cảnh.

3. Thực hiện giáo dục thử thách thông qua các phương thức như phê bình, mắng mỏ…

Hiện nay có một số trẻ thông minh lanh lợi, do cha mẹ thường nhường trẻ thắng trong các loại trò chơi, trẻ làm gì cũng khen ngợi trẻ giỏi nhất, dẫn đến trẻ mắc chứng kiêu ngạo hiếu thắng, tự cao tự đại; nếu bị phê bình liền cảm thấy buồn tủi, phiền não hoặc mất đi niềm tin. Vì thế biết cách phê bình, chỉ ra nhược điểm và thiếu sót của trẻ là việc làm cần thiết. Ví dụ, trong các hoạt động, trò chơi không nhất định lần nào cũng để trẻ làm chủ trò; trong các cuộc thi cũng không nhất định phải nghĩ mọi cách để trẻ thắng. Khi trẻ mắc lỗi phải kịp thời có biện pháp

trừng phạt hợp lí, giúp trẻ có cảm giác tiếp nhận thử thách, học cách tự điều tiết bản thân.

4. Tận dụng đời sống hiện thực, nâng cao khả năng sống tự lập của trẻ

Chuyên gia giáo dục người Mĩ cho rằng cha mẹ đóng vai trò rất quan trọng trong việc bồi dưỡng khả năng độc lập giải quyết sự việc và khả năng đối mặt với thử thách của trẻ. Cách giáo dục trẻ của người Mĩ rất đáng để chúng ta học tập. Ngay từ nhỏ trẻ em Mĩ đã phải ở phòng riêng, tự mình hoạt động, rèn luyện năng lực sống tự lập. Tóm lại, chúng ta nên giao cho trẻ làm những công việc nhà như quét dọn nhà cửa, mua đồ giúp cha mẹ... từ khi trẻ còn nhỏ. Nếu trẻ gặp khó khăn trở ngại, cha mẹ nên yêu cầu trẻ tự giải quyết, nhờ đó trẻ sẽ trưởng thành hơn, năng lực tự làm mọi việc cũng được nâng cao hơn.

5. Có ý thức tạo ra khó khăn giúp trẻ bồi dưỡng khả năng đối mặt

Trên con đường trưởng thành, trẻ khó có thể tránh được những khó khăn. Nếu bình thường mọi việc đối với trẻ đều thuận lợi, thì khi gặp khó khăn, trẻ sẽ lúng túng, lo lắng, không biết phải giải quyết thế nào, dễ dẫn đến thất bại. Chính vì vậy, trong cuộc sống hàng ngày cũng như trong công việc học tập, các bậc cha mẹ hãy có ý thức tạo ra một số trở ngại để trẻ đối mặt, nhằm bồi dưỡng khả năng phân tích, giải quyết vấn đề cho trẻ.

Khi tạo ra trở ngại, chúng ta phải chú ý tính dự phòng và tính trọng điểm trong giáo dục thử thách, có thể tổ chức các hoạt động mang tính trở ngại một cách có mục đích. Đồng thời các bậc cha mẹ phải chú ý tới đặc điểm lứa tuổi của trẻ, chú ý tạo ra mức khó khăn để yêu cầu trẻ phải thực sự nỗ lực mới có thể khắc phục được. Ví dụ những vật trẻ muốn nhưng không thể lấy được, thì người lớn không được lấy ngay cho trẻ, mà phải để trẻ động não nghĩ cách trước.
Người cha nên có ý thức tạo ra những khó khăn trở ngại trong cuộc sống hàng ngày, trong các trò chơi của trẻ; không nên tìm mọi cách thỏa mãn yêu cầu của trẻ, mà nên học tập phương pháp giáo dục của Nhật Bản, Pháp, nghĩ ra mọi cách như: đưa trẻ đi leo núi dã ngoại, cho trẻ tự mình đi nhặt củi, định kì để trẻ sống ở những nơi khó khăn gian khổ… để rèn luyện bản lĩnh tự lo liệu cuộc sống của trẻ, bồi dưỡng ý thức kiên cường và khả năng khắc phục khó khăn của trẻ.

6. Động viên trẻ khắc phục khó khăn, bồi dưỡng lòng dũng cảm vượt qua mọi thử thách của trẻ Một số trẻ khi

gặp khó khăn thường có những phản ứng rất tiêu cực như chán nản, trốn tránh,

rút lui. Muốn thay đổi điều này thì nhất định phải dạy trẻ biết dũng cảm đối mặt với khó khăn. Ví dụ, khi leo núi, trẻ sợ độ cao, sợ trượt ngã thì bạn có thể động viên trẻ: "Đừng sợ! Con có thể leo được! Ngã cũng không sao cả! Con rất dũng cảm cơ mà!". Rất nhiều bé gái sợ đi thăng bằng trên miếng gỗ, sợ bơi; lúc này bạn nên nói với bé rằng: "Đừng sợ! Nhất định con sẽ làm được". Mỗi khi vượt qua trở ngại, trẻ sẽ được tăng thêm dũng khí, kích thích nguyện vọng chiến thắng khó khăn của trẻ, tâm lí sợ hãi sẽ biến mất, lòng tự tin được nhân lên, trẻ sẽ nói với bản thân rằng: "Mình có thể làm được", "Mình có thể".

Người giỏi dạy con chính là người có phương pháp giáo dục con đúng đắn ngay từ khi con còn nhỏ. Ngay từ khi Y Y bi bô học nói, tôi đã không nuông chiều, không dung túng con. Dù rất thương yêu con, nhưng khi đáng "giận", tôi quyết không mềm lòng, nhất là trên phương diện bồi dưỡng ý thức tự lập và khả năng ứng phó với khó khăn của con, tôi càng kiên quyết đến cùng.

Khi Y Y chập chững biết đi, không ít lần con bị ngã. Lần nào ngã, con cũng khóc rất to. Tôi hiểu con khóc là vì đau, đồng thời cũng là để thu hút sự chú ý, muốn có người đến nâng dậy. Chính vì vậy, nếu biết con không gặp trở ngại gì lớn, thì tôi thường sẽ không đến đỡ con. Tôi nói với con rằng, những việc mình có thể làm thì phải tự làm, không được hơi một tí là nhờ người khác giúp. Thực ra, khi thấy con nằm sấp trên mặt đất khóc, tôi cũng rất đau lòng, cũng muốn bế con dậy, ôm con vào lòng dỗ dành. Nhưng tôi thường kiềm chế bản thân, khi con khóc, tôi vờ như không nghe thấy. Thấy cha không có ý định đến nâng mình dậy, con cũng chỉ khóc vài tiếng rồi tự mình đứng lên.

Tôi nhớ có lần, Y Y chạy vấp phải một hòn đá, bị ngã rất đau. Tôi định nâng con dậy, nhưng nghĩ lại, tôi kiềm chế cảm xúc của mình, đến bên nhẹ nhàng động viên con: "Công chúa của cha, con tự đứng dậy được mà!". Cuối cùng con cũng tự đứng lên. Nhìn kĩ thì thấy đầu gối của con bị trầy xước, chảy máu. Lúc đó, tôi rất xót con. Nhưng thấy vẻ mặt đầy nghị lực của con, tôi cảm thấy "sự nhẫn tâm" của tôi cũng đáng. Tôi tin rằng qua việc này, sức chịu đựng thử thách của con sẽ được tăng lên.

Bạn tôi nói tôi quá nhẫn tâm, mọi người nói tôi lập dị. Bởi trong khi các bậc cha mẹ khác luôn nghĩ cách để con mình đi trên con đường bằng phẳng, tránh chông gai; thì tôi lại "đào hố" dưới chân con, nghĩ cách tạo ra trở ngại cho con. Nhưng nhìn thấy Y Y ngày một kiên cường, tự lập và rộng lượng, tôi cảm thấy mình "đào hố" cũng đáng.

Đương nhiên, tiến hành giáo dục thử thách đối với trẻ cũng phải có mức độ, nếu không sẽ rất phản khoa học.

Để trẻ chiến thắng khó khăn không phải chuyện một sớm một chiều có thể làm được, cũng không phải cứ dồn hết tâm sức thì sẽ thành, vấn đề mấu chốt là thuận theo tự nhiên, thuận theo quy luật phát triển của trẻ

Tóm lại: "Anh hùng xưa nay đều trưởng thành trong gian khổ". Trẻ buộc phải trải qua khó khăn để khôn lớn. Trong cuộc sống, trở ngại khó khăn nào cũng đều có ý nghĩa của nó. "Nghịch cảnh là trường đại học tốt nhất". Câu nói này đã trở thành sự tổng kết kinh nghiệm chung của những người thành công. Không qua mưa gió thì làm sao thấy được cầu vồng? Nếu muốn trẻ nhìn thấy cầu vồng, thì hãy cho trẻ trải qua mưa gió.

Phương pháp học tập quan trọng hơn điều kiện học tập

Do tuổi còn nhỏ, khả năng tự điều khiển bản thân, tự cân đối kế hoạch của trẻ rất kém, vì thế việc cha cùng con bàn bạc đưa ra kế hoạch học tập trong từng giai đoạn là vô cùng cần thiết.

Học tập là một loại hoạt động nhận thức phức tạp chịu ảnh hưởng của nhiều nhân tố.

Tự lựa chọn cho mình một phương pháp học tập hiệu quả nhất là một việc không hề dễ dàng với trẻ; điều này không chỉ phụ thuộc vào sự tìm tòi của chính bản thân trẻ, sự hướng dẫn của thầy cô giáo, mà còn cần sự tham gia của các bậc phụ huynh. Bởi cha mẹ là người hiểu sở thích và cá tính của con mình hơn bất kì ai, đồng thời cha mẹ có thể tham gia vào quá trình học tập của trẻ. Việc bồi dưỡng những thói quen học tập tốt để nâng cao thành tích học tập của trẻ phải trở thành một mắt xích quan trọng trong giáo dục gia đình. Nhà sinh lí học nổi tiếng người Pháp, Claude Bernard (1813-1878) đã từng nói: "Phương pháp tốt có thể giúp chúng ta phát huy tài năng và tư chất vốn có, còn phương pháp ngu ngốc có thể ngăn cản sự phát huy của tài năng".

Đã từng có một người cha đến trung tâm tâm lí tâm sự với tôi rằng: "Từ khi con còn nhỏ cho đến lúc con học hết lớp 4, chúng tôi đều trang bị cho con những điều kiện học tập tốt nhất, từ máy tập đọc cho đến máy vi tính, thậm chí còn thuê cả gia sư kèm con học, con tôi cũng rất cố

gắng, thức khuya học bài; nhưng thành tích của cháu lại không hề tiến bộ. Thật sự không biết vì sao?". Sau khi tìm hiểu cụ thể tình hình học tập của cháu bé, tôi trả lời: "Vấn đề là ở phương pháp học tập. Đối với trường hợp của cháu, phương pháp còn quan trọng hơn máy tập đọc, máy tính hay gia sư".

Học thuộc lòng một cách máy móc có thể giúp trẻ nắm vững một lượng thông tin kiến thức, hình thành một số kĩ năng; nhưng nếu cứ học như vậy thì không ổn. Bởi, một là, phương pháp này quá đơn thuần, không linh hoạt khiến việc học tập trở nên khô khan, nhàm chán, lâu dần trẻ sẽ mất đi hứng thú học tập; hai là, phương pháp này không chỉ làm tăng gánh nặng học tập và áp lực học tập cho trẻ, mà quan trọng nhất là những kiến thức mà trẻ được tiếp thu như vậy sẽ trở thành những kiến thức chết, vì trẻ không thể vận dụng được vào thực tế cuộc sống. Ví dụ một đứa trẻ có thể cộng trừ nhân chia thông thạo, nhưng khi người cha bảo trẻ tính toán sổ ghi chép mua bán trong gia đình thì trẻ tính rất mơ hồ. Vậy, thực chất trẻ đã nắm chắc kiến thức tính toán cộng trừ nhân chia hay chưa?

Chính vì vậy, trong quá trình hướng dẫn trẻ học tập, việc đầu tiên không phải là dạy trẻ nhớ được bao nhiêu điều, mà phải dạy trẻ có phương pháp học tập khoa học, coi trọng việc bồi dưỡng hứng thú học tập, động lực học tập và năng lực học tập cho trẻ. Khi Y Y bắt đầu biết nhận thức, chúng tôi đã phải đi đường vòng. Lúc đầu, vợ tôi rất hăng hái dạy con đọc thuộc hết bài thơ Đường này đến bài Tống từ(*) khác, rồi dạy con nhận biết rất nhiều chữ... Sau đó tôi đã kịp thời thay đổi tư tưởng giáo dục kiểu tích lũy thông tin đơn thuần này, dần dần bồi dưỡng năng lực học tập của con, dạy con phương pháp học tập.

(*) Tống từ (Thể từ đời Tống). Từ là một thể thể loại văn chương gần giống với Thơ mới của Việt Nam và Thơ Bậc thang của Pháp. Từ có nguồn gốc từ rất xa xưa ở Trung Quốc và đến cuối đời Đường thì đã phát triển khá mạnh, sang đến đời Tống thì đã được hoàn thiện về âm luật và phát triển rực rỡ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Giúp trẻ xác định mục tiêu học tập đúng đắn

Phải làm cho trẻ hiểu, mục đích của việc học tập không phải là để ứng phó với thi cử, mà là để có kiến thức phục vụ cho sự phát triển sau này của bản thân. Trên cơ sở này, khi đã có mục tiêu học tập, thì mới tràn đầy động lực để học tập. Có người đã so sánh một con lừa bị buộc vào cái cối xay quay cả ngày với một con ngựa đi vạn dặm thỉnh kinh. Quãng đường mà con lừa và con ngựa đi là bằng nhau bởi mỗi ngày cả hai con đều bước số bước bằng nhau. Trong khi con ngựa xác định mục tiêu rõ ràng, nên hàng ngày cứ thế tiến về phía trước; thì con lừa cả ngày cứ đi quanh cái cối xay, mãi mãi cũng không thể thoát ra khỏi nơi chật hẹp đó. Học vì thi cử, thì cũng giống như con lừa bị bịt mắt quay quanh cái cối xay; học vì muốn có kiến thức để phát triển bản thân, thì sẽ giống như con ngựa lấy được chân kinh.

Hết tiểu học, tôi rời ghế nhà trường, tham gia quân ngũ, cảm nhận được nỗi khổ vì trình độ văn hóa thấp của mình, tôi xác định mục tiêu tự học xóa mù chữ. Ba năm trong quân ngũ, ngày nào tôi cũng học, tự tích lũy trang bị kiến thức cho mình. Trong khi đó đại bộ phận các chiến sĩ đều tiêu tốn thời gian một cách vô ích, hết nghĩa vụ trở về quê hương, trước khi nhập ngũ làm cái gì thì vẫn làm cái đấy, gần như không có sự tiến bộ và thu hoạch nào.

Qua đó, tôi cảm nhận sâu sắc rằng, điều đầu tiên trong học tập là phải xác định mục tiêu rõ ràng và khoa học.

Hiện tại, trong suy nghĩ của Y Y, viết văn không phải là để nhận được lời khen và điểm cao, mà là để diễn đạt tư tưởng của mình một cách tự nhiên; học tiếng Anh là để sau này có thể đọc tiếng Anh trôi chảy và dùng tiếng Anh để giao tiếp; học toán là để nâng cao khả năng tính toán, rèn luyện tính tỉ mỉ trong tư duy và giải quyết những vấn đề liên quan đến toán học thường gặp trong cuộc sống hàng ngày... Trong mắt Y Y, học tập là một việc vô cùng có ích với bản thân, cũng là một việc rất vui, vì thế Y Y luôn hăng say và đam mê học tập.

2. Bồi dưỡng cho trẻ thói quen học tập khoa học

Khi phỏng vấn những người đạt giải thưởng Nobel, người ta thường đặt câu hỏi: “Đạt giải Nobel, người đầu tiên ngài muốn cảm ơn là ai?”. Ai cũng nhắc đến thầy cô mình, đặc biệt là các cô giáo ở trường mầm non và cha mẹ của mình. Bởi vì cha mẹ là “người thầy vỡ lòng” và các cô giáo ở trường mầm non là người đã bồi dưỡng cho họ những thói quen như giữ vệ sinh, lễ phép với mọi người, chân thật dũng cảm, tự giải quyết việc của mình, biết sai phải sửa... Những thói quen này là tài sản vô giá, giúp họ bước đến bục thành công.

Do tuổi còn nhỏ, khả năng tự điều khiển bản thân, tự cân đối kế hoạch của trẻ rất kém, vì thế người cha cùng trẻ bàn bạc đưa ra kế hoạch học tập trong từng giai đoạn là việc làm vô cùng cần thiết. Hàng ngày ôn tập nội dung gì, đi ngủ và thức dậy lúc mấy giờ, làm việc đó khi nào, thời gian nghỉ ra sao, học gì bây giờ… đều phải lên kế hoạch cụ thể. Ngoài ra, người cha có thể kiểm tra kết quả hoàn thành kế hoạch học tập của con, vừa có thể cùng con đánh giá lại, vừa kịp thời định hướng và đề ra kế hoạch học tập mới trong không khí thoải mái vui vẻ. Người cha tuy không phải là chuyên gia giáo dục, nhưng có thể nắm bắt được tình hình học tập của con thông qua việc cùng con đề ra những phương pháp học tập mới.

Thói quen học tập tốt cũng có thể làm cho việc học tập trở nên hiệu quả. Ngày Y Y học tiểu học, tôi nói với con rằng, hàng ngày trước khi đi ngủ con phải soạn sách vở theo thời khóa biểu, để vào cặp sách, cuối cùng kiểm tra lại xem có quên đồ gì thì bỏ vào. Làm xong tất cả những việc này mới được đi ngủ. Hàng ngày Y Y đều kiên trì làm như vậy, dần dần con đã hình thành thói quen.

Có lần Y Y vừa soạn sách vở vừa xúc động nói: "Cha dạy con cách này thật là hay, hôm nào đến lớp, con cũng thấy các bạn than vãn không quên cái này thì quên cái khác; còn nữa, học xong một môn, con chỉ cần thò tay vào vị trí cố định trong cặp sách, lấy sách vở cần dùng của môn học tiếp theo, đặt lên bàn là xong. Trong khi các bạn khác phải lật tung cặp mới có thể tìm được đồ cần tìm".

Chỉ là một thói quen rất nhỏ, nhưng Y Y lại thu được rất nhiều ích lợi. Tôi còn hình thành cho con thói quen viết nhật kí, thói quen đọc sách trước khi đi ngủ, thói quen phải đề ra kế hoạch học tập và thói quen tự đánh giá tổng kết ghi chép trong học tập.

3. Tạo điều kiện để trẻ có cơ hội học tậptrong thực tiễn

Có người vì muốn trở thành nhà diễn thuyết, nên đã mua về rất nhiều sách về lí luận diễn thuyết. Kết quả là anh ta nắm rất rõ lí thuyết, nhưng lại chưa hề thuyết trình một lần nào, cho nên anh ta mãi mãi không thể trở thành một nhà diễn thuyết.

Đối với việc học tập, trẻ phải tìm tòi để đạt được những kinh nghiệm và kĩ năng trong cuộc sống thực tiễn, từ đó có thể biến nó thành kinh nghiệm và kĩ năng của chính bản thân mình.

Chỉ biết và ghi nhớ kiến thức là chưa đủ, quan trọng là vận dụng, biến nó trở thành sức mạnh sản xuất.

Xét về văn bằng và học vị, thì nhà phát minh Edison(*) không phải là "phần tử tri thức cao cấp", nhưng những kiến thức mà ông nắm vững là những kiến thức có hiệu quả, có thể linh hoạt áp dụng vào thực tế.

(*) Thomas Alva Edison (1847-1931) là một nhà phát minh và thương nhân đã phát triển rất nhiều thiết bị có ảnh hưởng lớn tới cuộc sống trong thế kỷ XX. Ông là một trong những nhà phát minh đầu tiên ứng dụng các nguyên tắc sản xuất hàng loạt vào quy trình sáng tạo, ông cũng được coi là một trong những nhà phát minh giàu ý tưởng nhất trong lịch sử. Ông sở hữu
1.093 bằng sáng chế tại Hoa Kì, cũng như các bằng sáng chế ở Anh, Pháp, Đức.

Một lần, Edison đưa vỏ thủy tinh của một chiếc bóng đèn cho trợ lí của ông, yêu cầu người trợ lí này tính thể tích của chiếc bóng đèn đó. Vì chiếc bóng đèn không phải là hình tròn, nên người trợ lí này tính cả buổi chiều cũng không ra. Khi Edison trở về, người trợ lí vẫn loay hoay mãi với các công thức dày đặc. Anh ta nhìn Edison với vẻ mặt có lỗi, đồng thời giải thích lí do chưa hoàn thành nhiệm vụ. Ông cười, không nói gì rồi mang chiếc bóng ra vòi, hứng đầy nước rồi đổ vào cốc thủy tinh có hình dạng theo quy tắc, xem thể tích cốc là bao nhiêu thì đó là thể tích của bóng đèn, người trợ lí lúc này mới hiểu ra.

Như vậy, kiến thức không phải chỉ là công thức, định lí và những thứ có trong sách vở; kiến thức chính là năng lực vận dụng nó vào trong thực tế của chúng ta.

Do đó, hãy để trẻ vận dụng những kiến thức đã học để giải quyết các vấn đề, đồng thời học tập các kiến thức từ trong thực tiễn.

4. Căn cứ vào đặc điểm của từng trẻ để tiến hành giáo dục, dạy trẻ biết học theo cá tính sở trường của mình

Mỗi trẻ là một cá thể độc lập, có những đặc điểm không giống nhau. Cho nên phải tôn trọng cá tính của trẻ, hướng dẫn trẻ học tập theo sở thích cá nhân.

Công việc này chỉ có các bậc làm cha làm mẹ mới có thể đảm đương được, bởi đừng bao giờ hi vọng trường học sẽ căn cứ vào đặc điểm của từng trẻ để tiến hành dạy học. Ngày nay cùng với sự phát triển tố chất giáo dục, khẩu hiệu “Lấy học sinh làm trung tâm” ngày càng được kêu gọi mạnh mẽ, nhưng thực ra không một trường học nào ở Trung Quốc có thể thực hiện tốt điều này. Đơn giản là vì một lớp đông thì có đến 60-70 học sinh, ít cũng phải 20-30 học sinh, mà một giáo viên phải dạy từ hai đến ba lớp, thậm chí một ngày phải tiếp xúc với hơn 100 học sinh. Cho dù giáo viên có cố gắng đến mấy thì cũng không thể áp dụng từng phương pháp với từng học sinh. Vì vậy, ở trường trẻ tiếp nhận các nội dung giáo dục nhất quán theo những phương pháp giáo dục như nhau, giống như những sản phẩm được sản xuất hàng loạt trên cùng một dây chuyền của nhà máy.

Trên thực tế, mỗi trẻ đều có những sở thích và cá tính riêng, nên hứng thú, sở thích, cá tính trong học tập của từng trẻ cũng khác nhau. Do sự khác biệt này, phương thức học tập của mỗi trẻ cũng không giống nhau. Nhìn chung, hiện nay hầu hết các trường ở Trung Quốc vẫn dạy học

theo phương thức truyền thụ kiến thức, trên lớp cô giảng, học sinh tập trung nghe, về nhà chăm chỉ làm bài tập (chủ yếu là các bài tập trong sách vở), ôn tập để thi giữa kì và cuối kì đạt kết quả tốt. Có thể nói đây là phương thức học tập nhận được sự hưởng ứng rộng lớn của các thầy cô giáo, các học sinh và các bậc phụ huynh. Nhưng phương thức này không phù hợp với tất cả học sinh, bởi thế cùng một giáo viên dạy, cùng một phương thức giáo dục, cùng một tiến độ nhưng tình hình học tập của mỗi học sinh trong cùng một lớp lại khác nhau.

Trong lịch sử có rất nhiều nhân vật nổi tiếng, do có sự khác nhau giữa phương thức học tập cá nhân và phương thức giáo dục đồng nhất của nhà trường, cho nên đã gặp phải khó khăn nghiêm trọng trong quá trình học tập. Như cựu thủ tướng Anh Winston Churchill(*) vì nói lắp mà gặp phải khó khăn khi đọc, đã vậy ông còn rất hiếu động cho nên thường bị xếp vào danh sách những học sinh học kém nhất, thậm chí còn bị ép học các lớp chuyên bổ trợ tiếng Anh cho các học sinh yếu kém do trường tổ chức; nhà khoa học nổi tiếng Albert Einstein(**) đã từng bảy lần thi không đạt yêu cầu, giáo viên nói ông chỉ biết nằm mơ giữa ban ngày, không biết học, ở trường, ông là một học sinh không nhận được sự chào đón, bởi thành tích học của ông luôn kém nhất lớp…

(*) Winston Churchill (1874-1965) là một nhà chính trị người Anh, nổi tiếng nhất với cương vị thủ tướng Anh trong thế chiến thứ hai. Ông từng là một người lính, nhà báo, nhà văn, họa sĩ và chính trị gia. Ông được coi là một trong những nhà lãnh đạo quan trọng nhất trong lịch sử Anh và lịch sử thế giới. Ông là thủ tướng Anh duy nhất nhận giải Nobel Văn học và là người đầu tiên được công nhận là Công dân danh dự Hoa Kì.

(**) Albert Einstein (1879-1955) được coi là cha đẻ của ngành vật lí hiện đại và là một trong những nhà khoa học có ảnh hưởng lớn nhất của thế kỉ XX. Ông nhận được giải Nobel Vật lí năm 1921.

Những học sinh bị đánh giá là kém nhất đó sau này lại trở thành những người thành công có thành tích vượt trội, điều này chứng tỏ họ không hề ngốc nghếch đần độn, mà là do mô hình giáo dục của nhà trường không phù hợp với họ. Nhưng khi họ dùng chính phương thức của mình để học tập thì có thể phát huy sở trường của mình, nhanh chóng lập nên thành tích.

Sự trưởng thành và thành công của Y Y cũng là kết quả của phương pháp giáo dục này. Ngay từ nhỏ con đã biểu hiện tài năng thiên phú về phương diện ngôn ngữ và hứng thú đối với chữ viết, cho nên trong quá trình giáo dục chúng tôi đều có ý thức bồi dưỡng năng lực cho con ở hai phương diện này. Còn các môn học khác, chúng tôi cũng quan sát và tìm hiểu kĩ rồi hướng dẫn con học tập với phương pháp thích hợp, vì vậy hiệu quả học tập của con rất tốt.

“Trong tương lai, những người mù chữ sẽ không phải là những người không biết chữ, mà là những người không biết phải học như thế nào”. Tóm lại, người cha phải giúp đỡ trẻ tìm ra phương pháp học tập, trẻ biết cách học, rồi sau đó căn cứ vào đặc điểm sở trường của trẻ để hướng dẫn trẻ một cách khoa học.

Kích thích khát vọng ham học hỏi đáng quý

Nhiệm vụ của người cha là giúp trẻ học tập, cho dù là trên phương diện nhận thức, tình cảm hay là kĩ năng, người cha đều phải khơi dậy trong trẻ khát vọng ham học hỏi và tính hiếu kì, trẻ mới có thể yêu thích học tập và học tập tốt.

Ham học hỏi là bản tính của trẻ. Càng lớn, trẻ càng hỏi nhiều. Cái gì trẻ cũng cảm thấy mới mẻ thú vị, cái gì cũng muốn biết, và trẻ nghĩ rằng cái gì cha mình cũng biết.

Từ khi biết nói, trẻ không quan tâm cha có bận hay không, cả ngày cứ quấn lấy cha hỏi những câu hỏi kì quái, thậm chí hỏi những câu mà người lớn cho là không đáng hỏi. Với những câu hỏi của trẻ, người cha nên có thái độ đúng đắn, coi đó là chuyện bình thường. Suy cho cùng, bản tính ham học hỏi của trẻ chính là mầm mống của khát vọng khám phá tri thức. Nếu người cha tích cực bảo vệ, kiên nhẫn giáo dục bồi dưỡng một cách khoa học thì nó sẽ phát triển mạnh mẽ, nếu như bảo vệ không tốt thì sẽ khiến nó suy tàn thậm chí bị hủy hoại.

Kích thích khát vọng của trẻ chính là làm biến đổi từ “muốn con học” trở thành “con muốn học”. Nhiệm vụ của người cha là giúp đỡ con học tập, cho dù là trên phương diện nhận thức, tình cảm hay kĩ năng, người cha đều cần phải khơi dậy trong trẻ khát vọng ham học hỏi và tính hiếu kì, có như vậy trẻ mới có thể yêu thích học tập và học tập tốt.

Người cha có thể hướng dẫn gợi ý trẻ từ nhiều phương diện để kích thích tính hiếu kì của trẻ, ví dụ kể cho trẻ những câu chuyện về những tấm gương hiếu học, nỗ lực vươn lên, qua đó hun

đúc tư tưởng tình cảm của trẻ hoặc giúp trẻ xác định mục tiêu học tập đúng đắn, làm cho trẻ hiểu được tại sao phải đến trường học tập.

Khi tiến hành giáo dục có mục đích trong học tập đối với trẻ thì có thể tập trung từ nhiều góc độ, ví dụ như đối với việc học văn, chúng ta cần giúp trẻ hiểu học văn là để nắm vững công cụ giao tiếp thông qua ngôn ngữ văn tự, đặt nền móng để học tốt các môn học khác. Chỉ khi nào trẻ hiểu được tầm quan trọng của việc học văn, trẻ mới có lòng đam mê đối với văn học và nỗ lực học tốt nó. Các môn học khác cũng như vậy.

Khi trẻ 5-6 tuổi, nhu cầu ham học hỏi của trẻ càng mạnh mẽ, lúc này người cha nhất định phải thỏa mãn nhu cầu đó, chỉ có như vậy mới có thể thúc đẩy sự phát triển trí tuệ của trẻ, làm cho trẻ ngày càng thông minh.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Phải cho trẻ học cách tự giải quyết vấn đề

Tiêu điểm của cuộc đua trong xã hội tương lai chính là sự tranh đấu về sức mạnh sáng tạo. Để không bị thất bại thì trẻ phải có kiến thức phong phú, có tinh thần sáng tạo, có năng lực tự giải quyết vấn đề. Bởi vậy, dạy trẻ biết cách độc lập suy nghĩ giải quyết vấn đề là rất cần thiết.
Người cha không chỉ cổ vũ trẻ tiếp thu tri thức, mà còn phải khuyến khích trẻ tự mình đi tìm đáp án của tri thức.

2. Cho trẻ thấy các hiện tượng trong cuộc sống

Các hiện tượng thực tế của cuộc sống thường để lại ấn tượng sâu sắc trong kí ức của trẻ hơn bất kì loại sách hay loại phim giáo dục nào. Ví dụ, cho trẻ nhìn móng tay của chúng qua kính hiển vi, chúng sẽ hiểu được tại sao hàng ngày phải rửa tay trước khi ăn; cho trẻ nhìn thấy những thứ độc hại có trên vỏ bánh mì sẽ hiệu quả hơn giải thích bằng lời; nếu đưa trẻ đi tham quan viện bảo tàng hoặc các viện nghiên cứu khoa học, không nên dẫn trẻ đi theo lộ trình tham quan như quy định, mà hãy để trẻ dẫn đường; như vậy chúng ta sẽ biết trẻ có hứng thú nhất với cái gì.

Sự tìm tòi bắt nguồn từ sự ngạc nhiên, nên lập kế hoạch dẫn trẻ đi nhiều nơi, xem nhiều thứ, để

trẻ cảm nhận được sự phức tạp của xã hội; như vậy mới có thể thỏa mãn tính hiếu kì và khát vọng ham học hỏi của trẻ.

Các bậc phụ huynh cũng có thể kích thích trí tuệ, năng lực đa chiều của con mình thông qua các trò chơi, để rèn luyện khả năng ghi nhớ, khả năng phản ứng, phát triển ngôn ngữ của trẻ.

3. Phải thường xuyên nói với trẻ về ưu điểm của chúng

Mỗi người đều có những sở trường và ưu điểm riêng, quan trọng là phải biết khai quật và liên kết chúng lại với nhau. Có một giáo viên, lần nọ đại khái nói về tố chất tâm lí không tốt của một học sinh, khiến tâm trạng cậu bé này trở nên u ám. Nhưng cha cậu bé đã phân tích tỉ mỉ cặn kẽ để cậu bé hiểu tố chất tâm lí của cậu không có vấn đề gì; đồng thời chỉ ra rất nhiều điểm tốt, cùng những chỗ cậu cần phải thay đổi và nâng cao, từ đó giải phóng sự nghi ngờ trong lòng cậu bé.

Trong quá trình giáo dục, phải thường xuyên cung cấp hoặc tạo điều kiện để trẻ có cơ hội đạt được thành công. Ví dụ, đặt những câu hỏi đơn giản để trẻ suy nghĩ, sắp xếp một số công việc trong khả năng để trẻ làm, sẽ khiến trẻ cảm nhận được niềm vui của sự thành công, thỏa mãn lòng tự trọng của trẻ trên phương diện kiến thức, năng lực, khả năng phán đoán. Không được nói với trẻ những lời như “Con là đồ ngốc”, “Con không hiểu, để cha bảo”, người cha phải thể hiện sự khiêm tốn: “Cha nghĩ vấn đề này con biết, con hãy nói cách nghĩ của mình”. Như vậy lòng tự trọng của trẻ được bảo vệ, trẻ sẽ nỗ lực suy nghĩ, tích cực tìm tài liệu, cố gắng giải quyết vấn đề.

4. Phản vấn có tác dụng tăng cường khát vọng ham học hỏi của trẻ

Theo tôi quan sát, đối với các câu hỏi tràn đầy sự hiếu kì của trẻ, khi trả lời, những người cha thường có hai kiểu phản ứng: một là, không để ý, trả lời qua loa, ứng phó, thậm chí còn tỏ ra khó chịu, kiểu như “Cha đang bận, ra ngoài chơi đi”, “Ra ngoài, lớn lên con sẽ hiểu”; hai là biết thì nói, chỉ cần con hỏi, liền nhiệt tình trả lời.

Cách phản ứng thứ nhất đương nhiên là sai lầm lớn, cần phải tránh. Trẻ đặt câu hỏi chứng tỏ trẻ đang chủ động suy nghĩ, có khát vọng tìm hiểu, người làm cha nên cảm thấy vui đồng thời ủng hộ và khích lệ trẻ. Từ chối trả lời một cách thô bạo hoặc trả lời ứng phó đều có thể hủy

hoại tính hiếu kì muốn khám phá thế giới của trẻ ở các mức độ khác nhau. Cách phản ứng thứ hai được xem là một cách làm đúng đắn, đáng khích lệ, bởi người cha hiểu phải thỏa mãn khát vọng ham học hỏi của trẻ, tận dụng những câu hỏi của trẻ để truyền bá tri thức cho trẻ. Nhưng tôi không tán đồng cách giáo dục khi trẻ hỏi nhất định phải trả lời, bởi cách làm này chỉ làm phong phú kiến thức cho trẻ mà đã bỏ qua, coi thường việc bồi dưỡng năng lực suy nghĩ của trẻ. Khi trẻ nôn nóng muốn biết đáp án, mà chúng ta đưa đáp án ngay cho trẻ, thì lâu dần trẻ sẽ mất đi tính tích cực chủ động suy nghĩ, năng lực tự nhiên suy nghĩ cũng không được rèn luyện. Bởi lúc này, trẻ đã quen "được ăn sẵn".

Tôi cho rằng, trước những câu hỏi của trẻ, cách làm khoa học là không được trả lời ngay, mà phải tận dụng cách hỏi ngược, gợi ý trẻ suy nghĩ những câu hỏi mình đặt ra hoặc là cổ vũ trẻ tự đi tìm đáp án. Cũng không nên vội khen ngợi trẻ, mà hãy chờ khi cuộc thảo luận kết thúc.
Những câu nói như "Thú vị thật", "Cha chưa từng nghĩ như vậy", có thể khiến trẻ ngày càng chủ động tư duy, tìm tòi, ham khám phá hơn.

Lần đầu tiên Y Y ăn vải là lúc con mới hơn 1 tuổi, mới bi bô tập nói. Con cầm quả vải lên cho vào miệng, đột nhiên hỏi tôi: "Hạt của quả này hình gì?". Tôi cười hỏi lại con: "Con thử nói xem sẽ là hình gì". Con suy nghĩ và trả lời: "Hình tròn". Tôi tiếp tục hỏi: "Tại sao?". "Bởi vì hột quả đào là hình tròn". "Vậy, nó có màu gì?". "Ừm... màu hạt quả đào" - Y Y khẳng định như vậy. Tôi lại hỏi: "Có thể là hình khác không? Đây là quả vải, không phải quả đào, sao giống nhau được".

Y Y tỏ vẻ hoài nghi: "Hình vuông, phải không ạ? Dài phải không ạ?". Cứ vậy, hai cha con đã nói chuyện về vấn đề này rất lâu, tôi kiên quyết không nói cho con biết đáp án. Con nghĩ rất nhiều cách, cuối cùng nói: "Ăn một quả sẽ biết". Tôi cười: "Được, để xem nó hình gì nhé!".

Từ đầu đến cuối tôi chỉ gợi ý dẫn dắt con, để con tự suy nghĩ đi tìm đáp án, nhờ vậy trí tưởng tượng của con được rèn luyện đầy đủ. Giống như đại đa số các phụ huynh khác, chỉ cần con hỏi, vợ tôi đều rất nhiệt tình trả lời, mặc dù rất nhiều lần tôi đã nhắc cô ấy không nên làm vậy. Hãy nhớ rằng khi trẻ đặt câu hỏi, chúng ta nên có ý thức dừng lại, cho trẻ thời gian suy nghĩ, đừng vội nói với trẻ đáp án ngay.

Khi con hỏi những vấn đề tôi không hiểu hoặc không biết cách trả lời, tôi sẽ nói với con rằng sách là thế giới rất kì diệu. Chúng ta có thể tìm thấy đáp án trong những cuốn sách. Có khi con hỏi những vấn đề tôi biết nhưng cũng vờ như không biết. Dần dần, khi gặp vấn đề, con sẽ chủ

động tìm đáp án trong sách vở. Từ đó có thể hình thành thói quen thích đọc sách của con.

Trẻ thông minh không thể hiện ở việc trẻ nắm vững bao nhiêu tri thức, mà ở việc trẻ biết suy nghĩ hay không. Vì thế hãy cho trẻ cơ hội suy nghĩ, trẻ mới thực sự trở nên thông minh.

Khả năng tưởng tượng quan trọng hơn tri thức

Việc giáo dục trẻ phải thuận theo tự nhiên. Trẻ có quyền tự do tưởng tượng. Tôn trọng trí tưởng tượng của trẻ là sự bảo vệ lớn nhất khả năng sáng tạo của trẻ.

Khả năng tưởng tượng chính là quá trình não tiến hành gia công cải tạo những biểu tượng đã có, sáng tạo ra những hình tượng mới. Khả năng tưởng tượng là nội hàm bản chất nhất của năng lực sáng tạo, không có khả năng tưởng tượng đồng nghĩa với việc mất đi năng lực sáng tạo. Tất cả những hoạt động sáng tạo đều bắt nguồn từ sự tưởng tượng mang tính sáng tạo.
Nền văn minh vật chất và tinh thần của nhân loại chính là sản phẩm của sự kết hợp giữa tư duy sáng tạo và trí tưởng tượng sáng tạo.

Thế kỉ XXI là thế kỉ khai phá năng lực sáng tạo của nhân loại, bồi dưỡng trẻ trở thành những nhân tài có phẩm chất sáng tạo. Đây là sứ mệnh lịch sử mà thời đại giao phó cho giáo dục, cho nên phải chắp cánh, kích thích, bồi dưỡng trí tưởng tượng cho trẻ từ rất sớm.

Ấu thơ chính là giai đoạn mà khả năng tưởng tượng của con người thể hiện mạnh mẽ nhất, khả năng tưởng tượng của trẻ là cơ sở để trẻ thăm dò và sáng tạo ra các hoạt động. Khả năng tưởng tượng chính là đôi cánh của tư duy, tất cả những trẻ có khả năng tưởng tượng, sáng tạo phong phú đều có tinh thần trách nhiệm và tính hiếu kì, có lòng đam mê nghiên cứu học tập, có ý chí ngoan cường, chăm chỉ lạc quan, có tính tự lập cao. Albert Einstein vĩ đại đã nói: “Khả năng tưởng tượng quan trọng hơn kiến thức”.

Đối với trẻ mà nói, tưởng tượng và mơ ước chính là sự hưởng thụ về tinh thần, những trẻ không có khả năng tưởng tượng và niềm mơ ước thật đáng thương. Người làm cha phải bảo vệ đến cùng khả năng tưởng tượng của trẻ. Khi chúng ta phát hiện trẻ có phương thức tư duy khác với mọi người, không được tùy ý trách mắng trẻ, mà phải nghĩ cách động viên trẻ ra sức tưởng tượng.

Những người đã đọc qua hồi kí của Charles Robert Darwin(*) đều có ấn tượng sâu sắc với câu chuyện kể về việc cha của Darwin đã bảo vệ khả năng tưởng tượng của ông như thế nào. Khi còn nhỏ, một lần Darwin nhặt được một viên đá lạ, ông liền nói với các bạn: "Đây là một viên đá quý có thể rất có giá trị", các bạn cười ầm lên; Darwin không để ý, ông vẫn phát biểu những cách nhìn khác nhau đối với sự vật xung quanh mình. Thầy giáo cho rằng não của ông có vấn đề, nên liền phản ánh chuyện này với cha ông.

(*) Charles Robert Darwin (1809-1882) là một nhà nghiên cứu nổi tiếng trong lĩnh vực tự nhiên học người Anh. Ông là người đã phát hiện và chứng minh rằng mọi loài đều tiến hóa theo thời gian từ những tổ tiên chung qua quá trình chọn lọc tự nhiên.

Cha của Darwin liền ra sức tranh luận, ông cho rằng Darwin đang tưởng tượng. Cha Darwin còn cổ vũ Darwin: "Trí tưởng tượng của con rất phong phú. Cha rất tự hào về con". Sau này Darwin trở thành nhà khoa học nổi tiếng, thuyết tiến hóa do ông đề ra được xây dựng nhờ vào khả năng tưởng tượng khác người của ông. Có thể nói, không có Charles Robert Darwin thì không có "tiến hóa luận" của ngày hôm nay.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Phải chú ý nắm bắt những suy nghĩ mới mẻ của trẻ

Ai cũng có khả năng tưởng tượng, chỉ có điều do mức độ được khai phá và bồi dưỡng khác nhau, nên khả năng tưởng tượng của một số người bị hủy hoại, trong khi khả năng tưởng tượng của một số người khác lại được khai thác rất tốt. Trong quá trình giáo dục con trẻ, chúng ta phải chú ý nắm bắt những suy nghĩ mới mẻ của trẻ, đồng thời phải bảo vệ khả năng tưởng tượng của trẻ. Nếu hạn chế khả năng tưởng tượng của trẻ, chúng ta sẽ hủy hoại cá tính đặc biệt của trẻ.

Có lần, khi tôi trả lời bạn đọc trên đường dây nóng của báo Đô thị Hồ Nam, một bà mẹ trẻ không có cách nào kết nối được với đường dây nóng, liền trực tiếp lái xe đưa đứa con trai 4 tuổi của mình đến tòa soạn. Cô ấy đã liệt kê với tôi hàng loạt những hành động kì quặc của con. Khi tôi bảo cô ấy nói cụ thể chi tiết, cô ấy kể con xé vụn tờ báo ra, vui mừng hớn hở nói: "Đây là

mì do con làm". Kết quả đương nhiên là cu cậu không những không được khen ngợi mà còn bị mẹ mắng cho một trận.

Tôi nói với người mẹ này là, khi mắng con như vậy, có thể cô đã hủy hoại một nhà phát minh, thậm chí đã hủy hoại người sẽ được nhận giải thưởng Nobel trong tương lai; vì những lời trách mắng đó đã dập tắt những suy nghĩ mới mẻ đáng quý của con trẻ. Trong mắt con trẻ, những mẩu giấy vụn bình thường đó qua lao động đã biến thành "mì". Trong khi với người lớn đó chỉ là giấy vụn, chỉ thấy không hài lòng vì tờ báo hay bị xé nát; mà không biết rằng hành động đó của con trẻ thể hiện ý thức sáng tạo và khả năng tưởng tượng.

Nắm bắt những suy nghĩ mới mẻ, bảo vệ khả năng tưởng tượng của trẻ là việc rất quan trọng. Chúng ta phải nhạy bén, phải phá vỡ lối tư duy bình thường, mới có thể kịp thời nắm bắt những điều mới lạ lóe sáng trong đầu trẻ.

Y Y thường có những suy nghĩ mới mẻ mà mọi người không ngờ tới. Ví dụ khi gấp máy bay giấy, lúc đầu con cũng gấp chiếc máy bay giống mọi người, nhưng sau đó con nghĩ: Có thể làm cho chiếc máy bay bay lâu hơn, chậm hạ cánh hơn được không? Rồi con thêm "chiếc dù" - một miếng giấy nhỏ - trên hai cánh của máy bay. Qua vài lần thử nghiệm, cuối cùng chiếc máy bay cũng có thể bay lâu hơn trên không trung và chậm hạ cánh hơn.

Y Y càng sáng tạo hơn khi làm ống đựng bút. Nếu bạn nhìn thấy nó, chắc hẳn bạn sẽ cho rằng đó không phải là ống đựng bút, mà là ba người Ấn Độ tí hon. Khi có ý định làm ống đựng bút, Y Y đã ra sức nghĩ xem làm thế nào để ống đựng bút của mình khác với mọi người. Ý nghĩ này rất đáng được khen ngợi. Sau khi nhìn ba chiếc hộp giấy và suy nghĩ một lát, Y Y bắt đầu làm. Con vẽ, cắt, dán, một lát sau đã ra ba hình người. Người thì mặc váy hoa, người thì đội mũ tán rộng, người thì trước ngực đính một chiếc vòng, trông rất dễ thương. Y Y để ba hình người lên bàn học, rồi nói với tôi "Đây là một gia đình, ngày ngày họ phải ở bên nhau".

Qua chuyện này, tôi nhận ra con có trí tưởng tượng phong phú, có tư duy mới mẻ mang tính độc lập, vì vậy tôi đã kịp thời biểu dương, khích lệ con.

2. Để trí tưởng tượng của trẻ cất cánh

Trí tưởng tượng và khả năng sáng tạo của trẻ cần được bồi dưỡng. Chúng ta không thể giao

nhiệm vụ này cho các thầy cô giáo, bởi họ không thực sự chú ý đến điều này.

Trên lớp cô đặt câu hỏi: “Băng tuyết tan ra sẽ thành gì?”. Không ít học sinh trả lời: “Nước”. Nếu có một học sinh nào đó đứng dậy nói: “Băng tuyết tan ra là mùa xuân”, thì sẽ bị cô cho là sai.
Nếu cô hỏi: “Tại sao con mèo rửa mặt?”, mà lũ trẻ đồng thanh đáp: “Vì mèo không bắt được chuột nên thấy xấu hổ”, thì ngay lập tức cũng bị cô phủ định hoàn toàn: “Không đúng, mèo phải rửa mặt là vì trong lông mèo có một chất, khi mặt trời chiếu vào thì sẽ…”. Trên phương diện kiến thức khoa học, thì câu trả lời của trẻ đúng là ngây thơ, buồn cười, không hợp logic; nhưng đó là những câu trả lời giàu trí tưởng tượng, có tính sáng tạo, hợp với logic tư duy của trẻ. Vậy nên, sự phủ định của giáo viên lúc này là không phù hợp.

Trí tưởng tượng của trẻ rất phong phú và thần kì nhưng rất nhiều phụ huynh và giáo viên lại không ngừng giới hạn trí tưởng tượng đầy cá tính của trẻ bằng những khuôn mẫu, quy tắc cứng nhắc. Dưới sự trói buộc của quan niệm giáo dục truyền thống, đôi cánh tưởng tượng của trẻ sẽ mất đi sự tự do, dần bị thu hẹp, thoái hóa thậm chí mất đi chức năng.

Có một cậu bé khi viết nhật kí rất thích phóng bút tưởng tượng. Cậu rất có hứng thú với kiến - con vật nhỏ nhất và khủng long - con vật to nhất. Trong nhật kí của mình, cậu thường xuyên lấy kiến và khủng long làm nhân vật chính. Dưới ngòi bút của cậu, con kiến nhỏ bé có thể tạo thành một bộ máy, con khủng long to lớn có thể ôm trọn trái đất trong lòng, bảo vệ trái đất không bị các tiểu hành tinh khác xâm chiếm.

Chúng ta phải tôn trọng quyền được thỏa sức tưởng tượng của trẻ, chắp cánh cho trí tưởng tượng của trẻ, sau này trẻ mới có thể phát huy đầy đủ tài năng.

3. Không được cấm trẻ nói, phải để trẻ thỏa sức suy nghĩ

Khi trẻ nói ra những điều không thực tế, thậm chí là hoang đường, cha mẹ cũng không nên cười hoặc mắng mỏ trẻ: “Con nói linh tinh gì vậy? Con chẳng hiểu gì cả, đi ra ngoài chơi đi!”, mà nên chú ý lắng nghe trẻ nói. Cha mẹ có thể hỏi: “Tại sao con nói thế? Sao con lại nghĩ như vậy?”. Đồng thời còn có thể tận dụng cơ hội để phát triển chủ đề, đào sâu trí tưởng tượng của trẻ. Khi trẻ vẽ ra những bức tranh kì quái, không ra hình thù gì, đầu tiên hãy tìm hiểu và lắng nghe cách nghĩ của trẻ, chứ không nên chỉ trích trẻ: “Con vẽ cái gì mà xấu thế, vẽ loạn hết cả lên rồi! Chả giống chút nào cả!”. Chúng ta không thể lấy tiêu chuẩn “vẽ đẹp vẽ giống” để nhìn nhận

vấn đề, mà phải chú trọng đến trí tượng tượng và khả năng sáng tạo của trẻ. Cho dù trẻ vẽ không giống, nhưng trẻ có cách nghĩ của trẻ, người lớn phải tôn trọng cách nghĩ đó, cổ vũ và kịp thời chỉ bảo trẻ.

Thời kì ấu thơ chính là giai đoạn thích hợp nhất để bồi dưỡng trí tưởng tượng của trẻ. Trí tưởng tượng có thể nuôi dưỡng khả năng sáng tạo diệu kì của trẻ. Hay nói cách khác, bất kì sự sáng tạo nào cũng bắt nguồn từ những ý nghĩ ngây thơ kì quái. Các ông bố khi đối diện với những câu trả lời thông minh và trí tưởng tượng phong phú thần kì của trẻ, nên trân trọng, bảo vệ trí tưởng tượng đáng quý ấy như bảo vệ đôi mắt của trẻ.

Việc giáo dục trẻ phải thuận theo tự nhiên. Trẻ có quyền tự do tưởng tượng. Tôn trọng trí tưởng tượng của trẻ là sự bảo vệ lớn nhất khả năng sáng tạo của trẻ. Trí tưởng tượng của trẻ đầy vẻ thơ ngây, đa dạng phong phú. Trẻ có thể thường xuyên lấy một cái que nhỏ làm thìa cho búp bê ăn, lấy một cái hộp nhỏ để làm xe đẩy; cũng thường mơ mộng mình có thể bay bổng trên mặt trăng; thường xuyên vẽ hình những cây kem lên cây... Cho dù trẻ có tưởng tượng ra những thứ kì quái thế nào, thì người lớn cũng phải bảo vệ, khích lệ trẻ thỏa sức tưởng tượng.

Đồ chơi và trò chơi là cơ sở vật chất để khơi gợi trẻ tưởng tượng. Phải thường xuyên cho trẻ chơi các trò chơi và các đồ chơi khác nhau để thúc đẩy trẻ tưởng tượng, sáng tạo. Ví dụ, một nhóm hình vẽ cũng có thể kích thích trẻ tự do tưởng tượng; từ đó trẻ có thể tạo nên những hình dạng và những vật thể mà trẻ thích. Phải cho trẻ những vật liệu bán thành phẩm, để trẻ tự mình gia công, chế tạo theo trí tưởng tượng của mình. Trong trò chơi, nên gợi ý để trẻ tích cực, chủ động, linh hoạt tưởng tượng. Ví dụ cho trẻ chơi đồ hàng, bạn có thể xoa bụng búp bê rồi nói: “Ôi! Đứa trẻ này sao lại đau bụng thế?”. Lúc đó, trẻ sẽ xoay quanh chủ đề này để triển khai trí tưởng tượng.

Những đứa trẻ không có mơ ước và khả năng tưởng tượng là những đứa trẻ không có nhiều hạnh phúc. Làm cha nên bảo vệ trí tưởng tượng của trẻ, động viên trẻ dang rộng đôi cánh tưởng tượng.

Yêu thích đọc sách

Khi trẻ kể cho chúng ta về niềm vui và thành quả của việc đọc sách, chúng ta nhất định phải thể hiện niềm vui giống trẻ, chia sẻ thành quả của việc đọc sách với trẻ, điều này sẽ làm cho trẻ

có cảm giác thu hoạch, đồng thời có hứng thú với việc đọc sách.

Cổ nhân nói: “Đọc vạn quyển sách, đi được vạn dặm”. Nhà triết học nói rằng: “Sách là nấc thang tiến bộ của nhân loại”. Khi con bạn thích đọc sách, con sẽ học được cách yêu thương, con sẽ biết yêu bản thân, yêu mọi người, yêu cuộc đời và yêu thế giới… Đọc sách có thể làm cho con bạn hiểu được mọi thứ.

Cũng bởi có duyên với sách, nên một người chỉ học hết lớp sáu như tôi mới có thể trở thành “Tác giả”, “Giảng viên đại học”, “Nhà báo nổi tiếng”, “Người dẫn chương trình”, “Bác sĩ tâm lí”. Nếu như không đọc sách, chắc tôi đã đang làm ruộng ở quê, hoặc đang làm thuê ở thành phố. Đương nhiên tôi không nói làm ruộng hay làm thuê là không tốt, tôi chỉ muốn nói, sách vở giúp tôi trưởng thành, giúp tôi có thể đào sâu hết tiềm năng và phát huy cao độ giá trị của bản thân.

Có người đã tiến hành điều tra những đứa trẻ được xếp vào danh sách “Mười thiếu niên tiêu biểu toàn quốc”, và phát hiện những đứa trẻ này có năng lực đọc sách tốt hơn những đứa trẻ khác. Cũng có người đã từng phỏng vấn những người thành công, và thấy rằng khi tổng kết kinh nghiệm thành công, những người này đều nhắc đến lợi ích mà việc đọc sách đã mang lại cho họ…

Thủ tướng Ôn Gia Bảo đã từng nói với nhà báo rằng rất nhiều câu thơ mà ông dẫn ra là những gì ông học được từ thời học sinh thông qua việc đọc các tài liệu ngoài giờ lên lớp. Chính vì thế, ông khuyến khích toàn dân đọcsách.

Con người không đọc sách sẽ bị số phận trừng phạt, một dân tộc không đọc sách sẽ bị lịch sử trừng phạt. Đọc sách không chỉ là một hoạt động quan trọng trong cuộc đời của mỗi con người, mà còn trở thành phương thức sống của mỗi con người.

Một người muốn học thành tài, phương pháp quan trọng là phải khiến đọc sách trở thành thói quen. Bồi dưỡng thói quen thích đọc sách cho trẻ từ nhỏ sẽ mang lại rất nhiều lợi ích cho trẻ trong suốt cuộc đời. Tổ chức Kinh tế thế giới đã từng tiến hành một cuộc điều tra về năng lực đọc của thanh thiếu niên toàn thế giới, kết quả cho thấy, thanh thiếu niên 15 tuổi không thể học được mọi kiến thức và kĩ năng mà sau này trưởng thành họ cần dùng đến trong trường học. Như vậy năng lực đọc chính là cơ sở của việc học tập và là nguồn vốn lớn nhất trong suốt cuộc đời của con người.

Nhưng làm thế nào mới có thể khiến trẻ thích đọc sách, biến việc đọc trở thành phương thức sống của trẻ? Rất nhiều phụ huynh cảm thấy đau đầu khi nói tới vấn đề này. Trong thực tế, chúng ta bắt gặp rất nhiều trẻ không thích đọc sách, thậm chí ghét đọc sách. Đối với chúng, đọc sách là một việc rất khô khan, tẻ nhạt; thời gian rỗi chúng thích xem tivi hay chơi điện tử hơn. Chúng không thể ngồi yên, tập trung để đọc được.

Cho nên, bồi dưỡng niềm hứng thú với việc đọc sách của trẻ là một công trình trường kì, cần sự kiên trì và lòng tin. Từ những kinh nghiệm của tôi trong việc hướng dẫn Y Y đọc sách, tôi có thể tổng kết như sau:

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Việc đọc sách phải bắt đầu từ sớm

Việc bồi dưỡng niềm hứng thú đọc sách của trẻ bắt đầu càng sớm thì hiệu quả càng cao. Người Do Thái yêu thích đọc sách như yêu chính sinh mạng của mình. Trong gia đình người Do Thái, khi đứa trẻ có thể hiểu được một chút, người mẹ sẽ nhỏ vài giọt mật ong lên trên quyển Kinh Thánh, rồi bảo đứa trẻ liếm những giọt mật trên đó. Ý nghĩa của nghi thức này là: Sách vở là mật ngọt. Đọc sách là một việc rất vui sướng và ngọt ngào, qua đó có thể khơi dậy trong trẻ hứng thú đối với sách vở.

Tôi bắt đầu bồi dưỡng hứng thú đọc sách của Y Y ngay từ khi con mới 10 tháng tuổi. Lúc đầu, hàng ngày tôi đều đọc cho con nghe những câu chuyện trên báo ảnh. Báo ảnh có thể coi là đối tượng đọc sớm nhất của con. Mỗi khi tôi mở quyển báo ảnh, dùng tay chỉ cho con những bức ảnh trên quyển báo và kể chuyện cho con nghe, con cũng chỉ trỏ theo, vừa nghe vừa cười.

Khi 1,5 tuổi, Y Y bắt đầu nhận mặt chữ. Thế là ngoài xem tranh ra, con bắt đầu hăng say với các con chữ ở bên cạnh. Trong những cuốn sách tôi mua cho con, tranh dần dần ít đi, chữ ngày càng nhiều lên. Sau đó, tôi đưa con đi hiệu sách, dẫn con đến quầy sách thiếu nhi, để con được ngập tràn trong đống sách rực rỡ đủ các sắc màu, dạy con chọn những quyển sách mình yêu thích. Những lúc như vậy, con đều rất hưng phấn, lật mở hết quyển này đến quyển khác, nhìn chằm chằm vào quyển này, nhưng lại thích lấy quyển kia...

Khi Y Y hơn 3 tuổi, con đã có thể nhận được hơn 300 chữ Hán hay dùng, có thể đọc và hiểu được nội dung của những câu chuyện đơn giản. Thế là, dần dần tôi không đọc chuyện cho con nghe nữa, mà dạy con cách tự đọc, sau đó để con kể lại cho chúng tôi nghe. Dưới sự hướng dẫn tỉ mỉ của tôi, Y Y ngày càng có hứng thú với việc đọc sách. Đến khi vào mẫu giáo, trong cặp của con ngoài những sách vở mà khi lên lớp cần dùng, lúc nào cũng có một quyển sách con thích đọc; phần lớn thời gian ở nhà, con dành để đọc những cuốn sách mình yêu thích; khi cùng tôi đi nhà sách hay thư viện con không hề tỏ ra chán nản, cho dù tôi ở trong đấy bao lâu con cũng rất ít đòi ra ngoài, bởi con cũng đang say mê tìm quyển sách mà con thích.

2. Đảm bảo thời gian đọc sách

Điều cốt yếu khi đọc sách là phải kiên trì. Nếu như ngày nào cũng dành cho trẻ một chút thời gian đọc sách, dù chỉ khoảng 10 phút mỗi ngày, nhưng tích lũy dần dần sẽ thành một con số khổng lồ.

Tôi và Y Y cùng lên kế hoạch cho thời gian biểu nghỉ ngơi trong ngày, thời gian đọc sách cũng có thời gian cố định giống như thời gian xem tivi; ngoài ra trước khi ngủ nửa tiếng cũng là thời gian đọc sách cố định.

Vì muốn tranh thủ cho con có nhiều thời gian đọc sách, tôi đã từng đến trường đề nghị với cô giáo và thầy hiệu trưởng giảm bớt bài tập ở nhà của con đi. Bởi theo tôi, trong biển sách rộng lớn vô biên có rất nhiều kiến thức chờ đợi con khám phá, thì cớ gì hàng ngày con lại phải bù đầu vào những bài tập, những câu hỏi cứng nhắc lặp đi lặp lại mà rời xa thế giới tri thức phong phú, vô cùng rộng lớn.

3. Tạo ra bầu không khí đọc sách

Một bầu không khí thích hợp mới có thể đảm bảo cho trẻ có tâm trạng vui vẻ, tập trung đọc sách. Cái gọi là "Thư hương mônđệ đa tài tử" chính là không khí đọc sách của gia đình, yếu tố quan trọng để bồi dưỡng nên những bậc tao nhân mặc khách. Nếu cha mẹ là phần tử trí thức, vốn có thói quen đọc sách, tự nhiên con cái cũng có những ảnh hưởng tốt.

"Bầu không khí" ở đây bao gồm hai phương diện, thứ nhất là trang thiết bị. Như trên đã nói, trong nhà phải có sách để đọc, trong giới hạn điều kiện kinh tế cho phép, có thể tận dụng mọi

điều kiện để mua càng nhiều sách càng tốt, mà phải đầy đủ các chủng loại như sách bách khoa toàn thư, sách văn học, sách lịch sử, sách địa lí...Cũng nên chuẩn bị một số sách tra cứu để trẻ có thể tự tra cứu khi không hiểu, hoặc muốn hiểu rõ. Ngoài ra phải có nơi để đọc sách, ví dụ một căn phòng yên tĩnh, một chiếc bàn, một cây đèn .... Thử nghĩ xem, nếu như trong nhà ngay cả bàn đọc sách cũng không có thì làm sao trẻ có thể yên tâm đọc sách được.

Thứ hai là điều kiện "phần mềm". Trước hết trong nhà phải có một không gian yên tĩnh để đọc sách. Chúng ta không thể bắt trẻ đọc sách trong khi tivi đang bật to hết cỡ, hoặc trong nhà ồn ào, ầm ĩ với tiếng uống rượu, chơi mạt chược của người lớn được. Tốt nhất các thành viên trong nhà đều phải có thói quen đọc sách, cùng nhau đọc sách hàng ngày, cùng nhau thảo luận những nội dung đọc được. Như vậy trẻ rất dễ chìm đắm trong biển sách vô biên. Khả năng thích nghi của trẻ rất cao, trẻ cũng rất dễ bị ảnh hưởng bởi môi trường xung quanh. Muốn trẻ thích đọc sách, đầu tiên bản thân cha mẹ cũng phải thích đọc sách.

4. Thường xuyên đưa con đi hiệu sách

Đưa trẻ đi hiệu sách là con đường tốt nhất giúp trẻ tiếp xúc với sách vở. Ngoài ra có thể đưa trẻ đến những nơi như thư viện, hội chợ triển lãm sách ....Những địa điểm như vậy không chỉ giúp trẻ cảm nhận được không khí đọc sách say mê, giúp trẻ có thể tìm thấy những cuốn sách hay cho mình; mà khi đến đó, được thưởng thức nâng niu những cuốn sách mới, được cảm nhận mùi thơm của giấy mực, trẻ sẽ vui vẻ. Như vậy, có thể bồi dưỡng tình cảm của trẻ đối với sách.

Những năm gần đây, chỉ cần có thời gian là tôi đưa Y Y đi hiệu sách, lên thư viện hoặc là đi hội chợ sách. Dần dần, đến hiệu sách, lên thư viện trở thành sở thích chung của hai cha con tôi. Lúc đầu đi hiệu sách, tôi thường phải đi theo Y Y, quan sát xem con đọc sách gì, khi cần thiết thì hướng dẫn con chọn sách. Bây giờ, bước vào hiệu sách thì cha con tôi mỗi người một nơi, tự tìm những cuốn sách mình thích, rồi đắm chìm trong thế giới riêng của mình. Rất nhiều lần tôi giục con đi ra ngoài vì mệt, nhưng con vẫn tỏ vẻ nuối tiếc: "Đợi con xem xong cuốn sách này đã, được không ạ?". Lần nào đến hiệu sách chúng tôi cũng chọn mua được những cuốn sách mà mình yêu thích nhất, đem về đọc kĩ.

5. Cảm nhận được niềm vui của việc đọc sách

Sở dĩ trẻ thích chơi trò chơi là bởi vì chơi trò chơi làm trẻ thấy vui. Như vậy muốn trẻ thích đọc

sách, cũng phải cho trẻ cơ hội cảm nhận niềm vui khi đọc sách. Bạn có thể đưa trẻ đi tham gia các cuộc thi có hoạt động đọc sách, khi trẻ có một chút thành tích thì phải kịp thời khẳng định... Ngoài ra khi trẻ đang chăm chú đọc sách, chúng ta không được làm phiền trẻ, càng không thể yêu cầu trẻ làm theo sở thích của chúng ta. Điều bạn cần làm là chia sẻ niềm vui niềm hứng thú này, chứ không phải là phá vỡ không khí của trẻ.

Ngoài ra, khi trẻ nói với chúng ta niềm vui và sựthu hoạch của trẻ khi đọc sách, bạn phải thể hiện niềm vui giống trẻ, chia sẻ thành quả đọc sách với trẻ, như vậy sẽ làm trẻ càng có cảm giác thu hoạch, đồng thời càng có hứng thú với việc đọc sách.

Từ khi Y Y học lớp một, con đã bắt đầu đọc báo Văn học. Khi kì một của lớp hai kết thúc, báo Văn học tổ chức cuộc thi “Hỏi đáp kiến thức đọc báo”, Y Y liền nói với tôi rằng con muốn tham gia hoạt động này. Tôi ủng hộ con. Thế là Y Y bắt đầu trả lời các câu hỏi. Tôi vẫn nhớ câu hỏi cuối cùng “Kiến nghị và ý kiến của bạn đối với báo Văn học?”. Y Y trả lời những bài viết của báo Văn học (Bản dành cho nhi đồng) đại đa số đều chú thích phiên âm, nhưng đầu đề bài viết lại không có, con kiến nghị tòa soạn nên chú thích phiên âm cho đầu đề bài viết.

Hai tháng sau, báo Văn học gửi cho Y Y một bưu kiện, đó là một giấy khen, Y Y đã đạt giải ba trong cuộc thi này; kèm theo phần thưởng là một túi bút rất đẹp. Y Y vui sướng nhảy lên, tôi dang rộng hai tay ôm con vào lòng và nói: “Con thật giỏi!”.

Từ đó, Y Y càng thích đọc báo Văn học hơn, mỗi kì báo ra, con đều chăm chỉ đọc hết bài viết này đến bài viết khác. Tính tích cực của con đối với việc đọc báo càng lớn thì đương nhiên tính tích cực này cũng được thể hiện trên phương diện đọc sách.

6. Không ngừng làm mới quan niệm tư tưởng

Đồng thời với việc hướng dẫn trẻ đọc sách, các bậc phụ huynh cũng phải thường xuyên đọc sách. Làm thế không chỉ là làm gương cho trẻ, phát huy tác dụng mưa dầm thấm lâu; mà còn có thể trưởng thành cùng trẻ, không ngừng làm mới quan niệm của mình; từ đó kịp thời hướng dẫn và giúp trẻ đọc sách một cách khoa học. Không ít phụ huynh ủng hộ trẻ đọc sách, nhưng do quan niệm cổ hủ, không tiếp nhận những sự vật hiện tượng mới, chỉ hạn chế cho trẻ đọc những sách tham khảo liên quan đến môn học trên lớp hoặc là những tác phẩm nổi tiếng, còn những sách mà mình không biết thì cấm trẻ đọc. Xu thế này có thể làm hạn chế tầm nhìn của trẻ, làm

phạm vi đọc của trẻ bị thu hẹp, từ đó tạo nên sự thiếu hụt về tri thức và năng lực. Chúng ta nên để trẻ phát triển toàn diện, hướng dẫn trẻ đọc nhiều sách vở; ngao du trong đại dương sách rộng lớn, trẻ mới có được những "dinh dưỡng" phong phú, không mắc bệnh "kén thức ăn".

Nói tóm lại, thời đại "hai tai không quan tâm mọi sự, chỉ một lòng đọc sách thánh hiền" đã là quá khứ, bởi "ngoài sách vở, còn có nhiều thứ tốt đẹp khác". Khiến trẻ có hứng thú với việc đọc, biến việc đọc trở thành phương thức sống, điều đó đồng nghĩa với việc cho trẻ chìa khóa mở cánh cửa kho tàng tri thức, chắp cánh để trẻ bay lên bầu trời rộng lớn...

Thực ra, cha con cùng nhau đọc sách chính là một cách quan trọng để bồi dưỡng hứng thú của trẻ với việc đọc. Bồi dưỡng hứng thú của trẻ với việc đọc sách, cùng trẻ đọc sách, là một hoạt động quan trọng trong giáo dục gia đình; vừa có thể hướng dẫn trẻ học tập tri thức, vừa giúp cha mẹ bước vào thế giới tâm hồn trẻ, tăng thêm ngôn ngữ chung trong giao tiếp giữa cha mẹ và con cái; lại vừa thúc đẩy sự trưởng thành của trẻ.

Đọc sách có thể ảnh hưởng đến cuộc đời của con người, có thể thay đổi vận mệnh của một con người. Tôi chính là một minh chứng sống.

Internet là để "dùng"

Rất nhiều thành phố có quy định rõ ràng là tất cả học sinh cấp hai đều phải biết sử dụng máy tính. Có thể thấy, bắt trẻ tránh xa internet đồng nghĩa với việc tách trẻ ra khỏi xã hội, cũng đồng nghĩa với việc tương lai trẻ sẽ bị xã hội đào thải.

Bước vào thế kỉ mới, chúng ta đón chào một thời đại mới - thời đại internet.

Trong xã hội hiện đại, công nghệ thông tin phát triển vô cùng mạnh mẽ, xâm nhập vào mọi mặt của đời sống con người. Sự xuất hiện của hệ thống mạng đem đến cho con người rất nhiều tiện ích, ví dụ: mua đồ trực tuyến, đọc sách trực tuyến, giáo dục từ xa, làm việc trên mạng, giao dịch thương mại điện tử. Có không ít học sinh cấp hai đã tìm thấy được niềm vui và niềm hứng thú vô biên với việc học nhờ internet.

Tác dụng của internet không chỉ giới hạn ở việc tích lũy và truyền bá thông tin. Không gì có thể phủ nhận, ngày nay năng lực tiếp nhận thông tin và năng lực xử lí thông tin đều là nhân tố

quyết định tới công việc, xã hội và môi trường văn hóa của con người. Ở các nước phương Tây phát triển, các trường học đã bắt đầu tiến hành hình thức giảng dạy học tập không cần sách vở. Ở Trung Quốc, để mọi người đều học tập và nắm vững công nghệ thông tin, biết cách sử dụng máy vi tính và internet, đã trở thành một nội dung, một nhiệm vụ quan trọng của ngành giáo dục.

Xã hội phát triển, những người không có cơ hội tiếp xúc, học tập và nắm vững công nghệ thông tin sẽ rất khó xin việc, dễ bị xã hội đào thải. Rất nhiều thành phố đã có quy định rõ ràng là tất cả học sinh cấp hai đều phải biết sử dụng máy tính. Lẽ nào chỉ vì lo lắng trẻ sẽ hư hỏng khi sử dụng internet mà bắt trẻ phải tránh xa internet, hay chính là tách trẻ ra khỏi xã hội, cũng đồng nghĩa với việc tương lai trẻ sẽ bị xã hội đào thải sao?

Hiện nay đề cập đến các trò chơi trên mạng, hầu như tất cả các bậc phụ huynh đều thay đổi sắc mặt. Họ không dám cho con chơi các trò đó, bởi nghĩ rằng nó giống thuốc độc đối với trẻ. Vì thế để tránh việc đó xảy ra, họ không mua máy tính, hoặc là có mua nhưng không nối mạng, hoặc có nối mạng cũng kiên quyết không cho trẻ động tayvào.

Tôi có một người bạn, vì quan hệ công việc nên máy tính ở nhà nhất định phải nối mạng, nhưng lại lo lắng cô con gái học trung học nghiện lên mạng, nghĩ đi nghĩ lại, đành vụng trộm dùng điện thoại lên mạng, hôm nào cũng đợi đến đêm khuya, con ngủ say mới kết nối mạng. Dùng xong, lại rút dụng cụ kết nối mạng ra và giấu đi. Những phụ huynh giống như bạn tôi rất nhiều, cả ngày giám sát con, không ngớt càu nhàu về con... chỉ để ngăn cản con lên mạng chơi điện tử.

Thực tế đúng là có rất nhiều trẻ nghiện lên mạng, nghiện chơi game trên mạng, nghiện chat… điều đó ảnh hưởng rất xấu đến sự trưởng thành của trẻ. Rất nhiều trẻ nghiện mạng đến không thể dứt ra nổi, nghiện đến nỗi quên ngày quên đêm, quên ăn quên ngủ, trốn học để lên mạng. Những đứa trẻ này thường không biết khống chế bản thân, khống chế thời gian, khống chế chi phí lên mạng; chúng không biết chọn nội dung, cũng không biết thận trọng khi kết bạn trên mạng; gây ra bao nỗi phiền muộn cho cha mẹ và thầy cô. Nhưng vì điều này mà không cho trẻ lên mạng, thì cũng không phải là cách hay.

Đại Vũ(*) trị thủy không bằng cách ngăn nước, mà để nước lưu thông. Đối với trẻ, internet là công cụ học tập, là cửa sổ để hiểu biết thế giới, và trên mạng cũng có những trò chơi giải trí

phù hợp.

(*) Đại Vũ chính là vua Hạ Vũ, một vị vua huyền thoại của Trung Quốc cổ đại nổi tiếng về việc chống lũ.

Vì thế hướng dẫn học sinh lên mạng thế nào để có lợi đã trở thành một vấn đề thiết thực. Cha mẹ có thời gian nên cùng con lên mạng tìm hiểu, cùng con tận hưởng niềm vui mà internet mang đến. Cha mẹ phải giúp đỡ con tránh những hiểm họa của internet, hướng dẫn con tiếp nhận các tri thức trên mạng một cách đúng phương hướng. Không thể vì trên mạng tồn tại những văn hóa xấu mà cấm trẻ dùng, điều mấu chốt là việc định hướng cho trẻ.

Vậy, chúng ta nên dạy con cách tận dụng internet như thế nào? Tôi xin mạn phép được đưa ra một vài gợi ý dưới đây.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Phải xác định mục đích rõ ràng của việc dùnginternet

Cho trẻ biết, lợi ích lớn nhất của việc dùng internet chính là nguồn thông tin dồi dào mà nó đem lại. Các bậc phụ huynh phải có ý thức hướng dẫn trẻ biết cách tìm kiếm thông tin mình cần trên internet, đồng thời tích cực áp dụng nó vào cuộc sống, công việc và học tập. Hãy yêu cầu trẻ phải dùng internet một cách văn minh, lành mạnh. Tại sao hiện tượng thanh thiếu niên nước ngoài nghiện mạng lại không nghiêm trọng như chúng ta? Có chuyên gia nói rằng, ở nước ngoài điều đầu tiên cha mẹ sẽ dạy con là cách sử dụng máy tính và internet một cách lành mạnh. Ở Mỹ, cha mẹ dùng máy tính và internet; con cái nhìn, học theo và trưởng thành. Ở Trung Quốc, vẫn tồn tại hiện tượng bản thân cha mẹ dùng internet cũng không văn minh, cũng nghiện chat, cũng nghiện game, bảo sao trẻ không bị lây nhiễm.

Thế mới nói, dùng internet văn minh thì phải lấy hướng dẫn làm công tác chủ đạo, dự phòng chỉ là phụ. Các bậc phụ huynh không thể coi máy tính là hồng thủy, thú dữ; internet là xu hướng phát triển không thể ngăn cản, chúng ta phải chủ động tiếp nhận thử thách này. Muốn con không bị sa đà, lạc hướng thì trước tiên cha mẹ phải học được cách sử dụng máy tính một

cách đúng đắn, lành mạnh, khoa học, có như vậy mới ảnh hưởng tốt đến con.

2. Phải thường xuyên trao đổi với trẻ những hiểu biết khi dùng internet

Phải trao đổi với trẻ về cách nhìn nhận một số thông tin trên mạng, như trên mạng có thông tin gì mới, con cảm thấy việc này thế nào… Lưu ý trao đổi với trẻ bằng thái độ bình đẳng, để biết được cách nghĩ chân thực của trẻ; đồng thời cũng nói với trẻ cách nhìn nhận của mình để hướng dẫn trẻ. Nếu tôi thấy trên mạng có những thông tin mà Y Y cảm thấy hứng thú, tôi sẽ chia sẻ cùng con, Y Y cũng làm thế với tôi. Xem xong, chúng tôi thường trao đổi cách nghĩ của mỗi người về thông tin đó. Như vậy, vừa có thể tận dụng internet để học tập, vừa có thể dùng nó để giải trí, vừa có thể gắn kết tình cảm cha con.

Trẻ dùng internet là cần thiết. Các bậc cha mẹ có thể cùng lên mạng với con như cách tôi đã làm. Nhưng trước đó, hãy làm tốt công tác dự phòng, hướng dẫn trẻ tỉ mỉ, cụ thể làm thế nào để dùng internet có ích nhất cho cuộc sống và học tập. Hãy giới thiệu cho trẻ một số trang web, diễn đàn có ích. Hãy cho trẻ một nền tảng tốt trước khi trẻ dùng internet. Thực ra cho trẻ tiếp xúc với internet càng sớm, thì càng có lợi cho việc trẻ sử dụng internet một cách đúng đắn, mà không bị mê muội trong đó.

3. Phải giới hạn thời gian lên mạng

Tính tự giác của trẻ chưa cao, rất dễ nghiện mạng, nếu như dùng cách thô bạo cấm trẻ lên mạng hoàn toàn, dễ dẫn đến phản ứng ngược. Phương pháp đúng đắn là cùng trao đổi để có cách nhìn chung với trẻ, sắp xếp thời gian cố định lên mạng, không vượt quá một đến hai tiếng mỗi ngày mà không gây ảnh hưởng đến việc học. Phải cho trẻ biết internet chỉ là một loại công cụ hỗ trợ trong học tập và cuộc sống, lạm dụng internet một cách quá mức không chỉ ảnh hưởng đến học tập mà còn có hại cho sức khỏe.

Chỉ cần lưu ý tới nguyên nhân này: Trẻ nghiện lên mạng không phải là lỗi của trẻ, cũng không phải là lỗi của mạng, mà là lỗi của cha mẹ. Nếu cha mẹ có thể dành thời gian cho con, quan tâm đến thế giới nội tâm của con, giao lưu nhiều với con, là người bạn của con; nếu cha mẹ cho con quyền được chơi, không cấm con chơi những trò chơi con yêu thích, tạo cho con không gian và điều kiện chơi nhiều hơn, chứ không phải chỉ nói những lời đại loại như: "Con phải chăm chỉ học tập"; nếu cha mẹ có thể tạo cơ hội cho con gặp gỡ, tiếp xúc, giao lưu nhiều với môi trường,

với bạn bè, động viên con tham gia các hoạt động tập thể; nếu cha mẹ có ý thức học hỏi, không ngừng nâng cao năng lực giáo dục, có nhận thức đúng đắn về internet, biết điều tiết, điều chỉnh kịp thời phương thức giáo dục của mình với con... thì chắc chắn con bạn sẽ khác.

Thái độ của Y Y đối với internet có thể chứng minh, nếu chúng ta hướng dẫn đúng cách, máy vi tính sẽ biến thành đồ chơi trí tuệ hữu ích vừa đem đến cho trẻ niềm vui, lại vừa có thể nâng cao năng lực tổng hợp của trẻ. Lúc 3 tuổi, Y Y đã bắt đầu tiếp xúc với internet, học cách khống chế chuột, thao tác bàn phím, tìm kiếm đơn giản... Dần dần Y Y trở thành cao thủ internet, ngay cả tôi và vợ tôi có lúc cũng phải hỏi con.

Hàng ngày tôi đều sắp xếp một khoảng thời gian cố định cho con lên mạng. Lúc đó, Y Y có thể tự do làm những việc mình thích trên mạng. Hết thời gian, Y Y sẽ tự giác tắt máy tính.

Tôi còn dạy Y Y cách chơi cờ tướng trên mạng. Như vậy, tôi có thể là người bạn chơi vui vẻ của con. Bây giờ, lên mạng đã trở thành một hoạt động thường nhật thiết yếu với Y Y, con trở nên gần gũi với internet hơn, hiểu được cách làm thế nào để tận dụng internet, làm thế nào để trở thành chủ nhân của internet.

Internet là con dao hai lưỡi, nếu biết cách tận dụng thì nó trở nên hữu ích với cuộc sống; bằng không nó sẽ là thứ vô bổ, có hại đến chúng ta. Cũng giống như con dao trong bếp vậy, với các bà nội trợ, nó là công cụ hữu ích; với những kẻ giết người, nó lại là một hung khí sát nhân.

Xã hội loài người đã bước vào thời đại công nghệ thông tin, không biết sử dụng máy tính sẽ trở thành người mù chữ. “Máy tính xóa mù chữ” bắt đầu từ việc chơi game trên mạng. Điều đó sẽ khiến trẻ yêu thích máy tính, xóa bỏ cảm giác mới mẻ của trẻ đối với máy tính, dần biết cách sửdụng máy tính và internet hợp lí.

Lối sống khoa học

Cùng một loại hành vi không ngừng lặp đi lặp lại, trong não sẽ hình thành phản xạ có điều kiện cố định, rất khó thay đổi.

Thế nào gọi là lối sống khoa học?

Cách sống khoa học tức là hình thành thói quen sống khoa học. Vậy, người cha nên giáo dục trẻ như thế nào để trẻ hình thành thói quen sống khoa học?

Sự hình thành thói quen sống của trẻ chịu ảnh hưởng rất lớn từ lối sống. Lối sống khoa học, sắp xếp mọi việc hợp lí rất quan trọng đối với sự trưởng thành của trẻ. Cha mẹ phải căn cứ vào tình hình sức khỏe, học tập, cá tính, nhu cầu… thực tế của con để lên kế hoạch theo ngày, tuần, tháng cho con. Phải xác định rõ khi nào nên làm gì, làm như thế nào, chứ không được tùy ý thay đổi, biến những thói quen đó trở thành lối sống khoa học.

Sự hình thành thói quen sống không dễ thay đổi, hành vi của một con người mang tính khuynh hướng, tức là thích dùng những động tác, ngôn ngữ, cách nghĩ quen thuộc để giải quyết vấn đề, bởi những cách làm quen thuộc thì đỡ tốn sức. Trẻ cũng không phải là ngoại lệ. Như có trẻ khi chọn thức ăn, ban đầu thường lựa chọn ngẫu nhiên, với những thứ không ăn được hoặc ăn vào thấy khó chịu, sau này khi nhìn thấy chúng thì phản ứng đầu tiên là từ chối, cứ như vậy hình thành thói quen không ăn những đồ ấy nữa.

Hình thành thói quen cần một quá trình lâu dài, mà thói quen một khi đã hình thành rồi rất khó thay đổi. Cùng một loại hành vi không ngừng lặp đi lặp lại, trong não sẽ hình thành phản xạ có điều kiện cố định, rất khó thay đổi. Cũng giống như trẻ bắt chước nói lắp, lúc đầu là vì thấy vui, sau đó thành quen miệng, nếu không dùng biện pháp mạnh để sửa sớm, thì có khi cả đời cũng không thể sửa nổi.

Chính vì vậy, các bậc phụ huynh nhất định phải chú ý tránh cho trẻ hình thành những thói quen sống không tốt ngay từ nhỏ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Việc của mình phải tự mình làm

Trước khi chuẩn bị cho trẻ đi học, hãy để trẻ học cách tự gấp chăn màn, tự thức dậy, tự cởi - mặc quần áo, giày, tất, học cách tự rửa mặt, rửa chân, lau miệng, đánh răng, giặt khăn mặt, bê cơm, dọn dẹp bàn ăn... Nên bắt trẻ làm một số việc trong khả năng của trẻ, học một số kĩ năng lao động đơn giản, biết đóng mở cửa sổ, quét nhà, lau bàn ghế, học cách tự mình lấy đồ chơi, sách vở và các dụng cụ khác...

“Ngã phải tự mình đứng dậy, những việc có thể làm phải tự làm”. Đây là lí luận thông suốt của tôi với Y Y ngay từ khi con bắt đầu có ý thức. Khi Y Y 3 tuổi, nhà tôi thuê người giúp việc, vì nuông chiều Y Y nên cô giúp việc thường giúp Y Y mặc quần áo, thắt dây giày. Tôi khéo léo phê bình, nhắc cô ấy những việc con có thể làm thì hãy để cho con tự làm, chỉ giúp khi việc đó vượt quá giới hạn lứa tuổi của con. Cho nên ngay từ nhỏ Y Y đã có thể tự mình mặc quần áo, thắt dây giày, khi lớn hơn là tự biết giặt tất, bố trí đồ đạc trong phòng, rồi tự mình xử lí những vấn đề khó trong cuộc sống.

2. Dạy trẻ tự quản lí mình

Các bậc phụ huynh thường than phiền, con mình không biết thu dọn sách vở, vứt chúng bừa bãi, cha mẹ đành phải làm giúp. Thực ra, nguyên nhân của những thói quen xấu chính là kết quả của việc cha mẹ làm hộ con mọi việc, khiến trẻ không có khả năng tự quản lí bản thân mình.

Ngay từ khi Y Y bắt đầu đi mẫu giáo, tôi đã để con tự mình sắp xếp, thu dọn sách vở, đồ chơi, và những đồ dùng khác.

3. Nguyên tắc lập kế hoạch

Các vị phụ huynh phải để trẻ hiểu được khi nào nên làm gì và khi nào không nên làm gì, đồng thời biết khống chế ước muốn và hành vi của mình. Ví dụ, khi làm bài tập thì nhất định phải tập trung làm bài, làm xong thu dọn sách vở vào mới được xem tivi và chơi; phải hình thành thói quen ngủ sớm, dậy sớm, ăn cơm đúng giờ...

Được cha làm gương từ bé, từ nhỏ tôi đã có thói quen trước khi làm việc gì phải có kế hoạch dự trù trước, hơn nữa mấy năm trong quân đội, tôi đã hình thành ý thức tự kiềm chế bản thân, sống có nguyên tắc. Những người đến văn phòng làm việc và phòng sách của tôi, đều sẽ nhìn thấy lịch làm việc và thời gian biểu nghỉ ngơi trong một tuần được sắp xếp rất khoa học. Lịch làm việc và thời gian biểu khoa học khiến lịch trình trong tuần của tôi không bị chồng chéo, không bị rối, nhờ vậy mà hiệu quả công việc của tôi cũng thường cao hơn người khác.

Tôi cũng rất có ý thức truyền thói quen này cho Y Y. Khi Y Y học mẫu giáo 5 tuổi, con đã biết tự

lập thời gian biểu cho mình. Đến bây giờ con đã đề ra kế hoạch và thời gian biểu cho việc học, thời gian biểu nghỉ ngơi, tự học, đọc sách, kế hoạch tích lũy quản lí tài chính, đồng thời bắt buộc mình phải thực hiện.

4. Bồi dưỡng thói quen chi tiêu

Mức sống của con người ngày càng cao, lại sinh ít, cho nên đối với một số yêu cầu vật chất của trẻ, chỉ cần con nói muốn gì, cha mẹ đều đáp ứng ngay. Phần lớn các bậc làm cha làm mẹ đều cho rằng, mình có điều kiện kinh tế như vậy, thỏa mãn nhu cầu của trẻ cũng không có gì khó khăn, tại sao không làm cho trẻ vui. Thậm chí những người không có điều kiện kinh tế cũng nói rằng "Không có tiền cũng phải vay tiền để mua cho con; con người khác có, con mình không thể không có". Điều này thật giống với câu nói của "người thép" Vương Tiến Hỷ(*): "Có điều kiện phải làm, không có điều kiện thì cũng phải tạo ra điều kiện để làm".

(*) Vương Tiến Hỷ người Ngọc Môn, Cam Túc, là đại biểu kiệt xuất, là chiến sĩ tiên phong của giai cấp công nhân dầu mỏ Trung Quốc.

Điều tôi muốn nói là, nhu cầu vật chất của trẻ không phải không thể đáp ứng, nhưng cần phải xem xét tình huống cụ thể. Có một số nhu cầu của trẻ chúng ta nên đáp ứng kịp thời, nhưng cũng có nhu cầu của trẻ, chúng ta phải xem xét. Tôi thường dựa vào tình huống cụ thể để phân loại nhu cầu của con, rồi xem xét nên "đáp ứng ngay", "đáp ứng từ từ", hay "không thể đáp ứng".

Đối với những yêu cầu cơ bản của trẻ như trời lạnh phải mua áo bông, đồ dùng học tập dùng hết phải mua cái mới bổ sung, chúng ta đương nhiên phải đáp ứng kịp thời. Nhưng nhiều lúc có thể không cần đáp ứng ngay. Các bậc phụ huynh thường hay than phiền, trẻ sẽ khóc ầm ĩ đòi ăn McDonald's, đòi mua đồ chơi mà mình thích bằng được... Dù than phiền vậy, nhưng chỉ cần trẻ khóc đòi, là họ lại mủi lòng, vội vàng dỗ dành con, lập tức đáp ứng yêu cầu của con. Lâu dần trẻ sẽ hình thành thói quen xấu, chỉ cần muốn là phải được đáp ứng, không biết cách khống chế bản thân, không có lòng kiên nhẫn chờ đợi. Hình thành thói quen chi tiêu khoa học cũng là bồi dưỡng khả năng quản lí tài chính của trẻ, điều đó rất có lợi cho cuộc sống sau này của trẻ.

5. Phải có kỉ luật với bản thân và tuân thủ thời gian một cách quy củ

Không có quy củ, nề nếp, sự việc khó có thể vuông tròn. Nhưng có nề nếp mà không tuân thủ cũng không được. Trong cuộc sống, chúng ta vừa phải tuân thủ những nguyên tắc chung mà xã hội đề ra, đồng thời cũng phải tự đặt ra và nghiêm khắc thực hiện những nguyên tắc của bản thân mình.

Nói đến việc tuân thủ thời gian của người Trung Quốc, phải kể đến nhất là hiện tượng: Thời gian thông báo họp phải sớm hơn thời gian họp chính thức nửa tiếng, ví dụ thông báo 8 giờ họp thì thực tế 8 giờ 30 phút mới họp. Hẹn 8 giờ, nhiều khi 8 giờ 30 phút cũng vẫn chưa thấy người đâu.

Tôi rất coi thường những người không tuân thủ thời gian, trong từ điển của tôi không có hai chữ "đến muộn". Tôn trọng người khác cũng chính là tôn trọng bản thân mình. Yêu cầu của tôi với con gái cũng vậy.

Sự hình thành thói quen sống tốt cũng không phải chuyện một sớm một chiều, cho nên cha mẹ không thể vội vàng, mà phải có lòng kiên trì. Những người cha phải chú ý bồi dưỡng thói quen sống khoa học cho trẻ, chú ý không để trẻ hình thành những thói quen xấu, bởi vì một khi đã hình thành thì rất khó sửa. Nhiều trẻ biết mình có thói quen xấu, nhưng thường không thể khống chế bản thân mà lặp đi lặp lại những thói quen xấu đó. Lúc này, người cha phải giúp trẻ ngăn chặn và thay đổi những thói quen xấu.

Thói quen tốt phải được bồi dưỡng trong thực tiễn. Trong cuộc sống phải để ý, giám sát, kiểm tra hành vi và biểu hiện của trẻ; có ý thức hướng dẫn trẻ phát huy những hành vi tốt. Gia đình là môi trường đầu tiên để trẻ trưởng thành, là cái nôi hình thành những thói quen của trẻ; vì thế, cuộc sống gia đình và thói quen sống của cha mẹ có ảnh hưởng rất lớn đến trẻ.

Tâm hồn trẻ là một mảnh đất thần kì, bạn trồng tư tưởng thì sẽ gặt được hành vi, trồng hành vi thì sẽ gặt được thói quen, trồng thói quen thì sẽ gặt được tính cách, trồng tính cách thì sẽ gặt được số phận. Vì thế, hãy giúp trẻ hình thành thói quen sống khoa học.

Phải có ý thức chuẩn xác về giới tính

Muốn trẻ nhận thức chính xác về giới tính thì nhất định phải đặt trẻ trong môi trường có hai giới tính, trong mối quan hệ tương hỗ, so sánh của trẻ với những người khác giới.

Ngày nay, các bậc phụ huynh hầu như đã ý thức được việc cùng trẻ thảo luận những vấn đề cấm kị về giới, bởi đây là một vấn đề không thể né tránh. Đối mặt với vấn đề này, cha mẹ nên trả lời như thế nào, để có thể bồi dưỡng ý thức giới tính chính xác cho trẻ?

Một người coi mình là nam hay nữ, tâm lí học gọi là ý thức phân biệt giới tính. Thời kì dưới 1 tuổi, trẻ đã bắt đầu khám phá cơ thể của mình. Đối tượng "người khác" mà trẻ tiếp xúc sớm nhất là cha mẹ; trong quá trình tiếp xúc với cha mẹ, trẻ dần nhận thức bản thân, phát triển cái tôi, hình thành khái niệm và nhận thức "cái tôi" và "người khác". Trong sự phân biệt "cái tôi" và "người khác", thì giới tính là một điều rất quan trọng. Khoảng 3 tuổi, trẻ đã hình thành ý thức phân biệt giới. Muốn trẻ nhận thức chính xác về giới tính, thì nhất định phải đặt trẻ trong môi trường có hai giới tính, trong mối quan hệ tương hỗ và so sánh của trẻ với những người khác giới.

Bé Cường Cường, 2,5 tuổi, có lần tắm cùng em gái, hai anh em nhảy thùm thùm vui vẻ dưới nước. Sau đó rất nhanh, sự chú ý của chúng lại chuyển sang những điểm khác nhau trên cơ thể của nhau. Cường Cường cho rằng em gái thiếu một thứ giống mình. Tắm xong, Cường Cường đem điều nghi vấn của mình ra hỏi cha: "Tại sao em lại không có chim?"; "Tại sao con đứng tè mà em lại ngồi tè?"; "Tại sao Tiểu Bảo Bảo lại ở trong bụng của cô?"; "Tiểu Bảo Bảo sẽ chạy ra khỏi bụng cô như thế nào?"; "Cha cũng có thể sinh Tiểu Bảo Bảo phải không ạ?"; "Tại sao con không nhìn thấy cha mẹ cưới nhau?".

Gặp những câu hỏi như vậy, đại đa số những người cha đều cảm thấy khó trả lời, bởi không biết nói thế nào để trẻ hiểu. Thực ra đối với trẻ trong giai đoạn mầm non, chúng ta có thể dùng những sự so sánh hình tượng như tranh ảnh giúp trẻ hiểu. Ví dụ có thể nói với trẻ: "Trong bụng cô nở một bông hoa rất thần bí, Tiểu Bảo Bảo dần lớn lên trong nụ hoa đó". Trả lời những câu hỏi như: "Em gái tại sao lại không có chim? Tại sao em ngồi tè", ngoài cách truyền đạt cho con những kiến thức giới tính cứng nhắc kiểu như "Đây là sự khác biệt giữa nam giới và nữ giới"; chúng ta có thể hướng dẫn trẻ có sự nhận thức về vai trò giới tính của bản thân; ví dụ như có thể nói với trẻ rằng "Vì con có chim cho nên con là con trai, con đứng tè; còn em thì không".
Giáo dục giới tính cho trẻ nên là giáo dục "mềm", có nghĩa là chọn một số bức tranh hoặc một số hình ảnh động gần gũi với tâm lí của trẻ, giúp trẻ hiểu từ những bức tranh đó, cùng với sự

lớn lên dần dần của trẻ, chúng ta từng bước giải đáp những thắc mắc của trẻ về sự khác biệt giới tính và về "tình dục".

Sự hướng dẫn sai lệch về giới tính là một vấn đề mà các phụ huynh cần chú ý. Kiến nghị

của Đông Tử dành cho những người cha

1. Nhận thức đúng đắn vai trò giới tính của trẻ

Khi bạn nhìn thấy một bé trai thích thú với việc chơi đồ hàng, hay ôm một con búp bê hoặc một bé gái phi ngựa đóng vai cảnh sát, liệu bạn có lo lắng sau này trẻ sẽ có sự lẫn lộn về giới tính không?

Mặt mũi của Dương Dương thanh tú giống như một bé gái. Vì khi mới lọt lòng thể chất cậu rất yếu, sợ nuôi mãi không lớn nên bà nội đã chăm sóc cậu như chăm sóc một bé gái, cho cậu mặc những chiếc váy màu hồng, và buộc tóc hai bên. Bây giờ Dương Dương đã 5 tuổi, tính cách rất điềm đạm nhã nhặn, không thích cắt tóc, hễ cứ nói đến cắt tóc là cậu khóc òa lên. Cậu thích bôi trộm son, đi giày cao gót của mẹ. Cậu không bao giờ chơi siêu nhân hay ô tô, nhưng hễ thấy búp bê là mắt cậu liền sáng lên. Thấy con như vậy, cha mẹ của Dương Dương rất đau đầu, nhưng không có cách nào, bởi có mua cho cậu những đồ chơi của con trai cậu cũng không chơi. Họ thủ thỉ nhấn mạnh với cậu, cậu là con trai, cậu cũng chỉ gật đầu, nhưng sau đó lại thích nũng nịu giống bé gái.

Tuần báo Trùng Khánh ra ngày 30 tháng 8 năm 2008 cũng nói về một hành vi quái dị của một bé gái 11 tuổi, học lớp 5. Cô bé này để tóc ngắn, mặc quần đùi, người lạ tuyệt đối không thể nhận ra đây là một bé gái, cô bé còn rất thích một bạn gái cùng lớp. Cô bé đòi cha mẹ đưa đi phẫu thuật chuyển giới, nhưng tất cả các bệnh viện lớn ở Trùng Khánh đều không dám tiếp nhận bởi vì kết quả kiểm tra cho thấy cô bé là một bé gái hoàn toàn bình thường, chỉ lệch lạc về giới trong tâm tưởng mà thôi.

Tìm hiểu kĩ thì được biết, cô bé như vậy hoàn toàn là do người lớn không nhận thức đúng đắn về tầm quan trọng của việc phân biệt giới tính, không hề để ý và cũng không kịp thời uốn nắn, bảo ban cô bé. Họ đã nuôi cô bé như một bé trai trong suốt 10 năm. Lúc nhỏ cho cô bé ăn mặc như một cậu con trai, chưa hề buộc tóc, chưa hề mặc váy bao giờ, đồ chơi cũng toàn là súng, ô

tô, máy bay, đại bác, dẫn đến việc cô bé hiểu sai về giới tính của mình. Cha mẹ của cô bé bây giờ có hối hận cũng không kịp.

Có một số trẻ lớn lên trong hoàn cảnh gia đình đặc biệt hoặc là chịu ảnh hưởng của phương pháp giáo dục không đúng đắn, cũng rất dễ nảy sinh sự sai lệch về giới tính. Ví dụ những cậu bé không có cha hoặc cha thường xuyên vắng nhà nên sở thích, hành vi cũng bị nữ tính hóa, do bị ảnh hưởng từ bà, từ mẹ, từ các chị. Lại có trẻ không muốn tiếp nhận vai trò giới tính của mình vì bị ảnh hưởng lớn từ cha hoặc mẹ. Nhưng thường gặp nhất vẫn là những trường hợp các bậc phụ huynh nuôi con và muốn giới tính của con theo nguyện vọng của mình. Sự sai lệch này một khi đã hình thành và định hình, muốn thay đổi sẽ gặp rất nhiều khó khăn.

2. Bồi dưỡng mối quan hệ mật thiết giữa trẻ với cha hoặc mẹ cùng giới tính với trẻ

Hiện nay ở Trung Quốc, đại đa số các gia đình đều sinh một con, nên có lúc họ cảm thấy rất hối tiếc, bởi họ vừa thích sự mạnh mẽ, uy võ của một bé trai vừa muốn sự dịu dàng, ngọt ngào của một bé gái. Vậy phải làm thế nào?

Tôi có một người bạn trong tình huống như vậy. Hai vợ chồng họ có một cậu con trai, nhưng lại thích một bé gái thế là họ cho cậu bé mặc váy hoa, buộc tóc, hàng ngày trang điểm cho cậu bé giống y như một bé gái xinh đẹp. Anh bạn tôi có vẻ rất vui vì điều này, anh ấy nói con trai hay con gái anh ấy đều yêu thương, nhưng anh ấy luôn cảm thấy thân thiết với con gái hơn, hơn nữa bà của bé cũng muốn có cháu gái, làm cho người già vui cũng tốt. Lúc nhỏ cậu bé thường xuyên ở nhà bà ngoại chơi với các chị các cô không biết chán. Vốn dĩ đây là một việc rất tốt, nhưng đáng tiếc viễn cảnh này không kéo dài được lâu.

Khi vào học lớp 1, cậu bé thường khóc chạy về nhà nói các bạn chê cười mình. Anh bạn tôi phản ánh chuyện này với giáo viên, thì được cô cho biết về sự bất thường của cậu ở lớp như nói chuyện rất nhỏ nhẹ, đi lại nhẹ nhàng, thích chơi với các bé gái, động tí lại ôm các bé gái, hễ gặp cô giáo là cậu lại đến gần hít ngửi; khiến các bạn trong lớp cười chê. Nghe cô giáo nói vậy, anh bạn tôi có chút ngạc nhiên, nhưng thực ra anh ta cũng phát hiện ra con trai mình có chút nữ tính từ lâu rồi.

Ngày còn ở Đại Liên, bên hàng xóm có một bé gái lớn hơn Y Y 2 tuổi. Lúc đầu, tôi tưởng đó là một bé trai, bởi cô bé để tóc ngắn, mặc quần áo trung tính, cử chỉ nói năng chẳng khác gì bé

trai cả. Sau này tôi mới biết, thì ra cha mẹ của cô bé đã li dị, cô bé sống cùng cha, cha của cô bé lại thích con trai nên từ nhỏ đã coi cô bé là một cậu con trai. Những đồ chơi mua cho cô bé không là súng thì cũng là xe điện tự động.

Sau đó, tôi đã nói với cha của cô bé tình hình này. Nhận thức được tính nghiêm trọng của vấn đề, cha của cô bé liền thay đổi cách làm của mình đồng thời thường xuyên cho cô bé chơi với Y
Y. Dù sao cũng đều là bé gái, có lúc có thể mặc quần áo của nhau, cùng chơi đồ hàng... Sau đó tóc của cô bé được để dài. Một năm sau khi chúng tôi rời khỏi Đại Liên, cô bé đã trở thành một bé gái xinh đẹp. Bởi cô bé vốn là một bé gái dịu dàng và rất nữ tính.

Các phụ huynh khi phát hiện ra con mình có sự lệch lạc trong quan niệm về giới tính, thì phải kịp thời uốn nắn, bắt đầu từ việc thay đổi môi trường tiếp xúc của con, mới có thể dần dần giúp con trở lại bản chất con vốn có.

Bồi dưỡng mối quan hệ thân thiết giữa trẻ với cha mẹ cùng giới tính rất quan trọng. Người cha nên thường xuyên chơi với con trai, người mẹ nên dành thời gian cho con gái. Năng tiếp xúc với những người cùng giới, sẽ giúp trẻ có ảnh hưởng từ những người cùng giới với mình. Ngoài ra cho bé trai đọc những cuốn sách mang tính nam tính, anh hùng, kể cho bé gái một số câu chuyện tiên nữ, cũng đều có ích đối với việc phân biệt giới tính của chúng.

Bất kì chuyện gì cũng có giới hạn của nó, bất cập hoặc thái quá đều sẽ chỉ thu được kết quả ngược lại. Nếu các phụ huynh quá nhạy cảm với hành vi giới tính của trẻ cũng là điều không cần thiết, ví dụ không cho bé trai theo đuổi hoạt động nghệ thuật, ép buộc bé phải tham gia những môn vận động mang tính chất thi đấu; cấm bé gái không được chơi súng gậy, mà chỉ cho phép bé gái ôm búp bê chơi đồ hàng. Những nghiên cứu hiện đại cho thấy, những người có khả năng thích ứng với xã hội tốt thường mang đặc trưng của cả hai giới rất cao. Trong quá trình phát triển, chỉ nhấn mạnh vào đặc trưng giới tính nam hoặc nữ, thực ra càng dễ làm cho trẻ quá thiên về một số khả năng và hứng thú nàođó.

3. Kịp thời cổ vũ những hành vi giới tính hợp lí củatrẻ

Ví dụ, đối với những bé trai yếu ớt thì chúng ta nên biểu dương những hoạt động thể thao như leo núi, đá bóng và những hành vi dũng cảm. Hãy thường xuyên khen ngợi bé, đặc biệt là khi bé biểu hiện như một bé trai, hi vọng bé sẽ trở thành một “tiểu nam tử Hán”. Chúng ta có thể

động viên các bé bằng lời nói, bằng những món đồ chơi nho nhỏ, có thể là một khẩu súng nhựa cho bé trai, hay là một con búp bê cho bé gái.

Môi trường lớn lên có thể ảnh hưởng đến xu hướng giới tính khi trẻ trưởng thành, vì thế các vị phụ huynh nhất định phải quan tâm, để ý.

Giới tính của một con người có rất nhiều loại, trong đó cơ bản nhất là giới tính sinh lí, ngoài ra còn có giới tính tâm lí, giới tính xã hội... Trong cuộc sống hàng ngày, chúng ta thường chỉ chú ý đến sự khác biệt sinh lí giữa nam giới và nữ giới. “Nam không ra nam, nữ không ra nữ, thế thì có thể là gì?”. Thực ra còn có thể là cái khác nữa. Khi một người mang hình hài con gái, nhưng thâm tâm lại nhận định mình là con trai, mọi cử chỉ lời nói đều giống hệt con trai. Lúc này, giới tính xã hội, giới tính tâm lí của cô bé đều có thể coi là nam giới. Những người xung quanh có thể cảm thấy cô bé rất kì lạ, coi thường cô bé, cha mẹ thậm chí còn đánh mắng cô bé, tất cả những điều này chỉ khiến cô bé càng đau khổ và có nhiều áp lực hơn.

Trên báo có bài viết về một cậu bé tên là Tiểu Hiểu, 17 tuổi ở Thành Đô, bất chấp sự phản đối của mọi người trong nhà, kiên quyết đi phẫu thuật chuyển giới. Sau khi báo đăng tin, rất nhiều người đã lo rằng cậu quá nhỏ, tâm sinh lí vẫn chưa ổn định, không thể lường trước nổi mọi hậu quả; cũng nhiều người thì lại trách bệnh viện không có lương tâm, làm vậy là để quảng cáo hình ảnh. Nhưng cho dù mọi người phản đối thế nào, Tiểu Hiểu vẫn quyết tâm phẫu thuật. Bởi bị mọi người phản đối kịch liệt việc chuyển đổi giới tính, cậu đã từng tuyệt vọng nhảy sông Cẩm Giang.

Tiểu Hiểu là con một, cha mẹ hết sức nuông chiều cậu bé, họ cho cậu bé mặc váy, bấm lỗ tai, đeo khuyên tai, tết tóc. Từ nhỏ cậu đã lớn lên cùng các chị họ, nên những thói quen, tính cách của cậu đã bị nữ tính hóa.

Những người gặp khó khăn trong việc phân biệt về giới tính của mình khi nhận thức được sự chia rẽ của cơ thể và tâm hồn, thường cảm thấy rất đau khổ. Trong số họ, có người muốn phẫu thuật chuyển giới, dù chi phí cho loại phẫu thuật này rất cao, lại phải chịu nguy hiểm rất lớn về sức khỏe và áp lực tinh thần, áp lực xã hội. Cho dù là ở các nước phương Tây phát triển, để có được sự chấp nhận của xã hội đối với người chuyển giới vẫn còn một hành trình rất dài phải đi.

Xã hội ngày càng phát triển, tư tưởng của con người ngày càng tân tiến, dù xã hội đã có cái nhìn thông thoáng đối với những người chuyển giới, nhưng dư luận, định kiến, cô đơn vẫn có thể giết chết con người. Cho nên, chúng ta phải tôn trọng giới tính bẩm sinh của trẻ, giúp trẻ tránh được những nguy hiểm trên phương diện này.

Cha mẹ là người dẫn dắt quan trọng trong quá trình trẻ trưởng thành, nên phải chú ý bồi dưỡng ý thức phân biệt giới cho trẻ ngay từ khi trẻ còn nhỏ, để trẻ có thể dễ dàng tìm thấy vai trò giới tính của mình, thuận lợi trưởng thành.

Bảo vệ thế giới tâm hồn của trẻ

Những trẻ không có nhân cách vững vàng và không có trạng thái tâm lí lành mạnh cũng giống như ô tô không có động cơ, máy tính không có bộ vi xử lí.

Cùng với sự phát triển của xã hội, con người dần có sự nhận thức hoàn toàn mới và toàn diện về sự khỏe mạnh. Đại đa số chúng ta đều ý thức được, chỉ có một thân thể cường tráng, khỏe mạnh thì chưa đủ, mà bên cạnh đó tâm lí phải lành mạnh và có khả năng thích ứng tốt với xã hội mới có thể được coi là một người khỏe mạnh. Trong việc giáo dục trẻ cũng vậy, muốn trẻ thành tài, thì không chỉ chú trọng đến sức khỏe, thành tích học tập xuất sắc, mà quan trọng hơn là bồi dưỡng nhân cách vững vàng và trạng thái tâm lí lành mạnh. Bằng không thì sức khỏe của trẻ có tốt đến đâu, thành tích học tập của trẻ có xuất sắc thế nào cũng khó có thể trở thành một nhân tài. Những trẻ không có nhân cách vững vàng và không có trạng thái tâm lí lành mạnh cũng giống như ô tô không có động cơ, máy tính không có bộ vi xử lí.

Cho dù bạn là ai, xin hãy bảo vệ tâm hồn trẻ, bởi trẻ tuy vẫn còn nhỏ nhưng cũng là một người có khả năng suy nghĩ độc lập. Bảo vệ chu đáo tâm hồn trẻ, bạn mới có thể được trẻ tôn trọng và yêu quý. Nhà giáo dục nổi tiếng người Liên Xô (cũ) Vasyl Sukhomlynsky (1918-1970) đã từng nói: "Chúng ta càng đi sâu vào thế giới tâm hồn trẻ, càng cảm nhận được tư tưởng tình cảm của chúng, sẽ càng hiểu rõ được một chân lí: Khi chúng ta làm ảnh hưởng đến thế giới tâm hồn trẻ, không nên làm tổn thương góc độ nhạy cảm nhất trong tâm hồn của chúng - lòng tự trọng".

Hoạt động tâm lí và tư tưởng tình cảm của trẻ rất đặc biệt, cha mẹ muốn dùng tình thương để quan tâm; để đi sâu vào tâm hồn của trẻ, thì phải dùng "não của trẻ" để suy nghĩ, dùng ánh mắt của trẻ để nhìn, dùng tình cảm của trẻ để cảm nhận, dùng hứng thú của trẻ để yêu, lúc đó bạn

sẽ phát hiện ra, tâm hồn của trẻ là một thế giới phong phú nhiều sắc màu. Chúng khát khao được yêu quý, được tôn trọng, được hiểu, được tín nhiệm và càng mong muốn được khen ngợi và được thừa nhận. Cha mẹ phải dùng ánh mắt khích lệ để quan sát những điểm sáng của trẻ, dùng tâm trạng vui vẻ để khen ngợi mọi thành công của trẻ, cho dù là tiến bộ rất nhỏ, cũng phải tích cực biểu dương và cổ vũ trẻ.

Đại bộ phận cha mẹ chỉ chăm chăm nhìn vào điểm số và xếp hạng của con, khi nói chuyện với con thì ngoài việc học ra chẳng còn gì để hỏi nữa, lúc nào cũng lặp đi lặp lại những câu như: Hôm nay học cái gì? Khi nào thi? Thi được bao nhiêu điểm? Xếp thứ mấy? Chỉ từng ấy điểm thôi sao? Ai cao điểm nhất? Nếu con không được điểm cao nhất thì cha mẹ lại thất vọng và tức giận nói “Xem người ta đấy, cũng đi học như bạn mà con chỉ đạt từng ấy? Thật kém cỏi!”.

Đây là hiện tượng phổ biến, có rất nhiều gia đình chỉ coi trọng việc giáo dục trí tuệ, con cứ có thành tích tốt tức là con ngoan; mà không chú trọng đến giáo dục đạo đức, tâm hồn cho trẻ.
Đây chính là sự lệch lạc, thiếu sót rất lớn trong cách giáo dục trẻ. Bởi, tâm hồn lành mạnh mới là tài sản lớn nhất trong quá trình trưởng thành của trẻ. Tâm hồn của trẻ rất yếu ớt, cần người lớn bảo vệ bằng cách khẳng định và cổ vũ. Thực ra điều con cần khi đạt được số điểm như vậy là lời động viên, khích lệ của cha của mẹ; chứ không phải là bình xét, trách mắng con kém cỏi mà người lớn vẫn thường làm. Cha mẹ cứ nói cho bõ tức, mà không hề biết rằng những câu nói đó là sự phán quyết quá hà khắc đối với trẻ, giống như bóng đen bao phủ lên tâm hồn trẻ, ám ảnh trẻ, làm ảnh hưởng đến sự trưởng thành của trẻ. Thử nghĩ xem, ngay đến cha mẹ còn thiếu niềm tin, còn chê trách con cái mình, thì bản thân người con đó còn có kì vọng gì lớn đối với cuộc đời nữa đây?

Tôi bất chợt nghĩ đến một chuyện thế này:

Có một cậu bé vì tò mò muốn xem trong bụng con chim có cái gì nên một ngày nọ, cậu đã giết chết con chim được nuôi trong nhà. Cha của cậu bé không hề đánh đập hay mắng mỏ cậu bé mà bình tĩnh giảng giải để cậu bé hiểu không nên giết hại những sinh linh vô tội, phải tôn trọng, bảo vệ sự sống; đồng thời yêu cầu cậu bé vẽ một bức tranh về bộ máy cơ quan nội tạng bên trong con chim. Nhiều năm sau, khi cậu bé này trở thành một nhà sinh vật học đã nói, chính nhờ có sự chỉ bảo của cha hôm đó, mà ông mới có thành tích ngày hôm nay.

Khi đối diện với lỗi lầm mà đứa con mắc phải, người cha này không hề trách mắng con một

cách mù quáng, mà đã tỉ mỉ giảng giải hướng dẫn con trẻ, vừa bảo vệ tâm hồn con, vừa có thể giúp con học được tri thức, đồng thời giáo dục lòng nhân đạo cho con.

Hiếu kì và nghịch ngợm là bản tính của trẻ, bởi vậy chúng ta phải giáo dục và hướng dẫn trẻ, chứ không phải là dùng ngôn ngữ, hành động thô bạo để làm tổn thương tâm hồn trẻ.

Người cha trong câu chuyện trên chính là thần hộ mệnh tâm hồn của con trẻ, đối nghịch với nó chính là bạo lực tinh thần. Bạo lực tinh thần là vấn đề tồn đọng phổ biến, chưa được mọi người coi trọng trong giáo dục gia đình. Bạo lực tinh thần chỉ những hành vi bạo lực gây ảnh hưởng đến sự phát triển tâm lí lành mạnh và những tổn hại về thân thể trong quá trình trưởng thành của thanh thiếu niên. Xung quanh chúng ta, không ít trẻ vì phải gánh chịu bạo lực tinh thần, nên luôn sống trong cảm giác tự ti và sợ hãi.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Không uy hiếp đe dọa trẻ

Dùng những lời lẽ và thủ đoạn ép buộc, uy hiếp trẻ là một phương pháp sai lầm mà các vị phụ huynh hay dùng để giáo dục trẻ. Các vị phụ huynh thường cho rằng trẻ còn nhỏ, không hiểu chuyện nên dùng phương pháp này để bắt trẻ nghe lời. Ví dụ trẻ nghịch ngợm, không chịu ngủ, cha mẹ thường lấy ma quỷ, hoặc một thứ gì đó rất đáng sợ để dọa cho trẻ ngủ.

Phương pháp này sẽ hủy hoại sự tin tưởng của trẻ đối với cha mẹ, khiến trẻ rụt rè sợ hãi, thậm chí dẫn đến bệnh tự kỉ hoặc lo âu, trẻ cũng sẽ bắt chước cách làm này hăm dọa người khác để cưỡng chế đối phương đáp ứng nhu cầu không đúng đắn của bản thân.

2. Không thể coi thường trẻ

Nhiều phụ huynh khi trách mắng con mình, thường đem nhược điểm của con mình so sánh với ưu điểm con nhà người khác, thấy những trẻ khác đạt được thành tích cao hoặc nhận giải thưởng gì đó thế là liền mắng con mình: “Tại sao con không làm được? Nếu như con xuất sắc bằng một nửa con nhà người ta thì cũng tốt rồi...”.

Thực ra mỗi trẻ đều có nét đáng yêu, những ưu - nhược điểm, thế mạnh riêng, nếu cha mẹ chỉ

chú ý đến những nhược điểm của trẻ, thì chỉ khiến trẻ cảm thấy tự ti, mất tự tin vào bản thân mà thôi. Vì thế, cha mẹ hãy cho trẻ một tâm hồn tự tin, bởi trẻ không tự tin sẽ không có khả năng thay đổi những nhược điểm của mình.

3. Không được kì vọng quá lớn vào trẻ

Hiện nay, có rất nhiều cha mẹ có tâm lí dạy con ở nhà trước khi cho đến lớp, mà không để ý gì đến tình hình thực tế của trẻ, ép trẻ phát triển theo xu hướng mà họ đặt kì vọng. Ví dụ cha mẹ dùng tiêu chuẩn của người trưởng thành hoặc của thiên tài, thần đồng để thúc ép trẻ học cái này hoặc cái kia. Đối với trẻ, đây là một gánh nặng lớn, và khi không đạt được kì vọng của cha mẹ, trẻ sẽ nảy sinh tâm lí phủ nhận bản thân.

4. Không được mắng mỏ bôi nhọ trẻ

Chúng ta vẫn thường nói: "Không được bôi nhọ tâm hồn trẻ", nhưng khi trẻ mắc lỗi, làm sai, thì chúng ta lại dùng lời lẽ khó nghe để mắng mỏ trẻ; điều này sẽ làm tổn thương lòng tự trọng của trẻ, tạo nên khoảng cách giữa cha mẹ và con cái, khiến trẻ nảy sinh tâm lí ngang ngạnh, mất đi chí tiến thủ.

Cha mẹ thường không bao giờ quên nấu cơm, mua đồ bổ dưỡng cho con ăn, bảo vệ chu đáo cho sức khỏe của con, nhưng lại quên mất tâm hồn con cũng cần được bồi dưỡng để phát triển.
Những vấn đề về tinh thần không ngừng tích tụ lại sẽ ngày càng nhiều lên cùng với sự phát triển về trí tuệ của trẻ, tạo thành mối quan hệ rắc rối phức tạp, khiến trẻ mất phương hướng. Những trẻ có tư tưởng, tình cảm không khỏe mạnh, thì cho dù trí tuệ có giỏi đến đâu, cũng không thể cảm thấy vui vẻ.

Chúng ta phải bảo vệ tâm hồn của trẻ như bảo vệ hạt sương trong sáng yếu ớt đọng trên chiếc lá. Mỗi câu nói mang tính động viên khích lệ của chúng ta đều có thể tăng thêm sự tự tin cho trẻ gấp trăm lần, nhưng cũng chỉ một câu nói trách mắng thô bạo cũng đủ để khiến danh dự của con bị tổn thương vô cùng lớn. Vì vậy, đừng chỉ chú ý đến biểu hiện bên ngoài của trẻ, mà người lớn hãy quan tâm đến tâm lí của trẻ, bảo vệ tâm hồn trẻ mới là gốc rễ của việc giáo dục.

Chúng Chúng vốn là một cô bé rất vui vẻ hoạt bát, nhưng sáng nay lại không chịu đi mẫu giáo, chuyện này chưa từng xảy ra. Cô bé chính là "lãnh tụ" của những bé gái; trong các trò chơi, cô

bé thường đóng những vai có uy quyền, ánh mắt của cô bé thường biểu lộ ra hào quang của sự tự tin, đầy khí phách. Sáng nay, bà nội đã đưa cô bé đến cửa lớp, nhưng cô bé nhất định không chịu vào lớp học. Thật là kì lạ, việc này là thế nào? Nhìn vẻ mặt kiên quyết của cô bé, cha mẹ cũng không biết làm thế nào, đành phải chấp nhận. Một lát sau, cha của cô bé mới chợt nghĩ ra một việc.

Hôm qua khi đón cô bé, Chúng Chúng đã kể với cha một câu chuyện. Trong giờ ngủ trưa, hai cô giáo đã rì rầm bàn luận về các học sinh trong lớp: Có bạn thì lanh lợi nhanh nhẹn, có bạn thì đáng yêu ngốc nghếch, có bạn thì thông minh trí tuệ... Đến Chúng Chúng, cả hai cô giáo đều nhất trí cho rằng, cô bé rất thông minh, nhưng quá xấu xí. Các cô không ngờ lúc này hầu hết bọn trẻ đã tỉnh dậy, chỉ là chúng vẫn nằm yên trên giường, thế nên trẻ nào cũng nghe thấy những lời các cô nhận xét về mình. Nghĩ đến đây, người cha mới hiểu ra tại sao con mình hôm nay nhất định không chịu đến lớp. Người cha suy nghĩ tìm cách an ủi, giúp con gây dựng lại lòng tự tin, ông đã nói với Chúng Chúng: “Quan niệm về cái đẹp của mỗi người mỗi khác, và trong mắt của cha mẹ Chúng Chúng rất xinh đẹp”.

Tại sao các bậc cha mẹ lại thường xuyên tức giận nóng nảy, quá nghiêm khắc với con mình? Đúng là, việc học tập của trẻ làm cho chúng ta thấy lo lắng, tiền đồ của trẻ dường như chỉ có một con đường là thi cử và học hành; thêm vào đó áp lực và sự cạnh tranh trong công việc làm cho chúng ta không thở nổi; chúng ta hoàn toàn chỉ vì muốn tốt cho trẻ, nhưng trẻ không hiểu, không thông cảm cho chúng ta.

Nhưng chúng ta đã từng đặt mình vào vị trí của trẻ để nghĩ cho trẻ bao giờ chưa? Chúng là những đứa trẻ cần tình yêu và sự dịu dàng, chúng có cách nghĩ và lòng tự trọng riêng, chúng không phải là vật thể phụ thuộc vào chúng ta. Nhưng người lớn chúng ta lại luôn cho mình cái quyền dạy dỗ như thế nào cũng không coi là quá đáng, là vì muốn tốt cho trẻ, cho nên chúng ta không hề để ý đến phương pháp hay cách thức giáo dục.

Nhiều khi do chúng ta thấy buồn bực, trong lòng bất an, cuộc sống công việc của chúng ta không như ý muốn, nên mọi tức giận đem trút hết lên đầu trẻ. Như vậy có công bằng không? Chúng ta còn chưa chín chắn, thì có đủ tư cách để dạy dỗ trẻ không? Khi trẻ gặp vấn đề, chúng ta càng trách móc và ghét bỏ trẻ, thì sẽ chỉ hình thành vòng tròn luẩn quẩn, không lối thoát, và lãng phí rất nhiều thời gian. Ngày hôm nay, trẻ thành ra như vậy, là kết quả giáo dục của chúng ta ngày hôm qua mà thôi. Hãy tâm niệm, “Những thứ mình không thích thì cũng không nên ép

buộc người khác làm", bản thân mình không làm được, cớ sao lại bắt trẻ làm? Tham vọng quá cao, bắt trẻ thực hiện lí tưởng của bản thân, chính là sự ích kỉ cực đoan, sẽ làm méo mó tâm hồn vốn dĩ rất đẹp của trẻ.

Làm cha mẹ, đặc biệt là người cha trong gia đình, hãy biết bao dung với mọi người. Hãy để lòng mình lắng lại, rồi đối diện với trẻ, như vậy mới có thể bảo vệ tốt tâm hồn của trẻ, giải quyết tốt các vấn đề trong quá trình trưởng thành của trẻ.

Những đứa trẻ biết hiếu thuận và kính trọng là những đứa trẻ ngoan

Nếu như nhân loại phải có tình yêu, thì đầu tiên phải yêu cha mẹ của mình, sau đó mới có thể nói đến chuyện yêu người khác, yêu tập thể, yêu xã hội, yêu đất nước...

Tình thân là biểu hiện tổng hợp của lòng tốt và lương tâm một con người hiếu thuận kính trọng cha mẹ, tôn trọng người lớn. Đây là bổn phận và nghĩa vụ làm người, là đạo lí tốt đẹp không bao giờ thay đổi, cũng là tiền đề để hình thành các phẩm chất đạo đức tốt đẹp khác. Thử nghĩ xem, một người ngay cả việc hiếu thuận kính trọng, báo đáp công ơn nuôi dạy của cha mẹ cũng không làm được, thì ai có thể tin anh ta là một con người? Còn ai muốn giao lưu với anh ta nữa?

Trong Tân Tam Tự Kinh có câu: "Tiểu Hoàng Hương, yêu cha mẹ, tiếng tăm muôn đời". Câu chuyện về cậu bé tên Tiểu Hoàng Hương thời Hán sống ở Hồ Bắc hiếu thuận với cha mẹ đã lưu lại tiếng thơm mãi mãi. Khi Hoàng Hương 9 tuổi, mẹ cậu không may qua đời, từ đó cậu đã dành mọi sự kính trọng hiếu thuận cho cha. Mùa hè oi nóng, cậu mắc màn, đuổi muỗi cho cha ngủ. Đông lạnh giá, cậu dùng hơi ấm cơ thể mình để sưởi ấm chăn gối cho cha…

Trong cuộc đời mỗi con người, sự quan tâm và tình yêu thương của cha mẹ đối với con cái là chân thành, là vô tư nhất. Công ơn nuôi dạy của cha mẹ không bao giờ có thể kể hết được. Con cái lớn lên nhờ dòng sữa mẹ; bám chặt vào cha mẹ để chập chững những bước đi đầu tiên của cuộc đời; chìm vào giấc ngủ trong những lời ru ngọt ngào; trưởng thành trong sự quan tâm hết mực; khi ốm khi đau không biết cha mẹ đã phải thức bao nhiêu đêm dài, khi đi học không biết đã tốn bao nhiêu mồ hôi công sức của cha mẹ; cha mẹ đã trải qua biết bao gian lao để con lập nghiệp, thành gia thất…

Có thể nói, cha mẹ đã bỏ ra tâm huyết cả đời để nuôi dạy con cái. Ân tình này cao hơn trời, dày hơn đất, là sức mạnh vĩ đại nhất trên thế gian. Nếu như nhân loại phải có tình yêu, thì đầu tiên phải yêu cha mẹ của mình, sau đó mới có thể nói đến chuyện yêu người khác, yêu tập thể, yêu xã hội, yêu đất nước...

Trong Lễ kí cuốn sách kinh điển Nho gia viết: "Lập ái tự thân thủy". Ý nói, bồi dưỡng lòng nhân ái phải bắt nguồn từ việc kính trọng hiếu thuận với người lớn tuổi, mà trước hết đó là mẹ cha. Nếu ngay cả cha mẹ mà ta cũng không yêu quý thì làm gì biết tương thân tương ái, yêu đồng bào, yêu Tổ quốc nữa đây.

Cổ nhân có câu: "Bách thiện hiếu vi tiên". Ý muốn nói hiếu thuận kính trọng cha mẹ là phẩm chất đạo đức tốt đẹp nhất. Trong cuộc sống, không ít các bậc cha mẹ có yêu cầu quá thấp đối với con cái về sự kính trọng hiếu thuận với bề trên. Chỉ cần khi đi con hỏi, khi về con chào là cha mẹ đã mãn nguyện lắm rồi. Chỉ cần trẻ biết gắp thức ăn cho ông bà, cha mẹ, thì mọi người sẽ cảm thấy như vậy là rất hiếu thuận rồi. Điều này thực ra đã hạ thấp sự hiếu thuận kính trọng xuống mức văn hóa lễ phép quá bình thường.

Làm thế nào để trẻ hiểu được và thể hiện sự hiếu thuận kính trọng, quan tâm yêu quý cha mẹ từ đáy lòng qua những cử chỉ, ngôn ngữ, hành động trong cuộc sống thường nhật?

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Thiết lập tôn ti trật tự trong gia đình

Hiện nay trong không ít gia đình, trẻ đã trở thành trung tâm, mọi thành viên trong nhà đều chiều theo ý trẻ. Trưởng thành trong một môi trường trật tự đảo lộn như vậy, trẻ rất khó có được thói quen quan tâm đến người khác, hiếu thuận kính trọng các bậc bề trên. Gia đình chính là một xã hội thu nhỏ, phải có trên dưới trước sau. Cho nên, trong một gia đình, trên cơ sở các thành viên tôn trọng lẫn nhau, cần thiết lập một trật tự hợp lí, tức là cha mẹ đương nhiên là người chèo lái con thuyền trong nhà, trẻ phải tôn trọng cha mẹ, phải sống và học tập dưới sự hướng dẫn và giúp đỡ của cha mẹ. Vì vậy cần làm cho trẻ hiểu mối quan hệ của bản thân với cha mẹ, phải biết cha mẹ là người lớn, người chủ của gia đình, không được phép cãi lộn vô lối.

Để giúp trẻ hiểu được điều đó, chúng ta không thể coi thường một số chi tiết nhỏ, như trong bữa cơm, trẻ nhất định phải đợi cha mẹ, người lớn đến đông đủ mới được ăn, phải để người lớn tuổi gắp thức ăn trước, có đồ ăn ngon, phải nhường cho người lớn tuổi, khi xem các chương trình trên tivi, phải hỏi ý kiến của ngườilớn.

"Trên dưới phải rạch ròi" không có nghĩa là phong kiến gia trưởng, mà đó chính là dân chủ bình đẳng. Cha mẹ phải tôn trọng nhân cách của trẻ, lắng nghe ý kiến của trẻ, nhưng không phải trẻ thích gì cũng được, bởi gia đình lại là một chỉnh thể, không thể mỗi người một phách, phải có trên dưới trước sau.

2. Phải chú trọng giáo dục trẻ từ những chi tiếtnhỏ

Yêu cầu cơ bản của việc giáo dục con cái hiếu thuận kính trọng cha mẹ là nghe lời cha mẹ, quan tâm đến sức khỏe của cha mẹ, chia sẻ những lo âu của cha mẹ và tham gia làm việc nhà.

Xét từ góc độ sự phát triển trình độ đạo đức của trẻ, những trẻ trong giai đoạn mầm non hoặc tiểu học ở các lớp nhỏ, tức là nằm trong thời kì không chịu sự ràng buộc của các luân lí đạo đức, cho rằng mình là trung tâm, có thói quen nhìn thế giới bên ngoài theo cách của mình. Cho nên, cần phải có những yêu cầu cụ thể trên phương diện hành vi của trẻ, từ những chi tiết nhỏ nhất trong cuộc sống, để tạo nên thói quen tốt cho trẻ. Sự biết ơn, giàu tình yêu thương, hiếu thuận kính trọng bề trên sẽ dần dần được hình thành từ những điều nhỏ nhất đó.

Căn cứ vào độ tuổi mà đề ra những yêu cầu với trẻ. Ví dụ, đối với những trẻ trong giai đoạn mầm non và tiểu học lớp nhỏ, phải yêu cầu trẻ biết chào hỏi ông bà, cha mẹ, người thân quen, biết giúp cha mẹ những việc nhỏ như lấy giày, cất quần áo... Đối với những trẻ lớp 4, lớp 5, phải yêu cầu trẻ biết chủ động hỏi thăm cha mẹ và giúp cha mẹ làm việc nhà, phải chủ động chăm sóc khi cha mẹ ốm, biết tôn trọng quyết định của cha mẹ, không được cáu gắt khi không vừa lòng...

Muốn những yêu cầu trên trở thành hiện thực thì phải bắt đầu từ những hoạt động thực tiễn hàng ngày. Ví dụ, trên phương diện quan tâm đến sức khỏe của cha mẹ, hãy yêu cầu trẻ hàng ngày phải hỏi thăm cha mẹ khi cha mẹ đi làm về; khi cha mẹ mệt, phải chủ động giúp cha mẹ làm việc nhà; khi cha mẹ ốm con cái phải chủ động chăm sóc, động viên an ủi; giúp cha mẹ tiếp đãi khách...

Trẻ nhất định phải hoàn thành những công việc nhà mà mình đảm nhiệm. Căn cứ vào độ tuổi, khả năng và tình hình học tập của trẻ mà phân bổ hợp lí, hướng dẫn cụ thể và nhiệt tình động viên trẻ. Như vậy không chỉ có ích cho việc bồi dưỡng thói quen làm việc nhà của trẻ, mà cũng giúp trẻ hiểu được cách kính trọng hiếu thuận cha mẹ.

3. Cha mẹ phải làm gương

Trong nhà cha mẹ phải làm gương cho con cái, điều này rất quan trọng. Cha mẹ hiếu thuận, kính trọng ông bà sẽ dần hình thành thói quen tốt cho trẻ, bởi hành động bao giờ cũng có hiệu quả cao hơn lời nói. Đặc biệt là đối với trẻ nhỏ, cha mẹ làm thế nào thì trẻ bắt chước thế ấy, chứ trẻ khó có thể hiểu được những đạo lí sâu xa mà người lớn giảng giải. Thái độ đối xử của trẻ với cha mẹ chịu ảnh hưởng trực tiếp từ thái độ đối xử của cha mẹ đối với các bậc bề trên.

Viết đến đây, làm tôi nhớ Lưu Tường(*). Rất nhiều người chỉ biết Lưu Tường chạy rất nhanh, nhưng không biết anh còn là một người rất hiếu thuận kính trọng bề trên, điều này anh học được từ chính cha mẹ anh.

(*)Lưu Tường (1983), là vận động viên người Trung Quốc đi vào lịch sử điền kinh thế giới khi trở thành người châu Á đầu tiên đoạt huy chương vàng Olympic cự li 110m rào nam tại Athens 2004.

Mỗi lần thi đấu về, bao giờ anh cũng đến thăm ông nội. Ông nội bị trúng gió, đi lại không tiện, hễ có thời gian rảnh là anh lại đến chuyện trò với ông. Anh còn là người rất tôn trọng thầy cô giáo, đặc biệt là ân sư của mình - Tôn Hải Bình(*), tiếng lành đồn xa ai cũng ca ngợi anh. Trong buổi trao giải thưởng cho mười vận động viên xuất sắc nhất, Lưu Tường nhận được phần thưởng là một chiếc xe hơi, nhưng anh đã quyết định tặng phần thưởng này cho thầy Tôn Hải Bình.

(*)Tôn Hải Bình (1955), tốt nghiệp Học viện Thể dục Thượng Hải, hiện là huấn luyện viên môn

điền kinh cự li 110m cho đội tuyển Quốc gia Trung Quốc.

Từ khi Lưu Tường còn nhỏ, anh đã được cha dạy phải hiếu thuận với bề trên, quan tâm đến người khác. Không những nói, mà cha anh còn là tấm gương sáng về lòng hiếu thảo để anh noi theo.

Tôn trọng người lớn, hiếu thuận kính trọng cha mẹ là truyền thống đạo đức tốt đẹp. Nhưng truyền thống này đang dần bị mai một. Cảnh thường thấy trong những gia đình hiện đại chỉ sinh một con hiện nay, đó là, trẻ ăn xong chỉ biết xem tivi hoặc chạy ra ngoài nô đùa, còn cha mẹ thì bận rộn thu dọn bát đũa; trong nhà có gì ngon cũng phần con; cha mẹ chạy đôn đáo khắp nơi, quan tâm hết mức khi con ốm, nhưng con lại rất ít khi hỏi thăm khi cha mẹ mệt mỏi, ốm đau. Chính sự nuông chiều quá mức đã biến trẻ thành ra như vậy, và hậu quả sau này chính các bậc làm cha làm mẹ phải nhận về mình. Hiếu thuận kính trọng cha mẹ, không đơn giản chỉ là mối quan hệ giữa con cái với cha mẹ, mà trên thực tế đó còn là vấn đề quan tâm đến người khác.

Phải có lòng biết ơn

Cuộc sống là một tấm kính, có lòng biết ơn, bạn sẽ luôn mỉm cười với cuộc sống, cuộc sống cũng sẽ mỉm cười với bạn. Sống có lòng biết ơn, bạn sẽ luôn thấy yên bình.

Tôi muốn kể cho mọi người một câu chuyện:

Một con thuyền lớn chở hàng trăm người bị cháy và chìm trên biển, rất nhiều người bị mất mạng, chỉ có hơn 90 người còn sống sót. Trong số những hành khách đó có một người làm huấn luyện viên bơi. Sau khi đã liên tiếp bơi ra bơi vào mười mấy lần để cứu sống hơn 20 người, vì quá mệt nên hai chân anh bị chuột rút nặng, bị tàn phế suốt đời phải ngồi xe lăn. Anh cứ tự hỏi bản thân: Mình đã làm hết sức mình chưa?

Nhiều năm sau, trong ngày sinh nhật của anh, có người hỏi “Kí ức sâu đậm nhất của anh là gì?”, anh đã hết sức thương cảm nói: “Buổi đại họa ngày hôm đó, trong số 20 người tôi cứu, không có một ai cảm ơn tôi”.

Cảm ơn là một việc làm nhỏ, nhưng quên cảm ơn lại là tội ác rất lớn. Biết ơn là một phương

thức sống tích cực. Cuộc sống là một tấm kính, có lòng biết ơn, bạn sẽ luôn mỉm cười với cuộc sống, cuộc sống cũng sẽ mỉm cười với bạn. Sống có lòng biết ơn, bạn sẽ thấy bình yên.

Có lần tôi đã chứng kiến một sự việc như sau trên xe buýt:

Có một bé trai nhường chỗ cho một phụ nữ mang thai, người phụ nữ này không những không thèm nhìn cậu bé, cũng không hề nói một câu cảm ơn, cứ ung dung ngồi xuống. Khi xuống xe, bé trai này liền hỏi mẹ: "Tại sao người phụ nữ đó lại không cảm ơn con?".

Tôi cố cho rằng hành động của người phụ nữ này là hành động thiếu sót nhất thời, chứ không phải cô ta thờ ơ. Trong tâm hồn nhỏ bé của trẻ, không phải vì muốn nhận được một lời cảm ơn trẻ mới nhường chỗ, mà đây hoàn toàn là hành động tình nguyện. Xét từ góc độ lợi ích, một lời cảm ơn, thực ra không có một giá trị thực tế nào, nhưng nó lại vô giá, bởi vì nó tượng trưng cho sự thừa nhận của xã hội về đạo đức tốt đẹp.

Tặng người khác hoa hồng, trên tay vẫn lưu lại hương thơm. Cho đi và nhận lại, giúp đỡ và được giúp đỡ đều là một niềm vui. Cổ nhân có câu: "Nhận một chút ân huệ nhỏ, phải báo đáp lại gấp bội".

Tôi nhớ có một nhà triết học từng nói: "Bi kịch và bất hạnh lớn nhất trên thế gian chính là một người không biết xấu hổ mà nói rằng không có ai cho tôi bất cứ thứ gì". Tác giả nổi tiếng người Đài Loan - Lưu Dung, trong những con chữ đầy tâm huyết đã từng khuyến khích những người trẻ tuổi phải luôn có tấm lòng biết ơn.

Lòng biết ơn không không thể có được trong chốc lát, mà có được nhờ sự giáo dục gia đình ngay từ nhỏ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Trẻ phải biết ơn công ơn dưỡng dục của chamẹ

Vì cha mẹ là người thân nhất của trẻ, nếu ngay đến cha mẹ mình trẻ cũng không biết ơn, thì sao có thể biết ơn người khác. Vì thế, giáo dục lòng biết ơn là việc làm hết sức cần thiết.

Hiện nay trong nhiều gia đình con một tồn tại khuynh hướng phổ biến là chỉ biết nhận ân huệ, mà không biết biết ơn; chỉ biết hưởng thụ mà không biết cống hiến; chỉ biết so bì thiệt hơn, mà không biết báo đáp; chỉ biết được yêu, mà không biết có trách nhiệm. Trong rất nhiều gia đình, trẻ là ông hoàng bà tướng, được tất thảy mọi người nuông chiều, yêu quý. Trong những gia đình này, người lớn biến việc giáo dục trẻ trở thành sự thỏa mãn về tình cảm của mình, làm tất cả cốt để trẻ có điều kiện sống tốt đẹp, họ cho rằng tất cả những việc đó là nên làm, không hề nghĩ và cũng không hề hi vọng sẽ nhận được sự báo đáp; mà đâu ngờ rằng cách làm này rất bất lợi cho sự trưởng thành của trẻ. Lâu dần, rất nhiều trẻ sẽ tưởng rằng những thứ trẻ nhận được là điều đương nhiên, chúng chỉ biết yêu cầu người khác quan tâm đến mình, yêu thương bảo vệ mình, chứ không hề biết quan tâm hay cảm kích người khác.

Giáo dục lòng biết ơn chính là làm cho trẻ nhận thức được tất cả những gì người khác làm cho trẻ không phải là lẽ đương nhiên, cũng không phải là đạo lí bất di bất dịch. Dù là sự nuôi dưỡng của cha mẹ, sự truyền dạy kiến thức của thầy cô, sự nhiệt tình giúp đỡ của bạn bè, thì tất cả những điều này đều là "ân tình".

Sau khi dạy trẻ biết ơn, thì phải dạy trẻ biết báo đáp. Sự báo đáp này không chỉ thể hiện bằng vật chất, mà còn là tình cảm, ví dụ báo đáp có khi chỉ là một lời cảm ơn đơn giản. Phải cho trẻ biết, không phải chỉ những hành động việc làm to lớn mới báo đáp được ân tình, mà đôi khi chỉ là lời nói, thái độ, cử chỉ, sự quan tâm nhỏ cũng thể hiện sự báo ân. Nếu như trẻ luôn có lòng biết ơn thì không chỉ giúp trẻ hình thành nhân cách lành mạnh, mà còn có tác dụng quan trọng trong việc thiết lập mối quan hệ hòa hảo với người khác của trẻ sau này.

2. Làm cho tính ích kỉ rời xa trẻ

Việc làm gương cho trẻ là một việc làm mưa dầm thấm lâu. Cha mẹ là người thầy vỡ lòng của trẻ, vì vậy những hành động thiết thực hàng ngày có tác dụng hơn rất nhiều những lời nói sáo rỗng. Những cử chỉ, hành vi, ngôn ngữ của cha mẹ có ảnh hưởng rất lớn đến trẻ, cho nên cha mẹ không được tiết kiệm nói lời "cảm ơn".

Một số phụ huynh thường trách con mình ích kỉ, ngang bướng, không biết thương người, nhưng đâu biết rằng nguyên nhân sâu xa chính là tại mình không biết cách dạy bảo con.

Đã là cha là mẹ, ai cũng yêu con, cũng mong con mình được sung sướng, đầy đủ, nhưng đừng vì

thế mà biến trẻ thành đứa trẻ ích kỉ, hẹp hòi, hèn nhát, vô cảm với tất cả. Vậy phải làm gì để giúp trẻ thoát khỏi vòng vây của sự ích kỉ, biết cách yêu thương mọi người?

Trên thực tế rất nhiều phụ huynh dành mọi tình yêu cho con, nhưng họ chỉ nhận được sự lạnh nhạt và sự quay lưng lại của con cái, rồi họ lại tự an ủi, con như vậy có cái lí của con. Nếu còn giữ quan niệm như vậy, bạn sẽ chỉ làm hư con mình mà thôi.

Vì vậy, điều cha mẹ nên làm, cần làm là phải để trẻ biết đặt mình vào địa vị của người khác mà suy nghĩ. Chỉ có vậy, trẻ mới hiểu, quan tâm, chăm sóc người khác.

3. Cho trẻ cơ hội tỏ lòng biết ơn

Điều đầu tiên, các phụ huynh phải hình thành tình cảm tích cực ở trẻ, bằng cách kết hợp những việc nhỏ nhặt trong cuộc sống hàng ngày, khiến trẻ cảm nhận mình "được quan tâm, được yêu quý và được giúp đỡ". Phải để trẻ hiểu, cha mẹ không phải là bảo mẫu, tùy tùng hay người giúp việc của trẻ, bởi thế trẻ phải biết ơn cha mẹ của mình.

Thứ hai, phải tôn trọng trải nghiệm tình cảm của trẻ và cho trẻ cơ hội để bày tỏ. Hiện nay, rất nhiều trẻ có thể thoải mái bày tỏ tình cảm của mình với các bạn cùng lớp, nhưng lại không biết làm vậy với ông bà cha mẹ. Có hai cách lí giải hiện tượng này, một là trong gia đình không có thói quen và bầu không khí như vậy, bản thân cha mẹ cũng không biểu đạt tình cảm của mình với trẻ và với cha mẹ của mình; hai là trẻ không nhận thức được phải biết cảm ơn ông bà cha mẹ vì sự quan tâm và yêu quý của mọi người. Cho nên sự chỉ bảo đúng lúc và sự làm gương của cha mẹ là mấu chốt rất quan trọng.

Thứ ba, cha mẹ cùng trẻ học cách biết ơn, học cách cảm ơn bằng những lời nói và việc làm cụ thể. Cha mẹ phải có lòng biết ơn, như vậy tất nhiên sẽ ảnh hưởng đến trẻ, trẻ sẽ học được cách cảm ơn cha mẹ, cảm ơn thế giới tự nhiên, cảm ơn bạn bè, cảm ơn xã hội…

Một dân tộc không biết tỏ lòng biết ơn là một dân tộc không có hi vọng. Chỉ có người người đều có lòng biết ơn, nơi nơi đều tỏ lòng biết ơn, mới có thể rút gắn khoảng cách giữa người và người, thế giới sẽ có thêm ánh sáng, bớt đi sự lạnh lẽo thờ ơ. Như vậy mới có thể làm cho xã hội của chúng ta ngày càng văn minh, quan hệ giữa người với người ngày càng hòa hợp.

Chương II NGƯỜI CHA TỐT LÀ NGƯỜI BẠN TỐT CỦA CON

Người cha phải biến mình thành trẻ

Đồ chơi hỏng, có thể sửa; đồ đạc hỏng, có thể bỏ tiền mua cái khác; nhưng tâm hồn trẻ một khi đã bị tổn thương thì rất khó có thể chữa khỏi được.

Lewensden Laoned, một tác giả người Mĩ, đã từng có một bài viết ngắn có nhan đề Người cha thiếu quan tâm, khiến hàng triệu người Mĩ cảm động. Các tạp chí và các tờ báo lớn của Mĩ đều đăng tải bài viết này, mọi người đọc nó ở các trường học, giáo đường hay bục diễn thuyết, thậm chí nó còn được nói đến trong các chương trình phát thanh truyền hình.

Dưới đây là trích đoạn của bài viết:

Nghe này, con trai của cha, trong khi con ngủ cha muốn nói với con vài lời. Con nằm trên giường, tóc dính lên vầng trán mướt mồ hôi. Cha nhẹ nhàng bước vào phòng con. Mấy phút trước, khi cha đọc báo trong phòng làm việc, cảm giác hối hận đã nhấn chìm cha, làm cha không thể thở nổi. Cha đến bên giường con, mang theo một trái tim áy náy. Cha nghĩ đến quá nhiều chuyện, con trai, cha đã quá hung dữ với con. Khi con mặc quần áo chuẩn bị đi học cha trách mắng con, bởi vì con chỉ dùng khăn mặt lau mặt qua loa. Con không lau sạch giày của mình, cha cũng tức giận với con. Con làm rơi đồ đạc trên sàn nhà, cha lại lớn tiếng quát mắng con. Khi con ăn sáng, cha lại tìm thấy lỗi lầm của con: con làm rớt ra bàn, con ăn uống ngấu nghiến, con chống khuỷu tay lên bàn, con bôi quá nhiều bơ lên bánh mì. Buổi tối, tất cả lại bắt đầu. Trên đường cha nhìn thấy con quỳ dưới đất chơi bắn bi. Đôi tất dài của con bị rách mấy lỗ, cha “xách” con về nhà trước mặt bạn bè con, làm cho con cảm thấy rất xấu hổ.

Con trai, lúc này một nỗi sợ hãi to lớn dâng lên trong tim cha. Thói quen đã hại cha. Bới lông tìm vết đã trở thành thói quen xấu của cha. Không phải vì cha không yêu con, mà bởi vì niềm kì vọng của cha vào con quá lớn, cha đã lấy tiêu chuẩn đối với những người ở lứa tuổi của cha để đánh giá con. Mà bản tính của con thật là lương thiện! Tâm hồn nhỏ bé của con giống như tia nắng ban mai chiếu rọi vạn vật. Con chạy đến hôn cha và chúc cha ngủ ngon, điều này đã thể hiện tất cả. Buổi tối nay, tất cả những thứ khác đều không quan trọng nữa. Con trai, cha đến bên giường con trong bóng tối, ngồi ở đây, trong lòng vô cùng hối hận.

Đó chỉ là lời xin lỗi không có tác dụng lớn lắm. Cha biết nếu như khi con tỉnh, cha nói với con tất cả những điều này, con cũng sẽ không hiểu được, nhưng từ ngày mai, cha phải trở thành một người cha tốt. Cha cũng phải biến mình thành một đứa trẻ, làm người bạn tốt của con, khi con buồn cha cũng buồn, khi con vui cha cũng vui. Cha sẽ không nói ra những lời lẽ khó nghe. Cha sẽ trang trọng tự nói với bản thân như trong một buổi lễ: “Con chỉ là một đứa trẻ, một đứa trẻ nhỏ!”.

Cha nghĩ trước kia cha đã coi con là người lớn, nhưng con trai, lúc này cha nhìn con nằm cuộn tròn ngủ say sưa trên giường, cha thấy con vẫn là một đứa trẻ còn rất nhỏ. Con ngồi trong lòng mẹ, tựa vào vai mẹ, dường như chỉ là chuyện của ngày hôm qua...

Tôi đã khóc khi đọc bài viết này. Nhìn con gái bé nhỏ của tôi, trong tôi trào dâng rất nhiều cảm xúc, suy tư. Còn những người làm cha như bạn sau khi đọc xong bài viết này sẽ có cảm xúc như thế nào? Các bạn có thấy mình suy nghĩ trên góc độ của người lớn quá nhiều, nhưng suy nghĩ từ góc độ của một đứa trẻ thì quá ít không? Trên thực tế, bạn hãy thử đặt mình vào vị trí của trẻ, nếu như bạn là trẻ, đối diện với bao nhiêu yêu cầu, tiêu chuẩn của người lớn, đồng thời phải làm biết bao nhiêu việc, bạn có thể làm được không?

Đồ chơi hỏng, có thể sửa; đồ đạc hỏng, có thể bỏ tiền mua cái khác; nhưng tâm hồn trẻ một khi đã bị tổn thương thì rất khó có thể chữa khỏi được. Những ảnh hưởng về tâm hồn mà trẻ phải chịu trong thời thơ ấu có liên quan đến sự hình thành và trưởng thành tính cách của trẻ sau này, thậm chí ảnh hưởng đến cuộc đời trẻ. Vì một lỗi lầm nhỏ nhặt của trẻ, mà trách mắng trẻ, thậm chí đánh trẻ, là một việc cực kì ngu ngốc. Quá nhiều cảm giác thất bại có thể hủy hoại khả năng sáng tạo và trí tưởng tượng đang lớn lên mạnh mẽ của trẻ ngay từ trong trứng nước.

Làm thế nào để cha và con có thể thấu hiểu và đồng cảm với nhau? Làm thế nào để hình thành không khí gia đình tốt đẹp có lợi cho sự trưởng thành của trẻ? Nó dựa vào sự đúng đắn trong tư tưởng giáo dục, sự hợp lí trong phương pháp giáo dục, sự phù hợp trong điều kiện giáo dục của người cha, trong đó có một điều không thể thiếu được chính là người cha cũng phải coi mình là trẻ con.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Phải có một trái tim trẻ thơ

Một họa sĩ đã từng nói: “Tôi vẽ tranh cho trẻ, vẽ những câu chuyện, vẽ tranh minh họa truyện cổ tích, thì phải nghĩ như trẻ, nhìn như trẻ, làm như trẻ, coi mình là trẻ, đứng trên góc độ của trẻ để nhìn thế giới, như vậy không phải chúng ta cũng sẽ có một trái tim trẻ thơ sao?”.

Khi ở Thẩm Dương, có một lần tôi đưa con gái ra quảng trường Đại Đông trượt patin, khi con đang chơi rất vui, nhớ đến tôi con chợt hỏi: “Cha ơi, sao cha không chơi thử?”. Dưới sự cổ vũ của con, tôi không ngại ngùng gì nữa, đi thuê một đôi giày trượt. Y Y đứng cạnh tôi, vỗ tay cổ vũ rất nhiệt tình. Sự việc này đã khơi dậy trong tôi những niềm vui tuổi thơ chôn sâu trong lòng mà tôi đã lãng quên từ lâu...

Hồi nhỏ tôi trèo cây, đá cầu, cưỡi trâu (trò chơi một người làm trâu), té nước, bắn chim, sự chuyên tâm, sự đam mê, sự nhiệt tình, tinh thần cống hiến ngày đó vẫn làm cho tôi ghen tị. Đã chơi là chơi cả một ngày, không để ý tới thời gian, quên về nhà ăn cơm là chuyện bình thường. Tôi còn chơi đủ trò phá làng phá xóm, không ngày nào là không gây ra một tội lỗi nào đó, khiến cha mẹ đau đầu. Nhưng tôi mặc kệ, tôi chỉ là trẻ con, không hề hiểu suy nghĩ của người lớn.

Nhà văn Lỗ Tấn đã nói: “Thế giới của trẻ con và của người lớn là hoàn toàn khác nhau, nếu không tìm hiểu mà cứ thô bạo can thiệp, thì sẽ tạo ra trở ngại rất lớn cho sự trưởng thành và phát triển của trẻ”. Để có thể “hiểu thế giới của trẻ”, người cha phải coi mình như một đứa trẻ, cùng trẻ chơi trò chơi, cùng trẻ dệt nên bức tranh của cuộc sống, cùng trẻ nhìn về tương lai.

Dùng chìa khóa ”trái tim trẻ thơ” để mở cánh cửa tâm hồn trẻ.

2. Không hiểu thì không thể giáo dục hiệu quả

Không hiểu trẻ, giáo dục của người cha sẽ trở thành sự ép buộc, thậm chí biến trẻ thành công cụ thực hiện ý chí của mình. Ngược lại, nếu đứng trên lập trường của trẻ dùng ánh mắt của trẻ để suy xét những yêu cầu của chúng ta, đáp ứng yêu cầu chính đáng của trẻ, cùng vui cùng buồn, thấu hiểu và đồng cảm với trẻ thì có thể yêu trẻ một cách đúng đắn. Đương nhiên, hiểu không phải là mục đích, mà là điểm khởi đầu của việc giáo dục. Hiểu không thể thay thế được giáo dục. Nhưng không hiểu thì rất khó có thể giáo dục được. Trường hợp một số trẻ có tình cảm mâu thuẫn với cha, quan hệ giữa hai cha con trở nên căng thẳng thường do người cha không hiểu trẻ, dạy dỗ trẻ một cách thô bạo. Vì vậy, người cha cần hiểu trẻ để tránh hiện tượng này, biến sự thô bạo trở thành sự hướng dẫn ân cần, biến sự cấm đoán trở thành sự dẫn dắt tích cực.

Không hiểu trẻ, sẽ không đạt được hiệu quả giáo dục cao. Ví dụ ngày tuyết rơi, có trẻ muốn cùng bạn bè đi nghịch tuyết, nhưng người cha sợ trẻ bị cảm lạnh, liền nhốt trẻ trong nhà. Trẻ nài nỉ: “Cha cho con đi chơi một lát, con chơi một lát rồi về”. Người cha lại nói: “Ngoài trời lạnh vậy, ra ngoài sẽ bị cảm lạnh. Những đứa trẻ khác lớn hơn con, sẽ bắt nạt con. Con nhiều đồ chơi như vậy, ở nhà chơi cũng được!”. Trẻ khóc, chơi trong nhà sao có thể sánh được với trò đánh trận trên tuyết với các bạn được? Có trẻ thì nhất định phải đổi đồ chơi ô tô tự động của mình

để lấy một hình người bằng đất nặn của bạn, có trẻ thì dồn hết tâm sức của mình vào nuôi một con nòng nọc... Những điều này người lớn có thể xem là những việc rất linh tinh nhưng đối với trẻ lại rất quan trọng.

Tuy trẻ còn nhỏ, nhưng trẻ cũng có suy nghĩ riêng. Chúng ta không thể vì mong muốn của bản thân mà yêu cầu trẻ làm những việc trẻ không thích, cũng không thể yêu cầu trẻ tuân thủ theo tiêu chuẩn của người lớn, biến trẻ thành "ông/bà cụ non". Những hình thức giáo dục xa rời đặc điểm lứa tuổi như thế này rất dễ tạo nên khoảng cách giữa hai thế hệ, khó tránh khỏi sự thất bại trong giáo dục.

Ai cũng có những năm tháng tuổi thơ đẹp đẽ, nhưng đến khi làm cha mẹ, chúng ta thường quên đi những năm tháng tuổi thơ của mình. Nếu như cha mẹ có thể nhớ về tuổi thơ của mình, nhớ lại những trò chơi tuổi thơ từng hấp dẫn bạn thì rất dễ để hiểu được tâm trạng của trẻ, phương pháp giáo dục trẻ tự nhiên cũng thay đổi.

Nếu như trẻ đang nhảy dây rất vui, cha mẹ lại bắt trẻ ngay lập tức về nhà, trẻ sẽ không vui. Tại sao? Vì trẻ vừa nhảy dây xong, phải kéo dây cho người khác nhảy, lúc này trẻ đi về, bạn bè có thể sẽ không hài lòng. Nếu như chờ rất lâu mới đến lượt trẻ nhảy, mà cha mẹ lại gọi trẻ về, đương nhiên trẻ cũng không thích. Nếu như người cha có thể hiểu tâm trạng này của trẻ, nói trẻ chơi vài phút nữa rồi về nhà, thì những sự không hài lòng như trên sẽ được giải quyết.

3. Phải hiểu tâm lí của trẻ

Không hiểu tâm lí trẻ thì không thể trở thành bạn của trẻ. Người cha nên hiểu, những tình cảm, cảm xúc, niềm vui hay nỗi buồn của trẻ đều là một thế giới độc lập, nếu như người cha không tìm hiểu thế giới độc lập này của trẻ, thì rất khó hiểu được trẻ, từ đó giáo dục không đúng cách, khiến kết quả đi ngược lại với nguyện vọng của chúng ta. Ví dụ: Trẻ muốn chơi cùng bạn một lúc, nhưng cha lại bắt trẻ ở trong phòng học bài, trẻ rất dễ có thành kiến với cha, tạo nên khoảng cách về tình cảm, đồng thời nảy sinh tinh thần chống đối, gây ra trở ngại cho sự giáo dục về sau này. Cho nên người cha cần đứng trên vị trí của trẻ để hiểu những nhu cầu của trẻ, và đáp ứng những nhu cầu tâm lí của trẻ.

Với những vấn đề mà trẻ có hứng thú, phải chủ động tham gia thảo luận; với những hoạt động mà trẻ yêu thích, cũng phải nhiệt tình tham gia và ủng hộ; như vậy trẻ mới thực sự chia sẻ với bạn, trở thành người bạn tri kỉ của bạn. Thực tế chứng minh, ai hiểu tâm lí của trẻ, người đó sẽ được trẻ yêu quý, sẽ giành được quyền chủ động trong việc giáo dục trẻ; ngược lại, việc không nắm được tâm lí của trẻ sẽ khiến trẻ chống đối bạn, thậm chí trách hận bạn, rất tốn công mà

không hiệu quả.

Một số phụ huynh thất bại trong việc giáo dục trẻ là do thiếu sự hiểu biết về trẻ. Trong đầu cha mẹ thường có hình ảnh một "đứa con mô phạm", nên luôn thúc giục trẻ phải làm như thế.
Nhưng trẻ là một con người độc lập, chúng không thể làm mọi việc theo ý nguyện của chúng ta, chúng cũng muốn làm hài lòng cha mẹ, nhưng cũng có lúc lực bất tòng tâm. Có phụ huynh vì điều này mà lo lắng bất an, thậm chí nổi cơn thịnh nộ với trẻ khiến trẻ không biết phải làm thế nào.

Tóm lại, người cha phải xuất phát từ thực tế của trẻ, đặt mình vào vị trí của trẻ để suy nghĩ, từ từ dẫn dắt trẻ tiến tới mục tiêu lí tưởng. Làm được như vậy, trẻ nhất định sẽ càng ngày càng tiến bộ hơn, tình cảm cha con cũng ngày càng hòa hợp.

Tham gia hoạt động cùng trẻ

Việc người cha làm người bạn cùng chơi của trẻ, không chỉ giúp thỏa mãn nhu cầu tình cảm của trẻ, mà còn có thể thúc đẩy sự phát triển tâm lí của trẻ tốt hơn.

Trong quan niệm của rất nhiều người, người cha yêu con tức là người cố gắng kiếm nhiều tiền, mua cho con những đồ dùng tốt. Một người đàn ông cứ suốt ngày ở nhà chơi với con, tham gia các hoạt động trong cuộc sống cùng con thì quá là đàn bà. Vì mang nặng tư tưởng nam quyền, nên những người cha đi làm về thường không muốn bỏ thời gian quan tâm con cái, như thể việc dạy dỗ, ở bên trẻ đương nhiên là trách nhiệm của người mẹ, còn người cha chỉ có trách nhiệm đảm bảo về mặt kinh tế. Vì thế trong các buổi họp phụ huynh và trong các hoạt động ở trường học, hầu như chúng ta chỉ thấy bóng dáng của những người mẹ. Người đưa trẻ đi công viên chơi hoặc tập thể dục ở các quảng trường, người đưa đón trẻ đi tham gia các lớp học thêm phần lớn cũng là người mẹ...

Một số tài liệu giáo dục cũng bỏ qua tác dụng của việc người cha chơi cùng trẻ, và thường chỉ nói chung chung về trách nhiệm của cha mẹ.

Thực ra, cuộc sống của trẻ không thể thiếu người cha, người cha phải tích cực tham gia mọi hoạt động cùng trẻ, bất luận là hoạt động trong gia đình hay hoạt động xã hội.

Việc người cha làm người bạn cùng chơi của trẻ, không chỉ giúp thỏa mãn nhu cầu tình cảm của trẻ, mà còn có thể thúc đẩy sự phát triển tâm lí của trẻ tốt hơn. Không chỉ vậy, trong quá trình cùng chơi với trẻ bạn cũng có thể kịp thời phát hiện những hứng thú và tiềm năng của trẻ, từ đó hướng dẫn trẻ một cách có trọng điểm. Khi tham gia vào hoạt động của trẻ, người

cha nên tìm hiểu hứng thú và sở trường của trẻ. Nếu như bạn hi vọng trẻ học được phẩm chất kiên trì bền bỉ, bạn phải dùng hứng thú và sự hướng dẫn độc đáo của bạn, làm gương cho trẻ. Ví dụ, nếu như bạn giúp trẻ học một trò ảo thuật, đầu tiên bạn cũng phải nắm rõ, sau đó mới có thể dạy trẻ, tiếp theo là khuyến khích trẻ luyện tập và biểu diễn. Nếu như trẻ lớn hơn, bạn nên đưa trẻ đi thư viện, tìm những cuốn sách liên quan đến ảo thuật.

Trong quá trình tham gia hoạt động cùng trẻ, người cha phải không ngừng khen ngợi và khích lệ trẻ. Khi trẻ thấy chán nản, mệt mỏi, nản lòng (điều này nhất định sẽ xảy ra), bạn có thể bảo con nghỉ ngơi vài phút, sau đó lại tiếp tục vận động. Không được nói với trẻ "Hôm nay đến đây thôi nhé", hoặc là cho trẻ làm những việc khác mà trẻ thấy hứng thú. Bạn phải nhớ là, trẻ rất ngoan cường, bền bỉ, khi trẻ mệt mỏi nản chí, mà bạn lại dung túng nuông chiều trẻ, thì đồng nghĩa với việc làm hỏng ưu điểm này của trẻ. Bạn phải điều chỉnh phương pháp, phải có sự thay đổi về mức độ bạn tham gia vào hoạt động đó, đặc biệt khi sự tập trung của trẻ không được lâu dài, thiếu động lực.

Khi con gái Y Y của tôi tham gia một số hoạt động của nhà trường tổ chức, nếu điều kiện cho phép tôi cũng cố gắng đến tham gia, đương nhiên nhiều lúc tôi cũng chỉ là một khán giả bình thường, hoặc là thành viên trong đội cổ vũ cho Y Y. Cho dù như vậy thôi cũng truyền cho con một sức mạnh vô biên, đặc biệt là khi Y Y tham gia thi đấu thể thao, sự cổ vũ và an ủi của cha vừa là "chất kích thích", vừa là "thuốc an thần" của trẻ.

Ở Mĩ, người cha thường xuyên tham gia hoạt động với trẻ. " Nếu như bạn đồng ý làm huấn luyện viên trong đội bóng của trẻ, bạn nhất định phải dành thời gian cho trẻ". Đây là phương pháp của một người cha tên là Jeffery sống tại California, Mĩ. Ông đã làm huấn luyện viên môn bóng chày 8 năm, ông chơi cùng 4 đứa con (từ 3 tuổi đến 15 tuổi). "Nếu như bạn không thể làm huấn luyện viên, thì bạn hãy tham gia vào đội cổ vũ". Max là một luật sư, anh nói trong quá trình trưởng thành của con, anh muốn ở bên con nhưng anh lại không biết gì về thể thao. "Tôi không thể làm huấn luyện viên, nhưng tôi luôn ngồi xem các trận thi đấu của con, cổ vũ động viên con". Anh và vợ đã quyết định tham gia các hoạt động ở trường của con từ rất sớm.

Nghiên cứu khoa học và thực tiễn xã hội đều chứng minh việc người cha tham gia hoạt động, vui chơi cùng trẻ, rất có lợi cho sự trưởng thành của trẻ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Tiếp xúc nhiều hơn với trẻ

Trẻ em cần những tình cảm, sự bảo vệ và tình yêu ấm áp của cha mẹ. Là con một, trẻ em hiện

nay vốn dĩ rất cô đơn, có mẹ ở bên cạnh là chưa đủ, trẻ cũng hi vọng cha sẽ tham gia hoạt động của trẻ. Nếu như người cha lấy đủ mọi lí do để không chơi cùng trẻ, không tham gia các hoạt động của trẻ, trẻ sẽ càng cảm thấy cô đơn.

Người cha có ảnh hưởng đến sự phát triển thể chất của trẻ. Trong giai đoạn sơ sinh, người cha đều thích dùng các hình thức vận động cơ thể để trêu đùa với trẻ, như cưỡi ngựa, cho trẻ ngồi lên cổ... kích thích trẻ bằng những hoạt động thân thể mạnh mẽ, từ đó có thể thúc đẩy sự phát triển cơ thể của trẻ. Khi trẻ bước vào độ tuổi đến trường, người cha có thể đưa trẻ đi tham gia các hoạt động ngoài trời nhiều hơn, như đánh bóng, leo núi, đi chơi ở những khu vui chơi giải trí, thăm thú thiên nhiên. Đây đều là những việc giúp trẻ rèn luyện sức khỏe.

2. Tình thương của người cha là nguồn sức mạnh quan trọng hình thành phẩm chất cá tính của trẻ

Những đặc tính quan trọng của một người đàn ông như độc lập, tự tin, khoan dung, kiên cường, quả cảm có ảnh hưởng ngầm đến trẻ trong quá trình tiếp xúc với trẻ, từ đó làm cho trẻ cũng có những phẩm chất này. Những phẩm chất này được thể hiện thông qua những việc làm cụ thể, tham gia hoạt động cùng trẻ là cơ hội thể hiện tốtnhất.

Tôi thường xuyên tham gia một số môn thể thao cùng Y Y như lên xà, vòng treo. Chúng tôi thường xuyên nhìn thấy, có người rất cao lớn nhưng chân tay lại vụng về lóng ngóng, kéo hai cái là thở không ra hơi. Lúc này Y Y thường đẩy tôi ra thi với họ, để giữ thể diện cho đối phương, tôi thường đợi họ đi rồi mới bắt đầu thể hiện. Làm xong vài động tác có độ khó cao, Y Y lao tới ôm tôi như một người anh hùng và nói: “Cha thật giỏi!”, sau đó con bé cũng thử tập những động tác khó đối với lứa tuổi của mình. Kết thúc một động tác, chúng tôi đều đập tay và nói “Yeah”. Ở đây nhân tiện cũng nhắc mọi người, khi chơi thể thao nhất định phải chú ý đến sự an toàn, an toàn vẫn là hàng đầu.

3. Những đứa trẻ có nhiều thời gian ở bên cha thì có khả năng giao tiếp tốt

Sự phóng khoáng của cha làm cho trẻ học được cách đối xử khoan dung với mọi người; sự tự tin của cha làm cho trẻ tràn đầy nhiệt huyết, biết cách vui vẻ chấp nhận bản thân.

Khả năng giao tiếp và thích ứng của Y Y thường được mọi người khen ngợi, tuổi còn nhỏ, đã sống ở rất nhiều nơi, đổi rất nhiều trường học, nhưng đi đến đâu con đều có thể nhanh chóng hòa đồng với các bạn. Tháng 8 năm 2006, Y Y từ Yên Đài chuyển trường xuống Đại Liên học trung học cơ sở, ngày đầu tiên đi học đã dẫn bạn học cùng lớp là Y Nham về nhà chơi. Tháng 10 năm 2008, đến Thẩm Dương học lớp 7, chưa đến ba ngày Y Y đã kết bạn với hầu hết các bạn

cùng lớp. Tháng 10 năm 2008, sau khi chuyển trường đến Trường Xuân, rất nhanh Y Y trở thành bạn tốt của các bạn trong lớp. Hiện nay, cả nước có rất nhiều nơi có bạn học, bạn tốt của Y Y, bọn trẻ gửi thư, gọi điện thoại, giao lưu với nhau về học tập và về cảm xúc khi trưởng thành.

4. Ở bên cha nhiều có thể thúc đẩy sự phát triển trí tuệ của trẻ

Nghiên cứu khoa học chứng minh rằng việc người cha giao lưu nhiều với trẻ, có thể giúp trẻ ngày càng nâng cao kĩ năng nhận thức, động cơ thành công, và sự tự tin với năng lực bản thân. Những trẻ thường xuyên ở bên cạnh cha, có thể học được nhiều kiến thức, kinh nghiệm, khả năng tưởng tượng và ý thức sáng tạo từ người cha, có lợi cho việc kích thích sự ham học hỏi, tính hiếu kì, sự tự tin của trẻ. Hơn nữa người cha còn là bạn chơi của trẻ khi trẻ nhàn rỗi, là người điều tiết tâm trạng trẻ khi trẻ thấy buồn bực, điều này có lợi cho sự phát triển trí tuệ của trẻ.

5. Người cha tham gia hoạt động cùng trẻ sẽ có lợi cho sự phát triển và hoàn thiện vai trò giới tính của trẻ

Gia đình là nơi quan trọng để từ nhỏ trẻ học được quan niệm, hình thành ý thức về vai trò của bản thân, mô phỏng hành vi. Lúc đầu con trẻ sẽ mô phỏng hành vi của cha mẹ ở trong gia đình, sau đó là mô phỏng hành vi của những người khác ở bên ngoài, từ đó hình thành ý thức giới tính của mình. Nếu như thiếu đi nhân vật "người cha", như vậy bé trai sẽ mất đi sự đồng cảm và đặc trưng nam tính, trở thành người yếu ớt, thiếu tính tự lập, tự chủ và sự bền bỉ, hình thành xu hướng nữ tính hóa, năng lực thích ứng với môi trường kém, không thể thích ứng với cuộc sống tự lập của nam giới; bé gái cũng quá mềm yếu, đồng thời vì xa lạ với nam giới nên khi trưởng thành sẽ có biểu hiện như lo âu, sợ hãi xấu hổ, bối rối khi giao lưu với nam giới.

Sự tồn tại và tình yêu của người cha là nguồn sức mạnh cho sự phát triển tâm lí, cá tính của trẻ, có ảnh hưởng mạnh mẽ đến sự đúng đắn về giới tính, phương thức sống, giá trị quan và thái độ của trẻ. Chính vì vậy, người cha là nhân vật không thể thay thế trong quá trình trưởng thành của trẻ.

Tôi rất vui vì tôi không hề từ bỏ vai trò của bản thân trong việc giáo dục con gái. Điều cơ bản nhất mà tôi làm chính là mỗi ngày đều cố gắng dành một khoảng thời gian nhất định chơi cùng con, cùng con đọc sách, xem tivi. Đặc biệt là sau khi xác định tư tưởng "giáo dục tam tam"(*), tôi càng chú trọng việc ngồi cùng con khi con chơi, đọc sách và xem tivi. Sự thân mật này khiến con coi tôi là người bạn tri âm nhất.

Hãy tham gia các hoạt động của trẻ nhiều hơn, điều này cũng giống như người nông dân gieo hạt vào mùa xuân, mùa thu sẽ được thu hoạch.

(*) Giáo dục tam tam nghĩa là ba nhiều, ba tốt, ba mạnh: Ba nhiều là chơi nhiều, xem tivi nhiều, đọc sách nhiều; ba tốt là văn tốt, chữ tốt, học tốt; ba mạnh là khả năng tự chăm sóc mình mạnh, ý thức tự chăm sóc mình mạnh, tố chất tâm lí mạnh. Hạt nhân của "Giáo dục tam tam" là niềm vui.

Giao lưu bình đẳng với trẻ

Nếu như người cha trò chuyện với trẻ một cách bình đẳng như một người bạn, mà không phải là giáo huấn chúng, thì trường hợp người cha có thể thuận lợi giao lưu tư tưởng với con mình chiếm phần lớn.

Thường có một số người cha trong chương trình Tư vấn giáo dục gia đình hỏi: "Tại sao chúng tôi không thể trò chuyện và hiểu được con?", "Tại sao con càng ngày càng hư đốn vậy?", "Tại sao sau khi con lên trung học, tôi nói gì nó cũng không nghe?".

Ngôn ngữ chính là dây nối và nhịp cầu để phụ huynh giao lưu với trẻ, là cầu nối để phụ huynh khống chế và điều chỉnh hành vi của trẻ. Chẳng trách một số cha mẹ buồn phiền, lo lắng, bởi nếu như lời nói của cha mẹ trẻ không nghe, chúng ta làm sao có thể giáo dục trẻ?

Cùng với sự trưởng thành của trẻ, nội dung và hình thức giao lưu của cha mẹ với trẻ cũng có sự thay đổi, từ đó có thể nhìn thấy sự thay đổi về khoảng cách tâm lí giữa hai thế hệ.

Những người cha thường rất ít bộc lộ tâm sự của mình với trẻ, mà chỉ quen giáo huấn một cách nghiêm khắc, nhưng lại yêu cầu trẻ phải tâm sự mọi thứ với mình. Yêu cầu không bình đẳng này đương nhiên không thể đạt được hiệu quả tốt.

Bạn có chú ý đến giọng điệu của mình khi nói chuyện với trẻ? Có lúc trẻ sẽ hỏi: "Có phải cha đang tức giận không ạ?", bạn nghiêm mặt nói: "Không", nhưng biểu hiện trên mặt bạn và ngữ điệu của bạn thể hiện bạn đang tức giận. Trẻ rất nhạy cảm, trẻ có thể nhanh chóng nhận ra thái độ và ý tứ thực sự mà bạn muốn truyền đạt. Còn người lớn chúng ta thường không nhạy cảm, không ý thức được rằng chúng ta sử dụng các giọng điệu khác nhau khi nói chuyện với trẻ, càng không hề suy xét đến tác dụng đặc biệt của loại giọng điệu này đối với hành vi của trẻ.

Người làm cha phải tôn trọng trẻ, giao lưu với trẻ chứ không phải là giáo huấn trẻ. Nếu trò

chuyện với trẻ một cách bình đẳng như một người bạn, mà không phải là giáo huấn chúng, thì trường hợp người cha có thể thuận lợi giao lưu tư tưởng với con mình chiếm phần lớn.

Người cha thường hi vọng có thể tận dụng mọi cơ hội để truyền đạt đạo lí cho trẻ, có lúc thái độ của người cha rất thân thiện, nhưng vì nội dung được truyền đạt cách xa tư tưởng của trẻ, nên trẻ không thể tiếp thu được. Nếu như khi trẻ còn nhỏ, người cha đã có ý thức bồi dưỡng mối quan hệ giao lưu hài hòa với trẻ, thì cánh cửa giao lưu giữa hai cha con rất rộng mở. Nếu từ khi còn nhỏ trẻ không được ở bên cạnh cha mẹ, hoặc là không có thói quen thường xuyên giao lưu với cha mẹ, thì cánh cửa này sau này có thể sẽ mãi mãi bị đóng kín. Sự giao lưu giữa cha và con trẻ được quyết định bởi việc người cha có tôn trọng trẻ hay không, nhất là khi những khi ý kiến của trẻ không thống nhất với mình.

Nghiên cứu y học chứng minh sự thông minh của con người chủ yếu quyết định bởi trình độ phát triển của mạng lưới thần kinh não bộ. Sau khi con người sinh ra, những cảnh vật, âm thanh, mùi vị và điều quan trọng nhất là sự giao lưu ngôn ngữ đến từ môi trường gia đình có tác dụng quan trọng đối với sự phát triển của não. Có một thí nghiệm như sau, đối với những đứa trẻ có hoàn cảnh văn hóa gia đình không giống nhau, từ khi sinh ra đến khi 2,5 tuổi, mỗi tháng dùng một giờ để ghi lại những từ vựng mà trẻ nghe thấy và sự giao lưu với cha mẹ, kết quả cho thấy trung bình những trẻ nghe thấy nhiều từ nhất thì đạt điểm số cao nhất.

Từ đó có thể thấy, người cha không chỉ phải bảo vệ chu đáo cuộc sống cho trẻ, còn phải tạo cho trẻ môi trường giao lưu ngôn ngữ tốt đẹp trong gia đình. Trẻ tuy không hiểu được toàn bộ hàm ý của những ngôn từ phong phú đa dạng này, nhưng nó sẽ khiến sự phát triển tế bào thần kinh trong não ngày càng mạnh mẽ. Bạn và trẻ có thể giao lưu tư tưởng tình cảm với nhau hay không quyết định bởi thái độ của bạn. Có một số người cha không thể giao lưu bình đẳng với trẻ, động một chút là giáo huấn trẻ, làm cho trẻ có cảm giác sợ hãi. Lúc đầu nói chuyện với trẻ, có thể hỏi trẻ một số vấn đề không liên quan đến hai cha con, làm cho trẻ cảm thấy thoải mái và vui vẻ tham gia. Cấm kị hỏi những câu hỏi trừu tượng, khó hiểu, hoặc là những vấn đề nhạy cảm đối với trẻ hoặc những vấn đề mà trẻ không muốn lập tức đối mặt, khiến trẻ cảm thấy hồi hộp lo lắng ngay khi bắt đầu trò chuyện, dẫn đến nảy sinh tư tưởng chống đối. Điều này không chỉ ảnh hưởng đến chất lượng cuộc trò chuyện, mà còn làm cho trẻ sau này không muốn thảo luận vấn đề với bạn.

Người cha phải là người bạn tâm tình tốt nhất của trẻ. Bởi vì trò chuyện là quá trình hai bên nghe và nói, có thể nói trao đổi qua lại giữa hai bên là một đặc trưng quan trọng trong giao tiếp. Cho nên, đồng thời với việc lắng nghe trẻ nói, người cha phải tham gia giao lưu trò chuyện

với trẻ.

Tại sao lại nhấn mạnh phải “bình đẳng” trò chuyện với trẻ? Bởi vì sự giao lưu không bình đẳng sẽ làm trẻ sợ hãi, làm trẻ tự ti, ngỗ nghịch, làm trẻ thấy cô độc... Bạn đang đối diện với một tâm hồn ngây thơ non nớt, một mảnh đất bạn phải cất công khai phá và vun trồng, chỉ một chút lệch lạc, thì không chỉ làm cho khả năng biểu đạt ngôn ngữ của trẻ bị cản trở, mà còn làm hại đến sựphát triển tâm lí lành mạnh của trẻ.

Kết hợp đặc điểm tâm lí của trẻ em và những cảm nhận sau nhiều năm giao lưu với Y Y, tôi đã tổng kết ra vài điều cần chú ý khi trò chuyện với trẻ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Ngồi xuống nói chuyện với trẻ

Nếu như một người cao 1m60 nói chuyện với một người cao 1m85 thì sẽ có cảm giác như thế nào? Nhiều người có câu trả lời chung là: cảm thấy áp lực. Như vậy thì một người cha cao1m70 nói chuyện với một đứa trẻ cao hơn 1m thì sẽ như thế nào?

Cho nên, như đã nói ở trên, người cha phải biến mình thành một đứa trẻ, đi vào thế giới nội tâm của trẻ, ngồi xuống trò chuyện với trẻ. Trẻ em còn đang trong giai đoạn phát triển, nên sẽ có những hạn chế về trình độ nhận thức và trình độ tâm lí. Con trẻ rất ngây thơ, thậm chí trong mắt người lớn, chúng có những hành vi sai trái hoặc rất buồn cười, nhưng điều này không có nghĩa trẻ không chịu nghiêm túc tìm tòi khám phá cuộc sống. Trong thế giới nội tâm của trẻ, trẻ cũng có những niềm vui hay nỗi buồn riêng, những niềm vui nỗi buồn này cũng sâu sắc, chân thành không kém gì cảm xúc của người lớn, đồng thời trẻ còn có những nỗi lo lắng và sợ hãi mà người lớn không có. Vì vậy, cha mẹ phải ngồi xuống, dùng tấm lòng của mình để cảm nhận trong một tình huống cụ thể nào đó trẻ sẽ suy nghĩ và xử sự như thế nào.

Như vậy, người lớn có thể hiểu được nguyên nhân thực sự sau những hành vi của trẻ, có tiếng nói chung với trẻ. Khi trẻ nói ra những điều mà người lớn chúng ta thấy rất ngây ngô buồn cười, thì bạn cũng không được cười trẻ, chế giễu trẻ, cũng không được dễ dàng phá tan những suy nghĩ khác lạ của trẻ, càng không được dùng quyền của người lớn áp chế ham muốn được nói của trẻ, làm tổn thương lòng tự trọng của trẻ.

2. Phải kiên trì giao lưu với trẻ mỗi ngày

Bạn không được nói mình rất bận, không được nói tâm trạng mình không tốt, cũng không được nói trẻ có người khác chơi cùng rồi thì không cần mình nữa, bởi vì không ai có thể thay thế

được bạn - người cha của trẻ. Mỗi ngày dù bạn chỉ bỏ ra 10 phút nói chuyện với trẻ, thì đã đem lại hiệu quả rất tốt với trẻ rồi.

Tôi thường tận dụng triệt để thời gian nói chuyện với Y Y, có thể là bên bàn ăn, ngồi trước tivi hay là trước khi ngủ... Trò chuyện nhiều như vậy giúp tôi có thể kịp thời hiểu được cách nghĩ và nhu cầu nội tâm của con, đồng thời cũng làm cho con có thể diễn đạt những gì mình nghĩ nhiều hơn, tốt hơn.

3. Nói chuyện với trẻ phải chú ý ngôn ngữ biểu đạt

Phải dùng nhiều những ngôn từ mang tính động viên khích lệ và tích cực, tránh những ngôn từ mang tính mệnh lệnh, cấm đoán và chế nhạo. Rất nhiều lúc chúng ta không chú ý ngữ khí và cách nói chuyện với trẻ, ngôn ngữ sử dụng trong quá trình nói chuyện đầy mệnh lệnh và quyền uy, ví dụ luôn luôn có những câu cửa miệng như “Không cho phép”, “Không được”, hoặc là cứng nhắc nói với trẻ “Con nên...”. Trò chuyện như vậy sẽ làm trẻ thấy không thoải mái, lâu dần trẻ sẽ có tâm lí phản kháng khi nói chuyện với cha, tạo thành khoảng cách giữa hai thế hệ, ý muốn giao lưu hòa hợp với trẻ sẽ trở nên ngày càng khó khăn.

Trong quá trình trò chuyện với trẻ, cố gắng không được nói một mình, mà phải chú ý đến phản ứng và thái độ của trẻ, còn phải khiến trẻ có ham muốn được nói, được thể hiện bản thân. Nếu như chỉ một mình bạn thao thao bất tuyệt, nói những điều xa vời, không cho trẻ cơ hội được nói, thì thứ nhất sẽ làm cho khả năng biểu đạt ngôn ngữ của trẻ không được rèn luyện, thứ hai là khiến trẻ nảy sinh cảm giác buồn chán, trong quá trình trò chuyện khó tránh khỏi việc trẻ bị phân tâm hoặc muốn lẩn ra chỗ khác.

4. Phải cho trẻ quyền được bình đẳng tranh luận vớimình

Đây là một điều mà nhiều năm nay tôi rất chú trọng, quan tâm. Trẻ càng lớn thì người cha càng phải bình đẳng đối thoại với trẻ. Người cha phải tôn trọng yêu cầu này của trẻ, dùng thái độ bình đẳng, ngữ khí trao đổi bàn bạc để nói chuyện với trẻ. Trong nhà có thể cho trẻ nhiều cơ hội và quyền được “tham chính, nghị chính”, lắng nghe ý kiến của trẻ. Phương thức giao lưu bình đẳng còn có lợi cho việc bồi dưỡng trách nhiệm với gia đình của trẻ. Tôi cổ vũ Y Y tranh luận với tôi, tôn trọng quan điểm và cách nhìn của con. Làm như vậy, con trẻ mới dám nói, dám thể hiện suy nghĩ thật của mình, dám thách thức với uy quyền.

Cha và con bình đẳng, trẻ không phải là vật phụ thuộc vào chúng ta, mà là một cá thể độc lập. Hơn nữa, người cha không phải lúc nào cũng đúng, cách nghĩ và quan điểm của trẻ cũng có những chỗ đáng để chúng ta tiếp thu học hỏi. Cho nên không được lấy cách nghĩ và quan điểm

của mình để ép buộc trẻ, chúng ta có thể xóa bỏ sự khác nhau giữa cách nghĩ của chúng ta và cách nghĩ của trẻ bằng cách tranh luận bình đẳng với trẻ. Nếu cách nghĩ của trẻ sai, thì chúng ta cũng phải dùng giọng điệu thương lượng, thái độ ôn hòa để chỉ bảo và dạy dỗ trẻ, chứ không được tỏ vẻ bề trên, giáo huấn chỉ trích trẻ một cách cứng nhắc.

5. Dùng ánh mắt tương lai nhìn trẻ

Phải nhìn thấy sự phát triển và trưởng thành của trẻ, dù có một điều trẻ làm người lớn không hài lòng, nhưng người cha phải biết chấp nhận điều này ở trẻ, nên có lòng tin vào tương lai của trẻ; phải dùng tâm thế bình đẳng, ôn hòa trò chuyện với trẻ; phải nâng cao chất lượng mỗi cuộc trò chuyện, đưa ra cho trẻ những ý kiến bổ ích và có thể thực hiện, cho phép trẻ có sự lựa chọn cho bản thân. Phải khẳng định những tiến bộ nhỏ nhất của trẻ, đồng thời không ngừng thể hiện sự kì vọng tích cực, tốt đẹp, hợp lí dành cho trẻ.

Mỗi người đều có mong muốn được người khác yêu quý, được người khác quan tâm, được người khác tin tưởng, trẻ cũng như vậy. Trẻ mong muốn được sống trong một gia đình hạnh phúc, hòa thuận, mong muốn có một người cha hiểu trẻ, tin trẻ, yêu trẻ, một người cha giống như một người bạn. Muốn trẻ cảm nhận được tình yêu của người cha, không chỉ dựa vào những ngôn ngữ, động tác có tiếng có hình, mà hơn cả còn cần sự giao lưu tâm hồn. Đôi mắt của người lớn là một tấm gương của trẻ, trẻ thông qua tấm gương này để quyết định hành động của mình, quyết định có trò chuyện tâm sự với cha mẹ hay không. Cha mẹ nên cố gắng tận dụng tấm gương này, làm cho trẻ vừa nhìn thấy sự quan tâm, động viên, tình yêu thương, đồng thời cũng cho trẻ nhìn thấy sự phê bình, chỉ bảo và giáo dục.

Nếu một người cha có thể giao lưu với trẻ bằng ánh mắt một cách bình đẳng, ôn hòa, kết hợp với lời nói hợp lí, thì sẽ khiến trẻ dần trở nên vui vẻ, tự tin trong mắt cha mẹ, từ đó có thể trưởng thành một cách khỏe mạnh.

Nói thực, tôi là một người tính khí rất nóng nảy, khi giao lưu trò chuyện với người khác, khó tránh khỏi những lúc có lời lẽ cứng nhắc. Đối diện với Y Y, tuy tôi cố gắng khống chế sự nóng nảy của mình, nhưng thỉnh thoảng cũng mất kiểm soát, nói ra những lời lẽ trách mắng con. Nhưng sau khi như vậy tôi lại kịp thời xin lỗi Y Y, nói với con: “Cha không nên nói như vậy, cha xin lỗi con!”, Y Y chỉ cười và nói: “Con biết cha hay nóng tính. Chuyện qua rồi thì cho nó qua đi!”. Cho nên không khí trò chuyện vui vẻ giữa chúng tôi không vì chuyện thỉnh thoảng tôi mất kiểm soát mà bị phá hỏng.

Trò chuyện giao lưu với trẻ là một chuyện rất vui, hơn thế nó còn là một việc chúng ta phải làm

bằng tất cả trái tim mình. Chúng ta là những người thân thiết nhất của trẻ trên thế giới này, nếu như có thể trở thành người bạn tâm tình gần gũi nhất của trẻ, thì cả chúng ta và trẻ đều sẽ vô cùng hạnh phúc.

Bận thế nào cũng phải trò chuyện giao lưu với trẻ

Nên tự ám thị bản thân: Ta có một đứa con đáng yêu như vậy, chúng ta phải cùng trưởng thành, chúng ta phải cùng nhau đối mặt với rất nhiều vấn đề, chúng ta phải sống hạnh phúc và vui vẻ.

Tôi đã từng nghe một câu chuyện như sau:

Có một ông chủ của một công ty công việc hàng ngày rất bận, tiếp khách rất nhiều, mọi việc trong nhà tất cả đều giao hết cho vợ, tất cả mọi việc của cô con gái cũng do một mình người vợ lo toan.

Vào một ngày hiếm hoi ông này ở nhà nghỉ ngơi, chuông điện thoại trong nhà reo lên. Bà vợ đã đưa con đi dạo phố nên ông ta đành phải nghe điện thoại. Trong điện thoại là một bé gái tìm con gái của ông ta, khi biết con gái ông ta không có ở nhà, cô bé này liền nhờ ông ta nhắn với con gái ông ta một số việc. Ông ta lấy giấy bút ghi chép cẩn thận những gì cô bé dặn.

Buổi tối bà vợ đưa con gái về nhà. Ông ta lấy tờ giấy ghi chép, truyền đạt nội dung của cuộc điện thoại cho con gái không sót một thứ gì. Lúc đầu cô bé vẫn nghiêm túc lắng nghe, nhưng sau đó thì cười với mẹ một cách kì lạ, cuối cùng cả hai mẹ con cười phá lên, người cha giật mình, không hiểu con gái cười cái gì, thậm chí còn có chút không vui: Cha coi trọng việc của con như vậy, con lại còn cười, ý con là sao?

Kết quả là cô bé gọi cuộc điện thoại đó chính là con gái ông ta, cô bé và mẹ cá cược xem người cha có thể nhận ra giọng con gái mình không.

Kết quả, cô bé đã thắng.

Người cha nghe xong câu chuyện, không nói gì một hồi lâu.

Ông ta là một người cha quá bận rộn đến mức quên mình là một người cha.

Chúng ta có thể phán đoán, người cha này rất ít giao lưu trò chuyện với con gái, tất nhiên rất khó trở thành bạn của con. Cho dù ông ta rất quan tâm đến con gái, rất coi trọng việc của con, nhưng ông ta lại không phải là một người cha tốt. Bởi vì người cha tốt nhất định phải là người

bạn tốt của trẻ.

Bạn là gì?

Thực ra rất đơn giản, bạn là người có thể nói chuyện hợp gu với mình. Như thế

nào là nói chuyện hợp gu?

Trò chuyện nhiều hơn, giao lưu nhiều hơn, tạo ra nhiều tiếng nói chung hơn thì tự nhiên sẽ nói chuyện hợp gu.

Trò chuyện chính là sự giao lưu tư tưởng và tình cảm, là sự trao đổi thông tin và ý kiến. Rất nhiều trẻ không muốn nói với cha mẹ những tâm sự trong lòng mình, nói với cha thì sợ câu nào nói không đúng sẽ bị cha nổi nóng mắng cho một trận, còn nói với mẹ thì sợ mẹ nghiêm khắc phê bình cho một bài. Thế là trẻ càng không muốn nói cách nghĩ của mình với cha mẹ, cứ như vậy sẽ tạo nên khoảng cách giữa hai thế hệ.

Trong những tình huống như trên, thường thì những người mẹ rất khó có thể bình tĩnh để phân tích nguyên nhân, mà chỉ một mực đi tìm những sai sót của trẻ. Các bà mẹ thường nghĩ: Bây giờ nhịp điệu cuộc sống hiện đại quá nhanh, trong xã hội cạnh tranh rất quyết liệt, phụ huynh chúng ta vì kế sinh nhai của gia đình và vì tiền đồ sự nghiệp của chính bản thân chúng ta mà hàng ngày phải nỗ lực làm việc, công việc bận rộn vô cùng vất vả, mệt mỏi, khi trở về nhà chỉ muốn nghỉ ngơi, còn đâu hơi sức để nói chuyện với trẻ nữa, trẻ hiểu chuyện thì nên thông cảm cho cha mẹ, tự mình ra ngoài chơi. Lúc này người cha nên xuất hiện, trong lòng trẻ người cha mãi là một chiếc ô lớn, chỉ cần đứng dưới ô, thì dù có bất kì mưa gió bão bùng gì trẻ cũng không sợ, sự chín chắn của người cha cho trẻ có cảm giác an toàn. Từ đó có thể thấy, trên phương diện này ảnh hưởng của người cha đến trẻ lớn hơn người mẹ.

Làm thế nào để nuôi dạy tốt con của mình, làm thế nào mới có thể giao lưu trò chuyện vui vẻ với trẻ, đều là những vấn đề các vị phụ huynh rất quan tâm, và đây cũng là vấn đề khó giải quyết trong bối cảnh xã hội hiện nay. Khi cha mẹ trò chuyện với trẻ, đầu tiên cần phải điều chỉnh tâm trạng bản thân, tự ám thị: Ta có một đứa con đáng yêu như vậy, chúng ta phải cùng trưởng thành, chúng ta phải cùng nhau đối mặt với rất nhiều vấn đề, chúng ta phải sống hạnh phúc và vui vẻ.

Cho nên, cho dù bạn bận rộn thế nào, làm một người cha, bạn không được quên giao lưu trò chuyện với trẻ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Tôn trọng, tin tưởng trẻ là tiền đề để trò chuyện có hiệu quả với trẻ

Chúng ta nên hiểu rằng yêu trẻ, đầu tiên phải tôn trọng, tin tưởng trẻ. Tôn trọng và tin tưởng là nguyên tắc giáo dục hiện đại đầu tiên. Tôn trọng tin tưởng trẻ là phải tôn trọng sự sắp xếp thời gian học tập của trẻ, không được can thiệp quá nhiều; là phải tôn trọng quyền riêng tư của trẻ, không được xem tùy bút, nhật kí, thư của trẻ nếu chưa được sự đồng ý của trẻ; là phải tôn trọng sở thích hứng thú của trẻ, đồng thời tích cực động viên trẻ phát triển sở trường riêng của bản thân; là phải tôn trọng nhu cầu tự do giao lưu chính đáng của trẻ, bao gồm cả nhu cầu giao lưu với bạn khác giới.

Cha mẹ còn phải đứng đúng vị trí của mình. Giáo dục có thể chia thành ba thời đại: Đầu tiên là thời đại thế hệ trước truyền đạt tri thức cho thế hệ sau; thời đại thứ hai là thời đại thế hệ trước và thế hệ sau học hỏi lẫn nhau; thời đại thứ ba là thời đại thế hệ sau lại truyền thụ kiến thức cho thế hệ đi trước. Giáo dục hiện nay đang trong thời kì tiến hóa từ thời đại thứ hai sang thời đại thứ ba.

2. Làm gương cho trẻ nhiều hơn chỉ dạy bảo bằng lời nói là cơ sở để giao lưu có hiệu quả với trẻ

Lev Tolstoy(*) từng nói: “Trong một gia đình, chỉ khi người cha có thể tự giáo dục mình, đứa con mới có thể tự giáo dục bản thân. Không có tấm gương tiên phong của người cha, thì thật vô ích khi nói đến chuyện trẻ tự giáo dục bản thân”. Cha mẹ hiếu thảo kính trọng người già, trẻ mới có thể hiếu thảo kính trọng bạn, khi bạn nghỉ việc để lựa chọn công việc khác mà tràn đầy tự tin, trẻ mới có thể tự tin đối mặt với thách thức. Tác dụng của việc làm gương vô cùng lớn, sức mạnh nhân cách của cha mẹ là nhân tố giáo dục quan trọng nhất.

(*) Lev Nikolayevich Tolstoy (1828-1910), tiểu thuyết gia người Nga, nhà triết học, người theo chủ nghĩa hoà bình, nhà cải cách giáo dục, nhà tư tưởng đạo đức. Tolstoy được yêu mến ở khắp mọi nơi như một tiểu thuyết gia vĩ đại nhất trong tất cả các nhà viết tiểu thuyết, đặc biệt nổi tiếng với kiệt tác Chiến tranh và hoà bình và AnnaKarenina.

Bước sang thế kỉ mới, môi trường trưởng thành của trẻ có sự thay đổi to lớn. Sự phát triển về quan niệm, tình cảm và hành vi của những đứa trẻ lớn lên trong môi trường mới có sự khác biệt rõ rệt so với trẻ em thế hệ trước. Điều này làm cho cha mẹ cảm thấy rất khó khăn khi giáo dục trẻ, mà khó khăn đầu tiên là không hiểu được sự thay đổi tâm lí của trẻ em ngày nay. Thế

là, trong mắt trẻ, uy tín của cha mẹ ngày càng giảm. Dưới sự giáo dục như vậy, những vấn đề về tâm lí của trẻ ngày càng nhiều hơn, hiện tượng bỏ nhà đi bụi ngày càng phổ biến, tỉ lệ phạm tội của trẻ vị thành niên ngày càng tăng cao, hiện tượng tự sát cũng ngày càng nhiều. Muốn giải quyết những khó khăn, những vấn đề trên, đầu tiên cha mẹ phải có sự giao lưu trò chuyện với trẻ.

3. Lắng nghe và phát hiện là nhịp cầu để giao lưu có hiệu quả với trẻ

Người lớn chúng ta đều có cảm nhận như sau: Khi có chuyện vui, thì tụ tập bạn bè để chúc mừng sẽ càng cảm thấy vui; nhưng khi không vui, thì lại muốn tìm một người bạn tri kỉ để tâm sự, có thể người bạn này không đưa ra cho chúng ta những ý kiến bổ ích, chỉ lặng lẽ nghe, thỉnh thoảng gật đầu, nhưng khi chúng ta nói xong trong lòng cũng thấy nhẹ nhõm hơn rất nhiều.
Điều này cho thấy: Con người đều có nhu cầu tâm sự. Đạo lí này đương nhiên cũng có thể áp dụng giữa chúng ta và trẻ. Chú ý lắng nghe trẻ nói chuyện, cho dù là những chủ đề chúng ta không hứng thú thì cũng phải kiên trì lắng nghe. Ngược lại, nếu chúng ta không tập trung lắng nghe trẻ nói, trẻ sẽ cảm thấy nói chuyện với bạn là vô ích, lâu dần, cánh cửa tâm lí của trẻ có thể sẽ vĩnh viễn đóng lại với chúng ta.

Khi lắng nghe trẻ, chúng ta không những phải cố gắng nghe, mà còn phải suy nghĩ, tập trung phát hiện những điểm sáng hoặc những khó khăn buồn phiền của trẻ thông qua cuộc trò chuyện. Đối với những điểm sáng thì phải kịp thời khẳng định, phát huy; còn với những khó khăn hoặc những buồn phiền mà trẻ đang phải đối mặt thì chúng ta cần tích cực hướng dẫn, kịp thời hóa giải.

4. Học cách tán thưởng và khích lệ là chất bôi trơn giúp trò chuyện với trẻ hiệu quả

Mỗi người đều có khát vọng thành công, mong muốn đạt được sự thừa nhận và khẳng định của người khác. Không có đứa trẻ nào muốn sống trong một thế giới toàn sự phủ nhận. Chính vì vậy phụ huynh chúng ta phải biết tán thưởng, biết khích lệ. Như một nhà tâm lí người Mĩ từng nói: “Khen ngợi và động viên đối với con người giống như mặt trời, không có nó, chúng ta khó có thể trưởng thành, ra hoa”.

Đối lập với việc khen ngợi là chỉ trích. Các bậc cha mẹ tuyệt đối không thể nói với trẻ: “Con không bằng con nhà người ta”. Bởi vì điều này sẽ khiến lòng tự tôn của trẻ bị tổn thương vô cùng lớn. Có thể khái quát thành một câu rằng: Khen ngợi mới có thể thành công, trách mắng sẽ dẫn đến thất bại!

5. Tìm tiếng nói chung là chất xúc tác để trò chuyện có hiệu quả với trẻ

Trước tiên, chúng ta hãy xem một đoạn đối thoại giữa cha và con gái như sau: Cha: “Cha

cảm thấy thế hệ của các con rất khó hiểu”.

Con gái: “Khó hiểu thì không cần phải hiểu, trừ phi cha và chúng con bằng tuổi nhau”.

Đừng xem thường mấy câu đối thoại thông thường này, bởi trong đó hàm chứa một đạo lí rất sâu sắc: Làm cha mẹ muốn hiểu trẻ, bởi không thể nào thay đổi khoảng cách về lứa tuổi, nên hãy cố gắng rút ngắn khoảng cách tâm hồn giữa hai thế hệ. Một trong những con đường để rút ngắn khoảng cách tâm hồn là cùng trẻ học tập, cùng trẻ hoạt động, bồi dưỡng những sở thích hứng thú giống nhau. Nếu ví cha mẹ và con cái là hai “tập hợp”, thì phải cố gắng mở rộng “giao” của hai “tập hợp” này, như vậy hai thế hệ mới có thể có nhiều tiếng nói chung, việc giao lưu trò chuyện sẽ trở nên có hiệu quả.

Như vậy, những người cha phải nâng cao nhận thức về vấn đề giao lưu trò chuyện với trẻ, từ đó sắp xếp hợp lí công việc và cuộc sống, dành nhiều thời gian bên trẻ, cùng trẻ tham gia tập luyện thể dục thể thao, cùng trẻ đi nhà sách, giúp trẻ chọn những cuốn sách có ích, cùng trẻ thưởng thức những bộ phim hay hoặc những chương trình truyền hình thú vị, cùng trẻ học tập... Người cha có thể đưa ra những chủ đề liên quan đến các hoạt động này để cùng trẻ trò chuyện và thảo luận.

Thường xuyên hoán đổi vị trí để suy nghĩ

Con cái và cha mẹ là bình đẳng, cha mẹ phải đứng ở góc độ của trẻ để nhìn nhận vấn đề, ý thức đầy đủ con mình đang ở giai đoạn lứa tuổi nào, đặc điểm của giai đoạn lứa tuổi này là gì.

Rất nhiều trẻ biết câu “Người ngoài cuộc thường sáng suốt hơn người trong cuộc”. Con người khi đối mặt với sự vật, giải quyết vấn đề, đều suy nghĩ theo một lối mòn đơn nhất, chủ quan.
Cho dù cha mẹ biết rằng dạy trẻ đọc thơ cổ có rất nhiều lợi ích, nhưng có bao nhiêu cha mẹ có thể vừa dạy trẻ thơ cổ đồng thời bản thân cha mẹ cũng học hỏi vận dụng được những câu thơ đó?

Đổi vị trí để suy nghĩ chính là khi một bên đưa ra quyết sách liên quan đến bên còn lại, không những phải suy nghĩ đến tình hình của mình mà còn phải đứng trên lập trường của đối phương để suy xét vấn đề.

Rất nhiều các bậc cha cha mẹ cảm thấy không thể hiểu được trẻ. Thực ra, vấn đề này không hề phức tạp, cha mẹ chỉ cần đặt mình vào vị trí của trẻ, đứng từ góc độ của trẻ để suy nghĩ vấn đề, thì có thể tất cả mọi khó khăn sẽ được giải quyết.

Đại đa số các bậc phụ huynh khi giáo dục con cái đều đem những suy nghĩ mà người lớn chúng ta cho là đương nhiên để áp đặt trẻ, chỉ thích nói với trẻ nên làm cái gì, làm thế nào, nhưng lại không nói với trẻ tại sao lại làm như thế. Kết quả là sự việc thường có chiều hướng phát triển ngược lại, những việc yêu cầu trẻ làm thì trẻ không làm, những việc không cho trẻ làm thì trẻ lại làm. Khi chúng ta trách móc trẻ không thể thấu hiểu nỗi lòng của cha mẹ, chúng ta có nên thử tìm hiểu thế giới nội tâm của con trẻ ngoài việc chỉ chăm chút đến việc ăn, mặc, học hành của con? Tôi cho rằng, cha mẹ nhất thiết phải hoán đổi vị trí với trẻ để suy nghĩ, phải đứng trên góc độ của trẻ để nhìn nhận vấn đề.

Có một người mẹ trẻ đưa con đi siêu thị, nhưng đứa trẻ lại không chịu đi bộ, mà muốn mẹ bế. Người mẹ hết sức tức giận, khi người mẹ ngồi xuống định đánh trẻ, mới sững sờ nhận ra: Khi ngồi xuống, người mẹ nhìn theo tầm nhìn của trẻ thì thấy trong mắt trẻ là vô số những cặp chân và mông đầy quái dị của người lớn.
Lúc này người mẹ hết sức thương con và bế con lên.

Con cái và cha mẹ là bình đẳng, phải đứng ở góc độ của trẻ để nhìn nhận vấn đề, ý thức đầy đủ con mình đang ở giai đoạn lứa tuổi nào, đặc điểm của giai đoạn lứa tuổi này là gì. Như vậy mới có thể đề ra những kế hoạch hợp lí, trẻ thích thú đồng thời vui vẻ chấp hành.

Có một người cha yêu cầu đứa con 5 tuổi của mình phải luyện thư pháp. Dù rèn luyện không ngừng, nhưng việc luyện thư pháp của con không hề có hiệu quả. Rõ ràng kế hoạch này không hề phù hợp với quy luật cơ bản, trẻ 5 tuổi cầm bút chưa chắc làm sao có thể luyện thư pháp.
Những việc không hợp với quy luật phát triển như vậy thì không nên áp đặt trẻ. Kiến nghị

của Đông Tử dành cho những người cha

1. Đổi vị trí để suy nghĩ, có thể làm chúng ta hiểu được nhu cầu tâm lí của trẻ

Trong quá trình giáo dục thực tế, thường xuất hiện các tình huống trừng phạt học sinh. Có thể con cái của chúng ta cũng đã từng bị phạt. Những tình huống như một học sinh nào đó viết sai một chữ hoặc dùng sai một từ, giáo viên phạt trẻ viết lại chữ này hoặc từ này một trăm lần không hề lạ lẫm với chúng ta. Hiện nay, phạm vi được thi hành phương pháp này được mở rộng hơn, phụ huynh chúng ta cũng dần dần hưởng ứng phương pháp này. Thực tế, phương pháp này không hề đem lại hiệu quả như mong muốn, bởi cho dù có viết một nghìn lần thì cũng chỉ làm cho trẻ thấy chán ghét, làm gì còn có ý nghĩa giáo dục nào nữa? Thử nghĩ xem nếu bạn làm sai một việc, lãnh đạo phạt bạn đi làm lại nó một trăm lần, bạn sẽ cảm thấy thế nào?

Thường xuyên đặt mình vào vị trí của trẻ để suy nghĩ, mới có thể làm cho chúng ta hiểu được

nhu cầu tâm lí của trẻ, từ đó có thể dễ dàng giao lưu trò chuyện với trẻ; giúp chúng ta đoán được tâm lí của trẻ, nắm được trọng điểm, để tiến hành giáo dục bằng cách thuyết phục trẻ; đồng thời từ đó chúng ta phát hiện ưu điểm của trẻ, cổ vũ, ủng hộ trẻ làm những việc mình thích, giúp trẻ có không gian phát triển rộng hơn.

Trong tác phẩm Chơi qua tiểu học, Y Y đã rất đắc ý kể về biểu hiện và cảm nhận khi mình làm “trợ lí cha mẹ”. “Trợ lí cha mẹ” chỉ là cách gọi tôi tạm thời nghĩ ra, bởi có trợ lí chủ tịch thành phố, trợ lí giám đốc thì sao không thể có “trợ lí cha mẹ”?

Sau khi Y Y có chức danh như vậy, con đã rất tích cực tham gia làm việc nhà, và cũng rất chủ động làm việc nhà. Ngoài việc nhà, Y Y còn tham gia “nghị chính”. Mỗi lần trong gia đình có việc gì cần bàn bạc, chỉ cần con có thể nghe, chúng tôi đều thông báo với con “mở cuộc họp gia đình”. Thế là Y Y sẽ lấy giấy bút, tập trung ngồi bên cạnh ghi chép “biên bản cuộc họp”. Đương nhiên, Y Y cũng không quên “phát biểu”, nói cách nghĩ và cách nhìn của mình, đặc biệt là khi nói những chuyện liên quan đến mình, Y Y không bao giờ từ bỏ quyền phát ngôn của mình.

Việc khi Y Y làm “trợ lí cha mẹ”, lợi ích đầu tiên là con hiểu chúng tôi hơn trước, lợi ích thứ hai là khi ý kiến có sự khác biệt với chúng tôi, con có thể nghĩ cho chúng tôi. Con có cách tư duy như vậy, tôi rất mừng. Đồng thời tôi cũng hay đứng ở góc độ của con để suy nghĩ, hiểu con.

2. Đổi vị trí để suy nghĩ có thể làm cho chúng ta trở nên trí tuệ,lí trí

Cha trách mắng trẻ quá nhiều sẽ làm cho trẻ bối rối. Việc trẻ con mắc lỗi là một việc hoàn toàn bình thường. Nhưng có người cha khi trẻ làm sai một việc gì đó, thường một mực trách mắng trẻ. Sự trách mắng hợp lí có thể làm cho trẻ biết được hậu quả việc làm sai trái của mình, giúp trẻ sửa sai, nhưng mắng mỏ quá nhiều chỉ có thể có tác dụng ngược lại.

Biết hoán đổi vị trí để suy nghĩ sẽ làm người và người hiểu nhau, sống hòa thuận với nhau; học được cách đổi vị trí để suy nghĩ sẽ làm cho lòng mình rộng mở hơn. Còn nếu không biết khoan dung, chỉ biết cho mình là trung tâm, làm mọi việc đều xuất phát từ cái tôi cá nhân mà bỏ qua hoặc bất chấp cảm giác của người khác, làm những việc tổn hại người khác thực chất là cũng làm tổn hại đến mình. Như vậy, người cha và trẻ học được cách hoán đổi vị trí để suy nghĩ sẽ làm bản thân trở nên trí tuệ, lí trí, giảm bớt xung đột và mâu thuẫn.

Có một câu chuyện nhỏ kể về một người đi tàu hỏa, sau khi lên tàu anh ta ngồi ở vị trí gần cửa sổ. Tàu hỏa dần dần chuyển bánh, anh ta không cẩn thận nên làm rơi một chiếc giày mới mua ra ngoài cửa sổ. Có người nói, thật đáng tiếc, chiếc giày đẹp như thế! Nhưng người này lại không hề mảy may thấy tiếc, mà còn vứt chiếc giày còn lại đi. Mọi người bắt đầu bàn tán, họ

đều nói anh ta quá ngốc nghếch. Nhưng anh ta lại nói giọng rất thản nhiên rằng, trong mắt mọi người có thể tôi rất ngốc nghếch, nhưng giày thì có đôi, khi đã mất một chiếc rồi, chiếc còn lại dù có mới có đẹp thế nào, thì đối với tôi cũng chẳng còn ý nghĩa gì; tôi ném chiếc còn lại đi thì người nhặt được sẽ kết hợp thành một đôi, vẫn có thể đi được. Kết quả này không phải rất viên mãn sao?

Trong cuộc sống có rất nhiều chuyện phức tạp, mâu thuẫn. Chính vì vậy mối quan hệ giữa người và người luôn trong trạng thái hòa hợp và không hòa hợp. Để xóa bỏ những nhân tố không hòa hợp, giảm bớt sự mâu thuẫn, chúng ta nên biết cách "ném giày", biết cách đặt mình vào vị trí người khác để suy nghĩ.

3. Đổi vị trí để suy nghĩ, trẻ con có cái lí của trẻ con

Tôi đã từng đọc một bài viết của nhà thơ Liễu Á Tử (1887-1958) về Lỗ Tấn như sau:

Một lần, Lỗ Tấn mời vài nhà văn đến nhà ăn cơm. Trong bữa cơm, Châu Hải Anh, con trai duy nhất của Lỗ Tấn, cắn một miếng thịt băm rồi lại nhổ ra, nói có mùi rồi, nhưng những người khác không hề có cảm giác đó. Hứa Quảng Bình (vợ Lỗ Tấn) liền nói Hải Anh nghịch ngợm, những người khách khác cũng nghĩ thằng bé này bị chiều quá sinh hư rồi. Nhưng Lỗ Tấn lại không hề nghĩ vậy, ông gắp miếng thịt băm mà Hải Anh vừa vứt đi lên ăn, thấy quả thật là có mùi, ông liền nói: "Trẻ con cũng có cái lí của trẻ con…".

Đọc đến đây, tôi rất cảm động, một lúc lâu mới có thể bình tĩnh trở lại. Từ những việc nhỏ nhất này có thể thấy được Lỗ Tấn dành cho con tình thương vô bờ và sự tận tâm hết mình trong việc giáo dục con. Ông không có biểu hiện giống các phụ huynh bình thường khác như: nổi cơn thịnh nộ, phát vào mông Hải Anh mấy cái, hoặc là cau mày quát lớn, làm Hải Anh sợ quá không nói được gì. Tôi bị ảnh hưởng sâu sắc bởi câu nói của Lỗ Tấn: "Trẻ con cũng có cái lí của trẻ con". Chúng ta là người lớn, trong cuộc sống chúng ta dùng ánh mắt, tư tưởng của người lớn để nhìn nhận vấn đề. Chúng ta đã gạt bỏ hết sự ngây thơ của bản thân, cố gắng làm cho mình trở nên chín chắn, lão luyện. Chúng ta bắt đầu dùng kinh nghiệm cuộc sống tích lũy trong quá trình trưởng thành của mình để đánh giá sự đúng sai của trẻ. Chúng ta dùng tư duy của người lớn để làm tiêu chuẩn, đặt ra hình thức thưởng phạt trẻ.

Tôi từng đọc bài thơ Đề trên tường chùa Tây Lâm của nhà thơ đời Tống Tô Thức (1037-1101), trong đó có câu: "Nhìn ngang thành dãy, nhìn nghiêng thành đỉnh". Trong khi giáo dục trẻ, chúng ta lại không hề nghĩ mình phải đổi vị trí, đứng trên lập trường của trẻ để nhìn vấn đề, để xem xét mình có thiếu sót gì không. Trong sách giáo khoa của con gái tôi có một bài văn tên là

Con cá vàng màu xanh. Tôi chưa từng nhìn thấy cá vàng màu xanh, mọi người cũng chưa từng nhìn thấy nhưng học sinh trong bài văn lại nói: "Bây giờ chưa có, sau này sẽ có". Đúng, trong xã hội phát triển với tốc độ cao như hiện nay không có cái gì là không thể xuất hiện. Một ví dụ khác là tất cả mọi người đều nói ánh sáng của mặt trăng màu trắng hoặc màu vàng nhạt nhưng có trẻ lại phát hiện ánh sáng của mặt trăng màu xanh, người mẹ đã quan sát kĩ lưỡng và thấy đứa trẻ nói không hề sai.

Như vậy, chỉ khi những người cha thường xuyên đổi vị trí với trẻ để suy nghĩ, hiểu, tôn trọng, tin tưởng trẻ, trẻ mới có thể trưởng thành một cách vui vẻ và khỏe mạnh.

Đơn giản hóa những triết lí

Khả năng mô phỏng của trẻ rất mạnh, hành vi nói năng và cử chỉ của phụ huynh đều có tác dụng làm gương rất lớn cho trẻ.

Chúng ta lớn lên bằng cách nghe những triết lí, sau khi trưởng thành chúng ta có bản năng là truyền đạt những triết lí này cho trẻ. Sự trưởng thành của trẻ không thể tách rời sự dạy bảo, làm gương của cha mẹ. Trước hết, nói riêng về việc dạy dỗ bằng lời nói, chúng ta phải giảng cho trẻ đạo lí làm người, đúng sai phải trái. Đạo lí nhất thiết phải giảng nhưng phải có phương pháp và kĩ năng. Nếu nắm vững được điều này thì việc giảng đạo lí cho trẻ sẽ có hiệu quả lớn, nếu không thì sẽ mất công vô ích.

Vì vậy, người lớn phải giảng giải những đạo lí đao to búa lớn một cách gần gũi, khéo léo cho trẻ.

Hiện nay phần lớn trẻ em đều có thói quen có vấn đề gì thì hỏi thầy cô hoặc cha mẹ bởi vì thầy cô và cha mẹ đều là người lớn, những gì người lớn nói nhất định là đúng. Tuy có lúc những đạo lí mà cha mẹ giảng giải, trẻ không hiểu lắm nhưng vẫn nghe. Cha mẹ cũng quen với việc gặp chuyện gì liền phân tích cho trẻ những đạo lí trong đó, có lúc thường cảm thấy trẻ không thể hiểu hoặc không thể tiếp nhận quan điểm của họ. Có phải những đạo lí này không đúng? Không phải. Có phải trẻ quá ngang bướng? Cũng không phải. Thế vấn đề là ở đâu?

Câu trả lời của tôi là: Ở cách bạn nói.

Hiện nay có rất nhiều phụ huynh không biết làm thế nào để có thể giảng giải đạo lí với trẻ, họ cho rằng việc giảng đạo lí với trẻ là việc cực kì khó. Cha mẹ nói một cách đao to búa lớn, trẻ vào tai này ra tai kia, không cẩn thận trẻ sẽ bắt lỗi và phản bác lại cha mẹ. Có cha mẹ thì có thể trò chuyện rất sôi nổi với con cái, có cha mẹ lại rất ít thảo luận với trẻ bất cứ điều gì. Họ nói

chuyện với trẻ được vài ba câu, trẻ không kiên nhẫn nghe, họ cũng chẳng còn gì để nói. Việc trẻ nghe lời hay không phụ thuộc lớn vào cách nói, kĩ năng nói của các vị phụ huynh khi giảng giải đạo lí cho trẻ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Thái độ đề xuất ý kiến

Nhiều lúc trẻ không chịu nghe lời cha là bởi khi giảng giải đạo lí, người cha không diễn tốt vai trò của mình, thường là quá cứng nhắc và nghiêm khắc, vô tình đặt mình vào vị trị đối lập với trẻ. Khi chúng ta giảng giải đạo lí với trẻ phải có thái độ khoan dung, dùng phương thức đóng góp ý kiến để bàn bạc với trẻ, làm cho trẻ cảm thấy cha mẹ không hề ép buộc hay hạn chế mình, từ đó có thể xóa bỏ tâm lí phòng bị, chống đối của trẻ.

Ví dụ khi mua đồ cho trẻ, bạn nhất định phải trưng cầu ý kiến của trẻ, hãy để trẻ lựa chọn về kiểu dáng, màu sắc, nhưng về giá cả thì phụ huynh phải quyết định. Có một lần tôi và vợ đưa Y Y đi mua giày. Trước khi đi chúng tôi đã nói với Y Y rằng nếu mua sandal thì mua dưới 100 tệ, còn giày thể thao thì khoảng 150 tệ. Khi đến trung tâm mua sắm, nhìn các thể loại giày hoa hết cả mắt, Y Y rất sung sướng nhưng sau khi nhìn thấy giá tiền liền xị mặt, bởi vì căn cứ vào giá tiền mà chúng tôi quy định cho con thì chỉ có thể mua những đôi giày mà con không thích lắm. Sau khi phát hiện ra vấn đề này, tôi thương lượng với vợ một lát, sau đó vẫn quyết định nói với con chúng tôi không thể mua cho con những đôi giày quá cao cấp. Bởi vì con còn nhỏ đang trong tuổi lớn, nếu như mua giày đắt, sang năm không đi được thì quá lãng phí. Hơn nữa giày của tôi và vợ tôi cũng chỉ có giá khoảng hai trăm tệ. Sau khi được tôi và vợ tôi làm công tác tư tưởng, cuối cùng Y Y cũng vui vẻ chọn một đôi sandal 80 tệ và một đôi giày thể thao 154 tệ.

2. Chiến thuật vu hồi

Có thể nói vu hồi là một chiến thuật cần thiết khi giảng giải đạo lí với trẻ. Sau đây tôi xin giới thiệu vài phương pháp thường dùng.

Phương pháp câu chuyện: Trẻ 3, 4 tuổi là ở lứa tuổi thích nghe kể chuyện, người cha có thể làm một nhà văn viết truyện cổ tích, ngụ ngôn, dệt nên một câu chuyện để khuyên răn trẻ. Như vậy vừa có thể phân tán sự tập trung của trẻ, tránh để không khí giữa hai cha con trở nên căng thẳng, lại có thể phát huy tác dụng giáo dục. Khi trẻ tập trung nghe kể chuyện và đặt câu hỏi, bạn còn có thể giúp trẻ hoàn thành một số việc mà vốn dĩ trẻ không muốn làm (như là ăn cơm, mặc quần áo).

Phương pháp ngược hướng: Thuận theo ý muốn của trẻ để làm một việc gì đó đồng thời làm quá việc đó lên một chút, để trẻ thấy được tác hại của nó. Ví dụ, vào mùa đông sau khi tắm xong, trẻ chỉ mặc một bộ quần áo mỏng chơi đùa, dù bạn đã nói với trẻ mặc như vậy sẽ bị cảm lạnh, trẻ vẫn không nghe. Thế là cho trẻ cởi quần áo ra luôn. Trẻ lạnh không chịu được sẽ muốn mặc quần áo.

Phương pháp tạo tình huống: Khi cùng trẻ xem các chương trình thiếu nhi, bạn có thể chỉ ra cho trẻ những hành vi không đúng của bạn nhỏ trong chương trình, và khen ngợi những bạn nhỏ có hành vi đúng đắn. Bạn sẽ phát hiện ra tiêu chuẩn đúng sai của trẻ thực ra rất rõ ràng, việc phân biệt tốt xấu cơ bản không thành vấn đề. Ví dụ bạn đã nhiều lần nói với trẻ rằng nếu trẻ con không giữ vệ sinh, vi khuẩn sẽ chui vào bụng đánh nhau với tế bào, làm cho trẻ con bị ốm, sốt. Nhưng trẻ không bận tâm, sau này khi xem một bộ phim khoa học nói về hệ thống miễn dịch của con người đối kháng virus cảm cúm, tôi gọi con đến xem. Sau khi xem xong bộ phim này, con có tiến bộ rõ rệt trong việc rửa mặt mũi chân tay.

Phương pháp đổi vị trí: Khi cùng trẻ chơi trò chơi, người cha có thể đổi vai cho trẻ. Ví dụ cho trẻ làm bác sĩ để châm cứu cho cha, cha có thể khóc ầm lên, chân tay múa máy loạn xạ và yêu cầu cha mẹ (lúc này là trẻ) đủ thứ giống như những đứa trẻ khi đến bệnh viện. Kết quả trẻ sẽ làm giống như các bậc cha mẹ vẫn thường làm, đó là nghiêm khắc phê bình người cha không được khóc ầm lên, chân tay không được cử động lung tung như vậy.

3. Kích thích lòng tự trọng

Lòng tự trọng và danh dự của trẻ rất lớn. Nếu người cha có thể tinh tế phát hiện những ưu điểm của trẻ, kịp thời khẳng định thì sẽ kích thích lòng tự hào và danh dự của trẻ, đồng thời làm cho những hành vi tốt được củng cố và được tự giác hóa. Ví dụ trẻ thích được nghe chuyện hồi nhỏ của mình, thì cha mẹ có thể hư cấu ra một số ưu điểm lúc nhỏ của trẻ, thường xuyên nói với con: “Hồi nhỏ con rất ngoan, rất sạch sẽ, ăn cơm cũng rất giỏi...”. Như vậy, trẻ sẽ rất tự hào. Lúc này, cha mẹ yêu cầu trẻ làm như hồi nhỏ, trẻ thường rất vui vẻ làm theo.

4. Kết hợp dạy trẻ bằng lời nói và bằng hành động

Muốn làm cho việc giáo dục thực sự có hiệu quả sâu sắc, nhất định cha mẹ phải dùng những hành động cụ thể và sự hấp dẫn về nhân cách để ảnh hưởng đến trẻ. Khả năng mô phỏng của trẻ là rất mạnh, cử chỉ, lời nói, phương thức, hành vi của người lớn đều có tác dụng làm gương lớn đối với trẻ. Vì thế người cha muốn bồi dưỡng cho trẻ những thói quen tốt thì đầu tiên phải tu dưỡng chính bản thân mình.

Trong việc giáo dục Y Y, tôi thường cố gắng dùng những câu chuyện nhỏ để giảng giải rõ ràng đạo lí lớn, làm cho con lí giải được điều sâu xa trong đó bằng những ngôn ngữ hết sức đơn giản rõ ràng.

Có một người cha kể về con trai của ông ta với tôi rằng "Con tôi thích mở vòi nước thật to để nghịch. Hôm qua, nó lại làm như vậy. Tôi liền nói với con: Con biết không? Con mở nước to như vậy, nhưng trên thế giới có biết bao nhiêu bạn nhỏ khác không có nước để uống, ví dụ như ở châu Phi. Hơn nữa, nước này là ông bà phải vất vả kiếm tiền để mua". Kết quả là ngay lập tức đứa trẻ đóng vòi nước lại. Đến khi người cha rửa tay, nó liền nói to: "Cha mở nước nhỏ thôi, ông bà phải kiếm tiền để mua nước đấy". Trong cuộc sống của trẻ, đương nhiên ông bà quan trọng hơn những bạn nhỏ ở châu Phi, nhưng đứa trẻ tối thiểu cũng biết được một lí do vì sao nên vặn nước nhỏ. Và khi nó lớn hơn, nó sẽ hiểu ra lí do còn lại.

Tóm lại, bạn hãy nhớ rằng giảng giải đạo lí cho trẻ phải kiên trì, phải đơn giản hóa các đạo lí lớn lao.

Bảo vệ lòng tự trọng của trẻ

Trẻ càng nhỏ, tâm hồn càng mỏng manh, dễ bị tổn thương. Như vậy chúng ta càng phải bảo vệ cẩn thận.

Thông qua việc quan sát, Đông Tử thấy rất nhiều phụ huynh đối xử với trẻ như trong một câu đối: "Tôi nói anh được là được, không được cũng phải được; tôi nói anh không được là không được, được cũng không được". Thế là: "Mẹ nói không cho phép là không cho phép!", "Cha bảo con như thế nào thì con làm như thế ấy!".

Khi gặp tình huống này trẻ liền không dám nói ra ý kiến của mình nữa. Đương nhiên những việc cha mẹ không cho phép trẻ làm, hầu như đều có lí do, nhưng cha mẹ dùng lời lẽ, thái độ thô bạo thì chỉ làm tổn thương lòng tự trọng của trẻ. Nếu cha mẹ có thể bảo vệ, bồi dưỡng lòng tự trọng của trẻ ngay từ nhỏ, sẽ có lợi ích trong suốt cuộc đời trẻ. Một người có lòng tự trọng sẽ tôn trọng người khác, sẽ yêu thương bảo vệ bản thân mình, một người có lòng tự trọng sẽ có ích với xã hội, sẽcó tình thương yêu với người khác.

Rất nhiều người cha cho rằng, trẻ không biết gì, giảng giải như thế nào cũng vô ích, thà rằng cứ ra lệnh dứt khoát, rõ ràng. Trẻ dưới 3 tuổi quả thực rất khó có thể hiểu chuyện, nhưng các phụ huynh hoàn toàn có thể thông qua biểu hiện, hành động, giọng điệu làm cho trẻ nhận biết được làm thế nào là đúng, làm thế nào là sai. Trẻ trên 3 tuổi dễ dàng nhận thức được phải trái đúng sai, đến lúc đó thì chỉ cần giảng giải cho trẻ rõ ràng là được. Cũng có một số người cha cho rằng

suy nghĩ tâm tư của trẻ đơn giản, cho dù bị mắng mỏ một lúc là sẽ quên, cũng giống như việc trẻ giận dỗi nhau.

Thực ra không phải như vậy, suy nghĩ tâm tư của trẻ rất nhạy cảm, cũng rất mỏng manh, rất dễ bị tổn thương. Bạn bè chơi với nhau thông thường trẻ không so đo, tính toán, nhưng lại rất để ý các hành vi lời nói của cha mẹ. Nếu cha mẹ không hề tôn trọng trẻ, động tí lại mắng mỏ chỉ trích, mà không giải thích rõ ràng cho trẻ, hoặc rõ ràng biết mình hoàn toàn vô lí, trẻ có lí, cũng kiên quyết không cúi đầu xin lỗi trẻ, mà còn cố tình bắt trẻ làm theo ý của mình; thì sẽ khiến trẻ khẩu phục nhưng tâm không phục, lâu dần sẽ nảy sinh tâm lí chống đối mạnh mẽ, bạn nói gì trẻ cũng không thích nghe, không muốn làm, có thái độ ngang bướng; hoặc sẽ trở thành đứa trẻ sợ hãi, phục tùng, không hề có chính kiến của bản thân, cha mẹ chỉ đâu con đánh đấy, những đứa trẻ như vậy không có cá tính, không có tiền đồ.

Những trẻ khác nhau có rất nhiều điểm khác nhau, có trẻ xinh có trẻ xấu, có trẻ cao có trẻ thấp, có trẻ thông minh nhanh nhẹn, có trẻ lại rất chậm chạp... Trẻ rất dễ cảm nhận được những lời bình phẩm từ bên ngoài đối với trẻ, cho nên một trong những công việc giáo dục trẻ của cha mẹ là bảo vệ và bồi dưỡng lòng tự trọng của trẻ.

Bảo vệ lòng tự trọng của trẻ, phải chú tâm từ những việc nhỏ nhất, đặc biệt là ở nơi công cộng, càng phải giữ thể diện cho trẻ. Tâm hồn của trẻ rất mỏng manh và nhạy cảm, nếu coi trẻ là một đứa trẻ không hiểu biết mà phê bình, mắng mỏ, làm tổn thương lòng tự trọng của trẻ, sẽ khiến trẻ dễ nảy sinh cảm giác tự ti, nhút nhát, lo âu thậm chí căm ghét và thù hận, chống đối. Trẻ càng nhỏ, tâm hồn càng mỏng manh, càng dễ bị tổn thương. Chúng ta càng phải bảo vệ cẩn thận. Chúng ta có thể quan tâm nhiều hơn đến nội tâm của trẻ, cho trẻ những nụ cười và ánh mắt quan tâm, cho trẻ sự ủng hộ và sự thông cảm, quan tâm đến trẻ bằng những hành động cụ thể (xoa đầu, vỗ vai...). Hãy giữ thể diện cho trẻ, không được mắng mỏ trẻ, không được than phiền về những lời trẻ nói hay những việc trẻ làm trước mặt người khác. Làm trẻ mất đi lòng tự trọng rất dễ, nhưng xây dựng lại lòng tự trọng ấy lại là một quá trình lâu dài và rất khó khăn.

Trong việc giáo dục Y Y, tôi rất chú trọng bảo vệ lòng tự trọng của con, giúp con xây dựng lòng tự trọng, cho dù là một chuyện nhỏ, những điểm có thể khuyến khích tôi nhất định sẽ khen ngợi con, để con có thể trưởng thành một cách vui vẻ, khỏe mạnh. Từ nhỏ con đã thích viết văn, tôi thường mỉm cười đọc to những “tác phẩm” của con, đây là phương thức trực tiếp nhất thể hiện sự khen ngợi của tôi dành cho Y Y. Từ khi Y Y viết câu đầu tiên, tôi đã trở thành người đọc đầu tiên của Y Y, và còn là người đọc “trung thành” nhất. Chỉ cần Y Y cho tôi xem những gì con viết, bất luận là viết cái gì, bất luận là hay dở thế nào, tôi đều đọc to từ đầu đến cuối, gặp

câu nào hay, tôi sẽ đọc lại lần nữa, đồng thời không quên khen ngợi: “Ôi, câu này viết thật hay!”. Chỉ cần bắt được điểm sáng nào đó trong câu chữ, tôi cũng ngay lập tức khẳng định và khen ngợi hết lời, để con hưởng thụ niềm vui thành công, niềm vui viết lách.

Một ngày vào tháng 10 năm 2005, khi đó Y Y 9 tuổi, đột nhiên Y Y có nhã hứng làm thơ. Con chưa từng làm thơ, càng không hề biết làm thơ như thế nào, sau khi ăn tối xong con không xem bộ phim hoạt hình mình yêu thích, mà bò ra bàn vắt óc suy nghĩ một hồi và bài thơ đầu tiên - Mặt trời đã ra đời:

Mặt trời, nếu một ngày mất đi bạn

Thì sẽ không có chim bay trên trời, không có loài vật chạy dưới đất; Mặt trời, bạn

có mối quan hệ mật thiết với muôn loài trên trái đất

Nếu như không có bạn, hoa cỏ héo khô, chim ngừng hót, nhân loại cũng không thể tồn tại; Mặt trời, bạn

cống hiến cho nhân loại, nhân loại mãi mãi không quên bạn.

Khi con hào hứng đem bài thơ không có chút vần điệu nào này cho tôi xem, tôi không khen ngợi con vài câu qua loa cho xong chuyện như các phụ huynh khác, mà đọc to một lần, sau đó khen con: “Con gái của cha lần đầu tiên làm thơ đã làm hay như thế, thật là giỏi! Cha tin sau này con sẽ viết ra được những bài thơ còn hay hơn thế này!”.

Ngày hôm sau, tôi đăng nguyên văn bài thơ này lên một trang web mà tôi thiết lập cho Y Y, để những người vào trang mạng của con đều có thể được đọc bài thơ đầu tiên của Y Y. Tôi nói với con: “Đây chính là sự ghi lại mốc trưởng thành của con, không ai sinh ra là đã biết làm thơ ngay, bài thơ đầu tiên trong cuộc đời của những nhà thơ lớn chưa chắc đã hay bằng thơ của con”. Y Y nghe xong rất vui: “Ha ha, cha thích những bài thơ mà con viết, thơ của con có thể được trưng bày ở trên mạng rồi”.

Sau đó, Y Y viết mấy bài thơ nữa, mỗi bài tôi đều đánh giá, đương nhiên khen ngợi nhiều, còn việc hướng dẫn, dẫn dắt con tôi phải làm một cách khéo léo.

Y Y nói, mỗi lần hoàn thành xong một bài văn, nhận được sự khen ngợi của cha, trong lòng rất vui, cảm giác việc viết văn là một việc vui vẻ, giúp mình thư giãn, mình thật là giỏi!

Giả sử khi Y Y đưa bài thơ đầu tiên mà con viết cho tôi xem, tôi lại nhăn mặt nói: “Thơ gì đấy? Đây cũng gọi là thơ sao? Không biết viết thì đừng viết linh tinh”. Như vậy thì Y Y sẽ nghĩ thế

nào, con nhất định sẽ nói ra một câu thoại kinh điển trong tiểu phẩm của Tống Châu Châu: “Làm tổn thương lòng tự trọng quá đấy!”. Cứ như vậy, cho dù con có hứng thú viết bài thơ thứ hai, thì con cũng không có hứng cho tôi xem nữa.

Khen ngợi giống như phân bón rải trên mảnh đất tấm hồn trẻ, có khen ngợi thì lòng tự trọng và sự tự tin của trẻ mới có thể phát triển mạnh mẽ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Không được trêu đùa trẻ

“Con à, con hôi như lợn ấy, mau đi tắm ngay”, có thể các phụ huynh đùa trẻ như vậy là chỉ mong muốn trẻ xấu hổ mà tiến bộ; nhưng trẻ rất dễ tưởng là thật, khiến trẻ thấy ngại, thậm chí cảm thấy tự ti, nghĩ mình là một đứa trẻ “hôi”.

2. Coi trọng phép lịch sự khi ở cùngtrẻ

Những lời nói trong gia đình dưới hình thức như mệnh lệnh, phẫn nộ, trách mắng, đều làm cho trẻ cảm thấy sự coi thường của người lớn với trẻ. Nếu như người cha thường giữ lịch sự khi giao lưu với trẻ, sử dụng các lời nói lịch sự như “mời”, “xin lỗi”, “cảm ơn”, “không phải khách sáo”, trẻ sẽ cảm nhận được sự tôn trọng của cha mẹ đối với trẻ.

3. Cho phép trẻ thất bại

Trong quá trình trưởng thành, trẻ phải trải qua vô số lần thất bại, các phụ huynh phải cho phép trẻ thất bại, đồng thời an ủi và động viên trẻ. Khi trẻ thất bại người cha cần phải bảo vệ và ủng hộ về mặt tinh thần cho trẻ, làm cho trẻ cảm nhận được sự tin tưởng và thông cảm của cha mẹ dành cho mình.

4. Nhấn mạnh ưu điểm của trẻ có hiệu quả hơn phê bình trẻ

Cho dù là ưu điểm nhỏ nhất của trẻ, cũng phải kịp thời khẳng định và khích lệ. “Cha ơi, ngày mai con phải đến trường sớm, vì ngày mai tổ con trực nhật”. “Được rồi, cha sẽ dậy sớm đưa con đến trường”. “Cha yên tâm, chúng con sẽ quét dọn lớp học gọn gàng sạch sẽ”. “Con thật giỏi”.

Đối với những biểu hiện tốt của trẻ, chúng ta phải kịp thời khen ngợi; đối với những lỗi sai của trẻ, chúng ta phải điều chỉnh, hướng dẫn trẻ. Chúng ta cần tránh những lời nói và biểu hiện phủ định, giễu cợt chê bai trẻ; hãy cho trẻ biết trong lòng bạn trẻ là một đứa trẻ tốt.

5. Dũng cảm nhận lỗi với trẻ

Con người đều sẽ mắc lỗi hoặc có những thiếu sót, nếu như người cha có lỗi, phải kịp thời xin lỗi trẻ. Ví dụ: “Tiểu Cương, cha rất xin lỗi con, cha không thể mua được chiếc bút bi để con dùng khi đi thi, hay là con dùng chiếc bút bên tay con được không”. “Tiểu Mai, cha đến muộn, con đợi cha ở trường chắc sốt ruột lắm phải không? Sau này cha nhất định sẽ đến đón con đúng giờ”.

Về việc xin lỗi trẻ, tôi cũng có trải nghiệm. Con gái được 12 tuổi, trong những năm qua cũng có nhiều lần vì nguyên nhân này hay nguyên nhân kia, tôi trách nhầm, hiểu lầm, mắng oan con gái mấy lần; khi ý thức được là mình sai, tôi đều kịp thời xin lỗi con, và nhận được sự tha thứ của con. Hành động này giúp tôi nhận được sự tôn trọng và tin tưởng của con gái, từ đó mà quan hệ cha con ngày càng hòa hợp hơn.

Hãy cho trẻ biết cha mẹ cũng là người bình thường, cũng sẽ mắc sai lầm. Trẻ ghét nhất sự giả dối của người lớn, bạn thành thật nói với trẻ một câu “Xin lỗi con, cha sai rồi, tha lỗi cho cha nhé”, trẻ sẽ thu được những điều bổ ích từ đó, học được cách làm người, học được cách rộng lượng tha thứ người khác.

Bảo vệ lòng tự trọng, tôn trọng nhân cách của trẻ là điều rất quan trọng. Nếu như người cha không chú ý đến phương thức giáo dục, thường xuyên làm trẻ mất mặt, sẽ làm cho trẻ trơ lì, vô hình trung sẽ khiến các thói quen xấu càng được củng cố. Chỉ có làm một người cha tôn trọng trẻ, mới có thể bồi dưỡng nên một đứa trẻ có lòng tự trọng, tự tin, vui vẻ, khỏe mạnh.

Nhất định phải làm trẻ tin cậy bạn

Muốn trở thành người cha tốt, trước tiên bạn cần là một con người trưởng thành, học cách tin cậy người khác, kể cả tin cậy đứa con trông có vẻ yếu ớt, rất cần được bảo vệ của mình.

Một người bạn làm luật sư của tôi đã kể cho tôi nghe câu chuyện giữa anh ta và con trai anh ta như sau:

Một lần, mấy bạn cùng lớp của con trai tôi đá bóng làm vỡ cửa kính của lớp học. Cô giáo điều tra nhưng không có kết quả. Cô giáo chỉ vào thằng bé, bắt nó thừa nhận mình làm hoặc khai ra các bạn khác. Thằng bé thành khẩn nói với cô giáo rằng lúc đó nó ở trong lớp làm bài tập nên không hề nhìn thấy. Cô giáo không tin, cho rằng nó nói dối. Con trai tôi vô cùng tức giận, mắng cô giáo một câu: “Đồ khốn!”. Câu nói này đã gây ra một hậu quả nghiêm trọng, cô giáo yêu cầu nhà trường đuổi học thằng bé, nếu không thì sẽ nghỉ dạy. Lí do của cô giáo là bình thường con

trai tôi nghịch ngợm phá phách, lần này chắc chắn là do thằng bé làm. Đã không nhận lỗi lại còn chửi giáo viên, kết quả con tôi bị đuổi học. Con trai bị đuổi học, tôi rất mất mặt, không hề hỏi trắng đen phải trái thế nào, liền đánh con một trận. Thằng bé cuối cùng nói một câu: "Cha đánh đi, đánh chết con cũng không nhận!". Tôi đánh thế nào nó cũng không kêu khóc, không trốn tránh. Tôi càng tức giận, nếu không phải vợ tôi kéo ra, thì đã xảy ra án mạng. Thằng bé bị đánh đến mức không thể dậy nổi, nhưng không hề kêu ca một tiếng, nó tuyệt thực ba ngày. Vợ tôi khóc lóc khuyên răn, nó mới không kiên quyết chống đối nữa. Tôi chuyển trường học cho con.

Hơn một năm sau khi xảy ra sự việc, trong một lần chuyển nhà, tôi tình cờ đọc được cuốn nhật kí của con trai, nó viết: "Tôi hận cô giáo vì đổ oan cho người tốt, hận cha vì không tin tưởng tôi, cha mẹ và thầy cô đều nhìn nhận tôi bằng đôi mắt định kiến. Dường như tôi sinh ra đã là người xấu, cứ có chuyện xấu là do tôi làm, thật là vô lí, mà tôi cũng không có cách nào minh oan cho mình, thà chết đi cho rồi". Đọc đến đây, tôi run rẩy, lẽ nào tôi đã nghi oan cho con? Lúc đó tại sao không nghĩ đến việc đi điều tra, làm rõ sự tình? Tôi không thể ngồi yên được nữa, ngay lập tức tìm gặp bạn học của con. Kết quả đúng thật đó là một "vụ án oan": Rất nhiều bạn học của con làm chứng, hôm đó thằng bé đúng là ở trong lớp làm bài tập, làm vỡ kính là một hành động vô ý của một học sinh nào đó. Học sinh này vốn dĩ muốn nhận lỗi, thấy cô giáo tức giận như vậy liền sợ hãi, kết quả là thằng bé phải chịu tội thay. Tôi nghe xong vô cùng đau khổ, trong lòng vô cùng hối hận vì đã đánh con lần đó.

Cuối cùng tôi đã xin lỗi con trai. Dưới sự giúp đỡ của vợ, tôi nói chuyện một cách chân tình với con trai, thằng bé cuối cùng cũng tha lỗi cho tôi. Để bù đắp cho những lỗi lầm của mình, xây dựng lại hình tượng mới, từ sau hôm đó tôi dành nhiều thời gian hơn để bồi dưỡng tình cảm với con, cải thiện mối quan hệ. Tôi tận dụng hai ngày nghỉ cuối tuần, các ngày nghỉ lễ, đưa cả nhà ra ngoài chơi, cùng đánh cầu lông, đánh bóng bàn, đánh cờ tướng, ba thành viên trong gia đình lần lượt làm vận động viên, diễn viên, trọng tài, có lúc còn mời bạn bè người thân tham gia. Cả nhà đi chơi rất vui vẻ.

Mối quan hệ giữa hai cha con trở nên hòa thuận, tình cảm ngày càng tốt hơn. Con trai cũng bắt đầu chăm chỉ học tập, ngày càng tiến bộ, được bầu là học sinh "ba tốt".

Cuối cùng có một ngày, thằng bé đã viết bài văn Người cha trong lòng tôi: "Vẻ mặt nghiêm khắc của cha đã thay đổi, cha đã cười nhiều hơn. Cha đã thay đổi, đã trở thành một người cha thân thiện gần gũi. Khoảng cách giữa tôi và cha đã gần hơn, tình cảm cũng tốt hơn, chúng tôi đã trở thành những người bạn tri kỉ...". Đọc được những dòng này, tôi cảm động rơi nước mắt,

tôi cảm thấy vô cùng hạnh phúc. Tôi nghĩ thầm trong lòng: “Con trai, cha nhất định sẽ không làm con thất vọng, cha mãi mãi là người bạn tin cậy nhất của con”.

Sau khi nghe xong câu chuyện này, tôi rất cảm động, người bạn này của tôi vô cùng hối hận vì hành vi trước đây của mình. Tôi có thể cảm nhận được sự hãnh diện và tự hào về con trai mình trong lời nói của anh ta.

Muốn trở thành người cha tốt, trước tiên bạn cần là một con người trưởng thành, học cách tin cậy người khác, kể cả tin cậy đứa con trông có vẻ yếu ớt, rất cần được bảo vệ của mình. Nhưng làm được điều này không hề đơn giản, thậm chí sau khi trẻ trưởng thành, cha mẹ vẫn không thể thoát khỏi cảm giác thiếu tin cậy này. Nghiêm trọng hơn là, cha mẹ đã hình thành định kiến với trẻ, không học được cách xóa bỏ định kiến này, không tin cậy trẻ. Cha mẹ quen dùng cùng một lời lẽ để trách móc trẻ. Thế là trẻ cũng tưởng rằng mình chính là người như người khác đánh giá, mà không hề muốn thay đổi, tư duy cũng hoàn toàn được định hình. Lâu dần, khi trẻ đau khổ về sự vô dụng của bản thân, trẻ cũng không có động lực để thay đổi.

Có rất nhiều phụ huynh nói với tôi, họ rất muốn làm bạn với trẻ, muốn trò chuyện tâm tình với trẻ, nhưng trẻ thì thường xuyên không muốn nói chuyện với cha mẹ, cha mẹ muốn hiểu trẻ thì phải vô cùng tốn công sức. Trẻ có những chuyện riêng tư, rất nhiều cha mẹ làm mọi cách để điều tra, như mở ngăn kéo để đọc nhật kí, xé thư của con ra đọc, thậm chí trách mắng trẻ thậm tệ. Họ không hề biết những điều này sẽ làm tổn thương lòng tự trọng của trẻ, tạo cho trẻ một áp lực tinh thần rất lớn, thậm chí nảy sinh lòng căm hận và chống đối, dùng đủ mọi biện pháp phòng bị và che giấu thông tin, làm cho mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái ngày càng xấu đi.

Cách làm lí trí là tôn trọng sự riêng tư của trẻ, cũng chính là tôn trọng nhân cách của trẻ, cho trẻ không gian tự do nhưng đương nhiên không được để mặc trẻ muốn làm gì thì làm. Phải quan tâm đến sự riêng tư của trẻ, tích cực hướng dẫn trẻ.

Đầu tiên, hãy trò chuyện với trẻ bằng thái độ bình đẳng, nói về những suy nghĩ, những thành công và thất bại của cha mẹ khi cha mẹ ở trong lứa tuổi của trẻ, thậm chí nói một số chuyện riêng tư, nói cách nhìn nhận và cách nghĩ của mình đối với sự việc, lắng nghe và hỏi ý kiến trẻ, làm cho mình trở thành người bạn đáng tin cậy của trẻ. Sau một thời gian, trẻ sẽ muốn nói những bí mật trong lòng mình với cha mẹ, như vậy mới có thể hiểu và nắm rõ được tâm tư của trẻ, có sự dạy dỗ và chỉ bảo cần thiết.

Sau đó, phải bồi dưỡng cho trẻ khả năng tự giáo dục bản thân. Khi có được những thông tin riêng tư của trẻ, cho dù có một số nhân tố không tốt hoặc vượt mức quy định, cũng không cần

cuống lên, rồi đánh mắng trẻ, có thể cùng trẻ thảo luận những vấn đề về lí tưởng, sự nghiệp, đạo đức, nhân sinh quan, giá trị quan...; hướng dẫn trẻ giác ngộ những chân lí đối nhân xử thế, nâng cao khả năng điều chỉnh hành vi của mình theo những yêu cầu chung. Có khả năng tự giáo dục bản thân thì trẻ đều có thể tự giải quyết những khuynh hướng nguy hiểm trong chuyện riêng tư của mình.

Trong giáo dục gia đình, không ít cha mẹ có những thắc mắc là: Cha mẹ cũng chú ý đến phương thức giáo dục, mối quan hệ giữa cha mẹ và trẻ cũng khá thân mật, nhưng tại sao trẻ luôn coi những lời thầy cô nói là "thánh chỉ", còn đối với những yêu cầu của cha mẹ thì lại không nghe theo hoàn toàn, thậm chí còn trước mặt một đằng sau lưng một nẻo.

Cha mẹ là người thầy đầu tiên của trẻ, giữ sự tôn nghiêm và uy tín của cha mẹ trong lòng trẻ là một việc rất quan trọng nhưng nhiều bậc cha mẹ không nhận thức đúng đắn về điều này.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Giữ lời hứa

Hãy kịp thời thực hiện lời hứa với trẻ. Nếu vì một nguyên nhân nào đó mà thất hứa với trẻ thì hãy kịp thời giải thích rõ, không thể qua loa cho qua chuyện, sau đó phải cùng trẻ bàn bạc phương án bù đắp.

2. Có tinh thần trách nhiệm

Bạn nên tự hào về công việc của mình. Với những người cha không có công việc gì, thì nên cố gắng tham gia những hoạt động xã hội, bởi những người cha cách biệt với thế giới khó có thể nhận được sự tôn trọng lâu dài của trẻ. Bạn cũng phải nói với trẻ tầm quan trọng của công việc mà trẻ làm.

3. Có lòng khoan dung

Khoan dung đối với những lỗi lầm của trẻ không có nghĩa là không quan tâm đến những lỗi lầm đó, mà là khi trẻ mắc lỗi, nên cho trẻ thời gian và cơ hội để nhận thức, tự kiểm điểm bản thân.

4. Coi trọng những chi tiết trong cuộc sống

Sự tín phục của trẻ với cha mẹ bắt nguồn từ những chi tiết trong cuộc sống, bắt nguồn từ một số thói quen mà bạn không hề ý thức được, như có chủ kiến, sự quyết đoán, sự dũng cảm, dám nói dám làm, thái độ bình tĩnh, kiểm soát được tình cảm của mình, lạc quan, không lải nhải

trách móc.

5. Giỏi thỏa hiệp

Thỏa hiệp với trẻ không hề làm giảm uy tín của người cha. Nếu thỏa hiệp với trẻ trong một điều kiện nhất định, trẻ sẽ cảm thấy người cha thật đáng kính và gần gũi. Trước khi thỏa hiệp với trẻ, phải yêu cầu trẻ nói rõ ràng nguyện vọng và lí do; cùng trẻ thảo luận tính hợp lí của những nguyện vọng đó; có sự nhượng bộ nhất định đối với trẻ. Khi trẻ nói lí do một cách rõ ràng đồng thời đưa ra lời hứa, người cha có thể thỏa mãn nguyện vọng của trẻ, nhưng nhất định phải yêu cầu trẻ gánh vác trách nhiệm tương ứng.

Vẻ mặt nghiêm khắc, thường xuyên mắng mỏ giáo huấn trẻ chỉ làm cho trẻ xa cách cha mẹ. Giao lưu bình đẳng với trẻ, cho trẻ sự tôn trọng và đồng cảm cần thiết, mới có thể nhận được sự tin cậy của trẻ.

Lắng nghe tâm sự của trẻ

Trẻ càng nhỏ càng muốn được nói, người cha nên kiên nhẫn và hào hứng lắng nghe, bởi vì đây là thời điểm đẹp nhất để hai thế hệ giao lưu trò chuyện.

Các phụ huynh hiện đại không nên chỉ nỗ lực cho trẻ một cuộc sống vật chất đầy đủ, mà còn phải dành nhiều thời gian hơn để tìm hiểu tính cách, hứng thú của trẻ, làm cho tâm hồn của mình gần gũi và thân thiết hơn với tâm hồn của trẻ.

Trong quá trình trưởng thành của trẻ, người lắng nghe tốt nhất, người trẻ muốn nói chuyện nhất là cha mẹ. Mỗi ngày cha mẹ nên dành hai tiếng, một tiếng, thậm chí là nửa tiếng để lắng nghe những ý nghĩ tâm sự trong lòng trẻ, như vậy mới có thể thật sự nhìn thấy ưu nhược điểm của trẻ, rồi hướng dẫn trẻ khắc phục nhược điểm, phát huy ưu điểm, kích thích trí tuệ và năng lực trên mọi phương diện của trẻ.

Lắng nghe cũng là một cách yêu thương.

Có lúc phải nhìn vào nội tâm của trẻ qua lời trẻ nói. Thực ra người lớn có rất nhiều định kiến, họ cảm thấy trẻ không hề có suy nghĩ gì, trẻ rất đơn giản, ngây thơ, không hiểu biết. Thực ra chưa chắc là như vậy. Không lắng nghe thì khó phát hiện. Có lúc một vài lời nói của trẻ là những thông tin rất chân thực và đáng quý. Chúng ta phải học cách phiên dịch, học cách tiếp tục hỏi trẻ. Bạn có thể trìu mến ôm trẻ vào lòng hỏi trẻ: “Vậy à? Chuyện thế nào?”, để giúp trẻ bình tĩnh tiếp tục nói ra chân tướng sự việc, lúc này bạn mới có được thông tin quan trọng, từ đó đưa ra phán đoán hợp lí. Lắng nghe là một cách yêu thương, nghệ thuật lắng nghe là nghệ thuật giáo

dục.

Quan tâm chú ý đến sự thay đổi tâm trạng của trẻ, nghiêm túc lắng nghe từng câu nói của trẻ. Khi chúng ta giáo dục trẻ, người cha thường đóng vai trò chủ động. Người cha rất dễ mắc sai lầm là khi nhìn thấy trẻ có vấn đề gì liền nói thao thao bất tuyệt. Trong mắt người cha, phải phê bình trẻ thật nhiều thì trẻ mới tiến bộ. Thực ra suy nghĩ và cách làm như vậy là không thông minh. Tại sao? Bởi vì bạn quá vội vàng mà bỏ qua phản ứng của trẻ. Có thể trẻ hoàn toàn không hiểu lời nói của bạn, hoặc là vào tai này ra tai kia, như thế sự giáo huấn của bạn không hề phát huy tác dụng, mà còn làm mối quan hệ cha con trở nên xấu đi.

Trẻ càng nhỏ càng muốn được nói, người cha nên kiên nhẫn và hào hứng lắng nghe, bởi vì đây là thời điểm đẹp nhất để hai thế hệ giao lưu trò chuyện. Tại sao rất nhiều cha mẹ phàn nàn trẻ càng lớn càng không thích trò chuyện với họ, một trong những nguyên nhân lớn là khi trẻ còn nhỏ, việc trẻ giãi bày tâm sự không nhận được sự coi trọng thực sự của bạn, vì thế dần dần trẻ không muốn trò chuyện với bạn nữa. Khi có cảm giác an toàn và tin cậy, trẻ mới có thể nói với người lớn những bí mật trong tâm hồn trẻ. Thực ra, trẻ càng nhỏ thì càng dễ trò chuyện giao lưu. Nếu bạn kiên trì thì khi lớn lên trẻ cũng sẽ quen trò chuyện với bạn.

Cha mẹ hãy yêu thương trẻ vô điều kiện, hãy vui buồn cùng trẻ, để có thể thường xuyên lắng nghe được tiếng lòng của trẻ. Đây là tiền đề thành công của việc giáo dục.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Học cách lắng nghe

Tôi từng đọc một câu chuyện như sau:

Có một đứa trẻ thường xuyên đi học muộn, giáo viên đã tìm gặp cha đứa trẻ nói chuyện về việc này. Sau khi biết sự việc, người cha không đánh mắng con. Trước khi đi ngủ, ông ta hỏi con trai: “Hãy nói với cha, tại sao con đi sớm như vậy lại thường xuyên đến muộn?”. Lúc đầu cậu bé yên lặng, sau đó khi thấy cha không hề có ý trách móc, cậu bé liền nói: “Con ngồi xem mặt trời mọc ở bên sông, thật là đẹp! Mải mê ngắm mặt trời, con quên cả thời gian đến lớp”. Người cha nghe xong bật cười. Buổi sáng sớm ngày hôm sau, người cha liền cùng con đi xem mặt trời mọc, nhìn cảnh sắc trước mặt, người cha xuýt xoa: “Thật là đẹp, con trai, con thật là giỏi!”.
Ngày hôm đó, cậu bé không đến muộn. Tan học trở về nhà, cậu bé phát hiện trên bàn có một chiếc đồng hồ đeo tay rất đẹp, bên dưới có một tờ giấy viết: “Bởi vì mặt trời mọc rất đẹp, cho nên chúng ta càng phải trân trọng thời gian và cơ hội học tập, con nghĩ có đúng không? Cha rất yêu con!”.

Đây là một người cha tốt hiểu sâu sắc về tình yêu. Yêu thương con trẻ, không thô bạo trách mắng con trẻ, không trừng phạt con trẻ một cách vô tình, mà là lựa chọn cách lắng nghe. Trong khi lắng nghe, người cha đã dùng tình yêu thương, khoan dung, kiên nhẫn, động viên khích lệ trẻ, tạo cho trẻ môi trường trưởng thành hạnh phúc, ấm áp. Thử nghĩ xem, nếu như sau khi người cha nói chuyện với cô giáo xong, không hỏi rõ mọi chuyện mà đánh mắng trẻ một trận, kết quả sẽ như thế nào? Thiết nghĩ chắc chắn tấm lòng yêu cuộc sống, tinh thần phát hiện và thưởng thức cái đẹp của con trẻ sẽ không còn nữa.

Phụ huynh chúng ta rất nhiều người có tài ăn nói, nhưng rất khó tìm thấy người biết lắng nghe. Chúng ta dùng phần lớn thời gian để phê bình và dạy dỗ trẻ, lơ là việc lắng nghe tiếng lòng của trẻ. Có phụ huynh than phiền: “Thật không biết con tôi nghĩ thế nào, nó chẳng bao giờ chịu ngoan ngoãn nghe lời tôi gì cả”. Tôi thường hỏi ngược lại: “Làm cha mẹ, anh đã từng lắng nghe con cái bao giờ chưa?”. Mục tiêu của cha mẹ là nuôi nấng dạy dỗ trẻ nên người, nhưng cha mẹ có thể bước vào thế giới tâm hồn của trẻ hay không, có thể lắng nghe tiếng lòng trẻ hay không, là mấu chốt quyết định sự thành công của việc giáo dục.

2. Không nên lên mặt với trẻ

Quá trình giáo dục là quá trình giao lưu đối thoại bình đẳng giữa người giáo dục và người được giáo dục. Để thực hiện sự đối thoại bình đẳng này, người cha nhất định phải chủ động tiếp xúc với trẻ. Tiếp đó, người cha phải chăm chú lắng nghe trẻ, tạo nên không khí vui vẻ để bình đẳng đối thoại với trẻ. Khi lắng nghe trẻ, người cha phải có một tâm niệm: Cha mẹ và con cái là bình đẳng, mỗi trẻ đều có nhu cầu được tôn trọng và được tin cậy. Chỉ có làm cho trẻ cảm nhận được sự tôn trọng của cha mẹ đối với trẻ, trẻ mới có thể càng tin tưởng cha mẹ, coi cha mẹ là những người bạn tri âm, khoảng cách giữa cha mẹ và trẻ bị xóa bỏ. Như vậy, quá trình bồi dưỡng dạy dỗ trẻ sẽ trở thành một sự hưởng thụ tốt đẹp.

Không ít trẻ có suy nghĩ như sau: “Mỗi khi ý kiến của tôi và cha không thống nhất, cha đều lấy quyền của một người cha để ép tôi, không cho tôi nói, có lúc phê bình một cách rất vô lí”. Việc cha mẹ không cho trẻ phát biểu ý kiến của mình, cũng không hề điều tra, tìm hiểu ngọn ngành của vấn đề, mà một mực tức giận, đã đi ngược lại mục đích của giáo dục.

Thực ra, giữa cha mẹ và con cái nảy sinh mâu thuẫn là điều khó tránh khỏi. Chúng ta phải để trẻ được nói ý kiến của mình, kiên trì lắng nghe trẻ. Nếu không đợi trẻ nói xong, cha mẹ đã đưa ra kết luận chủ quan, thì tất nhiên sẽ đem đến một loạt những hậu quả tiêu cực, trong đó tâm lí chống đối của trẻ sẽ biểu hiện mãnh liệt nhất. Mỗi người đều hi vọng người khác tôn trọng mình, trẻ cũng như vậy, cha mẹ tôn trọng trẻ, thì những lời cha mẹ nói mới phát huy tác dụng.

3. Xóa bỏ định kiến

Trong một buổi tụ họp, một vị khách muốn thử đứa con chủ nhà, bèn hỏi: “Nếu như cháu điều khiển một chiếc máy bay chở hành khách đang bay trên bầu trời, đột nhiên phát hiện chiếc máy bay có vấn đề, xảy ra sự cố hết dầu, cháu sẽ làm thế nào?”.

Đứa trẻ thẳng thắn trả lời: “Cháu sẽ nhanh chóng nhảy dù, để họ ở trên máy bay đợi cháu, cháu phải là người nhảy dù đầu tiên!”.

Rất nhiều vị khách sau khi nghe xong liền cười ầm lên, có vị khách cười nghiêng ngả, họ cảm thấy đứa trẻ thật khôn ngoan, khi phát sinh sự cố thì nghĩ đến việc cứu sống bản thân mình trước.

Nhưng lúc này người cha của cậu bé tiếp tục hỏi: “Sau đó thì sao?”. Cậu bé nói:

“Con đi mua dầu, sau đó quay lại cứu họ”.

Nghe đến câu này, tiếng cười của các vị khách đột nhiên ngừng lại. Họ không thể ngờ được một cử chỉ ngây thơ đơn thuần của đứa trẻ lại hàm chứa một tấm lòng bác ái như vậy.

Người cha này có một điểm đáng quý, đó là tiếp tục lắng nghe trẻ nói để hiểu được ý nghĩ thực sự của trẻ. Có lúc vì chúng ta có định kiến với trẻ, cho rằng trẻ không biết nghĩ hoặc cho rằng trẻ ích kỉ, mơ mộng hão huyền mà hiểu lầm thậm chí trách oan trẻ. Thực ra trẻ cũng có tâm hồn phong phú, chúng ta phải đặc biệt chú ý lắng nghe tiếng lòng của trẻ.

Phí Hiếu Thông - nhà xã hội học nổi tiếng - từng nói: “Trẻ con thường không hiểu lời người lớn nói, trẻ hiểu được đạo lí từ việc nhìn chứ không phải việc nghe”. Chúng ta nhất định phải thông cảm cho đặc điểm này của trẻ. Bạn hiểu trẻ càng nhiều, bao dung càng nhiều, sự giáo dục của bạn với trẻ càng có hiệu quả cao.

4. Giỏi “dừng lại, nhìn nhận, lắng nghe”

Đông Tử làm một trắc nghiệm nhỏ với các vị phụ huynh xem tình huống dưới đây bạn sẽ giải quyết thế nào?

Sau khi tan học về nhà trẻ nói với bạn một việc: “Hôm nay ở trường con bị cô giáo xử phạt...”, bạn sẽ có phản ứng nào trong những phản ứng dưới đây:

Phản ứng 1: “Tại sao? Có phải con không nghe lời không?”.

Phản ứng 2: “Bây giờ cha rất bận, lát nữa rồi nói”.

Phản ứng 3: “Được rồi, không phải buồn, lần sau sửa là được”.

Phản ứng 4: “Nhìn con rất buồn, có muốn nói với cha đã xảy ra chuyện gì không?”. Nếu bạn là cha

của đứa trẻ, bạn sẽ chọn phản ứng nào?

Tôi cho rằng đa số những người cha sẽ không chọn phản ứng thứ tư, nhưng điều mà trẻ hi vọng nhất chính là phản ứng thứ tư. Thông thường tâm trạng là cảm giác không nhìn thấy không sờ được, cha mẹ nên vận dụng ba đoạn nhạc “dừng lại, nhìn nhận, lắng nghe” để hoàn thành bản nhạc trò chuyện tốt đẹp giữa hai cha con. “Im lặng” là dừng lại tất cả mọi việc đang làm, tôn trọng đối phương, cho trẻ thời gian và không gian biểu đạt; “nhìn nhận” là quan sát kĩ lưỡng những hành vi phi ngôn ngữ như biểu hiện trên khuôn mặt trẻ, tư thế và những động tác trên cơ thể trẻ...; “lắng nghe” là chú ý lắng nghe trẻ nói gì, để ý tới ngữ khí khi nói chuyện, đồng thời nói với trẻ những câu ngắn gọn như “Con cảm thấy thầy cô không công bằng”, “Con rất tức giận vì bị nghi oan”... để dẫn dắt trẻ nói ra ý nghĩ và cảm nhận của mình.

Có thể những hành vi của trẻ có chỗ không đúng, nhưng cũng không nên vội vàng phê bình và sửa chữa. Sau khi lắng nghe, bạn hãy thử đón nhận trẻ bằng những câu như “Cha hiểu...”, “Cha cảm nhận được...”. Bạn đừng lo lắng trẻ sẽ hiểu lầm ý của bạn, bởi vì gật đầu không có nghĩa là tán thành, đón nhận cũng không có nghĩa là đi ngược lại lập trường của bản thân. Đợi trẻ giãi bày tâm sự xong, tâm trạng ổn định, bạn dùng thái độ dịu dàng, kiên định cùng trẻ thảo luận phương hướng giải quyết, ví dụ “Có cách nào để không bị phạt nữa”, “Sau này sửa đổi như thế nào”... Cách này khuyến khích trẻ suy nghĩ, giúp trẻ học tập trưởng thành từ những lỗi lầm của mình.

Thực ra mỗi đứa trẻ đều hi vọng nhận được sự coi trọng của cha mẹ, trong cuộc sống thực tế các bậc cha mẹ đều vô cùng coi trọng con cái của mình nhưng tại sao trẻ không cảm nhận được? Tại sao lại có rất nhiều trẻ thường xuyên trách cha mẹ không hiểu mình, không để ý đến mình? Trong rất nhiều tình huống đều là cha mẹ làm không đúng cách, không nghiêm túc lắng nghe cách nghĩ của trẻ, vì coi trẻ là trẻ con nên không tôn trọng cảm giác của trẻ. Lâu dần trẻ không muốn trò chuyện với cha mẹ, hố sâu khoảng cách giữa cha mẹ và con trẻ càng ngày càng khó san bằng.

Làm “anh em” của trẻ

Tác phẩm “Bối cảnh” của tác gia Chu Tự Thanh đã miêu tả rất đúng và hay mối quan hệ cha

con ở Trung Quốc, đó là tình cảm rất sâu sắc nhưng không biết cách biểu đạt. Một nhà

báo thường trú tại Mĩ có một bài viết như sau:

Ở Mĩ tôi từng viết bài về một vụ án làm người ta suy nghĩ. Một cô bé Hoa kiều tài giỏi khi sắp tốt nghiệp trung học, tham gia một bữa tiệc thác loạn. Sáng sớm cô bé cùng các bạn ngồi xe về nhà, lúc gần đến nhà người bạn lái xe trong cuộc vui uống thuốc lắc nên đột nhiên hôn mê, kết quả là xe đâm thẳng vào cây to bên đường, khiến ba người tử vong, cuộc sống tốt đẹp kết thúc. Trong tang lễ, cha của cô bé này nói với tôi, đọc nhật kí của con gái, ông cảm thấy vô cùng hối hận và áy náy, tuy hàng ngày sớm tối ở bên con nhưng ông lại không hiểu được thế giới tâm hồn của con.

Ví dụ trên phản ánh tầm quan trọng trong việc giao lưu gần gũi giữa cha mẹ và con cái. Trong văn hóa Trung Quốc, cuộc trò chuyện giữa cha mẹ và con cái thường xuất hiện hiện tượng một bên là chính bên kia là phụ; đối với con cái, trò chuyện với cha mẹ nhiều lúc không được cởi mở như nói chuyện với bạn bè mình.

Ở Mĩ mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái coi trọng tính bình đẳng, già không được tỏ vẻ bề trên, nhỏ không nên nghĩ mình còn nhỏ nên làm sai cũng chẳng sao. Con cái theo đuổi sự tự do từ nhỏ, đến khi học trung học cơ sở thì phải tự mình quyết định một số việc. Vai trò của cha mẹ cơ bản chỉ hướng dẫn là chính, rất ít khi cha mẹ lấy quyền uy để ép trẻ làm những việc trẻ không muốn làm. Mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái giống như những người bạn, cha và con cũng sẽ trở thành những người anh em tốt.

Gần đây, một báo cáo nghiên cứu so sánh tình hình quyền và lợi ích của học sinh trung học ở bốn nước Trung - Nhật - Hàn - Mĩ đã cho thấy, vị trí của người cha trong lòng học sinh của bốn nước đều không cao. Điều này có liên quan đến sự phân công xã hội, bởi vì người cha thường làm nhiệm vụ kiếm tiền nuôi gia đình, khi phải đối mặt với áp lực công việc và cuộc sống hối hả, bất giác lơ là việc giao lưu trò chuyện với con cái. Học sinh Trung Quốc khi buồn thà tìm bạn trên mạng còn hơn tìm cha để nói chuyện, điều này cho thấy hiện tượng xa cách giữa cha và con ở Trung Quốc nghiêm trọng hơn ba nước còn lại.

Hiện tượng trên có liên quan đến truyền thống văn hóa của Trung Quốc. Tác phẩm Bối cảnh của tác gia Chu Tự Thanh đã miêu tả rất hay và đúng mối quan hệ cha con ở Trung Quốc, đó là tình cảm rất sâu sắc nhưng không biết cách biểu đạt. Ví dụ cha và con ở các nước phương Tây nhất định phải ôm nhau, nhưng ở Trung Quốc lại không như vậy. Bao năm qua, vai trò tình yêu của người cha được định hình là cao như núi, nhưng tại sao giữa cha và con lại thiếu hụt sự

giao lưu về tình cảm?

Trong tiến trình hơn hai nghìn năm của chế độ phong kiến Trung Quốc, chế độ phụ quyền "phụ vi tử cương" (con cái phải nghe lời cha) đã quyết định mối quan hệ phục tùng và giáo huấn giữa cha và con, ngăn cản sự giao lưu tình cảm cha con. Trong báo cáo trên cũng có thể thấy: Học sinh Trung Quốc có tỉ lệ nói chuyện với cha mẹ ít nhất nhưng lại có tỉ lệ cảm nhận được tình yêu và sự quan tâm của cha mẹ cao nhất. Điều này cho thấy cha mẹ Trung Quốc không hề thiếu quan tâm và tình yêu đối với con cái mà chỉ là phương thức và nội dung yêu thương không đúng: Chỉ coi trọng việc học hành của con, mà coi thường những vấn đề về tâm lí của con cái.

Khi tôi còn nhỏ, cha là người bề trên, nếu như coi cha là "anh em bạn bè" thì đúng là đại nghịch bất đạo. Đây chính là truyền thống văn hóa Trung Quốc.

Tôi luôn luôn cho rằng, phải tiếp nhận một cách có phê phán văn hóa truyền thống; đồng thời với việc kế thừa những điều tổ tiên lưu giữ lại, chúng ta còn phải phát triển, sau đó hình thành nên những giá trị hiện đại. Làm cha cũng như vậy. Sau khi làm cha, quan hệ của tôi với con gái không chỉ là quan hệ cha con truyền thống mà còn là quan hệ thầy trò, bạn bè, quan hệ bạn bè ở một mức độ có thể gọi là "anh em". Như vậy người cha như tôi không hề mất uy danh, mà thậm chí còn càng nhận được sự tôn trọng của con, làm mối quan hệ cha con càng hòa hợp.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Gần gũi không khoảng cách

Rất ít người cha thân thiết gần gũi với trẻ, nhưng lại có rất nhiều người cha xa cách với trẻ. Liệu có phải là trẻ không muốn gần gũi cha? Đương nhiên không phải.

Chúng ta hãy làm một trắc nghiệm nhỏ để tìm ra nguyên nhân. Khi trả lời, đầu tiên đừng tìm lí do, chỉ chọn một đáp án "có" hoặc "không".

① Hàng ngày bạn đều về nhà trước khi trẻ ngủ?

② Hàng ngày thời gian bạn tập trung chơi với trẻ có được một tiếng?

③ Bạn có đọc truyện cho trẻ nghe trước khi đi ngủ, cùng trẻ đi tản bộ hoặc chơi bóng?

④ Bạn có thường xuyên ôm trẻ vào lòng và nói chuyện với trẻ?

⑤ Khi trẻ khóc không ngớt bạn có kiên trì dỗ dành trẻ không?

Nếu đáp án của bạn đều là phủ định, vậy thì trẻ không thể gần gũi với bạn.

Giai đoạn trẻ từ khi sinh ra đến trước khi bước vào giai đoạn thanh thiếu niên, là lúc người cha nên dành thời gian bên cạnh trẻ, xây dựng mối quan hệ thân thiết cha con. Nếu bỏ qua giai đoạn này, khi trẻ lớn lên, có thế giới riêng của mình, bạn có muốn ở bên cạnh trẻ thì cũng không còn cơ hội nữa. Nếu trong giai đoạn trẻ cần cha nhất này, người cha lại dành hết thời gian và tinh thần cho sự nghiệp và việc kiếm tiền, không có thời gian bên trẻ là một nguyên nhân cơ bản hủy hoại mối quan hệ cha con. Khi người cha phát hiện vị trí của mình trong lòng trẻ dường như không được tôn trọng, bạn muốn bù đắp, thì sẽ mất rất nhiều thời gian và công sức. Điều này sẽ là một sự giày vò đáng sợ đối với người cha và trẻ.

Muốn trở thành người cha được trẻ yêu mến thì chúng ta cần phải cố gắng học hỏi và thử nghiệm.

Tôi đã từng đọc một bài viết có tên là Tại sao trẻ phải viết hai cuốn nhật kí. Đứa trẻ trong bài viết đã coi cha mẹ như kẻ thù, vắt óc suy nghĩ mọi cách để đề phòng cha mẹ. Trẻ dường như không chịu nghe lời, giở đủ trò với cha mẹ. Trẻ đã loại trừ bạn ra khỏi thế giới tâm hồn của trẻ. Trên thực tế đây lại là biểu hiện vô trách nhiệm nghiêm trọng của cha mẹ. Tôi thấy trước khi trách mắng trẻ, cha mẹ phải kiểm điểm lại mình trước. Có phải hàng ngày bạn đã đặt công việc và các mối quan hệ giao tiếp của mình lên vị trí hàng đầu, mà không hề để ý đến tình hình của trẻ hay không, hoặc có phải bạn chỉ quan tâm đến thành tích học tập của trẻ, mà coi thường sự trưởng thành trong tâm hồn trẻ hay không?

Vốn dĩ là những người gần gũi thân thiết nhất của trẻ lại trở thành kẻ thù mà trẻ luôn đề phòng, điều này là nỗi bi ai của những người làm cha mẹ. Muốn cải thiện mối quan hệ cha con này, tốt nhất mỗi ngày bạn nên dành một chút thời gian chơi cùng trẻ, nói chuyện với trẻ, kể chuyện cho trẻ nghe... Hiểu tâm tư của trẻ, cũng làm cho trẻ hiểu được bạn rất yêu trẻ.

2. Tôn trọng bình đẳng

Đây là vấn đề mà nhiều lần tôi đã nhắc đến, muốn trở thành "anh em" của trẻ, người làm cha nhất định phải tôn trọng trẻ.

Điều quan trọng của bậc làm cha là thật sự hiểu trẻ, hiểu mục tiêu sống đích thực của trẻ là gì. Ở đây, sự bình đẳng rất quan trọng, sự tôn trọng cũng rất quan trọng, một người cha có thể trở thành người anh em tốt của trẻ, thì sẽ có cơ hội bước vào thế giới nội tâm thực sự của trẻ.

Vừa có thể trở thành người anh em của trẻ, lại vừa có thể duy trì được sự quyền uy và sự

nghiêm khắc của mình, làm cho lời nói của mình có trọng lượng, được trẻ đón nhận, đây là mối quan hệ cha con mà rất nhiều người cha trẻ mong muốn. Để xây dựng được mối quan hệ này là tương đối khó, có người cho rằng không bao giờ hai trạng thái trong mối quan hệ ấy cùng tồn tại.

Có một người cha trẻ nói: "Khi con trai còn nhỏ, tôi luôn luôn nhắc nhở mình: Con là một cá thể độc lập, có tư tưởng và hành vi riêng của mình, sự giao lưu trò chuyện giữa hai cha con phải dựa trên nguyên tắc bình đẳng. Tôi luôn luôn làm như vậy. Đối với con trẻ, khi tôi hi vọng trẻ làm như thế nào, tôi sẽ hỏi con như vậy có được không, đồng thời động viên trẻ nói ra suy nghĩ của mình. Tôi hỏi con: 'Con muốn như thế nào? Có cách nghĩ nào khác không?'. Bây giờ, con trai tôi đã hơn 5 tuổi, thấm nhuần tư tưởng này, thằng bé cũng quen diễn đạt như vậy, đồng thời khi thằng bé muốn làm gì và muốn đạt được cái gì, nó cũng hỏi: 'Như vậy được không?'".

Nhưng trên phương diện khác, thằng bé cũng có những cách nghĩ riêng của mình, đồng thời đem ý nghĩ đó ra để phản bác người lớn. Có lúc, tôi đặc biệt hi vọng tôi bảo sao con nghe vậy, đặc biệt là những khi không cần giải thích gì, rõ ràng là tôi đúng. Nhưng, thằng bé lại không như vậy. Thậm chí bây giờ, thằng bé còn thường xuyên gọi thẳng tên tôi, tôi không biết như vậy có phải là quá bừa bãi không".

Đầu tiên phải khẳng định rằng người cha này làm rất tốt. Nhưng những điều bạn suy nghĩ và lo lắng, không phải do bạn quá tôn trọng trẻ tạo nên. Nếu như bạn thật sự tôn trọng trẻ, trẻ sẽ tôn trọng bạn, bởi vì đối với trẻ, tất cả những hành vi của trẻ đều mô phỏng người lớn, mà người cha chính là đối tượng mà trẻ hay mô phỏng nhất.

Việc trẻ quá tùy tiện với cha, trực tiếp gọi tên cha, không phải do cha quá tôn trọng trẻ để trẻ biến thành người bừa bãi, tùy tiện, mà có một nguyên nhân khác, ví dụ như mẹ hay gọi cha như vậy, hoặc cha cũng hay gọi mẹ như vậy, hoặc là ông nội gọi cha như thế... Cho nên việc giáo dục trẻ không phải là việc của một người, cũng không phải một mình bạn tôn trọng trẻ là được, mà những người xung quanh cũng phải xử sự với nhau như vậy.

Một người tôn trọng một người khác, không phải vì người đó có uy quyền, cao lớn hay khỏe mạnh, mà là vì mình tôn trọng người đó, quan tâm yêu quý người đó. Đối với cha con cũng vậy. Trẻ tôn trọng cha, vì cha yêu trẻ, quan tâm đến gia đình, bởi vì năng lực và phẩm chất tốt đẹp của người cha. Cho nên, không nên lo lắng rằng bạn tôn trọng trẻ mà trẻ lại không tôn trọng bạn.

Trong cuộc sống, tôi rất coi trọng việc giao lưu bình đẳng với con gái, đồng thời với việc cho

con sự tôn trọng cần thiết, chúng tôi cũng không bao giờ đùa quá mức giới hạn cho phép. Con thường xưng hô với tôi: cha, anh, đại ca, Đông Tử... Đương nhiên, những cách xưng hô mang tính chất trêu chọc này đều là ở trong nhà, khi không có người khác thì mới có thể sử dụng.

Tôi cho rằng, nếu như trẻ thật sự coi bạn là "anh em", thì trên một mức độ nhất định bạn đã là một người cha tốt. Đương nhiên, quan hệ "người anh em" này phải có giới hạn, không được đi quá mức độ cho phép, nếu không sẽbị phản tác dụng.

Kịp thời giải tỏa ưu phiền cho trẻ

Giải tỏa ưu phiền cho trẻ không phải là đợi trẻ buồn phiền rồi chúng ta mới làm, mà phải làm tốt công tác dự phòng, giúp trẻ ít lo lắng.

Trưởng thành mà thiếu đi sự khó khăn là một cuộc đời không hoàn chỉnh.

Cho nên, một con người trong quá trình trưởng thành phải trải qua rất nhiều khó khăn và trở ngại, những khó khăn và trở ngại trong giai đoạn nhi đồng cần có người giúp trẻ giải quyết, cần có người giải đáp mọi thắc mắc trong lòng trẻ. Ngoài việc thầy cô "truyền đạo, hướng nghiệp, giải đáp thắc mắc" ra, phụ huynh cũng chính là những người làm công việc đó, đặc biệt là người làm cha.

Từ khi lon ton chập chững bước đi đến khi trưởng thành, mỗi trẻ em đều gặp không ít khó khăn. Ngoài áp lực học tập, những vấn đề nhỏ khác cũng luôn không ngừng xoay quanh trẻ. Do có một số vấn đề thường rất khó giải đáp, trẻ thường không biết làm thế nào, thế là trẻ tự mình xem sách, hỏi bạn bè...

Con người ở mỗi thời đại đều có sự theo đuổi riêng, đồng thời cũng có những lo âu rắc rối riêng. Cùng với sự phát triển nhanh chóng của xã hội và kinh tế, môi trường trưởng thành của thế hệ 9X cũng không ngừng thay đổi, đặc biệt là giá trị quan xã hội, kết cấu và chức năng của gia đình, sự truyền bá thông tin xã hội, hình thức giao lưu giữa con người với nhau, cải cách chế độ giáo dục, sự chuyển biến trong kết cấu việc làm... đều đem đến cho sự trưởng thành của trẻ những áp lực và thách thức ở các mức độ khác nhau.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Những rắc rối trong việc học tập của trẻ

Những rắc rối trong việc học tập của trẻ có rất nhiều, ví dụ khi lên lớp trẻ không thể tập trung chú ý nghe giảng, trong lớp trẻ làm việc riêng; trẻ làm bài tập với tốc độ rất chậm; năng lực ghi

nhớ trong học tập của trẻ kém, trẻ không thể nhớ nổi những thứ đã học; khả năng tư duy độc lập khi làm bài tập của trẻ kém, trẻ thường thích hỏi người khác, thậm chí khi làm bài, thường chép bài của người khác; khả năng tiếp nhận lí giải vấn đề của trẻ kém; trẻ thiếu sự kiên trì trong học tập, một số kiến thức trẻ chỉ học một ít, có thể vẫn chưa học xong, nhưng không muốn tiếp tục học nữa; tuy trẻ nỗ lực học tập nhưng thành tích học tập cũng không tiến bộ...

Một đứa trẻ viết trong bức thư rằng: “Tôi muốn kì thi đầu tiên năm lớp 7 đạt kết quả tốt, kết quả tôi thất bại, chỉ đạt 67 điểm, đây là một cú sốc rất lớn đối với tôi, làm tôi mất đi niềm tin để chăm chỉ học tập, mất đi sức mạnh và dũng khí. Có phải tôi quá vô dụng?”.

Lại có một đứa trẻ khác nói: “Phải đối mặt với sự thất bại hết lần này đến lần khác trong thi cử tôi hoàn toàn thất vọng. Con đường trước mắt tôi dường như biến mất, thay vào đó là một bức tường, tôi cảm thấy tôi sống trong thế giới này là một tội ác”.

Nếu như người cha coi thường không để ý đến những vấn đề này, thì không chỉ ảnh hưởng đến việc học tập của trẻ mà còn ảnh hưởng đến sự phát triển tâm sinh lí và sức khỏe của trẻ. Người cha phải giải tỏa kịp thời mọi ưu phiền của trẻ.

Chúng ta phải giúp trẻ duy trì trạng thái học tập “thái độ học tập đúng đắn, thiết lập mục tiêu học tập”. Hãy nói với trẻ phương pháp học tập khoa học, giúp trẻ xây dựng hứng thú học tập, không được gây áp lực cho trẻ, không được kì vọng quá nhiều. Hãy nói với trẻ nhất định phải nỗ lực vươn lên, và cố gắng hết sức mình là được.

2. Những buồn phiền vì ngoại hình của trẻ

Trước đây, Trung tâm Nghiên cứu Khoa học xã hội trường Đại học Vũ Hán, đã tiến hành điều tra một số trường tiểu học trong thành phố Vũ Hán. Điều tra tổng số 300 học sinh, độ tuổi từ 8-15. Trong số những học sinh được điều tra, có đến hơn 160 học sinh cảm thấy vô cùng tự ti, trong số đó có 130 học sinh thẳng thắn nói, ngoại hình không đẹp chính là nguyên nhân lớn nhất khiến trẻ cảm thấy tự ti.

Những học sinh này cho biết bình thường chưa từng được bạn bè hay cha mẹ khẳng định vẻ đẹp ngoại hình của bản thân.

Theo tìm hiểu, một số phụ huynh vì lo lắng việc khen ngợi vẻ đẹp ngoại hình của trẻ sẽ khiến trẻ chỉ chăm chú ngắm vuốt, sao nhãng học hành nên rất ít khen ngợi ngoại hình của trẻ. Thậm chí, một số phụ huynh còn trực tiếp phủ định vẻ đẹp ngoại hình của trẻ, đả kích hành vi thích làm đẹp của trẻ.

Cách làm này vô hình trung đã đem đến cho trẻ những ám chỉ không tốt, đó là ngoại hình của trẻ xấu xí khiến người khác không thích. Đối với những trẻ tự ti về ngoại hình của bản thân, cha mẹ và xã hội đều có nghĩa vụ giúp đỡ trẻ thoát ra khỏi điều này.

Có một bé gái học lớp 8, thành tích học tập rất tốt, nhưng luôn cảm thấy tự ti về ngoại hình quá bình thường của mình. Cô bé bước vào thời kì thanh xuân, càng ngày càng cảm thấy ghen tị với những bạn gái xinh đẹp hơn mình, lại càng ghen tị hơn với những bạn gái vừa xinh đẹp, vừa học giỏi.

Bé gái này sống nội tâm, cũng không có bạn bè thân thiết, có nỗi buồn gì cũng không biết tâm sự với ai. Cha của cô bé thì chỉ cố gắng kiếm tiền mà không hề quan tâm đến cô bé, điều mà ông quan tâm nhất chỉ là thành tích học tập của cô bé. Cô bé luôn cảm thấy mình là người thừa, và đã từng nghĩ đến việc quyên sinh mấy lần. Cô bé oán trách cha mẹ không cho cô bé một thân hình xinh đẹp, cho rằng sống cũng không còn ý nghĩa, thà rằng nhân lúc đang có thành tích học tập tốt, để lại ấn tượng tốt đẹp cho mọi người, thì từ biệt cuộc đời, giải thoát bản thân.

Ngoại hình có khuyết điểm sẽ làm cho con người cảm thấy tự ti. Cảm giác tự ti này làm hạn chế lòng tự tôn, lòng tự tin, chí tiến thủ, thậm chí ảnh hưởng đến cả cuộc đời của con người. Có lúc, cảm giác tự ti quá mức sẽ làm hạn chế trẻ, ngăn cản sự thành công, thành tài của trẻ.

3. Những buồn phiền đến từ các mối quan hệ giao tiếp

Mối quan hệ giao tiếp của học sinh là chỉ những mối quan hệ tâm lí ổn định được hình thành trong quá trình giao tiếp trong cuộc sống học tập, cuộc sống hàng ngày, mối quan hệ bạn bè, thầy trò, giữa những người thân trong gia đình. Mối quan hệ giao tiếp tốt đẹp giúp trẻ phát triển toàn diện, giúp tâm sinh lí của trẻ phát triển lành mạnh, và đó còn là yêu cầu cần có để trẻ thích ứng với xã hội hiện tại và tương lai.

Mối quan hệ giữa người với người là cầu nối để xã hội hóa cá nhân. Đối với thanh thiếu niên, quan trọng nhất chính là quan hệ với các bạn cùng tuổi, cùng lớp, ảnh hưởng của mối quan hệ này vô cùng lớn, bởi nó là mối quan hệ bình đẳng về địa vị. Một học sinh sống trong một tập thể, cách đối nhân xử thế, hành vi, tư tưởng, lời nói của học sinh đó được phản ánh trong đầu của người khác, hình thành những cách nhìn của người khác đối với bản thân học sinh đó, dẫn đến sự bình phẩm đánh giá của người khác đối với bản thân. Điều này có tác dụng tốt đối với việc đánh giá khách quan, toàn diện về bản thân.

Một người không có mối quan hệ tốt đẹp với mọi người, thì không thể sống vui vẻ cả cuộc đời, một học sinh không có mối quan hệ tốt đẹp với bạn bè, thì không thể có một thời học sinh

đáng nhớ.

Người cha phải giúp trẻ gây dựng mối quan hệ bạn bè tốt đẹp, động viên trẻ tham gia các hoạt động tập thể với bạn bè nhiều hơn, bởi vì sự bồi dưỡng mối quan hệ bạn bè tốt đẹp yêu thương giúp đỡ lẫn nhau được hình thành trong các hoạt động. Nên động viên trẻ giao lưu với các bạn cùng lớp, trong quá trình giao lưu với bạn bè, hai bên nói ra những tâm sự của mình, từ đó tăng thêm sự giao lưu về tư tưởng và tình cảm, từ đó giữa trẻ sẽ nảy sinh tình cảm thân thiết và sự tin cậy lẫn nhau, nâng cao sự tin tưởng lẫn nhau.

Trong mối quan hệ bạn bè nhiều khi cũng phát sinh một số mâu thuẫn, xung đột, nguyên nhân là do thiếu sự giao lưu về tinh thần, thiếu sự tôn trọng và hiểu biết lẫn nhau. Trẻ thường mong muốn nhận được sự tôn trọng của người khác, nhưng không biết tôn trọng người khác như thế nào, chúng hi vọng nhận được sự đồng cảm của người khác, nhưng lại không biết thông cảm cho người khác.

Người cha nên học cách giao lưu tình cảm để điều tiết mối quan hệ không hòa hợp của trẻ và bạn bè, ví dụ như có thể thực hiện phương pháp hoán đổi vị trí vai trò, giúp trẻ hiểu được hoàn cảnh của đối phương, từ đó có thể thông cảm và tha thứ cho nhau, xây dựng mối quan hệ hòa hợp yêu thương giúp đỡ lẫn nhau.

4. Những lo lắng đến từ tuổi dậy thì

Lệ Lệ 11 tuổi dần dần phát hiện ra cơ thể mình có những đặc điểm hoàn toàn khác với cậu bé hàng ngày mình vẫn vui chơi cùng. Vì vậy, cô bé cảm thấy vô cùng hoang mang, thậm chí xấu hổ, nhưng lại không dám hỏi cha mẹ. Đặc biệt là trước mặt các bạn nam, cô bé không dám ngẩng đầu lên, không dám nhìn thẳng vào đối phương, không dám đứng thẳng lưng, ngay cả nói chuyện cũng lắp ba lắp bắp, như là vừa làm việc gì có lỗi. Cô bé vụng trộm mặc những quần áo bó ngực để che giấu sự thay đổi trên bộ ngực của mình. Có lúc, còn cố ý ăn mặc, để tóc, ăn nói, và có những cử chỉ... giống như một “cậu nhóc”.

A Kiệt bước vào lớp 7, gần đây cậu bé lại cảm thấy có chút không bình thường, tiếng nói thanh thoát vốn có của cậu bé lại biến thành giọng như vịt đực, mà buổi sáng thức dậy trên quần cậu có cái gì đó ướt ướt. “Có phải mình đã bị mắc bệnh gì? Tại sao mình như trở thành một người khác?”. Các bạn trai tụ tập nói với nhau, như vậy là A Kiệt dậy thì rồi. Nhưng dậy thì là cái gì? Sẽ có những thay đổi gì? Mỗi lần A Kiệt hỏi cha, cha cậu bé thường nói: “Đến lúc đó tự nhiên con sẽ biết”.

Giai Giai trong giờ học thể dục đột nhiên cảm thấy khó chịu, cô bé được mấy bạn nữ đưa đến

phòng y tế. Sau khi kiểm tra bác sĩ phát hiện Giai Giai đã có kinh nguyệt. Bác sĩ nói với cô bé đây là hiện tượng bình thường, và nói rõ cô bé không còn nhỏ nữa, đã đến tuổi dậy thì. Nhưng Giai Giai nhìn thấy nhiều máu như vậy cảm thấy vô cùng hoảng sợ và cáu gắt: "Ra nhiều máu như vậy không phải sẽ chết sao?".

Viết đến đây, tự nhiên làm Đông Tử nhớ đến câu chuyện của mình:

Do lúc nhỏ không hề được dạy dỗ bất cứ một điều gì về "giới tính", cho nên lần đầu tiên mộng tinh làm tôi vô cùng hoảng hốt, nghĩ mình đã mắc bệnh gì, thời gian đó ăn ngủ không yên, nhưng lại không dám hỏi người khác. Mấy năm sau tôi mới biết đó là cái gì, thế là tôi nghĩ, sau khi tôi làm cha, nhất định phải nói với trẻ những thay đổi của tuổi dậy thì, giúp trẻ trải qua tuổi dậy thì một cách hạnh phúc, vui vẻ. Khi con gái 10 tuổi, ngoài việc để ở đầu giường con những cuốn sách có liên quan đến tuổi dậy thì, tôi còn giới thiệu cho con những kiến thức liên quan, đồng thời nói với con sau khi con có kinh nguyệt, cha sẽ chúc mừng con.

Vài ngày trước, con gái 12,5 tuổi của tôi đã xuất hiện kì kinh đầu tiên, vì được giảng giải cặn kẽ từ trước nên con gái tôi không hề thấy bối rối đối với những thay đổi đột nhiên của cơ thể, mà còn đón nhận nó rất thản nhiên. Tôi và mẹ Y Y còn tổ chức một bữa tiệc nho nhỏ trong gia đình để chúc mừng con bước vào giai đoạn trưởngthành.

Giải tỏa ưu phiền cho trẻ không phải là đợi trẻ buồn bã rồi chúng ta mới làm, mà phải làm tốt công tác dự phòng, giúp trẻ ít khi cảm thấy lo lắng, ưu phiền. Đương nhiên, sự chuẩn bị có tốt thế nào cũng không thể giải quyết triệt để mọi vấn đề, nên khi nảy sinh vấn đề chúng ta nhất định phải kịp thời giải tỏa mọi ưu phiền cho trẻ, như vậy bạn mới có thể trở thành một người cha tốt.

Chia sẻ niềm vui với trẻ

Trong mắt trẻ, thế giới này đầy ắp những điều mới mẻ và huyền bí, trẻ luôn tò mò và thích thú khi được khám phá thế giới.

Chúng ta thường nói nỗi buồn của con người khi có một người chia sẻ thì sẽ giảm đi một nửa, niềm vui khi có người khác chung vui thì sẽ nhân đôi. Trẻ cũng như vậy.

Trẻ có niềm vui, hi vọng có người khác để cùng chia sẻ, đặc biệt là cha mẹ và thầy cô, bởi vì khi chia sẻ, trẻ còn mong muốn nhận được sự khẳng định và tán thưởng của mọi người. Nhưng rất nhiều phụ huynh, đặc biệt là những người cha thường lơ là điều này, đặc biệt là đối với những việc mà phụ huynh coi là quá vụn vặt.

Xã hội hiện đại là một xã hội cộng hưởng, cho nên mọi người đều phải biết chia sẻ.

Trẻ có thể kể cho bạn nghe những niềm vui, chuyện vui ở trường học, đừng vì lúc đó bạn đang bận hay tâm trạng của bạn không tốt mà từ chối chia sẻ niềm vui với trẻ, hãy chia sẻ niềm vui đó với trẻ bằng sự chân thành và hào hứng của mình.

Trong cuộc sống thực tế của chúng ta, có rất nhiều phụ huynh làm mất đi niềm vui và sự chân thành của trẻ. Chúng ta thường tỏ vẻ nghiêm nghị, nói năng nghiêm khắc với trẻ. Trẻ hát thì nói trẻ "Ầm ĩ quá!", trẻ kể chuyện thì cũng nói làm người khác đau đầu, trẻ cho chúng ta thưởng thức những tác phẩm nhỏ của trẻ thì lại nói "Chả có ý nghĩa gì"... Hết lần này đến lần khác bị giội gáo nước lạnh vào đầu như vậy, trẻ cảm thấy tại sao cha mẹ không hề hiểu trẻ, không hề hứng thú nói chuyện với trẻ? Ngày ngày tạo khoảng cách với trẻ, tự nhiên cũng mất đi rất nhiều cơ hội và điều kiện để giáo dục trẻ.

Trong mắt trẻ, thế giới này đầy ắp những điều mới mẻ và huyền bí, khiến trẻ luôn tò mò và thích thú khi được khám phá thế giới. Ở bên trẻ, chúng ta hãy nhìn trẻ bằng đôi mắt vui tươi, làm sống lại tâm hồn già nua mệt mỏi của chúng ta, chia sẻ niềm vui với trẻ, giúp trẻ trưởng thành khỏe mạnh, vui vẻ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Chia sẻ niềm vui với trẻ từ những việc nhỏ nhất

Một người cha trẻ đã nói: "Con trai của tôi vừa qua sinh nhật 7 tuổi, hàng ngày thằng bé đều rất vui vẻ, luôn luôn phát ra những tiếng cười sảng khoái. Những sự việc đối với người lớn không có gì lạ thì trong con mắt của thằng bé lại là chuyện thú vị, chuyện đáng để vui. Vì được uống những đồ uống mình thích nên thằng bé nở một nụ cười hết sức mãn nguyện, vì được chơi những đồ chơi yêu thích nên thằng bé cũng nở một nụ cười rạng rỡ, vì được xem chương trình tivi yêu thích mà thằng bé tỏ ra vui sướng lạ lùng, vì được nghe một bài hát yêu thích mà thằng bé lập tức hát theo, vì phát hiện bên đường có một cây nhỏ đang ra hoa kết quả mà cảm thấy vô cùng thú vị. Một cái nắp chai nhỏ, một chiếc lá rơi trên mặt đất, một cái đầu mẩu thuốc lá, một bông hoa chưa nở hết, một ngôi sao trên bầu trời, một chiếc xe cảnh sát rú ầm chạy qua, một chiếc biển quảng cáo nhiều màu sắc, một bài hát du dương êm ái hay một bài hát vui nhộn âm vang... đều có thể làm thằng bé rung động.

Hàng ngày, niềm vui của con đã tác động đến tôi. Khi chia sẻ niềm vui với con, tôi cũng có thể tìm lại niềm vui thời thơ ấu của mình".

“Con đắp một lâu đài thần kì”, “Con xây một chiếc cầu rất dài”, “Xe của con có thể chạy rất nhanh trên đường”, “Con phát hiện ra những cây đậu nhà trồng đã lớn hơn rồi ”... Khi trẻ nói những điều này với bạn bè, thầy cô, cha mẹ, trong mắt trẻ đều tràn ngập niềm vui. Không hề nói quá khi cho rằng trẻ rất dễ mãn nguyện với mọi thứ, một chút thay đổi hay thử nghiệm nhỏ cũng làm trẻ thấy vô cùng phấn khởi.

Nơi người ta để tâm đến là nơi có những khám phá, nơi có những khám phá thì sẽ có sự yêu thích, nơi có sự yêu thích thì sẽ có niềm vui, mà niềm vui có từ trong những điều nhỏ nhặt nhất.

2. Biết chia sẻ niềm vui

Có một giáo viên thể dục ở trường tiểu học viết như sau:

Một hôm, trong giờ thể dục của học sinh lớp 1, vừa đi đến hành lang sân vận động, tôi liền nhìn thấy một học sinh tay cầm dây nhảy chạy đến chỗ tôi, do chạy nhanh quá, bị dây quấn vào người rồi ngã ra, òa khóc. Tôi vội chạy đến giúp cậu bé gỡ dây. Cậu bé đột nhiên nhớ ra chuyện vui muốn nói với tôi, liền lau nước mắt mỉm cười: “Thầy ơi, thầy xem chiếc dây nhảy mới mà cha em mới mua cho em khác dây của các bạn”. Tôi nhìn thấy nụ cười ngây thơ của cậu bé, liền nói với cậu bé: “Rất đẹp! Chăm chỉ luyện tập, nhất định em sẽ trở thành người nhảy giỏi nhất!”. Nghe lời khen của tôi, cậu bé lập tức đứng dậy chạy về chỗ xếp hàng.

Trong lớp này có một bé gái gặp trở ngại về tâm lí, thành tích vận động của cô bé rất kém, môn nhảy xa nhảy được không đến 30cm, còn về kĩ thuật nhảy dây của cô bé, tôi cũng không dám kì vọng quá nhiều. Khi tập nhảy dây được gần một tháng, cô bé chạy đến trước mặt tôi và nói với tôi: “Thầy ơi, em biết một cách nhảy dây, thầy có biết không?”. “Ồ, vậy à? Em nhảy cho thầy xem!”. Sau đó, cô bé nhảy rất hăng hái. Chỉ nhìn thấy cô bé cố gắng nhảy (cho dù nhảy không cao đến 10cm), cố gắng dùng lực quất dây, cố gắng hết sức nhảy lên, nhưng cô bé không thể thành công trong việc luồn dây qua chân. Nhưng nhìn sự hào hứng của cô bé, tôi không thể nói “Em nhảy như vậy là không đúng”, bởi vì tôi biết, phương pháp nhảy dây đúng với cô bé là quá khó, khó đến mức có lẽ cả đời cô bé cũng không học được, cho nên tôi động viên cô bé và nói: “Em nhảy giỏi lắm, cố gắng luyện tập, nhất định sẽ trở thành một cao thủ nhảy dây”. Nghe lời khen của tôi, cô bé rất vui, chạy ra khoe với các bạn cách nhảy dây độc đáo của mình.

Đây là một thầy giáo thể dục giỏi, một thầy giáo biết chia sẻ niềm vui với học trò. Thầy chia sẻ niềm vui có dây nhảy mới với học sinh thứ nhất, lại chia sẻ niềm vui có phương pháp nhảy sáng tạo với học sinh thứ hai.

Thực ra, những câu chuyện như vậy cho dù là ở trường hay ở nhà, hàng ngày đều có thể xảy ra, bởi vì mỗi đứa trẻ đều muốn chia sẻ niềm vui của mình với thầy cô và cha mẹ, mỗi đứa trẻ đều muốn nhận được lời khen và lời động viên của thầy cô và cha mẹ. Lúc này cho dù thầy cô và cha mẹ chỉ cần cho trẻ một câu động viên hay một nụ cười rạng rỡ, trẻ sẽ cảm thấy vô cùng mãn nguyện, thậm chí mừng vui khôn xiết. Đây là một trải nghiệm tình cảm tích cực. Trải nghiệm này sẽ khiến trẻ nảy sinh nhu cầu tâm lí muốn tiếp tục có được sự hài lòng mãn nguyện đó, sẽ nảy sinh những động cơ và hứng thú mới. Lúc này, trẻ sẽ dựa vào bạn, bởi vì trong lòng trẻ, bạn là một người thầy tốt, một người cha tốt, một người mẹ tốt có thể hiểu mọi tâm tư tình cảm của trẻ.

Tóm lại, người cha tốt nhất định phải học tập người thầy giáo nói trên, biết cùng trẻ chia sẻ mọi niềm vui.

Chương III NGƯỜI CHA TỐT LÀ NGƯỜI BẠN CHƠI TỐT CỦA CON

Cùng trẻ chơi trò chơi

Đối với trẻ, vui chơi là điều vui sướng nhất; đối với cha mẹ, vui chơi cũng là một phương thức giáo dục con cái hiệu quả nhất.

Từ trước đến nay, phụ huynh chúng ta đều cho rằng “giáo dục gia đình” chính là sự “khai phá trí tuệ” và “học tập văn hóa”, hễ nhắc đến giáo dục trẻ là nói đến việc làm thế nào để có thể nâng cao thành tích học tập của trẻ, cho trẻ đi học lớp năng khiếu gì... “Chơi” và “giáo dục” là hai việc không liên quan đến nhau. Trong mắt nhiều người, học tập phải tranh thủ từng phút từng giây, còn chơi là lãng phí thời gian, ảnh hưởng đến học tập.

Xuất phát từ ý thức tư tưởng như vậy, các bậc phụ huynh, đặc biệt là những phụ huynh coi trọng việc giáo dục gia đình, coi trọng sự trưởng thành của trẻ, sẽ không liệt kê việc “vui chơi” vào thời gian biểu của trẻ.

Phụ huynh có cách nghĩ như vậy cũng dễ hiểu, truyền thống văn hóa của chúng ta xưa nay coi trọng hình thức học tập chăm chỉ, những tấm gương không ngại khó ngại khổ, miệt mài học tập luôn được chúng ta ca ngợi và noi gương, còn vui chơi là biểu hiện của việc lười học, của thái độ học tập không đúng đắn. Việc học tập có nhiều áp lực như vậy, làm sao có thể có thời gian cho trẻ chơi?

Một trong những câu mà các bậc phụ huynh thường mắng mỏ con trẻ nhất là: “Cả ngày chỉ biết chơi! Đi làm bài tập ngay!”.

Liệu vui chơi và học tập có phải là hai việc làm đối lập nhau hay không? Thực ra vui chơi và học tập là hai việc làm thống nhất, những trò chơi hữu ích chính là học tập, mà việc học tập một cách khoa học cũng chính là vui chơi; vui chơi có thể thúc đẩy việc học tập, còn biến học tập thành trò chơi có thể khiến việc học tập trở nên thoải mái hơn rất nhiều.

Chơi là chơi, tại sao có thể nói chơi cũng là học? Rất nhiều phụ huynh sẽ nghĩ như vậy. Trong mắt phụ huynh, chơi chỉ có thể là một cách giải trí ngoài lúc học, chỉ làm mất thời gian mà thôi.

Nghĩ như vậy là một sự hiểu lầm lớn về việc vui chơi.

Vui chơi là một hoạt động mang tính chất giải trí, nhưng lại hàm chứa chức năng giáo dục to lớn.

Đầu tiên, nó dạy trẻ biết nhận thức. Từ ngày trẻ chào đời, trẻ đã bắt đầu cảm nhận, nhận thức thế giới thông qua việc vui chơi, đồng thời học cách nói chuyện, giao tiếp với mọi người thông qua việc vui chơi. Có thể nói vui chơi là nguồn gốc giúp trẻ hiểu được cuộc sống.

Tiếp đó, vui chơi còn giúp trẻ làm việc. Ví dụ có rất nhiều trò chơi cần phải có sự phối hợp với người khác mới giành được thắng lợi. Trong quá trình chơi các trò chơi, trẻ hiểu được tầm quan trọng của sự phối hợp, học được cách phối hợp với người khác như thế nào. Hầu hết các trò chơi đều có quy tắc, nếu không tuân thủ những quy tắc đó thì khó có thể chơi một cách thuận lợi, trong quá trình chơi trẻ sẽ hình thành thói quen tuân thủ nguyên tắc kỉ luật, sau này trong cuộc sống trẻ sẽ có ý thức tuân thủ quy tắc kỉ luật của xã hội...

Hơn nữa, trò chơi có thể giúp trẻ nâng cao năng lực thực tiễn, khả năng giải quyết vấn đề, khả năng mô phỏng, khả năng sáng tạo, năng lực tư duy, thậm chí còn có thể giúp khai phá trí tuệ, thúc đẩy sự phát triển của bán cầu não, nâng cao khả năng tập trung, khả năng quan sát, khả năng tưởng tượng, khả năng điều chỉnh... của trẻ.

Cho nên đối với trẻ, vui chơi là điều vui sướng nhất, còn đối với cha mẹ, chơi là phương thức giáo dục trẻ đạt hiệu quả cao nhất. Trẻ có thể học được rất nhiều tri thức, tăng thêm rất nhiều khả năng thông qua các trò chơi, điều này không thể cân đo đong đếm được.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Chơi để nâng cao khả năng tự lập

Mỗi đứa trẻ sau khi trưởng thành đều phải tự mình đối diện với xã hội. Vì vậy, việc trẻ có thể hình thành phẩm chất tính cách độc lập hay không là vấn đề quan trọng giúp trẻ có thể tồn tại và phát triển trong xã hội mang tính cạnh tranh quyết liệt ở tương lai. Chúng ta nên bồi dưỡng khả năng tự lập của trẻ ngay từ nhỏ, giúp trẻ hình thành thói quen việc của mình thì mình tự làm, hình thành phẩm chất cá tính dám độc lập giải quyết các vấn đề.

Từ khi con gái Y Y của tôi bắt đầu học nói, tôi đã chú ý bồi dưỡng cho con ý thức tự lập. Khi con có thể tự mình làm một số việc, tôi để con tự làm để bồi dưỡng năng lực tự giải quyết vấn đề của con. Đương nhiên làm những việc này đều tiến hành thông qua hình thức vui chơi. Ví dụ, khi thả diều, tôi để cho con tự thả; khi chúng tôi cùng nhau đi chèo thuyền, tôi động viên con tự chèo, dùng sức mạnh của mình để thuyền đi về phía trước.

Trẻ sẽ cảm thấy vui vẻ khi mang lại niềm vui cho mọi người thông qua lao động của bản thân mình, từ đó càng tích cực yêu cầu bản thân kiên trì làm mọi việc cho đến cùng; đồ chơi hỏng, cố gắng để trẻ tự mình sửa, gặp vấn đề khó khăn gì trong khi chơi, cũng động viên trẻ tự mình giải quyết... Đồng thời với việc cảm nhận được niềm vui, điều diệu kì trong các trò chơi, thì khả năng tự giải quyết và ý thức tự lập của trẻ cũng dần được nâng cao. Trẻ tự hào, cha mẹ không phải lo lắng, có thể nói là một mũi tên trúng hai đích.

2. Chơi có thể giúp trẻ có tâm lí khỏe mạnh

Tâm lí khỏe mạnh quan trọng như thế nào đối với sự phát triển và trưởng thành của một con người, chúng ta không cần bàn nữa. Chỉ có điều rất nhiều người cha cảm thấy mơ hồ, làm thế nào để giúp trẻ có được tâm lí khỏe mạnh? Làm thế nào để giúp trẻ trưởng thành khỏe mạnh vui vẻ? Phương thức đơn giản nhất chính là đưa trẻ đến với các trò chơi.

Tôi thường xuyên cùng Y Y chơi các trò chơi đọ sức về khả năng phản ứng và tốc độ, ví dụ chất một đống các miếng gỗ với các hình dạng khác nhau, thi xem ai trong thời gian ngắn nhất có thể tìm ra miếng gỗ theo hình dạng như yêu cầu, như vậy có thể bồi dưỡng cho trẻ khả năng tự khống chế tâm lí khi đối mặt với những tình huống cấp bách.

Còn các trò chơi mang tính cạnh tranh đều có sự phân chia thắng bại, kết quả thất bại có thể giúp trẻ nâng cao khả năng đối mặt với thất bại. Tôi và Y Y thường xuyên chơi cờ, từ khi con có hứng thú với trò chơi này, tôi rất ít nhường con, Y Y thua nhiều hơn thắng, rất nhiều khi Y Y thua liền mấy ván, mắt rơm rớm, nhưng tôi quyết không nhẹ tay.

Lúc đầu con bé bực bội đẩy bàn cờ ra hoặc ném bài đi, không vui nói: “Không chơi nữa, sau này không bao giờ chơi nữa”. Tôi liền nói với con: “Phải có tinh thần đối mặt với thất bại, mới có dũng khí đối mặt với những thử thách. Chỉ thua như vậy đã trốn tránh, sau này gặp những thất bại lớn hơn, sẽ bị gục ngã”. Dưới sự động viên của tôi, dần dần Y Y có thể thản nhiên đối mặt với thất bại, dù thua cũng ít khi tức giận hay bỏ cuộc, luôn miệng đòi: “Chơi lại”.

Có rất nhiều trò chơi tập thể, giúp trẻ biết hợp tác và khoan dung, hiểu được cạnh tranh rất quan trọng, hợp tác là đảm bảo cho việc giành được thắng lợi; niềm vui trong các trò chơi giúp trẻ hình thành tính cách lạc quan, yêu đời và tràn đầy hi vọng...

Các trò chơi đọ sức bằng kĩ năng, giúp trẻ hình thành khả năng tự khống chế, không mất bình tĩnh khi đối mặt với nguy hiểm.

Tâm lí cảm xúc trong thời thơ ấu là sắc màu tình cảm nền tảng trong cuộc đời mỗi con người,

nếu có được những năm tháng tuổi thơ vui vẻ, đồng nghĩa với việc mua được bảo hiểm tinh thần suốt đời.

3. Các trò chơi có thể giúp trẻ rèn luyện ý chí kiên cường

Cuộc tranh đua trong xã hội tương lai là vô cùng quyết liệt và tàn khốc, nếu như trẻ không có ý chí kiên cường, không có năng lực sống tốt, thì trẻ rất khó theo đuổi công việc mang tính cạnh tranh cao, cũng rất khó kiên cường đối mặt với mọi khó khăn trong cuộc sống. Cho nên chúng ta cần chú ý huấn luyện trẻ một số phẩm chất ý chí ngay từ nhỏ, làm cho trẻ hình thành phẩm chất ý chí dám đấu tranh với khó khăn, dũng cảm khắc phục khó khăn. Tôi thường xuyên đưa Y Y đi leo núi, đi bộ xa hoặc chơi một số trò chơi đọ sức về ý chí. Dần dần con có đầy đủ phẩm chất bền bỉ, không chịu thua, và chịu đựng được gian khổ...

Ngày sinh nhật Y Y vừa tròn 8 tuổi, tôi đưa con đi vườn thú chơi. Sau khi ngắm nhìn tất cả các loài động vật, khi đi ra cửa chính, chúng tôi phát hiện đằng trước có một dãy núi. Đối diện với con đường chính của vườn thú, người ta cải tạo lại một con đường sát vách núi, có thể trèo bậc thang lên đến đỉnh núi. Tôi hỏi Y Y có muốn leo lên không, Y Y ngẩng đầu lên nhìn đỉnh núi, kiên định nói: “Lên thôi cha!”.

Tôi hưởng ứng quyết định của Y Y, đi về phía con đường lên núi. Đột nhiên, Y Y gọi tôi: “Cha ơi, con có thể đi đường khác được không ạ?”. “Đường khác nào? Làm gì có con đường nào khác?”. “Ở đằng kia!”. Tôi nhìn theo con đường Y Y chỉ, cách đường lên núi không xa, có một con đường nhỏ quanh co có thể lên núi. Nói là đường nhưng thực ra hầu như không có mặt đường rõ ràng, chỉ là được một số ít người đi qua, cỏ dại không mọc lên nữa, đất vàng lộ ra tạo thành một con đường nhỏ, cách đỉnh núi khoảng 100m. Nhìn từ dưới lên, con đường ngoằn ngoèo, uốn khúc, mà rất nhiều bùn đất, trên đường lại còn có nhiều sỏi đá, hai bên đường là cỏ dại và bụi gai khô héo.

Tôi hơi lo lắng, con đường như vậy thì đi thế nào? Y Y có thể đi nổi không? Hay là đi theo đường kia? Đường này không dễ đi. Tôi khuyên Y Y từ bỏ ý định mạo hiểm. “Đi đường sát vách núi thì có gì hay đâu? Đi theo con đường người khác cũng đi thì không có gì thú vị, không dễ đi mới hay cha à!”, Y Y nói ra lí do của mình, những câu nói mang tính triết lí, không hề giống lời nói của một đứa trẻ 8 tuổi. Thế là tôi hoàn toàn đồng ý với đề nghị của Y Y.

Y Y leo ở phía trước, tôi luôn cố gắng theo sát con, chú ý quan sát bảo vệ Y Y. Con đường này quả thực quá khó đi, Y Y phải dùng cả chân cả tay để leo lên, tôi cũng phải dùng tay đỡ mới có thể đứng vững được. Khó khăn lắm mới leo lên được độ cao nhất định, không ngờ lại bị trượt

dài một cái, làm cho tôi lại quay trở lại vị trí xuất phát. Đôi giày đi dưới chân toàn bùn đất. Ngẩng đầu lên nhìn Y Y, bóng hình nhỏ bé của con vẫn đang nỗ lực leo lên phía trước. Thế là tôi lại xuất phát lại, kết quả là sau khi leo được một đoạn, lại bị trượt về vị trí ban đầu. Như vậy bắt đầu lại ba lần, cuối cùng tôi không bị trượt xuống nữa, đi sát sau lưng Y Y.

Quan sát kĩ Y Y mới phát hiện để không bị trượt xuống, hai tay Y Y bám chặt những cây cỏ bên đường, chân nhẹ nhàng cẩn thận bước lên, đợi khi đứng vững, mới từng bước từng bước một leo lên đỉnh núi.

Sau hơn nửa tiếng leo trèo, khi chúng tôi leo lên được đỉnh núi cùng với những khách du lịch khác, mặt tôi và Y Y đều đầy bùn đất, hai tay của Y Y bị sứt sát, nhưng con không hề tỏ ra một chút đau đớn nào. Đứng ở chỗ cao nhất, mặt Y Y nở nụ cười chiến thắng.

Câu chuyện này thể hiện đầy đủ ý chí không ngại khó khăn gian khổ của Y Y. Sau này trong cuộc sống, con không lúc nào là không thể hiện nghị lực "đi một con đường khác" này.

4. Vui chơi có thể giúp trẻ phát huy khả năng sángtạo

Có rất nhiều trò chơi cần một số kĩ năng kĩ xảo và trí tưởng tượng nhất định. Cho nên, khi chơi, kĩ năng vận dụng tri thức và khả năng giải quyết vấn đề linh hoạt của trẻ được rèn luyện, hơn nữa còn có thể kích thích khả năng sáng tạo vô biên của trẻ. Ví dụ như những trò chơi làm thủ công mà Y Y yêu thích, không chỉ rèn luyện khả năng cắt dán của con, mà trong quá trình cắt dán ấy, Y Y luôn có những ý nghĩ và sáng kiến mới mẻ, làm cho những đồ vật con tự tay làm ra vô cùng hấp dẫn. Rất nhiều đồ thủ công con làm được bạn bè yêu thích, bọn trẻ con vô cùng thích thú, nhưng lại không làm được, đành đòi Y Y cho.

Trong các tác phẩm thủ công của Y Y, tác phẩm để lại trong tôi ấn tượng sâu sắc nhất là chiếc máy bay giấy: Hai cánh dang rộng, đầu máy bay rất cao, trông rất hoành tráng. Điều chủ yếu là chiếc máy bay đeo một chiếc dù. Y Y tung chiếc máy bay lên không trung, bay được một đường chiếc dù mở ra, máy bay từ từ hạ cánh xuống mặt đất.

Tôi ngạc nhiên hỏi con, tại sao lại nghĩ đến việc thêm chiếc dù trên máy bay, con nói đây là thành quả mà con phải suy nghĩ cả một ngày. Lúc đầu con chỉ gấp chiếc máy bay bình thường, chơi một lúc, con liền nghĩ làm thế nào để chiếc máy bay vừa có thể bay vững lại vừa có thể bay lâu hơn. Đương nhiên là phải kéo dài thời gian máy bay hạ cánh, nhưng làm thế nào có thể giải quyết được vấn đề này? Thế là con đã nghĩ ra rất nhiều phương án.

Khi con nhìn thấy chiếc túi nilon ở trên bàn, mắt con sáng lên. Nếu như đính vào máy bay một

chiếc dù thì sẽ như thế nào? Thế là con cầm kéo, cắt từ túi nilon một miếng nhỏ hình vuông, sau đó mỗi góc đính một sợi dây nhỏ, tiếp theo kết bốn sợi dây này lại, nối vào thân chiếc máy bay. Chiếc máy bay bay lên điểm cao nhất rồi rơi xuống, do lực cản của chiếc dù làm cho máy bay có thể từ từ hạ cánh. Cảnh tượng đó làm Y Y vô cùng phấn khởi, reo hò ầm ĩ.

Dùng giấy bình thường để làm máy bay là một sáng tạo; nhưng trên máy bay gắn thêm một chiếc dù, kéo dài thời gian máy bay hạ cánh thì là một sáng tạo trí tuệ hơn nhiều. Việc vui chơi như vậy còn có ý nghĩa hơn rất nhiều so với việc ngồi học thuộc mấy công thức định lí cứng nhắc trên lớp.

Cho trẻ vui chơi giống như một miếng bọt biển được thả vào biển, có vô vàn những điều thú vị để trẻ học tập. Tất cả mọi sự dạy dỗ được bao hàm trong những trò chơi đơn giản, cho nên hãy để trẻ chơi, hãy dạy trẻ chơi tốt hơn. Cha mẹ phải biết cách động viên trẻ chơi một cách thông minh, linh hoạt và vui vẻ.

Cho nên, người cha tốt nhất định phải chơi trò chơi cùng trẻ. Cùng trẻ

rèn luyện thân thể

Giai đoạn nhi đồng là thời kì quan trọng phát triển thể chất con người. Thời kì này cơ thể trẻ phát triển như thế nào có ảnh hưởng lớn đến thể chất và thể hình cả một đời của trẻ.

Nói đến việc rèn luyện thân thể, điều đầu tiên não chúng ta nghĩ đến là tham gia các cuộc thi đấu, các hội thao, các phòng tập thể hình… hoặc bên đường vào sáng sớm mùa hè, tại các quảng trường, những điệu nhảy thể dục của các ông các bà, hay là những người tập thể dục trong công viên giá lạnh… Còn các hoạt động như các phụ huynh cùng con chạy nhảy trong sân, chơi cầu trượt, ngày nghỉ đưa con đi công viên, đi bộ đường xa, trong mắt mọi người không phải là rèn luyện thân thể.

Điều tôi muốn nói ở đây là việc tập thể dục luôn tồn tại trong cuộc sống của chúng ta. Ví dụ như việc chơi chuyền bóng, leo cầu thang, đá cầu, nhảy dây, chạy bộ, bơi lội, vặn mình tập thể dục… cũng là những hình thức rèn luyện thân thể. Những hình thức rèn luyện này người cha có thể làm cùng trẻ.

Làm cha mẹ chúng ta đều hi vọng con cái có một tương lai tốt đẹp, có một thân thể khỏe mạnh, và cũng hiểu rõ chỉ khi có một thân thể khỏe mạnh, trẻ mới có thể có một tương lai tốt đẹp.
Nhưng người làm cha làm mẹ như chúng ta lại chỉ chú trọng đến việc cung cấp đầy đủ chất dinh dưỡng cho trẻ, chỉ chú trọng đến việc phát triển trí tuệ cho trẻ, mà coi thường việc rèn

luyện thân thể, coi thường việc tăng cường thể chất cho trẻ. Vì vậy, trong trường mầm non và trường tiểu học mới xuất hiện bé béo phì, bé hạt tiêu, bé cận thị... những bé thường xuyên bị ốm, thể chất yếu kém cũng rất nhiều.

Điều này phụ huynh chúng ta cần tự phản tỉnh. Từ khi trẻ còn nhỏ, chúng ta thấy cái gì có chất dinh dưỡng liền cho trẻ ăn, chất dinh dưỡng tuy đầy đủ, nhưng tại sao trẻ vẫn thường xuyên bị ốm? Nguyên nhân chính là thiếu sự rèn luyện.

Giai đoạn nhi đồng chính là cơ hội tốt để trẻ hình thành thói quen rèn luyện thân thể. Nếu như bỏ qua cơ hội này, khi trẻ lớn lên, do bị ảnh hưởng bởi thói quen cũ, thói quen mới rất khó được hình thành. Giai đoạn nhi đồng là thời kì quan trọng phát triển thể chất con người. Thời kì này cơ thể trẻ phát triển như thế nào, có ảnh hưởng lớn đến thể chất và thể hình cả một đời của trẻ. Vì thế, người cha cho trẻ tập thể dục một cách hợp lí và điều độ sẽ có ý nghĩa to lớn đối với trẻ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Phải nâng cao nhận thức của trẻ đối với việc rèn luyện thân thể

Hầu hết các gia đình hiện nay chỉ có một con, vì vậy khá nuông chiều. Chưa nói gì đến việc tập thể dục, ở nhiều gia đình đến việc tự mình đi bộ cũng không muốn cho trẻ đi, sợ trẻ mệt. Nếu như chơi ngoài trời trẻ bị ngã, cha mẹ cũng xuýt xoa mãi. Một số phụ huynh cho rằng con mình thể chất yếu ớt, nếu mệt quá sẽ bị ốm. Thậm chí có một số phụ huynh cho rằng những hành động như trèo, lăn, lật là những động tác nguy hiểm, lại còn làm bẩn quần áo. Còn có phụ huynh quan niệm hoạt động thể dục ngoài trời cũng chỉ là vui chơi, không có tác dụng bằng việc viết chữ, xem sách. Nhận thức sai lầm của các bậc phụ huynh về các hoạt động thể dục, đã làm cho trẻ em hiện nay thiếu đi cơ hội rèn luyện thân thể.

Mùa xuân ấm áp trăm hoa đua nở, cha mẹ nên đưa trẻ đi chơi ở ngoài trời, trẻ khoảng 4, 5 tuổi có thể ra ngoại ô đi bộ xa, có thể tiến hành đồng thời đi nhanh và đi chậm, chạy nhanh và chạy chậm và nhảy lên nhảy xuống, vừa rèn luyện cho trẻ những động tác cơ bản, lại vừa rèn luyện một số tố chất cơ bản của cơ thể như tốc độ, sức bền, còn có thể bồi dưỡng cho trẻ tinh thần chịu đựng gian khổ, rèn luyện nghị lực vững chắc dẻo dai, làm trẻ càng hào hứng thưởng thức cảnh vật thế giới tự nhiên, tăng thêm hiểu biết, từ đó kích thích tính tích cực tham gia rèn luyện thân thể của trẻ.

Việc rèn luyện thân thể chính là phương tiện để các phụ huynh tiến hành giáo dục tố chất cho trẻ. Trên thực tế, trẻ rất hiếu động, có rất ít trẻ thực sự không thích vận động. Rèn luyện thân

thể chính là hoạt động cha mẹ và con cái có thể cùng nhau tham gia, quá trình rèn luyện thân thể vừa là quá trình bồi dưỡng tinh thần chịu đựng gian khổ, rèn luyện phẩm chất ý chí cho trẻ, cũng là quá trình trẻ nhận thức được sự cạnh tranh công bằng, tinh thần đồng đội, quan hệ giao tiếp giữa mọi người; là quá trình trẻ giải tỏa mọi cảm xúc tiêu cực, tận hưởng niềm vui mà việc tập luyện đem lại; còn là quá trình cha mẹ và trẻ giao lưu tình cảm, tăng cường hiểu biết lẫn nhau.

2. Coi trọng tầm quan trọng của trò chơi đối với việc rèn luyện thân thể trẻ

Các trò chơi là bài học thể dục đầu tiên của trẻ, trò chơi có thể giúp trẻ thông minh lanh lợi, thân thể khỏe mạnh. Mục đích của các trò chơi không chỉ ở việc tăng cường thể lực, mà còn làm cho trẻ sử dụng đồng đều cả chân và tay, từ đó giúp kích thích não bộ một cách đồng đều, thúc đẩy não bộ phát triển. Đặc biệt là có tác dụng lớn trong giai đoạn sơ sinh và mầm non, khi cơ thể trẻ đang phát triển mạnh mẽ.

Từ 1-5 tuổi là thời gian hợp lí nhất giúp trẻ phát triển vận động cảm giác, thời điểm này phát triển cảm giác và vận động của trẻ một cách có kế hoạch và mục đích, không chỉ là sự kích thích tốt với não bộ, mà còn có thể nâng cao khả năng chỉ huy của não bộ với các cơ quan trong cơ thể, thúc đẩy sự phát triển của thần kinh vận động.

Những trò chơi có thể lựa chọn cho trẻ từ 1-3 tuổi là: thể dục ngón tay, nặn đất, đá bóng đặt ở điểm cố định, đá bóng đang di chuyển, lăn, đập bóng, hai chân kẹp đồ để đi… Những trò chơi có thể lựa chọn cho trẻ từ 3-5 tuổi là: chạy theo các loại đường cong, các loại trò chơi trốn tìm, nhảy dây, các trò chơi kéo giãn cơ thể, đứng một chân, tập đi xe đạp… Các trò chơi lồng ghép, xếp hình, xâu chuỗi… có tác dụng rèn luyện tính linh hoạt của các ngón tay và cơ bắp của trẻ.

Những trò chơi về bóng là những trò chơi thiếu nhi lâu đời, các trò chơi này không chỉ giúp rèn luyện sức mạnh cổ tay của trẻ, mà còn có thể giúp trẻ rèn luyện khả năng khống chế hoạt động của tay, nâng cao khả năng kết hợp giữa tay và mắt, tăng cường khả năng phản ứng với tốc độ nhanh của trẻ. Đặc tính đàn hồi của bóng làm trẻ phải suy đoán sự thay đổi phương hướng chuyển động của sự vật, nâng cao khả năng dự đoán phương hướng của trẻ.

Sau khi biết đi, trẻ sẽ hình thành và phát triển các kĩ năng vận động cao cấp như nhảy nhót, mô phỏng các động tác thân thể, nhận bóng, nhảy dây… Muốn nâng cao và bồi dưỡng khả năng vận động của trẻ, có thể thông qua các trò chơi. Điều này cần phụ huynh chúng ta phải kết hợp các đặc trưng sinh lí của trẻ để đề ra kế hoạch chơi khoa học, phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ.

3. Phải căn cứ vào đặc điểm lứa tuổi để sắp xếp hợp lí lượng vận động cho trẻ

Trẻ đang trong giai đoạn phát triển, không thể chỉ quan tâm đến cường độ luyện tập, mà phải căn cứ vào đặc điểm lứa tuổi, hứng thú và nhu cầu của trẻ, giúp trẻ lựa chọn những trò chơi hoặc những môn thể thao trẻ thích, trẻ có khả năng và trẻ có thể kiên trì thực hiện. Vấn đề mấu chốt là phải kiên trì rèn luyện, khắc phục mọi điều kiện khó khăn. Nếu như 3 ngày đánh cá, 2 ngày phơi lưới sẽ không có hiệu quả. Khi cha mẹ cùng trẻ tập luyện thể dục, hướng dẫn, khẳng định, động viên trẻ nhiều hơn sẽ tạo nên không khí luyện tập thoải mái.

Trẻ muốn rèn luyện tốt thân thể, nhất định phải nắm vững phương pháp khoa học và nguyên tắc chuẩn xác. Căn cứ vào quy luật cơ bản về sinh lí và tình hình cụ thể như lứa tuổi, giới tính, tình trạng thể chất của trẻ và điều kiện khách quan, lựa chọn những trò chơi và môn vận động hợp lí, đồng thời dưới sự hướng dẫn nhất định, sắp xếp hợp lí lượng vận động, tiến hành luyện tập một cách có kế hoạch. Giai đoạn mầm non trẻ còn nhỏ, tính tự giác kém, các phụ huynh nhất định phải có những hướng dẫn chính xác. Thông thường, cha mẹ mỗi ngày nên cùng trẻ rèn luyện thân thể hoặc chơi các trò chơi ngoài trời ít nhất 1 giờ đồng hồ, đồng thời kiên trì duy trì trong thời gian dài.

4. Luyện tập thể dục thể thao là điều cần thiết để trẻ lớn lên khỏe mạnh

Tập luyện thể dục thể thao cũng là một trong những nhân tố quan trọng giúp trẻ cao lớn. Thường xuyên tập luyện dưới ánh nắng mặt trời, không chỉ có thể hưởng đầy đủ ánh nắng mặt trời, mà còn có thể kích thích các cơ bắp, xương phát triển, giúp trẻ nhanh chóng cao lớn, nhưng phải chú ý không được tập luyện quá sức.

Theo như tài liệu thống kê của tổ chức Y tế thế giới về sự phát triển của trẻ thì mùa xuân là mùa trẻ lớn nhanh nhất. Bởi vì mùa xuân vạn vật như bừng tỉnh, trăm hoa đua nở, mọi vật đều bước vào thời kì tăng trưởng nhanh nhất. Con người, đặc biệt là nhi đồng cũng như vậy, bởi sự phát triển của cơ thể có quan hệ chặt chẽ với thời gian sưởi nắng.

Chúng ta đều biết, mặt trời cho trái đất của chúng ta ánh sáng và nhiệt độ, không có ánh sáng mặt trời chúng ta không thể tồn tại. Tia hồng ngoại của ánh sáng mặt trời có tác dụng thẩm thấu vạn vật và cung cấp nhiệt độ, sự ấm áp có thể thẩm thấu vào các cơ quan trong cơ thể, làm lưu thông các huyết mạch, các tế bào xương cũng được cung cấp nhiều chất dinh dưỡng, sự phát triển của bộ xương cũng nhanh hơn và tốt hơn. Tia tử ngoại của ánh nắng mặt trời có thể kích thích chức năng tạo máu của cơ thể, làm tăng hồng cầu trong máu. Điều quan trọng hơn là nó có thể thúc đẩy sự tổng hợp vitamin D dưới da, hỗ trợ bộ xương phát triển.

Người cha nên thường xuyên đưa trẻ ra ngoài trời hoạt động hoặc rèn luyện sức khỏe, tận hưởng ánh sáng mặt trời, cho trẻ chạy nhảy, như vậy có lợi cho sự phát triển bộ xương của trẻ. Thường xuyên cùng trẻ rèn luyện thân thể, sẽ làm trẻ lớn nhanh hơn, khỏe mạnh hơn, cường tráng hơn.

Cùng trẻ ra ngoài trời

Có người gọi trẻ em hiện đại là "thiếu niên trong nhà kính", hiện nay càng ngày càng nhiều trẻ bị phát hiện mắc bệnh tự kỉ, ngày càng nhiều trẻ vốn nên ở độ tuổi trong sáng vui tươi không ngớt kêu ca: "Cuộc sống này thật vô vị!".

Trong thành phố toàn những tòa nhà bê tông cốt thép, sống trong những căn hộ như chiếc lồng chim, con người ngày càng không có hứng thú với các hoạt động ngoài trời, hoạt động ngoài trời của trẻ cũng dần bị coi thường và hạn chế. Trước đây tầm chiều tối, thường nhìn thấy một lũ trẻ nhảy dây, nhảy bao bố, chơi trò bịt mắt bắt dê, đến nay những cảnh tượng như vậy ngày càng khó gặp.

Ngoài nguyên nhân kiến trúc đô thị ngày nay ngày càng chi chít chằng chịt, không gian vui chơi của trẻ ngày càng bị thu hẹp, nguyên nhân chủ yếu khiến trẻ bị cướp đi quyền lợi được vui chơi hoạt động ngoài trời chính là tư tưởng của cha mẹ.

Đầu tiên, hiện nay mỗi gia đình chỉ có một đứa con, cha mẹ luôn cố gắng bảo vệ trẻ 24 tiếng một ngày. Muốn trẻ đi ra ngoài vui chơi, nhưng nhỡ bị ngã hoặc gặp tai nạn nguy hiểm hơn thì phải làm thế nào? Không chỉ vậy, đi ra ngoài chơi rất mệt, bên ngoài vừa có gió bụi lại không sạch sẽ... Tóm lại là để trẻ ở trong nhà là an toàn nhất, cha mẹ sẽ an tâm nhất. Thứ hai, trẻ em hiện nay chịu rất nhiều áp lực học tập, tan học về nhà thời gian làm bài tập còn không đủ, lấy đây ra thời gian để ra ngoài chơi? Điều thứ ba, ra ngoài chơi với ai? Trẻ em ở các gia đình khác cũng bị nhốt trong nhà, con mình một mình ở bên ngoài cũng chẳng có gì hay, tốt nhất là không ra khỏi cửa.

Có một người bạn từng than phiền với tôi, con của cô ấy muốn xuống dưới sân chung cư chơi, khổ nỗi không có bạn chơi cùng. Cô ấy liền gợi ý con gọi điện thoại cho bạn bè, rủ bạn bè cùng ra ngoài chơi. Kết quả là đứa trẻ gọi hơn 10 cuộc điện thoại, nhưng không thể rủ được một người bạn nào. Nếu không phải là vì cha mẹ không đồng ý thì là vì bài tập quá nhiều, kết quả là con cô ấy thất vọng hủy bỏ kế hoạch ra ngoài chơi, và không ngớt kêu ca: "Thật là chán!".

Vì những nguyên nhân trên, cho dù trẻ có một chút thời gian để nghỉ ngơi thư giãn, cũng chỉ ở trong nhà chơi đồ chơi, xem tivi, chơi điện tử...

Trong nhà đã vậy, ở trường trẻ càng không có tự do ra ngoài hoạt động. Trước đây các trường học thường xuyên tổ chức hoạt động du xuân cho trẻ, hiện nay hầu như các trường đều không tổ chức hoạt động này nữa. Tại sao? Nguyên nhân rất đơn giản, một là tổ chức một lần hoạt động như vậy phải tốn rất nhiều thời gian, các trường lại không nỡ bỏ ra nhiều thời gian như vậy; hai là xét đến vấn đề an toàn của trẻ, tốt nhất nên để trẻ ở trong lớp học.

Kết quả là cả ngày trẻ từ nhà đến trường, sống một cuộc sống như trong lồng. Có người gọi trẻ em hiện đại là "thiếu niên trong nhà kính", hiện nay càng ngày càng nhiều trẻ bị phát hiện mắc bệnh tự kỉ, ngày càng nhiều trẻ vốn nên ở độ tuổi trong sáng vui tươi không ngớt kêu ca: "Cuộc sống này thật vô vị!".

Trong giai đoạn mầm non, nên dành nhiều thời gian đưa trẻ ra ngoài trời hoạt động, như cho trẻ ra ngoài phơi nắng, chơi cầu trượt, cùng bạn bè đi dạo chơi ở những khu vui chơi, như vậy cơ thể trẻ sẽ được rèn luyện tốt; cũng có thể tận dụng kì nghỉ đưa trẻ ra ngoại ô chơi, leo núi, đi chơi công viên, như vậy có thể giúp trẻ trải nghiệm sự mệt mỏi, sự gian khổ, cảm nhận cuộc sống ngoài vị ngọt còn có vị đắng và vị cay, giúp trẻ tôi luyện trong mọi môi trường.

Đông Tử luôn luôn kiên trì một quan điểm: Trong quá trình trưởng thành của trẻ, không thể thiếu được hoạt động ngoài trời. Cho nên không chỉ để trẻ chơi vui vẻ, mà còn để trẻ ra ngoài chơi ở một thế giới rộng lớn hơn.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Hoạt động ngoài trời mỗi ngày là không thể thiếu

Đầu tiên là bởi hoạt động ngoài trời có thể tăng thời gian trẻ tắm nắng, hít thở không khí trong lành, giúp ích cho việc tăng cường thể chất của trẻ. Những đứa trẻ thường xuyên tham gia hoạt động ngoài trời thường có một thân thể rắn chắc, sức đề kháng cao, không dễ bị cảm cúm, cũng rất ít khi mắc các chứng bệnh khác. Còn những đứa trẻ cả ngày bị nhốt trong nhà, mùa hè sợ nóng, mùa đông sợ lạnh, càng được chăm sóc quá kĩ lưỡng, cơ thể càng yếu ớt, giống như bông hoa trong nhà kính, không thể chịu được chút gió mưa.

Thứ hai, đi ra ngoài, trẻ có không gian rộng lớn để tâm hồn được thoải mái tung bay, có được niềm vui, tâm lí và cơ thể đều được thư giãn, có ích cho việc thể hiện cá tính của trẻ, thỏa mãn được bản tính thích tự do, ham hiếu động, thích tìm tòi của trẻ, bồi dưỡng cho trẻ tính cách lạc quan yêu đời.

Thứ ba, vui chơi ở thế giới bên ngoài, có thể giúp trẻ có nhiều cơ hội tìm hiểu tự nhiên, tìm

hiểu xã hội, giúp trẻ tăng cường hiểu biết, mở rộng tầm nhìn.

Thứ tư, hoạt động ngoài trời có thể giúp trẻ quen biết được nhiều bạn bè, trong quá trình trẻ chơi trò chơi với các bạn, trẻ sẽ học được cách sống với người khác, cách nhường nhịn, cách tuân thủ một số quy tắc khi giao tiếpvới người khác...

Thứ năm, ra thế giới bên ngoài vui chơi có thể nâng cao khả năng độc lập giải quyết vấn đề của trẻ, rèn luyện nghị lực khi rơi vào hoàn cảnh khó khăn, và tăng thêm khát vọng học tập khám phá những điều mới mẻ...

Từ ngày có thể đưa Y Y ra ngoài chơi, mỗi ngày tôi đều kiên trì sắp xếp một khoảng thời gian nhất định đưa con ra ngoài chơi. Đợi đến khi con có thể tự mình xuống lầu chơi, hoạt động ngoài trời đã trở thành một nội dung quan trọng không thể thay đổi trong thời gian biểu của con. Sau khi con lên lớp, để đảm bảo thời gian vui chơi của con, tôi thường tìm đến trường, giúp Y Y giành được quyền giảm số lượng bài tập. Thế là mỗi ngày sau khi tan học, con làm xong bài tập được giao với tốc độ nhanh nhất, rồi xuống sân dưới chung cư vui chơi. Có thể là đánh cầu lông, đá cầu, nhảy dây... Cho dù là mùa đông hay mùa hè, con thường chơi đến khi ướt đẫm mồ hôi, sau đó vui vẻ trở về nhà.

2. Mỗi tuần không thể thiếuviệc đi chơi ở ngoại ô gần nơi chúng ta sống

Thế giới tự nhiên vô cùng thần kì và tươi đẹp, trong đó bao hàm những kiến thức rộng lớn, có thể nói trên thế giới không có người thầy nào tốt hơn thế giới tự nhiên. Chúng ta không nên để trẻ cách li khỏi thế giới ấy. Cuối tuần, hãy đưa trẻ đi khám phá tự nhiên. Trẻ bước vào thế giới tự nhiên, cảm nhận điều kì diệu của thế giới ấy, khả năng quan sát của trẻ ngày càng nhạy bén, trí tưởng tượng cũng ngày càng phong phú, sự nhận thức về thế giới tự nhiên, sự hiểu biết về các loài sinh vật cũng ngày càng tinh tế, khả năng cảm nhận về cái đẹp cũng ngày càng cao.
Đồng thời những chuyến đi này sẽ giúp trẻ lưu lại những kí ức tốt đẹp trong cuộc đời, đây là một tài sản vô giá.

Cuối tuần, chỉ cần thời tiết đẹp, tôi liền đưa Y Y ra khu ngoại ô gần nhà chơi, hoặc là đi xe đạp, hoặc là đi bộ, hoặc là lái ô tô, đến mùa hoa nở, tôi cùng con leo núi, hái hoa, kết những vòng hoa tươi đẹp, cùng con đọc thơ; những ngày hè nóng bức, tôi đưa con đi biển, nghe tiếng sóng biển rì rào, xuống biển tắm, hoặc là đứng trên bãi cát bắt sò, bắt ngao; đến mùa thu mát mẻ, tôi cùng con đến những vườn quả ngắm nhìn những cành cây trĩu quả, cùng nông dân ở đó thu hoạch vụ mùa, cảm nhận niềm vui của một vụ mùa bội thu; đến mùa đông có tuyết rơi, tôi đưa con ra ngoài đắp người tuyết, trượt tuyết... Một năm bốn mùa đều có vô vàn trò chơi, đều có

những niềm vui vô tận.

Ngoài việc lên rừng xuống biển, tôi còn đưa Y Y đi công viên, đi vườn thú... Ở những thành phố nơi chúng tôi từng sống, hầu hết tất cả mọi công viên, mọi vườn bách thảo đều lưu lại tiếng cười của Y Y.

3. Mỗi năm đều phải có những chuyến đi du lịch xa

Thế giới bên ngoài rất thú vị, nó có sức hấp dẫn vô cùng lớn đối với trẻ, trẻ luôn luôn muốn biết thế giới bên ngoài như thế nào, cho nên, bất luận người cha bận như thế nào đều phải dành thời gian đưa trẻ đi nhìn ngắm thế giới này. Cho dù chỉ một đến hai lần một năm, bạn hi sinh vài ngày, thu nhập ít đi một chút nhưng những gì mà trẻ có được sẽ lớn hơn rất nhiều so với những tổn thất về vật chất của bạn. Hơn nữa, đây cũng là khoảng thời gian tốt nhất để cha con ở cạnh nhau, tâm sự trò chuyện cùng nhau, cũng là cơ hội để bạn thư giãn, có thể gọi là một công đôi việc.

Muốn đi du lịch xa, kì nghỉ đông chính là cơ hội tốt nhất. Tôi luôn tin rằng đi một ngày đàng học một sàng khôn. Để Y Y biết thế giới bên ngoài rộng lớn, kì diệu như thế nào, trong khi những đứa trẻ khác bận rộn đi học các lớp học thêm, tôi đưa Y Y đi Bắc Kinh ngắm di dung của Mao chủ tịch, đi Đại Liên tham quan công viên hải dương ở bãi biển Lão Hổ, đi Tây An xem tượng binh mã ở lăng mộ Tần Thủy Hoàng, đi Thanh Đảo, Hàng Châu, Cáp Nhĩ Tân, Trường Xuân, Tế Nam... Hoặc là đi về quê nội, ngoại, thỏa thích vui chơi.

Trong 10 năm trở lại đây, tôi đã đưa Y Y đi thăm hơn 60 thị trấn làng quê của hơn 11 thành phố: Cát Lâm, Hắc Long Giang, Liêu Ninh, Sơn Đông, Giang Tô, Chiết Giang, Hồ Nam, Quảng Đông, Thiểm Tây, Bắc Kinh, Thiên Tân, trong khi vui chơi vui vẻ, con học được rất nhiều tri thức mà trên sách vở không có. Bởi vì đi nhiều kiến thức sẽ rộng hơn, khi con giao lưu trò chuyện với người khác, con có rất nhiều chủ đề để nói, khi con viết văn, nội dung cũng rất phong phú, mà điều quan trọng hơn cả là suy nghĩ của con khi nhìn nhận vấn đề ngày càng được mở rộng.

Rất nhiều phụ huynh chỉ chăm chú đến việc học của trẻ, thậm chí ngày nghỉ cũng không nỡ dành một chút thời gian cho trẻ chơi, càng không nói đến kì nghỉ đưa trẻ đi khám phá thế giới tự nhiên. Phần lớn thời gian trong kì nghỉ của trẻ đều dành cho các lớp học thêm, các lớp năng khiếu, được ra ngoài chơi chỉ là một giấc mơ.

Những người cha xin hãy rời mắt khỏi sách vở, cho trẻ một kì nghỉ thoải mái, vui vẻ, đồng thời cũng cho trẻ không gian để học tập nhiều tri thức hơn. Ngoài những điều trên sách vở, những

thứ trẻ cần học còn rất nhiều, những kiến thức ấy ở trong thế giới tự nhiên, trong thế giới bên ngoài.

Cùng trẻ xem tivi

Muốn việc xem tivi trở thành một việc khoa học và vui vẻ, bạn phải nỗ lực làm tốt nghĩa vụ của một người dẫn đường đối với trẻ.

Xem tivi là lãng phí thời gian, ảnh hưởng đến thị lực, phân tán sự chú ý của trẻ đối với học tập, các phụ huynh có quá nhiều lí do để bắt trẻ rời khỏi màn hình tivi. Nhưng không biết bạn đã từng nghĩ, tuổi thơ của trẻ sẽ mất đi bao sắc màu nếu thiếu những bộ phim hoạt hình thú vị.
Không có chương trình "Thế giới động vật" thần kì, chương trình "Tìm kiếm - khám phá" kì diệu, tầm nhìn của trẻ sẽ bị thu hẹp bao nhiêu.

Trong những năm tháng tuổi thơ của Đông Tử không hề có tivi. Đến khi hơn 20 tuổi, tôi mới xem tivi. Cho nên tôi cảm thấy trẻ em hiện nay rất hạnh phúc, có thể thưởng thức những chương trình tivi từ ngày sinh ra.

Biết việc tôi cho Y Y chơi thoải mái, cho Y Y xem tivi nhiều thời gian trong ngày, nhiều phụ huynh trợn tròn mắt: "Tại sao lại như vậy? Chúng tôi cấm còn không được...".

Có rất nhiều lí do để các phụ huynh không cho trẻ xem tivi:

Đầu tiên, xem tivi làm lỡ việc học tập. Có đến 67% phụ huynh cho rằng "Vì việc học tập nên không cho phép trẻ xem tivi"; 90% phụ huynh cho rằng "Trẻ xem tivi nhiều ảnh hưởng đến học tập". Hầu như tất cả mọi người đều quan niệm khi trẻ còn đang đi học nên tận dụng mọi thời gian để trẻ học tập, mà xem tivi mất rất nhiều thời gian, không nỡ dành thời gian để trẻ xem tivi. Theo điều tra, trẻ em hiện nay sau khi tan học không chỉ phải hoàn thành những bài tập cô giáo giao, mà có đến 60% trẻ phải hoàn thành những bài tập bên ngoài do cha mẹ giao. Ngoài việc này ra, còn phải tham gia đủ các lớp học thêm, xem tivi đã trở thành một việc quá xa xỉ. Hơn nữa rất nhiều phụ huynh kiên quyết cho rằng: xem tivi không nhận được điểm cao, xem tivi cũng không thể nhận được giấy báo vào đại học. Ngoài ra, các phụ huynh còn lo lắng, xem tivi làm trẻ quên đi việc học hành, nhiều trẻ hễ xem tivi là cắm đầu vào chiếc tivi đó, ngồi trước màn hình tivi không hề chớp mắt, quên ăn quên ngủ, làm sao mà không ảnh hưởng đến việc học tập?

Thứ hai, hiện nay có rất nhiều chương trình truyền hình không phù hợp với trẻ như phim bạo lực, phim tình cảm có cảnh nóng… ảnh hưởng xấu đến trẻ. Có một người bạn từng than phiền

với tôi những cậu con trai 12 tuổi của mình có ước mơ trong tương lai trở thành một sát thủ. Bởi vì sát thủ trên tivi nhìn rất anh hùng. Trẻ xem tivi có ý nghĩ như vậy còn dám cho trẻ xem sao?

Thứ ba, xem tivi nhiều trẻ sẽ hâm mộ một cách mù quáng các nhân vật trong phim hoặc là các minh tinh nổi tiếng, rất nhiều trẻ bỏ nhà ra đi, bỏ bê việc học hành để đi tìm các nhân vật nổi tiếng đó.

Thứ tư, xem tivi liên tục trong thời gian dài sẽ khiến trẻ giảm sút thị lực, thể chất yếu, tinh thần mệt mỏi, thậm chí hình thành tính cách tự kỉ...

Đối mặt với nhiều vấn đề như vậy, điều đầu tiên các bậc phụ huynh làm là coi tivi là mầm mống gây ra những ảnh hưởng xấu, vì thế cách làm đơn giản là khống chế trẻ xem tivi. Theo thống kê, 27% phụ huynh hoàn toàn không cho phép trẻ xem tivi, 69% phụ huynh nhấn mạnh chỉ có thể xem những chương trình có ích, không được làm ảnh hưởng đến việc học, 4% phụ huynh cơ bản không quản lí việc xem tivi của trẻ.

Thực ra, vấn đề phát sinh không phải là lỗi của tivi mà là ở nhận thức sai lầm của cha mẹ. Chúng ta không những không nên tách rời trẻ khỏi tivi, ngược lại, là một người hiện đại, chúng ta càng phải tiếp cận tivi.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Xem tivi cũng là một hình thức học tập

Xã hội hiện nay, tivi đã trở thành nguồn cung cấp thông tin chủ yếu nhất trong cuộc sống của con người. Theo như phân tích của luận văn trong hội thảo quốc tế “Media và thanh thiếu niên trong tương lai” được tổ chức tại Paris, Pháp, trên toàn thế giới tỉ lệ người dân có tivi là 60%, tỉ lệ có tivi trong thành phố đạt 110%. Trong những điều tra của cuộc thảo luận này cũng phát hiện 83,3% phụ huynh dùng tivi như phương tiện truyền thông để cung cấp thông tin. Con số này nói với chúng ta rằng: Tivi ngày càng có mối quan hệ mật thiết với chúng ta.

Xã hội hiện đại là một xã hội thông tin, mà internet và tivi là phương tiện chủ yếu để chúng ta tiếp nhận thông tin. Khi internet vẫn chưa được phổ cập ở khắp nơi, tivi đã trở thành phương tiện cung cấp thông tin chủ yếu nhất.

Ngoài việc giúp chúng ta nắm bắt thông tin, tivi còn có thể là một phương tiện giúp chúng ta giải trí, giúp trẻ quan sát xã hội, mở rộng tầm nhìn, đạt được tri thức bằng trạng thái tinh thần vui vẻ thoải mái. Có thể nói tivi là một con đường học tập rất tốt.

Điều quan trọng hơn, trẻ cần được giải trí. Người lớn sau khi hết giờ làm việc có thể xem tivi, có thể đi hát, đánh cờ, đánh mạt chược, trẻ lẽ nào phải làm bài tập mà không được làm việc gì khác? Dưới áp lực của việc học tập thi cử, hoạt động vui chơi giải trí của trẻ ngày càng ít đi, dường như chỉ còn lại việc xem tivi, chúng ta thật sự không nên cướp đi quyền được xem tivi của trẻ. Vui chơi, giải trí, nghỉ ngơi chính là quyền lợi của trẻ, "Công ước quốc tế về quyền lợi của trẻ em" đã quy định rõ: "Trẻ em có quyền được vui chơi và thư giãn, tham gia các trò chơi và hoạt động vui chơi giải trí phù hợp với lứa tuổi của mình, và có quyền được tự do tham gia các hoạt động văn hóa, văn nghệ", vậy xem tivi không phải là một hoạt động văn hóa giải trí sao? Đương nhiên là đúng. Cho nên, trẻ em có quyền tham gia hoạt động này, chúng ta làm cha mẹ không có quyền cướp đi quyền được vui chơi giải trí của trẻ.

Xuất phát từ những điều này, việc chúng ta phải làm là làm thế nào để phát huy đầy đủ chức năng giáo dục của tivi, mà không phải chỉ vì có một vấn đề nhỏ xuất hiện, mà cấm trẻ không được xem tivi. Cấm trẻ không xem tivi là việc làm không thực tế, không khoa học. Nếu như không giải quyết vấn đề tận gốc, chỉ một mực cấm đoán trẻ, không chỉ vô ích mà còn dẫn đến những ảnh hưởng không tốt.

Tivi chỉ là công cụ, dùng nó như thế nào, mấu chốt là ở người sử dụng. Nếu có cách xem hợp lí, tivi chính là cánh cửa giúp trẻ học hỏi tri thức, mở rộng tầm nhìn.

2. Phải dạy trẻ phương pháp xem tivi hợp lí

Tivi là phương tiện học tập, có thể đem đến cho trẻ kiến thức, kinh nghiệm phong phú, đem đến niềm vui và sự mở mang tri thức, thế nên chúng ta phải cho trẻ xem tivi. Đương nhiên, điều tôi nhấn mạnh ở đây là, phải chú trọng việc hướng dẫn trẻ. Không phải là ủng hộ trẻ xem tivi là không quan tâm trẻ xem như thế nào, cho trẻ xem gì tùy ý. Bên trên tôi đã nói, sai lầm không phải ở tivi, mà chính là ở sự hướng dẫn, chỉ đạo, giám sát không đúng cách của cha mẹ.

Thử nghĩ xem, đối với những chương trình trẻ thích xem nhưng chúng ta lại không muốn trẻ xem, chúng ta sẽ phải xử lí như thế nào? Kiên quyết nghiêm cấm, can thiệp thô bạo; khuyên răn không có tác dụng, buông trôi bỏ mặc trẻ; hay là giảng giải cho trẻ, nói với trẻ tại sao mình không muốn trẻ xem... Quan sát kĩ chúng ta có thể thấy, rất ít người chọn cách làm thứ ba.

Một vấn đề khác là khi ba người trong gia đình cùng nhau xem tivi, đến những chương trình không phù hợp với trẻ, chúng ta sẽ phải làm như thế nào? Rất nhiều phụ huynh sẽ không do dự gì ngay lập tức đổi kênh, còn có một bộ phận nhỏ các phụ huynh sẽ nói với trẻ: "Đứng dậy, đi đọc sách!", cũng có những phụ huynh có thái độ không quan tâm gì đến việc này, để trẻ xem

cũng không sao.

Còn một vấn đề nữa, bạn có thường xuyên giúp trẻ lựa chọn những chương trình hay và bổ ích với trẻ không? Bạn có thường xuyên cùng trẻ xem tivi không? Bạn có biết những chương trình nào trẻ thích xem và những chương trình nào trẻ không thích xem không? Bạn có thường xuyên thảo luận với trẻ những chương trình tivi vừa xem xong không?...

Những vấn đề trên, bạn phải tự kiểm tra lại bản thân. Tôi dám nói, có rất nhiều phụ huynh lắc đầu, cảm thấy mình thiếu giám sát và hướng dẫn trong việc trẻ xem tivi.

Trước khi cho Y Y xem tivi theo ý mình, trước hết tôi phải dạy con biết cách xem tivi.

Đầu tiên, giúp trẻ đề ra thời gian biểu xem tivi. Cùng con xem báo truyền hình, căn cứ vào thời gian chiếu những chương trình mà con thích xem, sắp xếp thời gian cho con xem. Sau đó kẻ ra một thời gian biểu, treo trước bàn học của con. Con tự giác tuân thủ thời gian biểu, một thời gian dài sau con liền hình thành thói quen xem tivi đúng giờ, như vậy có thể tránh được việc xem tivi không điều độ, hơn nữa còn có thể tăng thêm tính mục đích của việc xem tivi. Đương nhiên thời gian biểu này có thể linh hoạt, chỉ cần tổng thời gian không thay đổi, thời gian cụ thể có thể căn cứ vào tình hình thực tế để quy định.

Ví dụ, trong một khoảng thời gian trên kênh thiếu nhi phát chương trình Y Y thích xem vào buổi trưa, như vậy thời gian biểu xem tivi của Y Y chuyển sang buổi trưa; nếu như buổi tối có chương trình Y Y thích xem, như vậy thời gian biểu xem tivi của con lại chuyển sang buổi tối. Hơn nữa, không nhất định là chỉ được xem tivi khi làm bài tập xong. Nếu như sau khi tan học về nhà thì có chương trình hay, tôi liền cho con xem. Con hào hứng xem xong chương trình, sẽ càng có hứng thú với việc học tập. Sau khi hình thành thói quen, Y Y rất tự giác, lúc nào xem tivi, lúc nào đọc sách, lúc nào vui chơi, Y Y tự mình có thể sắp xếp hợp lí, rất ít khi chúng tôi phải thúc giục.

Thứ hai, phải bồi dưỡng hứng thú của trẻ đối với những chương trình mang tính khoa học và hữu ích. Trẻ thường rất thích xem phim hoạt hình, điều này không thể phủ nhận được. Nhưng chúng ta không thể để trẻ lún sâu vào thế giới phim hoạt hình, như vậy ý nghĩa giáo dục của tivi sẽ không còn nữa. Ngoài phim hoạt hình, còn có rất nhiều chương trình trẻ có thể xem, như “Thế giới động vật”, “Tìm kiếm - Khám phá”..., chỉ cần hướng dẫn một cách khoa học, trẻ sẽ có hứng thú đối với những chương trình này.

Mỗi người có hứng thú với một chương trình tivi khác nhau, bình thường chúng ta phải chú ý tôn trọng hứng thú của trẻ, không thể đem sở thích của mình để ép buộc trẻ. Càng không thể vì

cho rằng trẻ chỉ thích xem những chương trình mang tính chất giải trí, như vậy không phải là một sở thích hay, nên liền ngay lập tức can thiệp. Suy cho cùng, cho trẻ xem tivi, mục đích cơ bản là để trẻ vui vẻ và học tập, sự học tập kiến thức phải được xây dựng trên cơ sở vui vẻ tiếp nhận. Nếu những chương trình trẻ không có hứng thú, cho dù chương trình đó có nhiều kiến thức bổ ích như thế nào, trẻ cũng khó có thể tiếp thu được.

Thứ ba, nâng cao khả năng phán đoán của trẻ. Đài truyền hình cung cấp cho chúng ta rất nhiều chương trình, nhưng chúng ta không thể xem tất cả. Chúng ta phải biết lựa chọn chương trình nào phù hợp nhất với mình để xem. Vì vậy, hãy dạy trẻ cách lựa chọn chương trình, hiểu được chương trình nào phù hợp với mình, chương trình nào không phù hợp. Nhiều khi tôi và Y Y cùng xem tạp chí Truyền hình, khoanh lại những chương trình phù hợp với con hoặc con thích xem, sau đó ghi vào thời gian biểu. Hai là trong quá trình xem những chương trình truyền hình, học cách phán đoán và tiếp thu, những thông tin nào có ích cho bản thân, những thông tin nào là không cần thiết.

Đương nhiên, đối với những trẻ còn nhỏ, làm được như vậy là rất khó. Nhưng chỉ cần hướng dẫn trẻ từng bước từng bước một, khả năng phán đoán của trẻ sẽ ngày càng được nâng cao.

3. Cùng trẻ xem tivi

Cùng trẻ xem tivi là bởi vì, một là xem trẻ có thể trở thành chủ nhân của chiếc tivi hay không, có thể xem tivi một cách khoa học hay không, có thể trưởng thành lành mạnh nhờ màn hình tivi hay không, những điều này không thể tách rời sự hướng dẫn cẩn thận của cha mẹ; hai là, phần lớn các phụ huynh đều coi thường tầm quan trọng của việc cha mẹ cùng trẻ xem tivi, đặc biệt là đối với những phụ huynh có thời gian nghỉ ngơi ít ỏi, thường để con xem tivi một mình, thậm chí hi vọng tivi có thể là người bạn chơi của trẻ, để cho các phụ huynh có thể dồn mọi tâm trí vào công việc và đi kiếm tiền.

Không cho trẻ xem tivi là một sai lầm để mặc trẻ xem tivi cũng là một sai lầm. Muốn việc “xem tivi” trở thành một việc khoa học và có tác dụng giải trí, chúng ta phải cố gắng trở thành “người dẫn đường” của trẻ.

Cùng trẻ xem tivi có thể đạt được những mục đích sau:

Đầu tiên, làm tăng thêm tình cảm với trẻ, đồng thời có thể tận dụng thời gian cùng trẻ xem tivi để bước vào thế giới tâm hồn trẻ, hiểu được cảm giác nội tâm của trẻ, từ đó giúp ích cho sự giao lưu, tâm sự và hướng dẫn trong cuộc sống hàng ngày.

Thứ hai, có thể kịp thời loại bỏ những ảnh hưởng không tốt của những cảnh gây tác động xấu đến trẻ. Ví dụ như những cảnh bạo lực đánh giết nhau, chúng ta phải cùng trẻ thảo luận, nói với trẻ những gì là thiện, những gì là ác, những gì là điều tốt đẹp đáng được học tập, những gì là xấu xa cần phải phê phán, từ đó loại bỏ được những điều xấu xa có thể bước vào thế giới nội tâm của trẻ. Điều này yêu cầu chúng ta khi xem tivi cùng trẻ, không chỉ tập trung vào màn hình tivi, mà phải chú ý quan sát những biểu hiện của trẻ lúc xem tivi, chúng ta phải chú ý đến những biểu hiện của trẻ như quá sợ hãi hoang mang hay quá phấn khích, tức giận.

Thứ ba, có thể kịp thời giải đáp những vấn đề mà trẻ đưa ra. Một số chương trình tivi có ích, tri thức bao hàm trong đó rất nhiều, trong chốc lát trẻ không thể hiểu và lĩnh hội hết được, lúc đó có cha mẹ ở bên cạnh, trẻ có thể hỏi cha mẹ bất cứ lúc nào, để cha mẹ giảng giải. Lúc này cha mẹ phải kiên nhẫn ân cần giải đáp những câu hỏi của trẻ, như vậy, khát vọng tìm tòi và tinh thần ham học hỏi của trẻ mới được phát huy.

Thứ tư, có thể cùng trẻ thảo luận các chương trình tivi. Nếu như bạn không xem cùng trẻ, làm sao có thể cùng trẻ "bình luận" các chương trình truyền hình. Ngay cả việc trẻ xem chương trình gì bạn cũng không biết, trẻ thích xem chương trình gì bạn càng không biết, như vậy bạn và trẻ còn có thể nói chuyện giao lưu được gì. Cùng trẻ xem tivi có thể thảo luận với trẻ về một tình tiết, một cảnh quay bất cứ lúc nào, không chỉ nâng cao khả năng thưởng thức của trẻ, mà còn có thể nâng cao khả năng tư duy, khả năng biểu đạt...

Cùng trẻ đọc những cuốn sách hay

Những gì trẻ học được ở trường chủ yếu là những kiến thức trong sách giáo khoa, nếu như chỉ nắm vững được những kiến thức ấy, thì kết cấu tri thức của trẻ quá đơn giản.

Sách vở là nấc thang tiến bộ của nhân loại, đọc sách là con đường tốt nhất và phương pháp quan trọng để tìm hiểu cuộc đời và đạt được tri thức. Những gì trẻ học được ở trường chủ yếu là những kiến thức trong sách giáo khoa, nếu như chỉ nắm vững được những kiến thức ấy, thì kết cấu tri thức của trẻ quá đơn giản.

Đọc những cuốn sách hữu ích ngoài giờ học có tác dụng mở rộng tầm nhìn, bồi dưỡng sở thích hứng thú rộng lớn, học cách đối nhân xử thế..., hơn nữa còn có thể tăng thêm kiến thức. Đồng thời, đọc sách có thể giúp chúng ta chiến thắng mọi thử thách và gian nan, cho chúng ta dũng khí và hi vọng vươn lên, cho chúng ta sức mạnh để chiến thắng mọi khó khăn. Đọc sách còn có thể giúp chúng ta giải tỏa mọi phiền muộn, bước vào thế giới yên tĩnh của những con chữ, làm cho tâm hồn chúng ta như được tiếp thêm sức sống, dần dần trở nên giàu có hơn trong đại

dương tri thức.

Đối với học sinh, đọc sách ngoài giờ học có tác dụng tích lũy từ vựng, nâng cao khả năng viết văn. Đọc sách là một quá trình tích lũy, lâu dần, sẽ có khát vọng muốn viết văn. Đọc nhiều sách, khi viết cũng có cảm giác dễ dàng hơn.

Ở trường học, trẻ chủ yếu dựa dẫm vào giáo viên, tài liệu và bục giảng, như vậy trên một mức độ nào đó sẽ hạn chế tính chủ động và tính sáng tạo của trẻ. Còn khi đọc những cuốn sách yêu thích ngoài giờ học, giúp nâng cao tính tích cực trong việc học tập của trẻ, làm trẻ chủ động nhận thức, chủ động tiếp thu và nắm vững tri thức, đồng thời vận dụng những tri thức này để động não suy nghĩ vấn đề, phân tích vấn đề và giải quyết vấn đề, từ đó bồi dưỡng và xác lập có hiệu quả ý thức chủ thể, làm cho trẻ chuyển từ ý thức học tập theo kiểu ỷ lại sang kiểu chủ động.

Việc đọc sách có nhiều lợi ích như vậy, nhưng tình hình đọc sách ngoài giờ học của trẻ lại không hề lạc quan.

Tôi đã từng làm một cuộc điều tra với 100 trẻ, số học sinh mỗi tuần dành ra 3 đến 5 tiếng để đọc sách ngoài giờ học chiếm 36%, số học sinh mỗi tuần dành ra dưới 3 tiếng để đọc sách ngoài giờ học chiếm 45%, số học sinh về cơ bản không đọc sách ngoài giờ học chiếm 19%.

Về nguyên nhân của việc không đọc sách, 40% số học sinh cho rằng không có thời gian để đọc sách ngoài giờ học, 10% số học sinh cho rằng không có sách ngoài giờ học nào đáng đọc, 30% số học sinh cho biết không có không khí để đọc sách, 20% số học sinh cho biết cha mẹ và thầy cô không ủng hộ việc trẻ đọc sách ngoài giờ học.

Thực ra, phụ huynh không chỉ phải tạo điều kiện để trẻ thoải mái đọc sách ngoài giờ học, mà còn phải dành thời gian cùng trẻ đọc sách ngoài giờ học.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Không được đóng cánh cửa này

Nguyên phó chủ nhiệm Ủy ban Giáo dục Quốc gia - Liễu Bân từng nói: “Một học sinh không coi trọng việc đọc sách là một học sinh không phát triển, một gia đình không coi trọng việc đọc sách là một gia đình tầm thường, một trường học không coi trọng việc đọc sách là một trường học nhàm chán học chỉ để thi, một dân tộc không coi trọng việc đọc sách là một dân tộc không có hi vọng”.

Cho nên, chúng ta không được đóng cánh cửa này của trẻ.

Ngày nay, hình thức giáo dục học để thi giống như một cánh tay vô hình, không chỉ cướp đi cơ hội được bồi đắp tâm hồn bằng những buổi hoạt động ngoài giờ của trẻ, mà còn đóng cánh cửa giao lưu với những cuốn sách của trẻ. Hình thức giáo dục học chỉ để thi diễn ra trong một thời gian dài khiến mọi người luôn cho rằng trẻ đọc sách ngoài giờ học không giúp ích gì cho thành tích thi cử của trẻ, mà đánh giá tố chất chỉnh thể của một học sinh chủ yếu lại dựa vào những bài kiểm tra và những điểm số.

Dưới sự tác động của những điều này, những người cha luôn coi điểm số, thành tích của con là số một. Trong mắt họ, con mình chỉ thi đỗ mới có thể thành tài. Mà thi cử lại dựa vào điểm số, chứ không phụ thuộc vào việc bạn đọc bao nhiêu cuốn sách. Cho nên, rất nhiều phụ huynh không những không ủng hộ trẻ đọc sách, mà còn cướp đi thời gian đọc sách của con, một mực bắt trẻ phải học tập.

Cũng có phụ huynh cho phép trẻ đọc sách, nhưng điều kiện là đọc sách là để nâng cao thành tích học tập, là để thi cử. Cho nên họ chuẩn bị cho trẻ những cuốn sách bài tập làm ở nhà, những cuốn văn mẫu hay những tài liệu hỗ trợ việc dạy học. Tôi đã từng xem trong cặp sách của nhiều đứa trẻ, ngoài sách giáo khoa là các loại sách tham khảo mà cha mẹ mua cho như sách “Bài tập tiếng Anh”, “Bài tập trắc nghiệm”..., không hề có những cuốn sách như truyện cổ tích hay sách thiếu nhi.

Dưới áp lực học tập ngày càng lớn, thời gian nghỉ ngơi thư giãn của trẻ cũng ngày càng ít đi. Thời gian và không gian đọc sách ngoài giờ học đều bị những bài tập, những đề kiểm tra và những cuộc thi chiếm lĩnh hết.

Chúng ta hãy quay trở lại những ngày tháng tuổi thơ, hãy nghĩ lại, khi chúng ta còn là những đứa trẻ, ai chưa từng mơ ước có được chiếc hộp thần bí của Pandora, thả hi vọng ở đáy hộp ra? Ai chưa từng mơ ước được cưỡi chổi của mụ phù thủy, tự do bay lượn trên bầu trời xanh? Ai chưa từng mơ ước có thảm bay, túi thần kì, bút thần... Vậy tại sao chúng ta lại cướp đi quyền được ước mơ của trẻ? Không có những giấc mơ đẹp như vậy, tuổi thơ của trẻ sẽ tối tăm như thế nào?

Cho nên, xin đừng đóng cánh cửa mở ra thế giới thần kì của trẻ!

2. Đọc sách có thể thay đổi cuộc đời

Người xưa nói: “Đọc sách thì sẽ trở nên giàu có, sẽ lấy được vợ đẹp”(*). Đây là câu nói thể hiện

việc đọc sách của người xưa được vật chất hóa như thế nào, tôi không tán đồng với quan điểm này. Điều tôi muốn nói là đọc sách có thể ảnh hưởng đến cuộc đời của cả một con người, có thể thay đổi vận mệnh của một con người.

(*) Câu nói này ý chỉ đi học ra làm quan là con đường tốt nhất để có một cuộc sống vật chất đầy đủ, sung sướng.

Bản thân tôi là một ví dụ. Học hết lớp 6, tôi tạm biệt chiếc ghế nhà trường, sau đó bằng cách chăm chỉ tự học và tự đọc, mới từng bước từng bước đi tới ngày hôm nay. Những năm gần đây, trong nhà tôi dù không hề lắp đặt những đồ dùng cao cấp, nhưng tôi tự hào vì trong phòng sách có năm giá sách, những cuốn sách được sắp xếp ngay ngắn thẳng hàng, chúng là tài sản quý giá nhất trong cuộc đời của tôi.

Có người đã từng điều tra những em nhỏ được bình chọn là "Mười thiếu niên tiêu biểu toàn quốc", và phát hiện ra những em nhỏ này có khả năng đọc sách cao hơn những trẻ em bình thường; cũng có người từng phỏng vấn những người thành công, và phát hiện ra khi những người này tổng kết kinh nghiệm thành công của mình đều nói đọc sách đem đến cho họ rất nhiều lợi ích...

Có thể dùng một câu nói để khái quát lợi ích của việc đọc sách: "Đọc sách lịch sử làm cho con người sáng suốt, đọc thơ làm cho con người thông minh, tính toán làm con người tỉ mỉ, triết lí làm con người sâu sắc, đạo đức làm con người cao thượng, logic làm con người giỏi tranh biện".

Có thể nói, một đứa trẻ bình thường nhờ có thói quen đọc sách sẽ trở thành một con người phi thường; một dân tộc bình thường vì coi trọng việc đọc sách sẽ trở thành một dân tộc vĩ đại.
Còn một con người ngay từ nhỏ không có thói quen đọc sách, thì giống như một chiếc máy bay giấy không cánh, bay không cao và không xa.

3. Làm cho việc đọc sách trở thành cách sống

Đọc sách không chỉ trở thành một hoạt động quan trọng trong cuộc đời con người, mà phải trở thành cách sống của con người đó.

Một người muốn thành công, một nhân tố quan trọng là phải biến việc đọc sách trở thành thói quen. Từ nhỏ đã nuôi dưỡng thói quen thích đọc sách, đọc những cuốn sách hay cho trẻ sẽ đem lại lợi ích suốt đời cho trẻ.

Nhưng phải làm thế nào mới có thể khiến trẻ yêu thích đọc sách, nâng cao khả năng đọc sách, biến việc đọc sách trở thành cách sống của trẻ? Vấn đề này thường làm cho rất nhiều phụ huynh đau đầu. Trong cuộc sống, chúng ta thấy rất nhiều trẻ không muốn đọc sách, ghét đọc sách. Đối với chúng, đọc sách là một chuyện hết sức khô khan, có thời gian rảnh rỗi, chúng đều dùng để xem tivi, chơi điện tử. Quả thực chúng không thể tĩnh tâm và ngồi yên để đọc sách được.

Cho nên, muốn hình thành cho trẻ hứng thú đọc sách, không phải là chuyện một sớm một chiều có thể làm được, nó cần sự kiên trì và lòng tin. Tổng kết lại những kinh nghiệm được đúc kết trong quá trình hướng dẫn Y Y đọc sách, tôi nghĩ chúng ta phải bắt đầu từ những phương diện sau:

(1) Phải đọc sách từ sớm. Có nghiên cứu của chuyên gia cho thấy, khi trẻ nắm vững được 600 chữ Hán hay dùng nhất, thì có thể hiểu được 80% nội dung của một cuốn sách thông thường; khi nắm vững 1.400 chữ Hán, thì có thể nắm vững được 95% nội dung của một cuốn sách; khi nắm vững 2.400 chữ, trẻ có thể hiểu được 99% nội dung của một cuốn sách. Thế nên phải cho trẻ tiếp xúc với chữ viết ngay từ sớm, không được lo lắng trẻ sẽ không hiểu. Đương nhiên, khi làm những công việc này, nhất định không được ép buộc trẻ, mà phải có phương pháp hợp lí, thú vị, để trẻ có thể vui vẻ thoải mái bước vào thế giới của những cuốn sách.

(2) Đảm bảo thời gian đọc sách. Điều cốt lõi của đọc sách là phải kiên trì, biến việc đọc sách trở thành cách sống là một quá trình lâu dài, không thể đọc một ngày nghỉ một ngày. Nếu như mỗi ngày đều cho trẻ một khoảng thời gian đọc sách, cho dù chỉ là mười phút, lâu dần sẽ là một con số vô cùng đáng kinh ngạc.

(3) Tạo ra không khí đọc sách. Một không gian, không khí tốt mới có thể đảm bảo trẻ có tâm trạng vui vẻ, tập trung trí lực để đọc sách. Nguyên nhân quan trọng khiến các gia đình thư hương có nhiều tài tử là bởi họ có không khí đọc sách tốt. Nếu như cha mẹ là những phần tử trí thức, bản thân cha mẹ cũng có thói quen đọc sách, làm gương cho trẻ, tự nhiên sẽ ảnh hưởng tốt đến trẻ.

Nói tóm lại, khiến trẻ có hứng thú với việc đọc sách, coi việc đọc là cách sống, đồng nghĩa với việc cho trẻ chùm chìa khóa để mở cánh cửa tri thức rộng lớn, chắp cánh cho trẻ bay trên bầu trời bao la...

4. Cùng trẻ đọc sách

Ở Trung Quốc, việc hai cha con đọc sách cùng nhau là một vấn đề giáo dục gia đình không được quan tâm đầy đủ. Nguyên nhân dẫn đến tình trạng này đầu tiên đương nhiên là do đại bộ phận các gia đình không cho phép trẻ đọc sách, như vậy tất nhiên sẽ không có chuyện cùng trẻ đọc sách; thứ hai, rất nhiều phụ huynh không có thói quen đọc sách, tự nhiên sẽ không có ý thức đọc sách cùng trẻ; thứ ba, đối với những gia đình không phản đối việc trẻ đọc sách, đa số đều nghĩ "Trẻ đọc sách rất ngoan, chứ có nghịch ngợm gì đâu, không cần canh chừng, cứ để nó xem một mình đi", cho nên không quan tâm chú ý gì đến việc đọc sách của trẻ.

Những biểu hiện trên thể hiện rõ một vấn đề: Các vị phụ huynh nhận thức chưa đủ về tầm quan trọng của việc đọc sách cùng trẻ.

Tivi đương nhiên có nhiều chương trình hay, bản thân chúng ta cũng có nhiều việc phải làm, nhưng chúng ta nhất định phải đọc sách cùng trẻ. Bởi vì lợi ích của việc đọc sách cùng trẻ là vô cùng to lớn.

Đầu tiên, đây là con đường tốt nhất giúp trẻ hình thành thói quen thích đọc sách. Có vị phụ huynh than phiền, trong nhà mua rất nhiều sách hay, sách kinh điển, nhưng trẻ không hề sờ đến. Thử nghĩ xem, nếu cha mẹ cùng trẻ đọc những cuốn sách này, trẻ có thờ ơ như vậy không? Thứ hai, đây là một cơ hội vô cùng tốt để giao lưu tình cảm với trẻ. Thông qua việc cùng trẻ đọc sách, cùng trẻ giao lưu, xây dựng mối quan hệ cha con tốt đẹp. Thứ ba, có thể kịp thời hiểu và hướng dẫn trẻ đọc sách. Thứ tư, giúp trẻ tiếp nhận những tinh hoa trong những cuốn sách, loại bỏ những điều không có lợi.

Cho nên, cùng trẻ đọc sách là một hoạt động quan trọng trong giáo dục gia đình, vừa giúp trẻ học được những tri thức mới, giúp hình thành hứng thú đọc sách cho trẻ, vừa có thể đi vào thế giới tâm hồn trẻ, tăng cơ hội giao lưu với trẻ, thúc đẩy sự trưởng thành trong tâm hồn trẻ…

Nhưng sau khi ý thức được tầm quan trọng của việc đọc sách cùng con, có một số người cha lại nảy sinh những vấn đề mới: Đọc sách cùng trẻ như thế nào? Có người nói mình vừa đọc một lát đã buồn ngủ, nghĩ đến việc cùng trẻ đọc những cuốn sách mà trẻ thích thật là đau đầu; có người nói sách mà mình giới thiệu cho trẻ, trẻ lại không thích, vì thế không còn tâm trạng đâu để cùng trẻ đọc những cuốn sách mà trẻ tự chọn...

Có rất nhiều vấn đề, nhưng đáp án chỉ có một: Phải bắt đầu từ chính bản thân mình, hình thành thói quen đọc sách cho bản thân. Đầu tiên bản thân chúng ta phải thích việc đọc sách, biết cách đọc sách, trưởng thành hơn trong quá trình đọc sách. Những việc khó hơn cũng phải cố gắng làm, huống hồ việc đặt một cuốn sách hay trên đầu giường, mỗi ngày dành ra một chút thời

gian để đọc nó, đó không phải là một chuyện quá khó.

Hai cha con tôi cùng nhau đọc sách, bắt đầu từ việc tôi đọc, Y Y nghe. Trước khi Y Y nhận biết được mặt chữ, hàng ngày tôi đều đọc cho Y Y nghe những câu chuyện hay, nhiều khi trong lúc nghe tôi kể chuyện Y Y chìm vào giấc ngủ. Khi Y Y ở giai đoạn nhận biết mặt chữ, tôi không chỉ đơn thuần dạy con nhận biết mặt chữ, mà vận dụng nó vào quá trình đọc sách. Tôi cho rằng mục đích của việc nhận chữ là để đọc, cho nên cần kết hợp việc nhận chữ và việc đọc lại với nhau.

Tôi ôm con vào lòng, Y Y đặt cuốn sách lên đùi, hai cha con cùng nhau xem cuốn sách trong tay con. Y Y sẽ liên tục hỏi tôi, chữ này đọc như thế nào, chữ đó có ý nghĩa gì. Tôi nắm bắt cơ hội này để dạy Y Y nhận biết mặt chữ. Kết quả là Y Y vừa đọc những cuốn sách hay, vừa học chữ, tốc độ nhận biết mặt chữ rất nhanh, lượng chữ học được tăng lên nhanh chóng.

Những chữ con dần dần nhận biết được ngày càng nhiều, có thể không cần phụ thuộc vào tôi, có thể tự đọc truyện được, nhưng tôi không hề từ bỏ việc đọc sách cùng con. Mỗi cuối tuần, tôi và Y Y cùng nhau tựa lưng lên ghế sofa, cùng nhau cầm một cuốn sách. Chúng tôi phân công nhau, tôi đọc con nghe, con đọc tôi nghe, mỗi người một đoạn; hoặc là phân vai để đọc, xem ai mô phỏng nhân vật đúng hơn.

Sau khi Y Y lên lớp 4, lớp 5, tôi cũng dần dần giảm bớt thời gian đọc sách cùng con, nhưng vẫn thường xuyên dành thời gian nghe con kể gần đây con đọc sách gì, và nghe con nói về cảm nhận, đánh giá của con sau khi đọc những cuốn sách ấy, đồng thời cùng con thảo luận những tình tiết và chủ đề trong cuốn sách... Làm như vậy, một là có thể làm con cảm nhận được tôi vẫn như đang đọc sách cùng con, tôi vẫn quan tâm con đang đọc sách gì, từ đó có thể kích thích niềm đam mê và sở thích của con với việc đọc sách; hai là có thể giúp tôi nắm bắt được tình hình đọc sách và sự phát triển tâm lí của con bất cứ lúc nào.

Cùng trẻ đọc sách, trẻ trưởng thành hơn, chúng ta cũng có thể trưởng thành; trẻ có được niềm vui, chúng ta cũng có được niềm vui.

Cùng trẻ đọc những tờ báo hay

Khi trẻ nói với chúng ta những thu hoạch và niềm vui sau khi đọc, chúng ta nhất định phải tỏ ra vui vẻ như trẻ, chia sẻ những thành quả của việc đọc với trẻ.

Đầu tiên phải nói đến mối nhân duyên của Đông Tử và những tờ báo.

Tuy tôi sinh ra trong một gia đình nông dân nghèo, nhưng may mắn được hưởng lợi ích từ việc

cha tôi làm kế toán ở nông trường hợp tác xã, hàng ngày nhân viên bưu điện đều đem những tờ báo mà nông trường đặt đến nhà tôi, hôm sau cha tôi lại cầm nó đến nông trường. Thế là tôi có cơ hội tiếp cận với các tờ báo. Từ lúc khoảng 6 tuổi, tôi đã mày mò lật giở những tờ báo đó, cho dù không hiểu nội dung trên tờ báo (bởi 8 tuổi tôi mới đi học), nhưng nhìn những bức ảnh chen giữa các hàng chữ tôi cũng vô cùng vui sướng. Sau này, khi có thể đọc chữ, tôi lại càng thích lật giở những tờ báo, thậm chí còn thường xuyên đọc to nội dung trên tờ báo, tuy thường xuyên đọc sai, đọc lắp bắp, đọc mà không hiểu mình đang đọc gì, nhưng thói quen "đọc báo" cũng được hình thành từ đây.

Nhiều năm sau đó, cho dù đi đến đâu, cho dù môi trường sống như thế nào, hàng ngày mỗi buổi sáng tôi đều mua một tờ báo, đây là một thói quen tôi không bao giờ thay đổi. Đã có những lúc trong túi tôi chỉ còn đủ tiền mua vài cái bánh màn thầu, nhưng tôi vẫn bỏ tiền ra để mua báo. Có thể thấy tình yêu với báo chí của tôi lớn hơn rất nhiều so với những thức ăn vật chất chỉ để thỏa mãn nhu cầu no bụng.

Những tờ báo xem từ khi còn nhỏ có nội dung gì, tôi không còn nhớ nổi nữa. Nhưng nó đã mở ra cánh cửa trí tuệ trong tôi, đã nâng cao khả năng lĩnh hội của tôi với các con chữ, đã dẫn tôi vào thế giới kì diệu của các con chữ, từ đó không thể thoát ra được nữa.

Hễ nhắc đến việc học tập, chúng ta thường nghĩ đến trường học và sách vở. Không thể phủ nhận trường học là một môi trường học tập rất tốt, sách vở cũng là nơi khởi nguồn của tri thức. Nhưng học tập không chỉ thông qua sách vở, không chỉ được tiến hành ở trường học.

Cuộc sống ở mọi nơi đều là môi trường có thể học tập, học tập có thể tiến hành ở mọi nơi.

Đọc báo cũng chính là một phương thức học tập rất tốt, nó có thể mở rộng tầm nhìn của chúng ta, có thể làm phong phú cuộc sống của chúng ta, vun đắp tâm hồn của chúng ta.

Quá trình học tập chính là quá trình trưởng thành. Đặc biệt là những năm tháng tuổi thơ, hình thành cho trẻ thói quen đọc báo, trẻ có thể thu được lợi ích suốt cuộc đời.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Cho trẻ cảm nhận được niềm vui khi đọc báo

Sở dĩ trẻ thích chơi các trò chơi là bởi vì các trò chơi có thể làm trẻ cảm thấy vui. Như vậy, muốn làm trẻ thích đọc báo, cũng phải cho trẻ cảm nhận được niềm vui khi đọc báo.

Đầu tiên, người cha phải cổ vũ động viên trẻ, đặc biệt là khi trẻ nói với chúng ta những cảm

nhận khi đọc báo, chúng ta không thể bỏ qua cơ hội động viên trẻ. Tiếp đó, chúng ta phải cho trẻ cơ hội cảm nhận niềm vui của việc đọc báo, ví dụ như cho trẻ tham gia các cuộc thi về hoạt động đọc báo, khi trẻ có một số thu hoạch, phải kịp thời khẳng định trẻ.

Hơn nữa, khi trẻ chăm chỉ đọc báo, chúng ta không được làm phiền trẻ, càng không được đưa ra một số yêu cầu đối với trẻ dựa vào hứng thú của chúng ta. Bởi lúc này trẻ đang say mê tận hưởng niềm vui của việc đọc, điều bạn phải làm là chia sẻ niềm vui này, chứ không phải là phá vỡ môi trường đọc của trẻ. Ngoài ra, khi trẻ nói với chúng ta niềm vui và thu hoạch của trẻ từ việc đọc báo, chúng ta nhất định phải tỏ ra vui mừng như trẻ, chia sẻ thành quả của việc đọc với trẻ, như vậy sẽ làm trẻ có cảm giác thành công, đồng thời sẽ càng có hứng thú với việc đọc báo.

Từ sau khi Y Y lên tiểu học, tôi đã đặt mua cho con báo Ngữ văn, báo Nhi đồng. Có lúc, muốn khuấy động không khí, chúng tôi cùng đọc với nhau như chơi một trò chơi. Ví dụ như có một khoảng thời gian chúng tôi cùng nhau đọc báo Ngữ văn, đầu tiên tôi đề nghị mỗi người đọc một bài, tuy con không phản đối, nhưng yêu cầu tôi đọc bài dài, con đọc bài ngắn, tôi cố tình nói để tôi đọc bài ngắn, con đọc bài dài. Tranh luận không ngớt, con đề nghị chúng tôi oẳn tù tì. Sau đó, ai thắng thì đọc bài ngắn, ai thua thì đọc bài dài.

Thời gian đó, con thường xuyên nói với tôi: “Cha ơi, chúng ta cùng nhau đọc báo nhé”. Có lúc chúng tôi căn cứ vào nội dung của bài báo để thảo luận, đưa ra cách nhìn của mình về bài báo đó. Y Y thường có cách nghĩ riêng, cho dù có lúc nghe rất ngây thơ nhưng tôi luôn giữ nguyên tắc tôn trọng con, luôn khẳng định việc con dám suy nghĩ, dám nói. Trong giai đoạn này khả năng hiểu và phân biệt của Y Y tăng lên rất nhanh, nhiều khi nói ra những câu làm tôi rất ngạc nhiên, cảm thấy không giống như lời của con mình nói ra.

Sau khi vào trung học cơ sở, Y Y không chỉ hài lòng với việc đọc báo, con bắt đầu cắt báo, con cắt những bài viết mà mình thích, dán vào một cuốn sổ tuyển tập những bài viết hay, mỗi bài viết đều kèm theo lời bình luận.

2. Cho trẻ tham gia hoạt động của các tờ báo

Khi kì một của năm lớp 2 kết thúc, báo Văn học tổ chức một hoạt động “Hỏi đáp kiến thức đọc báo”, Y Y liền tích cực tham gia hoạt động này, đồng thời nhận được giải thưởng của báo Văn học. Từ đó, con ngày càng thích đọc báo Văn học, mỗi kì báo ra, đều chăm chỉ đọc hết từng bài. Sau này lại tham gia một cuộc thi lớn về kiến thức đọc báo cũng nhận được giải thưởng. Con ngày càng tích cực đọc báo, đương nhiên tính tích cực này cũng thể hiện trong việc đọc sách.

3. Cho trẻ học cách gửi bài cho báo

Lượng báo mà Y Y xem ngày càng nhiều, con không cam tâm mãi mãi chỉ là một độc giả, dần dần con có ý thức muốn gửi bài. Sau ngày con được học vượt cấp lên lớp 3, con liền nói với tôi: "Cha ơi, con muốn viết về những cảm nhận và quá trình con được học vượt cấp, sau đó nhờ tòa soạn in ra cho mọi người cùng xem". Nghe xong tôi rất vui. Có ước muốn dùng chữ viết để biểu đạt, sau đó cho mọi người cùng xem, đây quả thực là một việc tốt. Thế là tôi tích cực ủng hộ và động viên Y Y.

Hôm đó Y Y viết rất lâu, đến khi ăn cơm con đưa cho tôi bản thảo đầu tiên, tôi cầm lên xem, bài viết không dài lắm, khoảng 200, 300 chữ, viết rất tỉ mỉ quá trình được vượt cấp của bản thân và tâm trạng trong các giai đoạn, câu cú cũng lưu loát. Tôi gật đầu: "Bài văn này viết thật hay. Đưa cho mẹ đánh vào máy tính, in ra để nộp cho tòa soạn". Y Y nghe xong rất vui: "Thế thì con có thể giống cha, có thể in bài của mình lên báo". Tôi nói: "Đúng vậy, tương lai con còn giỏi hơn cha!", Y Y vui sướng nhảy lên, giục mẹ nhanh chóng đánh máy bài viết.

Vài ngày sau, tôi đem bài viết của mình và bài viết Tôi vượt cấp rồi của Y Y đến tòa soạn của tờ Nhật báo Trường Xuân. Lúc đầu, ngày ngày Y Y đều hỏi tôi có tin gì chưa, sau dần dần quên mất việc đã từng gửi bài cho báo.

Không lâu sau, tôi nhận được tờ báo của tòa soạn gửi đến, giở ra xem liền nhìn thấy bài viết của tôi, chính là bài viết nộp cùng với bài của Y Y. Không có bài của YY sao? Tôi lật đi lật lại những trang khác của tờ báo, sau khi xác nhận là không có, tôi cảm thấy hơi thất vọng. Tôi nghĩ, hay là không nói với Y Y, bài viết của tôi được đăng rồi, bài của con lại không có động tĩnh gì, hay đợi thêm một thời gian nữa.

Y Y tan học trở về nhà, nhìn thấy trên bàn có tờ báo, liền cầm lên xem, khi nhìn thấy bài viết của tôi, Y Y liền ngẩng đầu lên nói với tôi: "Cha ơi, bài viết của cha được đăng rồi!". Tôi "Ờ" một tiếng, lo lắng tiếp theo con sẽ hỏi bài viết của mình sao lại không được đăng, Y Y lại nói: "Bài của con cũng được đăng rồi". "Bài của con ư?", tôi hỏi lại. "Đúng vậy, đó chính là bài Tôi vượt cấp rồi", các bạn đều đã nhìnthấy".

Tôi nghe xong vô cùng ngạc nhiên, chuyện gì vậy? Tôi hỏi báo của ngày nào? Y Y bối rối: "Con cũng không biết, hôm nay mấy bạn nói với con, nhìn thấy bài viết của con trên báo, con cũng không hỏi là báo gì...".

Tôi nghĩ, cũng có thể là mấy hôm trước tờ Nhật báo Trường Xuân đăng, không gửi tờ báo đến cho chúng tôi. Như vậy thì không được, đây là bài viết của Y Y, bất luận thế nào cũng phải tìm

được tờ báo này. Thế là tôi nhanh chóng chạy đến quầy báo gần nhất để tìm, điều đáng tiếc là chạy khắp các sạp báo cũng không tìm thấy tờ báo đăng bài viết của Y Y.

Tôi buồn bã trở về nhà, lại cầm tờ báo đăng bài viết của tôi lên, Y Y ngồi đối diện tôi đột nhiên reo lên: "Cha ơi, cha xem này, ở đây!". Tôi nhanh chóng mở tờ báo mới phát hiện ra bài viết của hai cha con được đăng cùng ngày, chỉ có điều là được đăng trên hai mặt khác nhau, tôi chỉ nhìn thấy bài viết của mình mà không phát hiện ra bài viết ở mặt sau chính là kiệt tác của Y Y.

Tôi tỏ ra vô cùng phấn khởi, Y Y cũng vô cùng vui mừng. Chúng tôi lại chụm đầu vào đọc lại bài viết của Y Y, vừa đọc vừa khen ngợi: "Con xem, con rất giỏi, bài viết đầu tiên đã được đăng rồi, mà con còn rất nhỏ. Khi cha vào bộ đội, cha mới bắt đầu viết, nhưng bài viết đó chỉ có mấy chục chữ, không bằng con bây giờ".

"Chuyện này có gì đâu, sau này con sẽ viết nhiều bài hơn!", Y Y tự tin nói. Tôi nói: "Được đấy, chắc chắn là con làm được!".

Quả nhiên, từ ngày hôm đó, Y Y rất có hứng thú với việc viết lách, động lực cũng tăng cao, không cần tôi nhắc nhở và thúc giục, thường chủ động cầm bút lên, viết lại những cảm nhận của mình về cuộc sống.

Tên con được in lên mặt báo là một động lực vô cùng mạnh mẽ, sau này con có không muốn viết cũng khó. Bạn có thể thử phương pháp này, bỏ công sức hướng dẫn trẻ viết một bài, giúp trẻ gửi bài viết đó đến tòa soạn, nghĩ cách giúp trẻ đăng tải hoặc phát hành tác phẩm, tôi tin chắc rằng những bài viết tiếp theo không cần sự thúc giục của bạn nữa...

Vui chơi cũng là bài tập của trẻ

Vui chơi, cũng giống như một loại vitamin không thể thiếu được trong quá trình trưởng thành của trẻ, nó là hoạt động trẻ thích nhất trong rất nhiều hoạt động, là hoạt động phù hợp giúp nhân cách của trẻ được phát triển khỏe mạnh và toàn diện.

Nhà giáo dục người Liên Xô Anton Makarenko (1888-1939) đã từng nói: "Vui chơi có ý nghĩa đặc biệt quan trọng trong cuộc sống của nhi đồng, có ý nghĩa quan trọng giống như mọi hoạt động, công việc và lao động của người lớn".

Sau khi được sinh ra, ngay từ khi chưa biết nói chuyện và biết đi thì trẻ đã biết chơi rồi. Trẻ lớn lên cùng việc vui chơi, vui chơi giúp trẻ học được rất nhiều kĩ năng, làm tư duy của trẻ phát triển, rèn luyện khả năng hoạt động và khả năng hợp tác của trẻ. Trong quá trình trẻ không ngừng chơi những món đồ chơi, những trò chơi mới mẻ, trẻ sẽ học hỏi được rất nhiều kiến

thức, hình thành và phát huy khả năng sáng tạo.

Vui chơi có tác dụng cực kì quan trọng đối với quá trình trưởng thành của trẻ. Chơi không chỉ giúp phát triển thể chất, tâm lí, mà còn có lợi cho việc học tập của trẻ. Những trẻ ở độ tuổi này có thể đạt được tri thức, bồi dưỡng tài năng nhờ hoạt động vui chơi.

Vui chơi giống như một loại vitamin không thể thiếu được trong quá trình trưởng thành của trẻ, nó là hoạt động mà trẻ thích nhất trong rất nhiều hoạt động, là hoạt động giúp nhân cách của trẻ được phát triển khỏe mạnh và toàn diện. Ở đâu chúng ta cũng có thể nhận ra rằng khi chơi trẻ rất tập trung, rất vui vẻ. Tuy là trẻ đang chơi, nhưng giống như trẻ đang chăm chỉ làm một việc gì đó. Đối với trẻ, vui chơi không phải là một việc tùy tiện như trong mắt người lớn, mà nó là một hình thức "làm việc nghiêm túc".

Khi con gái Y Y của tôi 3, 4 tuổi, con thường thích lấy gạo từ trong bao gạo ra cho vào một cái bát, mùa hè thích nghịch nước cho ướt cả người, trong bếp thì thường xuyên thích gõ vào nồi, hứng thú với việc đóng mở cánh tủ, lấy đồ trong ngăn kéo ra rồi lại để vào, tháo dỡ những đồ chơi vừa mua...

Tôi không hề ngăn cấm những hành vi "phá hoại" này của con, bởi vì sự trưởng thành của con cần sự vui chơi ấy.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Vui chơi có thể thúc đẩy sự phát triển cơ thể của trẻ

Trong xã hội hiện đại ngày nay, các phụ huynh thường không tiếc tiền mua cho trẻ các loại đồ chơi cao cấp như: những loại đồ chơi kĩ thuật điều khiển bằng âm thanh, điều khiển bằng điện, đồ chơi điện tử. Các loại đồ chơi điện tử này tuy cung cấp cho trẻ nguồn thông tin lớn nhưng cũng lại đem đến cho trẻ rất nhiều hiệu ứng không tốt, đó là sự phát triển khả năng tưởng tượng và sáng tạo của trẻ bị hạn chế; tính chủ động tích cực của trẻ không được phát huy hết; thiếu đi môi trường trưởng thành trong mối quan hệ giao tiếp với mọi người; thiếu rèn luyện, tố chất cơ thể càng ngày càng kém.

Mà trẻ cần có một thân thể khỏe mạnh bởi vì sau này khi lớn lên trẻ phải đối diện với một xã hội đầy tính cạnh tranh quyết liệt; áp lực công việc học tập, tinh thần cũng rất lớn; không có một sức khỏe và tinh thần khỏe mạnh thì làm sao có thể bước vào xã hội tham gia cạnh tranh?

Đưa trẻ ra ngoài vui chơi có tác dụng tăng cường tố chất cơ thể của trẻ. Ánh sáng mặt trời, không khí là những nhân tố không thể thiếu trong môi trường tự nhiên, trong không khí trong

lành có đủ oxy, có thể thúc đẩy sự trao đổi chất, làm cho công năng của hệ hô hấp và tim mạch của trẻ được nâng cao, trẻ ít khi bị ho, cảm cúm, khả năng miễn dịch mạnh lên. Do trẻ có những hạn chế về lứa tuổi, giới tính, sở thích hứng thú không giống nhau, những trò chơi trẻ thích cũng không giống nhau. Chúng ta có thể tận dụng những bãi cỏ xanh, những sân chơi bằng phẳng, những nơi có môi trường không khí trong lành, đầy đủ ánh sáng để cho trẻ vui chơi.

2. Vui chơi có thể thúc đẩy sựphát triển trí năng của trẻ

2.1. Thông qua hoạt động vui chơi để phát triển khả năng cảm nhận và nhận biết của trẻ. Từ ngày được sinh ra, trẻ đã bắt đầu cảm nhận, nhận biết thế giới trong khi vui chơi, có thể nói vui chơi là hoạt động đầu tiên giúp trẻ hiểu cuộcđời.

Khả năng cảm nhận bao gồm khả năng nhìn, nghe, ngửi, nếm và sờ. Khả năng cảm nhận là năng lực nhận biết sự vật nhất định phải có, trẻ có thể phân biệt sự giống và khác nhau giữa các vật thể thông qua việc vận dụng thị giác, thính giác, khứu giác, vị giác và xúc giác, ví dụ như phân biệt hình dạng màu sắc, sự to nhỏ giữa các vật thể.

Nhận thức của trẻ về các sự vật bắt đầu từ cảm nhận, không có bất kì hoạt động nào có thể giúp trẻ cảm nhận sâu sắc hơn hoạt động vui chơi. Trong quá trình vui chơi, trẻ có thể hiểu được tính chất của các sự vật thông qua sự tham gia của các loại giác quan như mắt nhìn, tai nghe, miệng nếm, tay sờ, những hoạt động thực tiễn này giúp ấn tượng của trẻ về các sự vật sâu sắc hơn, nhớ cũng lâu hơn.

2.2. Thông qua việc vui chơi có thể phát huy khả năng tưởng tượng và khả năng sáng tạo của trẻ. Tưởng tượng là một năng lực quan trọng của nhân tài trong lĩnh vực phát minh khai phá cái mới. Vui chơi, đặc biệt là hình thức vui chơi phân vai là phương thức vô cùng tốt để phát huy khả năng tưởng tượng, ví dụ như: Khi chơi đồ hàng, các bé trai thường thích làm cha hoặc làm con, bé gái lại thích làm mẹ, cho búp bê ăn cơm, thay tã cho búp bê... Trong khi chơi những trò chơi này, nếu như trẻ xuất hiện một số hành vi không đúng, phụ huynh không được cười nhạo hoặc nghiêm cấm, bởi như vậy sẽ hạn chế sự phát triển khả năng tưởng tượng của trẻ. Cha mẹ nên cung cấp điều kiện vật chất và an toàn để trẻ phát huy khả năng tưởng tượng, làm hết khả năng để kích thích trẻ mô phỏng, tưởng tượng, sáng tạo.

Hơn nữa, việc vui chơi có thể nâng cao khả năng thực hành, khả năng giải quyết vấn đề, khả năng tư duy, thậm chí còn có thể thúc đẩy não phát triển, nâng cao năng lực chú ý, năng lực quan sát, năng lực tưởng tượng, năng lực điều hòa của trẻ...

3. Vui chơi có thể thúc đẩy khả năng giao tiếp xã hội củatrẻ

Trong khi vui chơi, có rất nhiều trò chơi cần sự phối hợp của người khác mới có thể giành được thắng lợi, trong quá trình chơi các trò chơi, trẻ sẽ hiểu được tầm quan trọng của sự hợp tác, học được cách hợp tác với người khác; các trò chơi đều có quy tắc riêng của nó, nếu không tuân thủ quy tắc thì khó có thể tiến hành chơi một cách thuận lợi. Trong quá trình chơi, trẻ hình thành thói quen tuân thủ quy tắc, sau này trong cuộc sống sẽ có ý thức tuân thủ những quy tắc của xã hội.

Chúng ta thường gặp một số trẻ có tính cách hướng nội, tính tình cô độc, gặp người lạ cảm thấy rất thẹn thùng, khó có thể vui chơi và tiếp xúc với những bạn bè không quen biết. Vui chơi chính là nhịp cầu giúp trẻ nhìn ra thế giới chân thực. Các phụ huynh có thể thay đổi trạng thái trên của trẻ bằng cách động viên trẻ vui chơi với các bạn khác, trong quá trình vui chơi cho trẻ cùng bàn bạc lựa chọn chủ đề, đề ra những quy tắc, ảnh hưởng lẫn nhau, giám sát lẫn nhau, như vậy, không chỉ tăng cường sự giao lưu của trẻ với bạn bè, mà còn giúp ích cho việc hình thành tinh thần hợp tác, bồi dưỡng khả năng giao tiếp xã hội của trẻ.

Tôi vẫn còn nhớ khi con gái tôi 3 tuổi, vợ tôi đưa con đến sân vận động của trường học chơi. Có một cô bé thường xuyên chơi với Y Y đi một chiếc xe đạp nhỏ đạp vút qua mặt Y Y. Y Y xin mẹ: “Con cũng muốn đi”. Nhưng lúc đó, chiếc xe đạp của con không ở đó, không có xe cho con đi. Y Y chỉ theo cô bé kia và nói: “Con muốn đi chiếc xe kia!”. Vợ tôi cười và nói: “Vậy con đến hỏi chị xem chị có cho con mượn một lát được không”. Y Y liền đi đến chỗ cô bé và nói: “Chị ơi, cho em chơi một lát được không? Đợi xe của em được mang đến, em cũng cho chị mượn xe của em chơi!”. Cô bé quả nhiên đồng ý liền, Y Y vui vẻ đi trên chiếc xe vừa mượn được.

Nhưng đi chưa được bao xa, cô bé liền thay đổi quyết định. Cô bé đuổi theo kéo chiếc xe lại. Sau khi giữ được chiếc xe, cô bé nhất quyết bắt Y Y phải nhảy xuống. Y Y không vui: “Chị đồng ý với em rồi, em vẫn chưa đi!”. Y Y cứ ngồi trên xe nhất định không xuống. Hai người không ai chịu nhường ai. Một lúc sau, Y Y nhảy xuống, nhưng hai tay vẫn nắm chặt ghi-đông xe, nở nụ cười và nói: “Chị cho em đi một vòng được không, em cảm ơn chị!”. Cô bé không hề lay động, Y Y tiếp tục: “Đồ chơi của em sẽ cho chị chơi, được không?”.

Sau một hồi thương lượng, cô bé cuối cùng cũng buông tay khỏi xe, Y Y nhanh chóng nhảy lên xe, đi một vòng quanh sân. Cô bé đó cũng vui vẻ lấy đồ chơi của Y Y chơi. Sau này, hai cô bé trở thành bạn tốt của nhau.

Cùng với sự trưởng thành của trẻ, phương diện cuộc sống và phương diện tri thức mà trẻ tiếp xúc ngày càng rộng, tính hiếu kì ngày càng lớn, theo đó trẻ sẽ đặt ra một loạt câu hỏi, nảy sinh một loạt tưởng tượng, tưởng tượng một thế giới khác như thế nào, mình sẽ ở đó làm gì... Đây

chính là thế giới của những hoạt động vui chơi. Vì thế các phụ huynh phải căn cứ vào đặc điểm lứa tuổi khác nhau của trẻ, tạo cơ hội cho trẻ được vui chơi, để có thể phát huy tác dụng tích cực của việc vui chơi, thúc đẩy sự nâng cao về năng lực trên mọi phương diện của trẻ, làm cho tinh thần và thể chất của trẻ được phát triển khỏe mạnh.

Vui chơi có thể đem lại cho trẻ niềm vui, kinh nghiệm, kiến thức, tư tưởng, sức khỏe... Những trẻ biết chơi

sẽ càng thông minh hơn

Biết chơi đem lại hiệu quả học tập tốt nhất cho trẻ em, nó bắt đầu bằng niềm vui và kết thúc bằng trí tuệ. Vui chơi hàm chứa trong nó nhu cầu phát triển và thời cơ giáo dục đối với trẻ em.

Từ lâu, chúng ta đã biết thuật ngữ "chỉ số thông minh", nay người ta còn nói đến "chỉ số cảm xúc". Thực ra, đối với trẻ còn có cả "chỉ số chơi", đó cũng chính là sự tham gia và những thu hoạch của trẻ trong hoạt động vui chơi.

Đứa trẻ nào cũng thích đồ chơi, đứa trẻ nào cũng thích chơi. Tuy đã làm cha làm mẹ, nhưng chúng ta nhất định phải nhớ lại khi còn là trẻ con, chúng ta thích vui chơi như thế nào.

Trong hồi ức về tuổi thơ của tôi, lúc hoàng hôn sau khi tan học là thời gian vui chơi phù hợp nhất, về đến nhà đặt cặp sách xuống một cái là vội vàng chạy ra ngoài chơi. Mấy đứa trẻ tụm năm tụm ba thành một nhóm. Mùa xuân thì chơi ném hố, ném vòng, đá cầu; mùa hè thì đi ra sông bắt tôm cá; mùa thu thì đi ra đồng bắt chim, trốn trong những đống rơm chơi trốn tìm; đến mùa đông thì có càng nhiều trò chơi hơn, như trượt tuyết, đắp người tuyết, ném tuyết... Một năm bốn mùa, 365 ngày, hầu như ngày nào tôi cũng chơi đến tối, khi mẹ gọi "Về nhà ăn cơm thôi", chúng tôi mới vui vẻ trở về nhà.

Cuối tuần hay kì nghỉ, tôi đều phải giúp đỡ gia đình làm đồng. Lúc học tiểu học, việc tôi hay làm nhất là đi đốn củi, nhặt phân trâu bò, cắt rau. Cắt rau về để cho lợn ăn, phân bò bán lấy tiền mua sách bút, củi để nấu cơm. Tuy nói là đi làm, nhưng không thiếu niềm vui của việc đi chơi.
Cắp rổ hẹn các bạn cùng đi cắt cỏ cho lợn ăn, vừa làm vừa hát, nhiệm vụ hoàn thành thì tìm chỗ để rổ, rồi chúng tôi cùng nhau hái hoa bắt bướm, chơi cho đến khi vã hết mồ hôi, mới cắp rổ trở về nhà. Do có những trải nghiệm cuộc sống vui chơi phong phú của tuổi thơ, mới có một Đông Tử với lí luận giáo dục luôn phải vui vẻ, thoải mái của ngày hôm nay.

Muốn chơi, thích chơi, biết chơi, theo quan niệm truyền thống không phải là một việc tốt, cách giải thích điển hình nhất cho quan niệm này là mải chơi đến mức mất ý chí làm việc và học tập. Nhưng trong thế giới trẻ thơ, những logic này không hề có tác dụng, muốn chơi, thích chơi là lẽ

đương nhiên. Nhưng biết chơi lại không đơn giản như vậy, điều này phải dựa vào trí tuệ của mỗi đứa trẻ.

Biết chơi là hiệu quả học tập tốt nhất của trẻ em, nó bắt đầu bằng niềm vui và kết thúc bằng trí tuệ. Vui chơi hàm chứa trong nó nhu cầu phát triển và thời cơ giáo dục đối với trẻ em. Việc học tập trong quá trình vui chơi là học tập tự phát, tìm tòi tự phát, có thể tiếp nhận nhiều kích thích từ môi trường hơn, giúp cho bộ não phát triển, gợi mở trí tuệ, làm cho chức năng của bộ não được phát triển đầy đủ, vì vậy trẻ càng thông minh hơn.

Nhà tâm lí học nổi tiếng người Thụy Sĩ Jean Piaget (1896-1980) qua nhiều năm nghiên cứu phát hiện ra sự vui chơi của trẻ trải qua ba giai đoạn:

1. Vui chơi mang tính chất luyện tập, xuất hiện trong vòng 2 năm đầu đời, đặc điểm chủ yếu của hoạt động này là sự lặp lại và tái hiện các động tác. Ví dụ: Hết lần này đến lần khác làm đổ đống gỗ vừa xếp lên rồi lại xếp lại, kéo chiếc xe đi đi lại lại, đi mãi không chán. Đối với trẻ, bất kì hoạt động gì, bất kì đồ chơi gì, chỉ cần trẻ vẫn chưa chán lặp lại một hành động, loay hoay mãi một việc, có nghĩa là đối với trẻ những hành động đó vẫn mang tính thử thách.

2. Hoạt động vui chơi mang tính tượng trưng, tức là các trò chơi mang tính chất mô phỏng, xuất hiện trong giai đoạn trẻ khoảng 3 tuổi, khả năng phát triển nhận thức chủ yếu nhất chính là biết cách sử dụng những biểu tượng không giống nhau. Trẻ thường mô phỏng những hoạt động của người lớn, như “chơi đồ hàng”, “đi bệnh viện”, “đến cửa hàng mua hàng”..., đóng vai những nhân vật theo trí tưởng tượng của mình. Giai đoạn vui chơi mang tính tượng trưng chính là giai đoạn quan trọng phát triển khả năng tưởng tượng, khả năng ngôn ngữ, phát triển năng lực xã hội của trẻ.

3. Vui chơi mang tính quy tắc, xuất hiện khi trẻ 4, 5 tuổi, đây cũng là giai đoạn manh nha về ý thức tuân thủ quy tắc. Cùng với sự lớn lên về tuổi của trẻ, trẻ bắt đầu biết lựa chọn bạn chơi, lựa chọn phương thức chơi (chọn thời gian chơi, thay đổi không gian và môi trường chơi, quy ước, thương lượng phương pháp và quy tắc chơi...), chúng không chơi một số trò chơi cố định mà không ngừng mở rộng không gian vui chơi của bản thân.

Xem ra, một chữ “chơi” đơn giản lại có rất nhiều vấn đề, như vậy, làm thế nào mới có thể từng bước giúp trẻ biết chơi, giúp trẻ thông minh hơn?

Đáp án chỉ có bốn chữ: cha con cùng chơi. Người cha phải quan sát trẻ nhiều hơn, tạo không khí vui chơi, cùng tham gia chơi các trò chơi với trẻ, mới có thể giúp trẻ chơi vui hơn, chơi thông minh hơn.

1. Phải tạo ra môi trường, động viên để trẻ “muốn chơi”

Hỏi 100 đứa trẻ xem muốn chơi hay không, cả 100 đứa trẻ đó sẽ trả lời rằng “muốn”. Nhưng cái sự “muốn” này, có lúc lại bị sự kì vọng, sự thờ ơ, thiếu kiên nhẫn của bạn dập tắt, cho nên phải thức tỉnh lại. Lúc này, điều mà các bậc phụ huynh phải làm là tạo ra môi trường vui chơi vui vẻ cho trẻ.

Đầu tiên, về việc bố trí không gian, phải xét đến các phương diện màu sắc, hình ảnh, âm thanh. Hơn nữa, phải tạo cho trẻ môi trường có thể trực tiếp tiếp xúc, một nơi trẻ có thể thỏa sức vui chơi, ví dụ: hố cát, bể nước, dụng cụ leo trèo, đồ chơi mô phỏng... Cuối cùng, một điểm quan trọng nhất là, phải tạo ra môi trường chơi có sự giao tiếp, thường xuyên chơi cùng trẻ, sử dụng phương pháp trẻ dễ tiếp nhận nhất, làm cho trẻ có hứng thú với các trò chơi đó.

2. Phải quan tâm chú ý đến trẻ từ những điều nhỏ nhất, kích thích trẻ “thích chơi”

“Thích chơi” được thiết lập trên cơ sở “muốn chơi”, là sự thể hiện ra bên ngoài hành vi mang tính chủ động. Cho nên, đầu tiên các phụ huynh phải hiểu được trong các giai đoạn phát triển, trẻ thích chơi những trò chơi gì nhất, sau đó phát hiện ra những trò chơi và những sự vật trẻ cảm thấy hứng thú, cũng chính là quan tâm đến nhu cầu hoạt động của trẻ, nắm bắt mọi cơ hội giúp trẻ vui chơi, tạo điều kiện, cung cấp những kinh nghiệm giúp trẻ có thể chơi theo nhu cầu của mình.

Điều đáng chú ý là người cha kiên quyết không được giúp trẻ giải quyết những khó khăn mà trẻ gặp phải trong quá trình chơi, hãy cho trẻ thời gian, không gian và sự tự do, để trẻ tự tìm tòi, như vậy mới có thể làm cho trẻ chơi vui hơn, chơi lâu hơn. Đương nhiên, nếu có thể đi theo những tiến triển của trẻ, khéo léo cung cấp cho trẻ một số đồ chơi, hoặc cố ý tạo cho trẻ sự hồi hộp, sẽ làm cho trẻ tập trung chơi hơn.

3. Hướng dẫn trẻ “biết chơi”

Mày mò tìm hiểu là đoạn dạo đầu của trò chơi, trẻ thích chơi là bởi vì việc chơi và việc mày mò tìm hiểu có mối quan hệ mật thiết với nhau. Khi trẻ biết áp dụng những gì trẻ tìm tòi được vào trong các trò chơi, trẻ đã bắt đầu “biết chơi”. Muốn làm được điều này, đầu tiên người cha phải hiểu sâu sắc việc “chơi” của trẻ, liên hệ giữa “chơi” và sự phát triển khỏe mạnh của trẻ, hiểu được nhu cầu chơi trong các giai đoạn lứa tuổi khác nhau, nắm vững đặc điểm ham học, hiếu động, hiếu kì của trẻ, tận dụng mọi cơ hội giáo dục để phát triển cả thể chất và tâm hồn của trẻ,

hướng dẫn trẻ trong quá trình chơi có thể học tập, có thể tìm hiểu, có thể phát triển tư duy.

Trong quá trình chơi với trẻ, người cha có thể tìm tòi cùng trẻ, có ý thức chất vấn, gợi mở, hướng dẫn, kích thích khả năng sáng tạo và khả năng giải quyết vấn đề của trẻ, phải khen ngợi khả năng tưởng tượng, tính hiếu kì và hành động tìm tòi khi trẻ tự tay mày mò nghiên cứu những sự vật mới mẻ trong lúc chơi.

Chơi là con đường giúp trẻ phát triển mối quan hệ giao tiếp có hiệu quả nhất. Vì vậy, nên tích cực động viên trẻ tham gia các trò chơi cùng bạn và các trò chơi tập thể, như vậy có thể tăng thêm chỉ số cảm xúc cho trẻ.

Những trẻ biết chơi thường rất nghịch ngợm và hiếu động. Nghịch ngợm hiếu động là bản tính của trẻ, sự nghịch ngợm hiếu động ban đầu chính là sự thể hiện tự nhiên của tính độc lập tự chủ của trẻ. Trong xã hội hiện đại đầy tính cạnh tranh, những nhân tài giỏi phát minh, khám phá cái mới có khả năng sáng tạo, khả năng tưởng tượng, có chính kiến và gan dạ mới có thể theo kịp thời đại. Những trẻ nghịch ngợm hiếu động sau khi trưởng thành thường thông minh nhanh nhẹn, có chính kiến, giỏi sáng tạo. Vì thế, các vị phụ huynh phải có cách nhìn nhận đúng đắn đối với những trẻ nghịch ngợm hiếu động, không nên quá nghiêm khắc bó buộc trẻ mà hủy hoại bản tính của trẻ.

Thực tiễn khoa học chứng minh, trong số những trẻ từ 2 đến 6 tuổi, bộ não của những trẻ thích vui chơi ít nhất cũng lớn hơn 30% so với những trẻ không thích vui chơi. Vì trong quá trình vui chơi, trẻ phải hoàn thành mấy chục động tác có liên quan đến hoạt động tư duy của bộ não, ví dụ như giữ thăng bằng, điều chỉnh hoạt động tâm lí, giải quyết vấn đề... Thông qua việc vui chơi, trẻ có thể tăng thêm khả năng nhận biết các đồ vật, nâng cao khả năng biểu đạt ngôn ngữ và khả năng sáng tạo tưởng tượng bằng tư duy, còn có thể loại bỏ áp lực tâm lí và cảm giác sợ hãi...

Cho nên, đứa trẻ biết chơi chắc chắn là đứa trẻ thông minh. Trẻ ham

chơi là những trẻ rất trí tuệ

Sự giáo dục trong giai đoạn sớm (trẻ từ 1 đến 3 tuổi) không được chỉ học không chơi hoặc học nhiều chơi ít, như vậy sẽ vi phạm quy luật khoa học về hành vi của trẻ.

Nghiên cứu khoa học cho rằng tiềm năng của não người là vô cùng to lớn, giống như một kho tàng quý báu; năng lượng trí tuệ trong tiềm năng của con người to lớn giống như năng lượng vật lí của hạt nhân nguyên tử. Bộ não của một đứa trẻ chính là phòng thực nghiệm về tính sáng

tạo vô cùng.

Cách tốt nhất để khai phá tiềm năng của trẻ chính là vui chơi. Vui chơi là một loại hình hoạt động có sự kết hợp giữa tư duy và hành vi của con người; trong quá trình vui chơi, có thể nâng cao khả năng quan sát, bồi dưỡng tư duy logic, rèn luyện khả năng suy đoán, tăng thêm khả năng sáng tạo, tăng cường khả năng phán đoán, khai phá và phát triển khả năng tưởng tượng... của trẻ; có thể bồi dưỡng cho trẻ hứng thú, sở thích, đồng thời tăng cường lòng tự tin, nghị lực, khả năng hợp tác và giao tiếp xã hội...; đồng thời còn có thể nâng cao khả năng vận động, khả năng điều tiết và sự nhanh nhạy của cơ thể.

Bé trai nghịch ngợm bướng bỉnh là điều tốt, bé gái hiếu động là điều may. Những trẻ bướng bỉnh, nghịch ngợm thường ham chơi, chúng liên tục chơi các đồ vật, các đồ chơi với đủ hình dáng khác nhau, từ các đồ vật tương tự nhau hình thành khả năng khái quát; chúng thích chơi trốn tìm, quan sát kĩ lưỡng để loại bỏ những hiện tượng giả, tìm kiếm mục tiêu, hình thành thói quen tư duy tinh tế; chúng còn có thể biến một khúc tre thành ngựa, máy bay, súng, hỏa tiễn, tưởng tượng ra những đồ vật không có thực một cách sống động như thật; khi vui chơi tâm trạng phấn khích, vui vẻ, thoải mái của trẻ sẽ kích thích và điều động khả năng hoạt động cao độ của thần kinh não bộ.

Những trẻ ham chơi là những trẻ rất trí tuệ. Các nhà khoa học đã có rất nhiều nghiên cứu về điều này. Nhà tâm lí học người Mỹ Mark Ronsenzweig (1922-2009) đã làm thí nghiệm trong phòng thực nghiệm như sau: Lựa chọn ra các con chuột có tố chất di truyền giống nhau, chia chúng ra làm 3 nhóm bất kì. Ba con chuột nhóm thứ nhất bị nhốt trong lồng sắt được cho ăn hàng ngày, được coi là “môi trường tiêu chuẩn”; các con chuột nhóm thứ hai bị cách li, nhốt riêng trong những chiếc lồng tối tăm, không có ánh sáng, gần như không có kích thích, đây là “môi trường thiếu thốn”; mười mấy con chuột nhóm thứ ba bị nhốt trong chiếc lồng rộng rãi đầy đủ ánh sáng và thiết bị, bên trong có các loại “đồ chơi” như xích đu, cầu trượt, cầu thang gỗ…, đây gọi là “môi trường phong phú”.

Sau vài tháng những con chuột sống trong môi trường phong phú là những con chuột “ham chơi”, những con chuột sống trong môi trường thiếu thốn thì “ngoan ngoãn” nhất. Mổ xẻ phân tích bộ não của chuột, phát hiện ra ba nhóm chuột có sự khác biệt rõ ràng về mặt vật chất hóa học trong não liên quan đến trí lực. Nhóm chuột sống trong môi trường phong phú có ưu thế rõ ràng nhất. Thí nghiệm cho thấy, môi trường càng phong phú, việc vui chơi càng đầy đủ, bộ não càng phát triển tốt.

Vui chơi có ích cho việc phát triển trí lực, cũng giúp ích rất nhiều cho việc phát triển các nhân

tố phi trí lực. Vui chơi có thể thỏa mãn khát vọng của trẻ, đồng thời kích thích tính hiếu kì, ham muốn hiểu biết và tinh thần khám phá của trẻ. Vui chơi với các bạn cùng tuổi có thể hoàn thiện cá tính, phát triển khả năng giao tiếp xã hội tương ứng của trẻ. Những trẻ chơi giỏi có rất nhiều ưu điểm như thông minh, lanh lợi, lạc quan, vui vẻ, hăng hái vươn lên, vui tính, thích giao lưu với mọi người, có trí tưởng tượng phong phú, dũng cảm gan dạ, có xu hướng phát triển bản thân mạnh mẽ. Chính vì vậy, giáo dục trẻ trong giai đoạn sớm không được chỉ học không chơi hoặc học nhiều chơi ít, bởi như vậy sẽ vi phạm quy luật khoa học về hành vi nhi đồng.

Một người cha vừa mua về một chiếc đồng hồ vàng, kết quả là chưa đến năm phút đã bị cậu con trai 5 tuổi làm hỏng, người cha vô cùng tức giận, đánh cậu con trai một trận. Khi người cha nói chuyện này với Đào Hành Tri, ông đã nói: “Một Edison của Trung Quốc đã bị anh hủy hoại”.

Rất nhiều phụ huynh sau khi nghe câu chuyện này đều từng có những trải nghiệm tương tự, tiết kiệm dành dụm để mua đồ chơi cho con, chưa được vài ngày thì bị con làm cho tan tành. Mỗi khi nhìn thấy cảnh tượng này, cha mẹ thường ngăn cấm, nhẹ thì trách móc, nặng thì đánh chửi hành vi “phá hoại” này của trẻ.

Trên thực tế, tháo rời đồ chơi lại chính là ý nghĩa của việc chơi đồ chơi của những đứa trẻ thông minh. Rất nhiều trẻ có khả năng sáng tạo khi chơi đồ chơi, không hề thỏa mãn với việc chơi đùa bình thường, hay thao tác theo quy tắc, hứng thú lớn hơn của chúng là thông qua việc “phá hoại đồ chơi” hiểu được nguyên lí và kết cấu bên trong của nó. Loại “hành vi phá hoại” này có nguyên nhân chính là nghi vấn trong đầu trẻ, ví dụ như: Xe ô tô tại sao lại chạy được?
Búp bê tại sao lại biết nói? Đồng hồ báo thức kêu như thế nào? Con người làm thế nào để chui vào đài nói chuyện?

Trong quá trình vui chơi, trẻ quan sát thấy rất nhiều hiện tượng đối với chúng là vô cùng kì diệu, nên tiếp tục đặt ra rất nhiều nghi vấn. Chúng hi vọng có thể nhanh chóng tìm ra đáp án, vì thế mà chúng tháo các đồ chơi ra, thậm chí đó là những món đồ quý báu trong gia đình. Nhưng “hành vi phá hoại” này của trẻ chính là sự bắt đầu tìm hiểu thế giới, cũng là manh nha của tư duy sáng tạo. Để thỏa mãn nhu cầu ham học hỏi của mình, rất nhiều đồ vật như đồng hồ, máy ghi âm, điện thoại… đều trở thành đồ chơi của trẻ.

Nếu phụ huynh vì bảo vệ đồ chơi, không cho phép trẻ tùy ý tháo gỡ đồ chơi, sẽ làm mất đi rất nhiều ý nghĩa quan trọng của món đồ chơi đó với trẻ, hạn chế hứng thú tìm tòi thế giới, hủy hoại tiềm năng sáng tạo của trẻ. Những thứ mà trẻ mất đi có giá trị hơn rất nhiều so với đồ chơi.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Phải hiểu được ý nghĩa thực sựcủa việc trẻ vui chơi

Chúng ta thường xuyên nghe thấy cha mẹ trách móc trẻ "không biết giữ gìn đồ chơi, đúng là đồ phá hoại". Thực ra việc chơi của trẻ chính là một phương thức học tập. Trẻ học tập, tăng thêm tri thức, bồi dưỡng năng lực trong quá trình vui chơi.

Phụ huynh không nên dùng phương pháp cấm đoán đối với những việc vui chơi mang tính chất phá hoại của trẻ, mà phải có những hướng dẫn chính xác hợp lí. Đầu tiên người cha nên nói với trẻ những đồ chơi có thể tháo ra, những đồ chơi không thể tháo ra, đặc biệt là những đồ vật quý giá càng không thể tháo ra, những đồ vật không dùng để chơi trong nhà. Tiếp theo, giúp trẻ lựa chọn những đồ vật có thể tháo dỡ. Trong khi lựa chọn đồ chơi, một số phụ huynh cho rằng đồ chơi càng đắt thì càng tốt, đặc biệt là đồ chơi tự động. Nhưng trên thực tế rất nhiều đồ chơi tự động đắt đỏ lại không có ích cho việc phát triển trí tuệ của trẻ, một số đồ chơi có thể tháo dỡ lại là những thứ vừa rẻ vừa đẹp, có ích cho sự phát triển trí tuệ của trẻ. Khi lựa chọn đồ chơi, phải lấy tiêu chuẩn là có thể phát triển trí tuệ của trẻ hay không, có thể rèn luyện khả năng động não động tay của trẻ hay không, không được lấy tiêu chuẩn đắt rẻ để lựa chọn.

Rất nhiều trẻ chỉ biết tháo dỡ mà không biết lắp lại đồ chơi. Lắp đồ chơi có thể giúp trẻ hiểu sâu hơn về nguyên lí thao tác của đồ chơi. Nhưng lắp lại đồ chơi khó hơn rất nhiều so với việc tháo dỡ đồ chơi, trẻ thường xuyên không lắp lại được như ban đầu nên bỏ dở. Trong tình huống này, cha mẹ nên hướng dẫn trẻ. Khi trẻ lắp xong đồ chơi, chúng sẽ cảm nhận được sự thành công to lớn, hiểu được giá trị bên trong của đồ chơi. Không chỉ học được tri thức, tăng lòng tự tin và khát vọng tìm tòi, trẻ cũng biết cách trân trọng đồ chơi.

2. Không được hạn chế sựtự do vui chơi của trẻ

Cha mẹ thường không yên tâm về trẻ, giám sát trẻ quá nhiều, ngay cả khi chơi cũng vậy. Khi thấy trẻ vui vẻ nghịch đất cát, liền mắng trẻ làm bẩn tay chân quần áo; nhìn thấy trẻ trèo cây thì sợ trẻ ngã, xước da; trẻ chạy nhanh, chạy xa lại sợ trẻ lạc đường. Trẻ phải chơi trong sự cấm đoán như vậy, làm sao có thể vui vẻ chơi được.

Điều quan trọng hơn là trong quá trình trẻ tự do vui chơi, có thể thỏa sức phát huy khả năng tưởng tượng của mình, trẻ dùng đất cát để tạo thành các con vật hoặc mô hình nhà cửa, chơi đồ hàng để thể nghiệm các vai trò trong xã hội, thể hiện thành quả sáng tạo của mình khi tháo lắp đồ chơi. Cho nên, cha mẹ nên yên tâm để trẻ thỏa sức vui chơi, chơi khác hẳn các nguyên tắc thông thường. Phụ huynh phải dám "lơ là" trẻ, sự "lơ là" này không phải là từ bỏ giáo dục,

mà là giáo dục mang tính sáng tạo đối với trẻ.

Nhà giáo dục học người Nhật Bản Ibuka Masaru (1908-1997) từng nói rằng: "Tháo dỡ đồ chơi có lẽ chính là mục đích chơi của trẻ... Nếu người lớn ngăn cấm hành động này, đó không những là can thiệp chứ không phải là giáo dục, mà còn làm mất đi cơ hội trưởng thành của một con người". Cha mẹ nên cho trẻ thời gian để trẻ vui chơi thoải mái, thỏa sức tưởng tượng, tự do sáng tạo, như vậy trẻ sẽ đạt được những tri thức và khả năng thao tác độc lập mà cha mẹ thường không thể đem lại cho trẻ. Phụ huynh có thể thấy việc trẻ tháo lắp đồ chơi có thể tạo nên một kĩ sư tương lai, việc trẻ nặn đất cát có thể tạo nên một kiến trúc sư tương lai, việc trẻ chơi đồ hàng có thể tạo nên một giáo viên hay một bác sĩ tương lai...

3. Phát hiện và phát huy hứng thú của trẻ

Hứng thú chính là bộ máy hiển thị tiềm năng của trẻ, cũng là nguồn dinh dưỡng tốt nhất bồi dưỡng trí tuệ và khả năng của trẻ. Nhưng có một số phụ huynh không hề để ý đến niềm đam mê của trẻ, bắt trẻ phải làm theo ý muốn của người lớn, vô tình làm đứt đoạn hứng thú tự phát của trẻ, làm sự phát triển trí lực của trẻ thiếu dinh dưỡng hoặc mất cân bằng dinh dưỡng, làm cho mầm non trí tuệ ấy sớm khô héo. Khiến rất nhiều trẻ sau khi đi học, không biết hứng thú của mình là gì, đến khi lớn lên, không hề có hứng thú với bất cứ điều gì. Không có hứng thú cũng chính là mất đi động cơ sáng tạo, trí tuệ của con người cũng trở nên không có gì nổi bật.

Vì thế, trong quá trình trẻ vui chơi, người cha nên phát hiện sở trường và sở thích của trẻ, hoặc khi trẻ hỏi một loạt những câu hỏi "Tại sao", nên tìm ra những hứng thú có thể làm trẻ cười không ngớt, mà những hứng thú này phải mang tính lâu dài.

Có trẻ ngay từ nhỏ đã thích bôi bôi vẽ vẽ, những bức tường trong nhà hay trên mặt đất đều được vẽ đầy kiệt tác của trẻ, mỗi khi vẽ là trẻ dành 2, 3 tiếng đồng hồ tập trung cao độ, vô cùng thích thú. Cha mẹ nhìn thấy trẻ vẽ bẩn tường, tuyệt đối không được mắng mỏ trẻ, làm tổn thương niềm đam mê của trẻ, mà nên hướng dẫn chỉ bảo trẻ, cung cấp cho trẻ giấy và công cụ để vẽ, cho trẻ tham gia lớp học vẽ, tạo mọi điều kiện để bồi dưỡng hứng thú về hội họa cho trẻ, phát triển tài năng của trẻ, làm cho niềm hứng thú này trở thành năng lực hội họa.

Đối với những trẻ thích vẽ lên tường, ngoài việc giảng giải lí lẽ cho trẻ, phụ huynh còn phải giúp trẻ thỏa mãn ước muốn thể hiện bản thân, giúp những bức tranh của trẻ có một không gian để trưng bày. Như vậy vừa có thể kích thích hứng thú sáng tác và ham muốn thể hiện của trẻ, lại giúp trẻ sửa được tật vẽ bậy khắp nơi. Dưới sự bồi dưỡng và giáo dục cẩn thận của cha mẹ, tiềm năng trí tuệ còn manh nha sẽ phát triển mạnh mẽ.

Trẻ giỏi chơi là trẻ giỏi sáng tạo

Trong quá trình tự do vui chơi, độ linh hoạt của hai bàn tay của trẻ được rèn luyện, vì sự vận động của tứ chi và tư duy của bộ não có mối liên hệ sinh lí với nhau, vì thế mà vùng não bộ giàu tính sáng tạo nhất của trẻ được khai phá.

Lịch sử phát triển của xã hội loài người là lịch sử tràn đầy sự sáng tạo. Cuộc sống của con người phát triển từ hang động đến những ngôi nhà cao tầng, từ xe ngựa đến phi thuyền vũ trụ, từ việc đốt cành thông đến việc dùng năng lượng mặt trời nhân tạo. Sự phát triển của xã hội loài người cần sự sáng tạo, mà nguồn gốc của những sáng tạo đó là con người. Chỉ có con người với phương thức tư duy mang tính sáng tạo, mới có thể phá vỡ quy luật thông thường, sáng tạo kì tích.

Sự phát triển khả năng sáng tạo của con người bắt đầu ngay từ trong giai đoạn sơ sinh và mầm non. Giai đoạn mầm non chính là giai đoạn then chốt để bồi dưỡng và phát huy khả năng sáng tạo của trẻ, những cơ sở được đặt nền móng trong giai đoạn này sẽ ảnh hưởng đến toàn bộ quá trình phát triển trong cuộc đời trẻ.

Theo kết quả nghiên cứu có liên quan đến khả năng sáng tạo của trẻ ở Mĩ: Từ 3 đến 5 tuổi là thời kì phát triển cao độ khả năng sáng tạo của trẻ, khi 4 tuổi trẻ sẽ đạt điểm số cao nhất trong bài kiểm tra tư duy sáng tạo, sau 5 tuổi khả năng sáng tạo của trẻ dần dần có xu thế giảm đi.
Điều này rốt cuộc là tại sao?

Đó chính là vì trong giai đoạn mầm non, hoạt động chủ yếu của trẻ trong trường mầm non hay trong gia đình là hoạt động vui chơi, cha mẹ và các thầy cô giáo rất ít khi hạn chế hoạt động vui chơi của trẻ, trẻ có rất nhiều không gian tự do để thỏa sức chơi, thỏa sức nghĩ và thỏa sức phát huy. Lúc này cha mẹ và thầy cô cũng không can thiệp quá nhiều vào suy nghĩ và hành động của trẻ, trẻ sẽ không bị người khác phủ định và trách mắng vì những ý nghĩ viển vông của mình.
Cho nên, tư duy sáng tạo được phát triển tốt.

Nhưng khi lớn lên, trẻ dần dần phải đối diện với hoạt động học tập, lúc này cha mẹ trở nên nghiêm khắc, họ nhấn mạnh việc trẻ nên nắm vững nhiều tri thức, họ rất coi trọng việc trẻ có suy nghĩ đúng đắn hay không. Cha mẹ sẽ nói với trẻ cái gì là đúng, cái gì là sai; nên làm gì, và không được làm gì. Khi trẻ không làm theo lời dạy dỗ của người lớn, trẻ sẽ bị phê bình và trừng phạt. Để làm vừa lòng người lớn, trẻ dần dần bỏ đi những ý nghĩ “viển vông” của mình, suy nghĩ tìm ra đáp án người lớn muốn, như vậy trẻ sẽ được người lớn khen ngợi và động viên. Vì thế sự phát triển tư duy mang tính sáng tạo của trẻ bị hạn chế.

Xã hội cần phát triển, muốn phát triển thì phải dựa vào khả năng sáng tạo, trẻ phải có tư duy sáng tạo thì mới có thể đảm bảo cho sự tiến bộ của xã hội.

Tư duy mang tính sáng tạo của trẻ được bồi dưỡng trong quá trình vui chơi. Vui chơi là hoạt động chủ đạo của trẻ mầm non, trong quá trình vui chơi, khả năng sáng tạo của trẻ ngày càng được nâng cao, từ mô phỏng đơn thuần phát triển đến sự sáng tạo, trẻ dần dần tận dụng tư duy sáng tạo của mình phát triển những hình thức vui chơi kiểu mới, đóng vai một cách sáng tạo, chế tạo đồ chơi một cách sáng tạo...

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Cho trẻ tự tay làm để bồi dưỡng tư duy sáng tạo

Tính hiếu kì vốn có của trẻ sẽ thúc đẩy trẻ không bao giờ chịu ngồi yên, thường sờ cái này, động cái kia. Lúc này, cha mẹ không được thô bạo ngăn cấm vì sợ trẻ làm loạn đồ đạc, mà nên cổ vũ tính hiếu kì của trẻ, đồng thời giải thích cho trẻ, động viên trẻ tự tay tạo ra một số phát minh nhỏ. Trong quá trình các đầu ngón tay tiếp xúc với đồ vật, tư duy sáng tạo của trẻ cũng được phát triển tốt nhất.

Ví dụ, con gái Y Y của tôi khi còn nhỏ rất thích chơi đồ chơi thủ công, mỗi lần chơi, Y Y đều không ngừng có những ý nghĩ và sáng kiến mới mẻ, đồ vật con tạo ra thường vô cùng mới mẻ, độc nhất vô nhị, nhận được sự khen ngợi của bạn bè.

2. Cho trẻ không gian vui chơi và tưởng tượng tựdo

Không nên cho rằng trẻ hoang đường, suy nghĩ kì quái, không phù hợp với thực tế mà coi thường, phải hướng dẫn và ủng hộ trẻ. Sáng tạo không thể tách rời tưởng tượng, trẻ dựa vào khả năng tưởng tượng để khơi nguồn mộng tưởng về thế giới. Chỉ có sống trong thế giới tự do tưởng tượng, tư duy sáng tạo mới có thể phát triển.

Vì mong muốn tương lai con mình trở thành người xuất chúng, các bậc cha mẹ dồn tất cả thời gian của trẻ vào hoạt động học tập, ngay cả thời gian nghỉ ngơi hiếm hoi của trẻ cũng không bỏ qua. Cùng với việc này, các hoạt động vui chơi tự do của trẻ như bắt bướm, chơi xếp gỗ, búp bê, hoặc là vui đùa cùng cha mẹ... lại mất đi vì bận rộn.

Thực ra, cha mẹ nên từ bỏ tư tưởng này, để trẻ có nhiều thời gian chơi đất nặn, bắt côn trùng, chạy nhảy trong sân, đùa nghịch trên bãi biển, làm những việc mà trẻ thích làm.

Trong quá trình vui chơi tự do, tính linh hoạt của đôi tay trẻ được rèn luyện, sự vận động của

tứ chi và tư duy bộ não có mối liên hệ sinh lí, vì thế mà vùng não bộ mang tính sáng tạo phong phú nhất của trẻ được khai phá. Những trẻ giàu khả năng sáng tạo việc gì cũng thích hỏi tại sao, thích bình luận về các sự vật, thích thử, suy nghĩ biến đổi nhiều và phản ứng nhanh chóng, không bị hạn chế bởi những thông tin đã biết...

Trong không gian tự do của mình, trẻ thường có những biểu hiện sáng tạo, sáng tạo cũng sẽ đem đến niềm vui, khiến trẻ có cảm giác thỏa mãn và thành công. Cảm giác thành công này có lợi cho sự thiết lập khả năng thích ứng của trẻ đối với môi trường và xã hội. Mà khả năng thích ứng này lại giúp cho năng lực sáng tạo của trẻ được phát huy hơn trong công việc thực tế sau này.

3. Cho trẻ vui chơi để có tài năng đặc biệt

Cuối thế kỷ XVI, một thương nhân buôn kính người Hà Lan có một cậu con trai rất thông minh hiếu động, nghịch ngợm. Cậu bé thường xuyên đến phòng mài kính chơi. Một hôm, cậu bé cùng nghịch kính với người công nhân, cậu bé đặt kính cận thị và kính lão ở cạnh nhau, để xem sự thay đổi của miếng kính. Lúc thì cậu bé tách xa chúng ra, lúc thì đặt gần chúng lại. Khi đặt hai miếng kính một trước một sau, bỗng cậu bé ngạc nhiên kêu lên, thì ra, thông qua hai tầng mắt kính những sự vật ở xa được kéo gần lại. Thương nhân buôn kính phát hiện ra điều kì diệu của kính trong quá trình cậu con trai vui chơi, kính viễn vọng được phát minh từ đó.

Thực ra trong quá trình vui chơi, chúng ta có thể phát hiện ra tài năng đặc biệt và năng khiếu bẩm sinh của trẻ. Nếu có thể bồi dưỡng, làm hứng thú này mạnh hơn, thì có thể gây dựng được tài năng đặc biệt của trẻ, giúp trẻ có bước đột phá trong một phương diện nào đó, giúp trẻ có những cống hiến đặc biệt.

Tài năng bẩm sinh về toán học của nhà toán học vĩ đại người Anh James Clerk Maxwell (1831- 1879) do cha ông phát hiện và bồi dưỡng. Có một lần, cha ông tình cờ phát hiện bức tranh mà cậu con trai vẽ rất đặc biệt. Con trai vẽ một chiếc bình cắm hoa cúc, bông hoa cúc do mấy hình hộp tạo nên, những chiếc lá hình tam giác với kích cỡ khác nhau, sự kết hợp hình dạng của chúng rất kì diệu. Người cha ngạc nhiên phát hiện ra khả năng khống chế hình hộp của con trai, từ đó không ngừng hướng dẫn, làm cho Maxwell nhanh chóng có hứng thú với môn toán học, cuối cùng đã trở thành một nhà toán học kiệtxuất.

Không cho trẻ chơi, đồng nghĩa với việc hủy diệt bản tính của trẻ, làm trẻ mấtđi động lực sáng tạo, như vậy làm gì còn sáng tạo và phát minh nữa.

Vui chơi trong gia đình

Vui vẻ là một cảm giác và trải nghiệm của bản thân, không thể dùng tiền mua được, cũng không thể dùng vật chất để tạo ra.

Quá trình trưởng thành của trẻ không thể tách rời việc vui chơi. Khi còn nhỏ trẻ phần lớn vui chơi ở nhà. Có trẻ thích tự chơi đồ chơi, có trẻ chơi cùng bạn, nhưng hầu hết là cha mẹ chơi cùng con.

Nếu người cha có thể dành thời gian chơi cùng trẻ, đồng thời tận dụng những đồ vật chúng ta tiếp xúc trong quá trình chơi để dạy trẻ, như vậy trẻ không chỉ học được tri thức và kinh nghiệm trong bầu không khí thoải mái vui vẻ, mà còn tránh được cảm giác cô đơn khi thiếu bạn chơi.

Đối với phụ huynh, cùng trẻ vui chơi, tâm trạng vui vẻ của trẻ sẽ làm tâm trạng không tốt do công việc và những vấn đề khác của chúng ta trở nên thoải mái, và có thể cảm nhận được tình cảm cha con tốt đẹp và nhớ lại niềm vui thời thơ ấu, đồng thời có thể phát hiện ra hứng thú, đặc điểm của trẻ, từ đó hướng dẫn trẻ phát huy tiềm năng của mình một cách tốt hơn.

Nhưng có một số phụ huynh xem việc chơi cùng trẻ là việc "chơi theo trẻ", trẻ là người chỉ đạo, cha mẹ là người làm theo, cha mẹ là người bị động đi theo trẻ, tất nhiên nó sẽ trở thành một việc không thoải mái và thú vị cho lắm. Tâm trạng cha mẹ không vui, tự nhiên trẻ cũng không vui. Hãy coi việc chơi cùng trẻ là việc "chơi với trẻ", cha và trẻ cùng cười, cùng nhau tìm tòi giải quyết những khó khăn gặp phải trong các trò chơi, cùng nhau động não suy nghĩ những cách chơi hay hơn, cùng nhau tận hưởng niềm vui khi chơi, như thế cả trẻ và cha mẹ đều thấy vui vẻ.

Trong quá trình vui chơi cùng trẻ người cha nên vận dụng khả năng quan sát thành thục của mình để phát hiện làm thế nào mới có thể giúp trẻ chơi vui hơn "đã" hơn.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Làm bạn chơi tốt nhất của trẻ

Khi cha và trẻ cùng chơi, người cha vừa là bề trên hướng dẫn trẻ, lại vừa phải là người bạn thực sự của trẻ. Ví dụ: Khi chơi trò chơi khám bệnh, trẻ nhất định sẽ muốn làm bác sĩ, cha làm bệnh nhân. Những lúc "bác sĩ" không biết nói gì thì "bệnh nhân" có thể nhắc nhở rằng bệnh nhân đến giờ uống thuốc hoặc bảo bác sĩ kê đơn thuốc cho bệnh nhân...

Cha và con còn có thể đóng vai các nhân vật trong truyện tranh. Ví dụ như khi kể câu chuyện Chú thỏ ngoan ngoãn, người cha và trẻ có thể lần lượt đóng vai con sói xám và con thỏ trắng.

Trong không khí vui vẻ thoải mái, trẻ có thể rèn luyện khả năng diễn đạt và khả năng kể truyện.

Ô ăn quan và bắn bi là những trò chơi tôi và Y Y thường chơi ở nhà, chúng tôi bắt đầu chơi khi Y Y 2, 3 tuổi, và đã duy trì được khoảng 10 năm rồi. Khi con lớn hơn một chút có thể chơi các trò chơi liên quan đến chữ, tôi và vợ tôi thường cho Y Y chơi trò "tạo câu". Một người có thể tùy ý nói ba chữ hoặc ba từ không liên quan gì đến nhau, yêu cầu đối phương đặt câu, trong câu này nhất định phải có ba từ hoặc ba chữ vừa nói. Không làm được thì bị phạt biểu diễn một tiết mục. Y Y rất có hứng thú với trò chơi này, chúng tôi thường chơi trò chơi này sau khi tắt đèn, nằm trên giường chơi. Có lúc đã rất muộn, chúng tôi muốn dừng trò chơi, bảo Y Y đã đến giờ đi ngủ nhưng Y Y thường nài nỉ: "Chơi một lần nữa đi cha, chơi thêm một lần nữa cha nhé...".

Ví dụ như trò chơi nối tiếp từ trong thành ngữ. Tốt nhất là cha mẹ cùng tham gia trò chơi này, càng đông người thì càng vui, đây cũng là một trò chơi mà gia đình tôi duy trì trong nhiều năm. Càng lớn, Y Y dần dần không thích chơi những trò chơi này nữa, thế là con bé đề ra phương pháp cải tiến trò chơi. Y Y đề nghị một người nói ra một chữ, hai người còn lại lấy chữ này làm chữ đầu của thành ngữ, trận chiến diễn ra rất kịch liệt nhưng cũng rất vui vẻ.

2. Làm thủ công giúp trẻ linh hoạt nhạy bén hơn

Chúng ta thường nghe thấy các vị phụ huynh trách mắng trẻ khi trẻ làm thủ công: "Lại làm cái gì đấy? Thời gian ấy để đọc sách, để làm bài tập!". Tôi cảm thấy rất đáng tiếc cho những vị phụ huynh này bởi vì như vậy không chỉ hủy hoại niềm vui của trẻ mà còn làm mất đi cơ hội cho trẻ rèn luyện khả năng tự tay làm, khả năng sáng tạo và khả năng tưởng tượng.

Các trường học hiện nay thực hiện mô hình giáo dục "học để thi" tay và não tách rời nhau, chỉ coi trọng điểm số mà không coi trọng khả năng. Nhưng một con người có khả năng sáng tạo, khả năng tự tay làm và khả năng tưởng tượng như thế nào lại quyết định năng lực tổng hợp của con người ấy. Một học sinh chỉ biết làm bài tập, học thuộc bài thì chỉ là một "con mọt sách", sẽ không trở thành nhân tài có thể sáng tạo và phát minh cái mới.

Để bù đắp lỗ hổng trong giáo dục ở các trường học, chúng ta nên động viên trẻ làm thủ công nhiều hơn. Bởi vì quá trình thao tác tay để hoàn thành tác phẩm, cần sự phối kết hợp của thao tác tư duy, quan sát, phán đoán, thẩm mĩ của trẻ để hoàn thành tác phẩm yêu thích, như vậy khả năng sáng tạo, khả năng thực hiện và khả năng tưởng tượng của trẻ sẽ được rèn luyện và nâng cao.

Y Y thích làm thủ công, từ cắt giấy đến nặn đất, con đều rất thích. Trong một góc phòng ngủ của con có hai thùng giấy rất to, bên trong chứa đầy những tác phẩm của con, trên tường treo rất

nhiều hạc giấy, trên cửa dán rất nhiều ngôi sao năm màu, trên máy tính, tivi bày rất nhiều búp bê, rất nhiều tác phẩm mà Y Y dồn hết tình yêu, công sức và trí tuệ vào trong đó.

Hàng ngày Y Y thường dành ra một khoảng thời gian nhất định để làm những đồ vật nhỏ như vậy. Tôi không ngăn cấm con, không cho rằng con làm những việc như vậy là lãng phí thời gian, mà còn cố gắng làm một "bộ trưởng hậu cần" tốt nhất của con, tạo mọi điều kiện, con cần nguyên liệu gì, dụng cụ gì tôi đều cố gắng mua cho con ngay lập tức. Có lúc tôi còn ngồi làm cùng con, làm trợ thủ của con, chia sẻ niềm vui với con.

3. Cơ thể của người cha chính là đồ chơi tốt nhất của trẻ

Khi chia sẻ kinh nghiệm và cảm xúc với các vị phụ huynh trong việc nuôi dạy trẻ, nói đến việc để trẻ vui chơi thoải mái, tôi thường thấy các vị phụ huynh phản hồi rằng: "Ôi, muốn trẻ chơi vui thì phải chịu bỏ tiền ra. Anh nghĩ xem, đi những khu vui chơi giải trí chơi, lẽ nào lại không cần vé? Mà vé thì lại rất đắt; đưa trẻ đi du lịch, tiền ăn nghỉ một chuyến cũng không phải ít; mua đồ chơi của trẻ cũng đến hàng trăm nhân dân tệ...".

Cũng có những phụ huynh đứng trên một góc độ khác để nói về mối quan hệ của việc vui chơi và tiền bạc: "Tiền bỏ ra càng nhiều, mua cho trẻ những đồ chơi cao cấp, mời người đến chơi với trẻ cũng được. Nói tóm lại, bỏ càng nhiều tiền trẻ càng thấy vui...".

Nói như vậy lẽ nào những trẻ em sinh ra trong gia đình nghèo khó thì không có niềm vui, thì không vui chơi được? Thử nghĩ xem tuổi thơ của chúng ta ngay cả cơm cũng không no, "đồ chơi" là cái gì cũng không biết, nhưng chúng ta không thấy vui sao? Chúng ta không vui chơi sao? Đương nhiên là không, một miếng đất một cành cây hay một viên đá đều là đồ chơi tốt nhất của chúng ta, đều có thể mang đến cho chúng ta những niềm vui khôn xiết.

Cho nên vui chơi không liên quan gì đến tiền bạc, đặc biệt là các hoạt động vui chơi trong nhà. Rất nhiều trò chơi của tôi và Y Y không phải bỏ ra một đồng nào nhưng niềm vui thu được không thể kể xiết.

Khi Y Y còn nhỏ, tôi thường đem cơ thể của mình ra làm đồ chơi. Ví dụ tôi nằm trên giường, khi nhìn trộm thấy Y Y bước vào phòng liền nhắm mắt giả vờ ngủ, giơ một chân lên cao. Y Y cảm thấy rất kì lạ, tại sao cha ngủ rồi lại có thể giơ chân cao vậy? Thế là con chạy đến hạ chân tôi xuống. Nhưng chân này vừa hạ xuống thì chân kia lại giơ lên. Cứ như vậy, một chân hạ thấp một chân giơ cao, làm như thế nào cũng không yên được. Y Y cười khanh khách, động não suy nghĩ. Con nghĩ ra cách ấn một chân của tôi xuống rồi ngồi lên, dùng mông để giữ, sau đó lại dùng hai tay để ấn chân kia xuống. Kết quả là đã khống chế được hai cái chân nổi loạn của tôi. Y

Y cười đắc ý... Đương nhiên chúng ta có thể dùng cánh tay thậm chí là mắt, miệng... để chơi trò chơi này. Trong quá trình chinh phục, Y Y không ngừng có những sáng kiến mới mẻ và cũng không ngớt có những tiếng cười thắng lợi...

Vui chơi như vậy thường mang đến những nụ cười sảng khoái cho Y Y, trong nhà lúc nào cũng tràn ngập tiếng cười, không khí đó lúc nào cũng khiến chúng ta thư thái.

Vui vẻ là một cảm giác và trải nghiệm của bản thân, không thể dùng tiền mua được, cũng không thể dùng vật chất để tạo ra. Cho nên muốn trẻ vui, không phải là cha mẹ cứ bỏ tiền túi ra thì có thể mua được, mà phải dựa vào tình yêu và sự kiên nhẫn để tạo điều kiện cho trẻ vẫy vùng bơi lội trong dòng sông đầy ắp niềm vui và tiếng cười.

Có đủ trò để vui chơi ngoài trời

Ích lợi của việc vui chơi ngoài trời đối với trẻ là rất lớn, không chỉ có ích cho việc phát triển trí tuệ, mà còn ảnh hưởng tích cực đến sức khỏe và tầm nhìn rộng lớn của trẻ.

Những bậc cha mẹ làm công nhân lao động bình thường có thể không cho trẻ một cuộc sống vật chất đầy đủ, nhưng chúng ta lại có thể mang lại cho trẻ một tuổi thơ nhiều màu sắc, cho trẻ một thế giới tình cảm phong phú, cho trẻ một hồi ức tuổi thơ tốt đẹp. Cho nên, cùng với việc cho trẻ chơi thỏa thích, chúng ta còn phải nghĩ cách cho trẻ chơi với nội dung phong phú hơn, với hình thức đa dạng hơn. Như vậy niềm vui mà trẻ thu được sẽ lớn lên gấp bội, kiến thức tầm nhìn của trẻ cũng phong phú hơn.

Vui chơi trong nhà có nhiều hình thức phong phú đa dạng, các trò chơi ngoài trời còn đa dạng hơn rất nhiều.

Sau khi Y Y tan học về nhà, tôi đều cho con thoải mái chơi những trò chơi thường ngày, đồng thời tìm mọi cơ hội để đưa con đi cảm nhận những điều mới mẻ và thú vị, cung cấp cho con không gian vui chơi rộng lớn.

Có vị phụ huynh sẽ nói, chúng tôi cũng muốn cho con chơi những trò chơi đa dạng thú vị hơn, nhưng chúng tôi không có điều kiện đưa con đi một số nơi đặc biệt, chúng tôi cũng không có cơ hội đưa con đi về các vùng quê để cảm nhận một cuộc sống khác với cuộc sống nơi thành thị, cho nên con chúng tôi hàng ngày chỉ có thể chơi các trò chơi cũ rích, không có gì là mới mẻ, hoặc là không chơi gì, chỉ có thể xem tivi để giết thời gian.

Các trò chơi trong nhà hay các trò chơi ngoài trời cũng giống nhau, có rất nhiều trò chơi không cần bất kì sự đầu tư về kinh tế nào. Ví dụ như sau một trận mưa, tôi và Y Y cầm xẻng hoặc các

dụng cụ có thể thông nước, tìm những nơi nào nước bị tắc, để bắt đầu "đào kênh" dẫn nước, nhìn dòng nước được dẫn về nơi mình muốn, Y Y hưng phấn vỗ tay cười. Những trò chơi như vậy có thể làm cho Y Y vui đến quên hết mệt mỏi.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Đưa trẻ đi tham gia các hoạt động lớn náo nhiệt

Hiện nay rất nhiều thành phố hàng năm đều tổ chức một số hoạt động lớn ví dụ như triển lãm hàng nông sản, triển lãm xe ô tô, triển lãm đồ ăn, lễ hội rượu, lễ hội thời trang, tuần lễ nghệ thuật, tuần lễ văn hóa, hội chợ sách với quy mô lớn..., mỗi lần có những hoạt động này tôi đều đưa Y Y đi chơi. Y Y được ngắm nhìn các sản phẩm nông sản đa dạng, được ăn các món ăn ngon của các nước trên thế giới, được đọc những cuốn sách phong phú ở hội chợ sách, còn có thể cùng hát cùng nhảy với mọi người khi tham gia hoạt động tuần lễ văn hóa, tôi nghĩ con không chỉ vui vẻ mà còn có thể học được rất nhiều điều không học được trong sách vở.

Tôi còn nhớ ngày 1 tháng 6 năm 2004 là ngày Triển lãm Thực phẩm Trung Quốc lần thứ 11 được tổ chức tại Trường Xuân. Tôi liền đưa con đi tham gia triển lãm để chúc mừng ngày 1 tháng 6. Ăn sáng xong, Y Y liền vội vàng giục chúng tôi đi.

Từ khi bước vào triển lãm, Y Y không lúc nào ngừng nhảy nhót, con chạy từ gian hàng này sang gian hàng kia, mỗi khi nhìn thấy thứ gì mới mẻ, liền reo lên: "Cha mẹ, nhanh đến đây xem, vui quá!". Khi nhìn thấy những món ăn trong triển lãm, mắt của Y Y dường như không đủ để nhìn, mồm ăn cái này, mắt lại nhìn sang cái kia, nhìn con như vậy chúng tôi cũng rất vui.

Từ trong triển lãm đi ra quảng trường có mấy vòi phun nước, Y Y liền vội vàng chạy vào tắm mưa, lúc chạy ra, quần áo đã bị ướt hết, con reo lên: "Thích quá!" sau đó lại chạy vào.

Hôm đó chúng tôi đi đến khi mặt trời lặn mới trở về nhà. Tôi và vợ tôi đều cảm thấy vô cùng mệt mỏi, nhưng Y Y lại vô cùng phấn khởi, vui mừng, về đến nhà vẫn còn hào hứng ôm vai bá cổ tôi nói: "Cha ơi, ngày mai lại đi triển lãm chơi nhé!". Tôi bảo con, đi triển lãm chơi có gì hay đâu, con bắt đầu thao thao bất tuyệt nói về những điều nghe thấy, nhìn thấy ở triển lãm, nhớ lại chiếc bánh ga tô cao cả tầng lầu, nhớ đến miếng đậu phụ thối đệ nhất thiên hạ... mặt con sáng lên, chân tay múa maynhảy nhót.

Tôi nghĩ những kí ức này sẽ theo con đi suốt cuộc đời, khi con tạm biệt tuổi thơ, bước vào con đường tranh đua quyết liệt, những kí ức này vẫn sẽ đem lại niềm vui trong cuộc sống sau khi trưởng thành của con.

2. Thường xuyên đưa con về nông thôn chơi

Ngoài việc tham gia những hoạt động như trên, việc tôi hay làm nhất vẫn là đưa Y Y về nông thôn chơi, để con được chơi những trò chơi mới trong không gian rộng lớn.

Đối với những đứa trẻ sinh ra và lớn lên ở thành phố, vùng quê chính là một mảnh đất thần kì. Tôi luôn cho rằng, cuộc sống ở vùng quê hay cuộc sống ở thành phố đều thiếu thốn. Những người chưa từng sống ở thành phố tầm nhìn hạn hẹp, tư duy đơn giản; nhưng những người chưa từng sống ở nông thôn, cả ngày sống trong không gian nhỏ hẹp, từ nhà đến trường rồi lại từ trường về nhà, phương thức sống đơn nhất, nội dung học tập khô khan, không chỗ nào là không có tiếng ồn, chúng ta không có cách nào để cho trẻ có không gian vui chơi thuần khiết. Niềm vui, ánh sáng đều bị khóa chặt trong không gian nhỏ hẹp.

Ở nông thôn có những dòng nước trong trẻo, có hoa cỏ mọc khắp nơi, có những chú chim hát ca, có những đàn cá bơi lượn, có những đứa trẻ không sợ cha mẹ mắng vì làm bẩn quần áo, không cần phải đến lớp học đàn, học mĩ thuật... Về nông thôn, bạn sẽ luôn luôn cảm thấy vui tươi và không bị bó buộc vì được sống trong không gian rộng lớn, sẽ cảm thấy vô cùng sảng khoái vì non xanh nước biếc, cây cối tươi đẹp, sẽ cảm thấy thanh bình phóng khoáng vì tình người giản dị chất phác...

Một người sinh ra và lớn lên ở nông thôn như tôi luôn luôn tràn ngập tình yêu và nỗi niềm nhớ nhung với mảnh đất ấy. Tại sao đô thị phồn hoa không thể trói buộc nổi lòng tôi, mà những cỏ cây ở quê hương lại đem đến cho tôi nhiều cảm xúc? Bởi vì ở nơi đó tôi có một tuổi thơ êm đềm và vui vẻ, tôi hiểu mảnh đất ấy có nhiều niềm vui như thế nào. Cho nên, sau khi Y Y sinh ra, tôi nghĩ tuổi thơ của con không thể thiếu những kí ức về nông thôn. Cho nên, tôi thường tranh thủ mọi thời gian có thể để đưa Y Y về quê thăm ông bà nội. Mỗi lần Y Y về đến cửa nhà ông bà, sau khi vội vàng chào ông bà, liền ngay lập tức chạy ra ngoài, bởi có rất nhiều bạn đang đợi con, có rất nhiều trò chơi hay đang vẫy gọi con. Một lần về quê vào mùa hè, tôi đưa Y Y và cháu tôi ra sông bắt cá, nhưng giữa đường gặp mưa to, mọi người ai nấy đều bị ướt hết, lạnh đến phát run. Y Y mặc quần áo của anh họ, mặt đầy bùn đất, giống như một đứa trẻ nông thôn. Nhưng tuy bị ướt như chuột lột nhưng con luôn luôn cười, trong mắt tràn ngập sự phấn khích.

3. Cổ vũ trẻ ra ngoài chơi

Các trò chơi ngoài trời rất phong phú đa dạng, có thể tiến hành ở khắp mọi nơi như thả diều, trượt patin, trượt ván, bắn bi, ném lon, cướp cờ, trốn tìm, bịt mắt bắt dê...

Ích lợi của việc vui chơi ngoài trời đối với trẻ là rất lớn, không chỉ có ích cho việc phát triển trí

tuệ, mà còn ảnh hưởng tích cực đến sức khỏe và tầm nhìn rộng lớn của trẻ.

Y Y dần dần trưởng thành chính trong các hoạt động vui chơi ngoài trời đó. Mấy năm nay, tôi thường xuyên đưa Y Y đến công viên hoặc đi quảng trường thả diều. Đầu tiên con không thể tự thả được, phải nhờ tôi giúp, dần dần Y Y có thể tự thả diều một mình.

Mùa đông vùng Đông Bắc, hoa tuyết bao phủ khắp mọi nơi, khiến thành phố được trang hoàng vô cùng mĩ lệ. Sau vài trận tuyết liên tiếp, trẻ em có thể ra ngoài chơi nhiều trò chơi hơn: đắp người tuyết, ném tuyết, trượt tuyết, ngồi xe tuyết...

Khi mới chơi trò trượt xe tuyết, tôi cùng Y Y trượt, sau khi Y Y nắm vững một số kĩ năng cơ bản thì con tự trượt. Do động tác không thuần thục, con bị ngã nhiều lần. Nhưng con không cam lòng, thế là lại bắt đầu trượt lại, nỗ lực hết mình. Cho đến khi thao tác thành thục, khi có thể trượt nhanh, mặt con tràn ngập niềm vui. Trẻ cảm nhận niềm vui của việc thả diều hay việc trượt tuyết, được mài giũa qua gian khổ, dũng cảm vươn lên khắc phục khó khăn. Như vậy không chỉ rèn luyện thân thể, mà còn có thể bồi dưỡng tinh thần lạc quan của trẻ. Một công đôi việc, tại sao chúng ta lại không làm?

Cho nên, phải cổ vũ trẻ ra ngoài chơi. Nhưng, mong những người cha chú ý: Vui chơi bên ngoài một là phải dựa vào đặc điểm lứa tuổi và tình trạng sức khỏe của trẻ; hai là phải đảm bảo sự an toàn cho trẻ; ba là phải tôn trọng sở thích của trẻ.

Cuối cùng, Đông Tử xin giới thiệu cho mọi người một số trò chơi ngoài trời của cha và con:

(1) Biến thành quả bóng. Cách chơi: Trẻ và mẹ giả vờ mình là một quả bóng da, vừa đọc ca dao vừa nhảy như quả bóng da. Ca dao: “Tôi là quả bóng da, vừa thích múa lại vừa thích nhảy/Đập một cái, nhảy một cái/Dùng chân đá, tôi liền chạy”. (Nội dung của bài ca dao có thể tự biên một loạt các động tác). Ích lợi: Rèn luyện khả năng nhảy của trẻ, đồng thời tăng cường sức mạnh của đôi chân.

(2) Tìm báu vật. Chuẩn bị: Đầu tiên giấu đồ chơi ở mấy nơi khác nhau, hoặc ở một nơi. Cách chơi: Người mẹ làm trọng tài, cha và con làm người đi tìm báu vật. Người mẹ ra khẩu lệnh, con và cha liền đi tìm, xem trong thời gian quy định ai có thể tìm thấy “báu vật” trước. Ích lợi: Rèn luyện khả năng quan sát và khả năng phán đoán của trẻ, đồng thời bồi dưỡng cho trẻ năng lực tự mình giải quyết vấn đề.

(3) Giẫm bóng. Cách chơi: Dưới ánh nắng mặt trời, bóng của cha in trên mặt đất, lúc này có thể cho trẻ giẫm vào bóng của cha, trẻ phải dựa vào phương hướng chuyển động và tốc độ di

chuyển của cha để thay đổi tốc độ và phương hướng di chuyển của bản thân. Ích lợi: Rèn luyện sự chuyển động nhịp nhàng và khả năng theo dõi bằng mắt của trẻ.

(4) Hai hợp một. Cách chơi: Chân trẻ đứng trên chân phụ huynh, phụ huynh và trẻ khoác tay nhau, phụ huynh bước về phía trước đồng thời cũng đưa cơ thể trẻ hướng về phía trước. Ích lợi: Bồi dưỡng sự kết hợp ăn ý giữa hai cha con.

(5) Đồng tâm hiệp lực. Cách chơi: Trẻ đứng giữa cha mẹ, hai tay nắm chặt vào tay của cha và mẹ đồng thời hai chân nhấc lên khỏi mặt đất; lúc này cha mẹ cùng nhau đi về phía trước, trẻ phải dùng lực để bám chặt nếu không thì sẽ bị rơi ra khỏi tay cha mẹ. Ích lợi: Rèn luyện sức mạnh của đôi tay và khả năng giữ thăng bằng.

(6) Kim chỉ nam. Chuẩn bị: Cho trẻ nhận biết các phương hướng đông tây nam bắc và trái phải trước sau. Cách chơi: Trẻ đứng yên, người cha ra khẩu lệnh, ví dụ “phía bắc”, trẻ liền nhảy tại chỗ xoay về phía bắc. Ích lợi: Rèn luyện cảm giác về phương hướng và kĩ năng nhảy của trẻ.

(7) Trò chơi mô phỏng. Cách chơi: Người cha ra khẩu lệnh cho trẻ học tiếng kêu và động tác của động vật. Trẻ lớn thì có thể cho trẻ mô phỏng đặc điểm của người mà trẻ thân quen. Ví dụ như tiếng ho của ông nội, tiếng ngáy của cha... Ích lợi: Bồi dưỡng khả năng quan sát và mô phỏng của trẻ.

(8) Xem ai ném chuẩn. Chuẩn bị: 2, 3 túi cát, đồng thời vẽ các vòng tròn trên các vị trí khác nhau. Cách chơi: Cha và trẻ đứng ở nơi cách vòng tròn khoảng 1m, rồi ném túi cát vào vòng tròn. Ích lợi: Rèn luyện sức mạnh của cánh tay và khả năng kết hợp của tay và mắt.

Có nhiều cách chơi bài

Thông qua việc chơi bài, khả năng suy đoán, phán đoán, quyết đoán, khả năng ghi nhớ và cả khả năng đối mặt với thất bại của trẻ cũng được rèn luyện.

Đánh bài Tây là trò chơi thường gặp nhất trong cuộc sống hàng ngày của chúng ta, người lớn hay chơi, trẻ em cũng vậy.

Đánh bài không chỉ là một hình thức giải trí mà nó cũng giống như các trò chơi khác, nó có thể phát huy tác dụng tăng cường mối quan hệ giữa con người với nhau, làm linh hoạt bộ não, bồi dưỡng tình cảm lành mạnh... Những lá bài vừa rẻ vừa đẹp, thuận tiện mang theo, mặt bài dễ nhận biết, không hạn chế số người chơi, không cần chọn địa điểm, cách chơi đa dạng, già trẻ đều có thể chơi. Vì thế đó là loại hình giải trí được mọi người yêu thích nhất.

Sở dĩ chơi bài có thể phát triển trí lực của trẻ là bởi vì khi chơi bài, người chơi phải không ngừng điều chỉnh sách lược của mình, làm thế nào để lợi dụng những con bài có ích, làm thế nào để biến thế bất lợi thành thế có lợi... mỗi lần đánh ra một con bài phải suy nghĩ và tính toán kĩ lưỡng.

Tôi luôn luôn cho rằng chơi bài là một hình thức lao động trí óc phức tạp, nó giống như đánh cờ, muốn giành được thắng lợi phải tính toán suy nghĩ cẩn thận. Thông qua việc chơi bài, khả năng suy đoán, phán đoán, quyết đoán, khả năng ghi nhớ và cả khả năng đối mặt với thất bại của trẻ cũng được rèn luyện.

Ngoài ra, chúng ta có thể rèn luyện khả năng toán học thông qua việc chơi bài. Qua trò chơi, trẻ có thể nhận biết những con số đơn giản, lại có thể làm những phép toán đơn giản, phụ huynh có thể hoàn thành việc giáo dục vỡ lòng về toán học cho trẻ trong không khí thoải mái thư giãn.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Nhận thức đúng đắn về việc trẻ chơi bài

Nói đến việc đánh bài trong đầu chúng ta sẽ nghĩ tới cảnh tượng như thế nào? Một đám người ngồi hút thuốc, quây vào đánh bài, bên ngoài là một đám người đứng xem...

Nếu như thử thay vào đó là một lũ trẻ quây vào đánh bài thì sẽ gây xôn xao dư luận. Trong mắt của cha mẹ, đánh bài đồng nghĩa với việc đánh bạc hoặc là đồng nghĩa với việc giết thời gian, không có ích lợi gì. Nhưng trẻ thì không thể đánh bạc, và trẻ đánh bài để giải trí chứ không phải để giết thời gian. Thậm chí có phụ huynh vì cho rằng cho trẻ chơi bài thì trẻ sẽ hư đốn nên bắt trẻ tránh xa những cây bài.

Tôi muốn nói, thứ nhất, đánh bài có liên quan đến đánh bạc hay không thì phải xem bài có phải là dụng cụ để đánh bạc không, trong quá trình chơi có hình thức ăn thua hay không. Nếu như muốn đánh bạc, bất kì vật gì cũng đều có thể dùng để đánh bạc. Ví dụ như cầm hai chiếc bút đoán xem chiếc bút ở tay nào dài hơn, đoán đúng thì được tiền đoán sai phải trả tiền, lúc đó hai chiếc bút chính là dụng cụ đánh bạc, như thế thì không cho trẻ dùng bút nữa sao? Cho nên không thể chỉ có định kiến với đánh bài. Điều thứ hai, trẻ không được giải trí sao? Người lớn làm việc mệt mỏi thì phải nghỉ ngơi thư giãn, đánh mạt chược, đi nhảy, đi hát hoặc đi du lịch; trẻ học tập mệt mỏi thì không thể thư giãn giải trí sao?

Đánh bài cũng là con dao hai lưỡi, nếu như mải mê đánh bài hoặc tham gia đánh bạc, thì nó có

hại; nếu như biết tận dụng nó làm trò chơi giải trí, chơi một cách hợp lí thì nó có ích. Giống như con dao trong nhà bếp, nếu để thái rau thì nó là dụng cụ, nếu dùng nó để giết người thì nó lại là một hung khí.

Trong những lá bài còn hàm chứa những kiến thức như toán học, thiên văn, lịch, ví dụ: Mỗi nhóm bài có 13 con, bớt đi một con, thì nó chính là các tháng trong một năm, thêm một con chính là tháng nhuận; có 4 nhóm đại diện cho 4 mùa; 52 lá bài biểu thị 52 tuần trong một năm.

Cho nên, cha mẹ phải nhận thức đúng đắn về việc trẻ đánh bài.

2. Dạy trẻ biết đánh bài

Sau khi nhận thức được những ích lợi của việc chơi bài, phải dạy trẻ cách chơi. Bài Tây có thể theo chúng ta suốt cuộc đời, từ khi còn nhỏ đến khi là thanh niên, trung niên hay đến già.

Y Y học tính từ việc chơi bài. Lúc đầu chúng tôi đếm những hình vẽ trên lá bài, con hiểu được khái niệm về những con số; tiếp theo so sánh bài của ai to hơn, con liền hiểu được sự lớn nhỏ của những con số; chơi ba cây, con học được phép cộng...

Hiện nay Y Y đã biết chơi hơn mười trò với bài Tây. Ngay cả khi không có người chơi cùng, con cũng có thể sáng tạo ra cách chơi bài không cần đối thủ, một mình tự chơi vui vẻ.

Tôi còn cùng Y Y sáng tạo ra những cách chơi bài mới. Tôi và Y Y dùng bài để viết ra những câu chuyện, đầu tiên một người rút một cây bài sau đó soạn tình tiết một câu chuyện, người kia cũng rút một cây bài, cũng phải nói ra một tình tiết, nhưng yêu cầu là phải tiếp tục tình tiết câu chuyện của người trước. Cứ như vậy nối tiếp, một câu chuyện mới rất dài sẽ ra đời. Y Y chơi rất vui, tình tiết những câu chuyện được nghĩ ra ngày càng hấp dẫn. Những câu chuyện mà chúng tôi dùng phương thức này nghĩ ra đủ để có thể biên tập thành một cuốn sách.

Khi còn nhỏ, có thể cho trẻ chơi các trò chơi như nhận biết màu sắc hoặc nhớ vị trí. Cách chơi của hai trò này như sau:

Nhận biết màu sắc: Bạn có thể đem các quân bài trong tay chia làm hai phần, đưa một phần cho trẻ đồng thời nói với trẻ: “Con nhìn xem những con số trên cây bài có hai loại màu sắc, một loại là màu đỏ một loại là màu đen, bây giờ chúng ta phân loại những cây bài màu đen và màu đỏ thành hai loại khác nhau, ai phân loại xong trước, thì người đó thắng”. Sau đó hai bên bắt đầu thao tác. Để tăng thêm tính hứng thú, có thể đề ra một số nguyên tắc thi đấu, ai thắng thì có thể được nhận phần thưởng. Cha mẹ nên cố ý để cho trẻ thắng vài lần, để nâng cao lòng tin và sự thích thú lâu dài của trẻ với trò chơi.

Nhớ vị trí: Lấy ba quân bài, trong đó có một lá là Joker, đặt lá bài này vào giữa hai lá bài khác sau đó nói với trẻ, con là Tôn Ngộ Không, còn con Joker này chính là một con yêu quái có rất nhiều phép biến hóa, con phải nhìn đúng, không được nhận nhầm, nếu để nó xểnh ra thì nó sẽ làm những việc xấu. Để cho trẻ nhớ rõ vị trí của quân bài Joker, sau đó bắt đầu thay đổi vị trí của các quân bài rồi bắt trẻ nói ra vị trí của quân Joker. Chơi bài như vậy có thể rèn luyện khả năng tập trung và phản ứng nhanh của trẻ.

Trò chơi có thể phát triển trí tuệ của trẻ. Chơi là bản tính của trẻ. Điều quan trọng là phải để trẻ trưởng thành, tăng thêm tri thức thông qua việc vui chơi.

Con người ai cũng phải bước ra xã hội, người không biết chơi có thể sẽ không biết giao tiếp xã hội, người không biết chơi cũng là người không biết hưởng thụ cuộc sống. Trong khi chơi làm nóng không khí, trong khi chơi thư giãn bản thân, trong khi chơi tích lũy sức mạnh.

Hi vọng các trò chơi bài phong phú có thể cùng trẻ trưởng thành khỏe mạnh. Có rất

nhiều cách chơi cờ

Chơi cờ đầu tiên phải ngồi được một chỗ lâu, phải có lòng kiên trì, sự cẩn thận và lòng tự tin, còn phải biết nắm bắt thời cơ, khi thời cơ chưa chín muồi thì phải bình tĩnh.

Văn hóa cờ là một bộ phận cấu thành quan trọng trong nền văn hóa Trung Hoa. Những trò đánh cờ lưu truyền trong dân gian ở nước ta rất phong phú, là kết tinh trí tuệ của những người có sở thích chơi cờ xưa nay, là một di sản văn hóa quý báu.

Cờ là trò chơi tư duy, già trẻ giàu nghèo đều có thể chơi. Đánh cờ không chỉ có thể nâng cao chỉ số thông minh, mà còn có thể nâng cao chỉ số cảm xúc. Trong xã hội hiện đại, chỉ số cảm xúc quan trọng hơn chỉ số thông minh. Chơi cờ đầu tiên phải ngồi được một chỗ lâu, phải có lòng kiên trì, sự cẩn thận và lòng tự tin, còn phải biết nắm bắt thời cơ, khi thời cơ chưa chín muồi thì phải bình tĩnh. Những điều này chính là những tố chất cơ bản mà con người hiện đại cần có. Có chỉ số cảm xúc đủ cao thì mới có thể phát huy chỉ số thông minh một cách bình thường, mới có thể nâng cao khả năng quan sát, khả năng tưởng tượng, khả năng phân tích, khả năng ghi nhớ...

Chơi cờ là trò chơi giải trí được người lớn yêu thích, cũng là trò chơi khiến trẻ em thích thú. Kiến nghị của

Đông Tử dành cho những người cha

1. Chơi cờ tốt cho trí tuệ và tư duy

Tất cả các trò chơi cờ ngoài việc có tác dụng giải trí, đều có chức năng phát triển trí tuệ.

Đánh cờ là hoạt động văn thể mang tính giải trí, tính thể dục và tính trí tuệ, đầu tiên nó có thể phát huy tác dụng quan trọng trong việc khai phá thúc đẩy và nâng cao trí tuệ trẻ em. Người xưa có câu "Muốn luyện trí thì nên đánh cờ"; cho dù là cờ caro, cờ nhảy, cờ tướng, cờ vây, khi đối diện với bàn cờ và các quân cờ, đều phải động não nghĩ cách bày quân, cách di chuyển. Đi như thế nào mới có thể không có nguy hiểm, mới có thể giành được thắng lợi, cần phải có năng lực quyết đoán và năng lực phán đoán.

Thường xuyên phải động não, tự nhiên tư duy sẽ linh hoạt, khả năng phán đoán, suy đoán cũng không ngừng được nâng cao; tiếp đó, chơi cờ cần sự tập trung chú ý cao, cần phải tĩnh tâm quan sát và mưu tính nước đi, như vậy có tác dụng nâng cao khả năng kiềm chế tính nông nổi, tăng tính kỉ luật, và bồi dưỡng thói quen làm việc tập trung cho trẻ; thứ ba, chơi cờ có thể tạo cơ hội cho trẻ rèn luyện khả năng đối mặt với thất bại. Hai bên chơi cờ, ắt sẽ có bên thắng bên thua, biết chấp nhận thất bại có thể tăng cường khả năng đối mặt với thất bại, từ đó sẽ có tinh thần không sợ thất bại; hơn nữa, đánh cờ cần phải có ý thức quan sát toàn cục, không thể chỉ hạn chế ở mấy quân cờ hoặc mấy nước đi trước mắt, cho nên rất có ích cho việc rèn luyện ý thức nhìn trước toàn cục của trẻ.

Chơi cờ có nhiều ích lợi như vậy, đương nhiên tôi sẽ không để trò chơi này xa rời thế giới của con gái. Khi con chưa đầy 1 tuổi, hai vợ chồng tôi chơi cờ tướng, con đã ngồi bên cạnh gây rối.

Sau này lớn lên, con dần dần nhận biết được các quân cờ, học cách bày bàn cờ, sau đó bắt đầu học đánh cờ. Ngoài cờ tướng, tôi còn dạy con chơi cờ caro, cờ nhảy... Trong ngăn kéo tủ trong nhà bày đủ loại cờ, chỉ cần tôi có thời gian, Y Y liền bày các loại cờ lên giường, thách đấu với tôi, và tôi trở thành đối thủ của con.

2. Dạy trẻ chơi cờ

Chơi cờ có nhiều ích lợi như vậy, vậy thì chúng ta phải giúp trẻ học đánh cờ. Đương nhiên đầu tiên cha mẹ phải biết đánh cờ. Đối với những trẻ nhỏ, có thể dạy trẻ đánh cờ nhảy, cờ caro. Trẻ lớn hơn một chút có thể dạy trẻ những trò khó hơn như cờ tướng, cờ vây…

Qua việc chơi cờ, hãy nói với trẻ thắng không kiêu bại không nản, luôn luôn phải có một tâm thế vững vàng. Như vậy những thu hoạch ngoài trò chơi là một tài sản quý giá không thể cân đong đo đếm được đối với trẻ.

Chương IV NGƯỜI CHA TỐT LÀ TẤM GƯƠNG TỐT CỦA TRẺ

Người cha phải là thần tượng của trẻ

Tục ngữ có câu: "Một ngày làm thầy, cả đời làm cha". Chúng ta phải nói: "Một ngày làm cha, cả đời làm thầy".

Nói đến thần tượng, ngay lập tức chúng ta sẽ nghĩ đến những minh tinh hay ngôi sao âm nhạc. Thực ra đối với trẻ, cha mẹ chính là thần tượng đầu tiên trong cuộc đời.

Một người cha dù vạm vỡ hay thư sinh đều là thần tượng đầu tiên trong lòng trẻ. Tác dụng của thần tượng có liên quan đến sự dẫn dắt, hướng dẫn. Khi trẻ bắt đầu biết mô phỏng một số hành động của bạn, là thần tượng của trẻ, bạn nên làm thế nào?

Trước đây có một phu nhân tể tướng rất coi trọng việc giáo dục con trai, hàng ngày bà luôn luôn nhắc nhở con trai phải nỗ lực học tập, phải lễ phép, phải coi trọng chữ tín, phải trung thành với quân vương. Còn tể tướng thì buổi sáng rời khỏi nhà đi thiết triều, buổi tối trở về nhà thì đọc sách. Phu nhân cuối cùng không chịu nổi liền nói: "Phu quân không nên chỉ quan tâm đến việc của mình và đọc sách, cũng phải dành thời gian để dạy dỗ con trai". Tể tướng mắt không rời sách, nói: "Tôi lúc nào cũng đang giáo dục con trai đấy thôi". Điều vị tể tướng này muốn nói ở đây chính là luôn luôn làm gương cho con, dạy con bằng hành động cụ thể của mình, trở thành thần tượng của con.

Tục ngữ có câu: "Một ngày làm thầy, cả đời làm cha". Chúng ta phải nói: "Một ngày làm cha, cả đời làm thầy". Người cha chính là người trẻ gần gũi nhất và kính trọng nhất, là người có ảnh hưởng vô cùng to lớn với trẻ, cho nên khi làm cha, bạn phải dùng hành động, dùng tấm lòng của mình để dẫn đường cho trẻ trong suốt cuộc đời...

Câu chuyện trên nói với chúng ta rằng, hình thức giáo dục ngầm trong gia đình và ảnh hưởng của nó có mối liên hệ trực tiếp đến sự hình thành phẩm chất đạo đức, quan niệm kỉ luật, nhân sinh quan... của con cái. Có thể bạn đã từng nhìn thấy cảnh tượng này: Trên xe buýt, một người đàn ông vừa hút thuốc, vừa hứng thú kể chuyện cho con. Người phụ nữ ngồi cùng hàng ghế

không ngừng dùng tay xua khói thuốc bay đến, người đàn ông không hề để ý. Người phụ nữ không chịu nổi nữa, lịch sự bảo người đàn ông dập điếu thuốc đi, người đàn ông lại nói: “Tôi hút thuốc của tôi, liên quan gì đến cô?”, cậu con trai của ông ta cũng nói theo: “Liên quan gì đến cô?”, người đàn ông đắc ý xoa đầu cậu con trai, nhưng những người khác thì trách: “Anh làm gương cho con trai như vậy sao?”.

“Tấm gương” là một từ mang nghĩa tốt, phụ huynh muốn phấn đấu trở thành tấm gương thì phải lấy hành động của mình để làm gương cho trẻ, không được để người khác phê phán, đặc biệt là trước mặt trẻ. Trên đời không có cha mẹ nào không muốn trở thành thần tượng và tấm gương của trẻ, vậy rốt cuộc nên làm thế nào?

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Con cái bị ảnh hưởng bởi lời nói việc làm của cha mẹ

Xung quanh chúng ta thường có một số phụ huynh nói với trẻ phải chăm chỉ học tập, nhưng bản thân mình thì lại ngồi đánh mạt chược; dạy dỗ trẻ phải hiếu kính với người trên, nhưng bản thân mình lại không hề quan tâm đến cha mẹ... Hiện nay, ngay cả trẻ em ở trường mầm non đã biết nói dối để nịnh người lớn. Thực ra, trẻ học những điều này đều là bị ảnh hưởng bởi lời nói việc làm của cha mẹ.

Cũng có thể các bậc phụ huynh không công khai dạy dỗ trẻ, nhưng những lời nói cử chỉ của chúng ta lại có tác dụng giáo dục ngầm đối với trẻ. Hành vi của bản thân phụ huynh thực ra đang nói với trẻ con nên trở thành người như thế nào, cha mẹ chính là tài liệu sống cho trẻ trưởng thành.

Người cha thường xuyên ở bên trẻ, là người nuôi nấng và giám hộ của trẻ, đương nhiên, cử chỉ và lời nói của người cha sẽ có ảnh hưởng mang tính quyền uy đối với trẻ. Những hành vi không tốt, cử chỉ bất nhã, lời nói bất lịch sự, hành động thô bạo, thường xuyên nói bậy, sự vi phạm pháp luật của người cha, sẽ khiến người cha trở thành một tấm gương xấu cho trẻ.

Ví dụ một người bạn của bạn muốn đầu tư một lĩnh vực nào đó mà không có đủ vốn, anh ta tìm đến bạn để cầu cứu: “Tôi nhất định có thể làm tốt, anh giúp tôi đi!”, bạn nói: “Tôi tin tưởng anh”. Lời nói đó là một sự tín nhiệm và ủng hộ to lớn của bạn đối với anh ta. Con bạn ngồi bên

cạnh nghe, thế là khi bạn của con bạn có khó khăn, con bạn sẽ luôn ở bên cạnh và nói với bạn mình rằng: "Mình tin bạn, bạn sẽ khắc phục được khó khăn". Như vậy, bạn đã dạy cho con bạn về sự tin cậy.

Hình thức học tập sớm nhất của trẻ bắt đầu từ sự mô phỏng. Ngay từ khi rất nhỏ, trẻ đã ghi nhớ những điều nhìn thấy nghe thấy, cảm thấy vào trong bộ não của mình. Từng lời nói, từng hành động, từng ánh mắt, thậm chí là thế giới tâm hồn của người cha đều sẽ ảnh hưởng ngầm đến trẻ. Trẻ sẽ mô phỏng nó trong cuộc sống sau này.

Trước mặt trẻ, người cha phải làm gương, ví dụ gặp gỡ ai thì chào hỏi, lúc về thì chào tạm biệt... Bình thường trong nhà, mọi người phải chú ý sử dụng ngôn từ văn minh như "cảm ơn", "xin lỗi", "không sao"...

Trẻ không hiểu được tầm quan trọng, cũng không biết tại sao phải chào hỏi. Một người có thể rất quan trọng đối với cha mẹ nhưng lại là một người lạ không hề có mối liên hệ gì với trẻ. Bản tính của trẻ là chỉ có hứng thú đối với sự vật liên quan đến mình, mà không biết nở nụ cười với một người lạ. Vì thế trước mặt người khác, chúng ta phải coi trẻ bình đẳng với người lớn, hãy giới thiệu: "Đây là cô..., cô ấy là đồng nghiệp của cha; đây là con trai tôi". Như vậy vừa có thể làm cho đối phương tôn trọng trẻ, đối xử bình đẳng với trẻ, vừa có thể giúp trẻ làm quen, tiếp nhận đối phương, khiến trẻ thoải mái, tự nhiên trẻ sẽ biết lễ phép.

Đây chính là tầm quan trọng của việc dùng lời nói cử chỉ của bản thân để dạy dỗ trẻ ngay từ nhỏ, nếu như bạn muốn con mình thành tài, thì bản thân phải trưởng thành cùng trẻ.

2. Dạy trẻ phân biệt phải trái đúng sai

Trong bộ phim Nỗi buồn trưởng thành (Growing Pains) có một đoạn đến tận bây giờ tôi vẫn nhớ:

Một đứa trẻ 3 tuổi không cẩn thận va vào góc bàn bị ngã, cậu bé đau quá khóc òa lên, đạp vào bàn. Jason - cha của cậu bé - chỉ chú ý quan sát, không hề chạy đến ôm cậu bé, cũng không nói những lời dỗ dành. Cậu bé khóc một lúc thì chán, không khóc nữa, lúc này Jason mới ôm cậu bé vào lòng và hỏi: "Còn đau không?", cậu bé nói: "Không đau nữa", "Vậy thì con đi vài bước cho cha xem". Cậu bé đi mấy bước rồi lại nhảy mấy bước. "Con thử giơ cánh tay lên cho cha xem!",

Jason lại nói. Cậu bé giơ cánh tay lên, có vẻ không sao. Lúc này Jason mới nói: “Con xem, con là con người, con có chân có tay, có thể chạy nhảy, nhưng bàn thì không biết di chuyển, rõ ràng là con va vào nó, chứ không phải nó làm con ngã, nó không sai, đáng ra nó phải đạp con. Con thấy có đúng không?”. Cậu con trai nói: “Vâng”. Thế là Jason bảo con xin lỗi chiếc bàn vì hành động nổi giận đạp chiếc bàn. Cậu bé nhận lời phê bình của cha và xin lỗi chiếc bàn.

Nếu chuyện này xảy ra ở Trung Quốc, thì bình thường phụ huynh chúng ta sẽ ôm trẻ, dỗ trẻ, sau đó sẽ đập chiếc bàn và nói: “Tại sao mày lại bắt nạt con tao?”. Tôi mong những người cha trong tình huống này phải có thái độ đúng đắn, có những lời giải thích hợp lí, để cho trẻ hiểu rằng mình làm sai thì không thể đổ lỗi cho người khác.

Từ ví dụ này ta thấy rằng, trẻ chưa đến giai đoạn biết phân biệt phải trái đúng sai, người cha đóng vai trò then chốt. Dạy dỗ tốt, trẻ mới hiểu được cách hiếu thảo với cha mẹ, mới biết cách chăm chỉ học tập, báo đáp xã hội.

Có một câu chuyện như sau:

Kiệt Kiệt đang học mẫu giáo, hàng ngày trên đường về nhà, cậu bé luôn kể rất nhiều chuyện trong trường mẫu giáo cho cha nghe. Hôm nay, cậu bé nói với cha: “Hôm nay, lúc chơi cầu trượt Nguyên Nguyên không chịu xếp hàng, hết lần này đến lần khác cứ chen lên trước mặt con”. Người cha hỏi: “Thế con làm thế nào?”, Kiệt Kiệt nói: “Con biết làm thế nào, Nguyên Nguyên cao hơn con, con không đánh nổi bạn ấy”. Người cha cười, xoa đầu cậu con trai, nói: “Kiệt Kiệt nhà chúng ta đã biết không chấp nhặt chuyện nhỏ rồi”.

Sự tranh chấp giữa trẻ con nhiều khi không cần sự can thiệp của người lớn, ví dụ với người lớn việc anh đẩy tôi ngã là đánh nhau, nhưng đối với trẻ đó lại là một trò chơi, trẻ rất khó khống chế hành vi của mình. Nhưng chúng phải học tập từ những trò chơi như vậy, và người lớn không cần đứng bên cạnh chỉ trỏ. Tuy nhiên có một số điều lại không phải như vậy.

Như việc có phải xếp hàng khi chơi cầu trượt hay không? Đầu tiên người cha nên nói với trẻ về vấn đề trật tự, để trẻ hiểu ai cũng phải tuân thủ quy định, trật tự xã hội; hành động chen vào hàng là sai. Thứ hai, người cha nên nói với trẻ về vấn đề chính nghĩa, không thể vì cao to mà người đó muốn gì được nấy, còn mình thì phải nhẫn nhịn; hơn nữa sau này khi đối diện với những người nhỏ bé hơn mình, thì mình cũng không có quyền bắt nạt người đó. Phải nói với

trẻ rằng một hảo hán đích thực tuyệt đối không được đi bắt nạt kẻ yếu và không được sợ hãi kẻ mạnh.

Người cha là thần tượng đầu tiên của trẻ, điều kiện đầu tiên để trở thành một thần tượng tốt là phải có lòng chính nghĩa, phải dạy trẻ không được dùng bạo lực để giải quyết vấn đề, không được vô lí, cũng không được khuất phục trước sức mạnh, luôn luôn kiên trì quan điểm đúng sai và đạo nghĩa của mình. Nếu người cha của Kiệt Kiệt sau khi cười, liền nói với con trai: "Sau này nếu gặp chuyện như vậy, cho dù là Nguyên Nguyên hay người khác chen lên trước mặt con, con đều phải kéo bạn ra đằng sau, để bạn con phải xếp hàng, rồi nói với bạn cầu trượt là trò chơi của tất cả mọi người, phải tuân thủ trật tự"; thì mới là một người cha biết giáo dục.

Thần tượng và tấm gương được xây dựng từ những hành động của bản thân, chứ không phải từ những lời nói suông. Gia đình là cái nôi để trẻ trưởng thành, còn người cha là thần tượng và tấm gương của trẻ.

Người cha tốt phải có phẩm chất tốt

Một người cha tốt làm bất kì việc gì có ích, đều phải quyết tâm, kiên trì, có nghị lực, không sợ khó khăn.

Phẩm chất tốt là điều kiện đầu tiên đảm bảo sự thành công của một con người, một nhân cách vĩ đại dần dần được hình thành trong một môi trường tốt đẹp. Gia đình là trường học đầu tiên của trẻ, cha mẹ là những người thầy đầu tiên của trẻ. Những phẩm chất mà trẻ thể hiện thường chịu sự ảnh hưởng ngầm từ người cha; đối tượng đầu tiên mà trẻ tôn kính chính là người cha của mình.

Sức mạnh của một tấm gương là vô cùng to lớn.

Nhà giáo dục Tôn Kính Tu (1901-1990) đã từng nói: "Mắt của trẻ là camera, tai của trẻ là máy ghi âm, não của trẻ là máy tính". Ông so sánh như vậy là để nhấn mạnh các phụ huynh phải chú ý đến mọi hành vi của mình. Ngoài việc dạy dỗ trẻ trong gia đình, các phụ huynh phải dạy dỗ trẻ ngoài xã hội, phải bồi dưỡng trẻ trở thành một thành viên tốt của xã hội. Sự giáo dục trên phương diện này chủ yếu dựa vào việc cha mẹ làm gương cho trẻ bằng hành động của bản thân.

Nếu bạn đi cùng trẻ trên phố, bạn nhất định phải tuân thủ luật lệ giao thông, phải đi ở vạch đường hoặc phần đường của người đi bộ, không được vượt đèn đỏ, phải bảo vệ tài sản chung, phải giữ vệ sinh công cộng, không được hái ngắt hoa trong công viên và chú ý bảo vệ môi trường.

Giáo dục gia đình đối với trẻ, đặc biệt là đối với trẻ nhỏ, chủ yếu dựa vào hành vi chứ không phải dựa vào lời nói. Trong chương trình tư vấn giáo dục gia đình, Đông Tử thường thấy các phụ huynh nói: “Tôi đã giảng giải đạo lí rất nhiều, nhưng mà trẻ không nghe”. Những phụ huynh này giáo dục trẻ bằng lời nói. Mà thực chất của việc giáo dục trẻ chính là giáo dục bản thân mình. Làm được như vậy chúng ta mới là những người cha người mẹ đạt tiêu chuẩn.

Một người cha tốt làm bất kì việc gì có ích đều phải quyết tâm, kiên trì, có nghị lực, không sợ khó khăn. Những phẩm chất này cũng được biểu hiện trong việc giáo dục con cái. Dạy được trẻ không phải là chuyện một sớm một chiều. Giai đoạn nhi đồng là giai đoạn mà khả năng mô phỏng của trẻ rất mạnh, khả năng phân biệt lại rất yếu. Trẻ dễ tiếp nhận những ảnh hưởng tốt nhưng cũng dễ nhiễm những ảnh hưởng xấu, dạy dỗ trẻ cho tốt không phải là chuyện đơn giản.

Người cha hiểu được trong cuộc sống phải không ngừng nâng cao bản thân, biết nắm bắt thời cơ dạy dỗ trẻ mới là một người cha thông minh. Bồi dưỡng cho trẻ những phẩm chất đạo đức tốt từ nhỏ là sự tích lũy những tài sản quý báu cho cuộc sống sau này của trẻ. Chúng ta nên cho trẻ những phẩm chất như thế nào, cho trẻ học những điều gì?

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Hình thành thói quen tốt

Thói quen là những hành vi, xu hướng, phong cách xã hội được hình thành trong một thời gian dài, khó có thể thay đổi trong thời gian ngắn. Nhà triết học người Anh Francis Bacon (1561- 1626) đã từng nói: “Suy nghĩ của con người quyết định bởi động cơ, nhưng hành vi đa phần quyết định bởi thói quen. Thói quen là sức mạnh to lớn, nó có thể quyết định cuộc đời một con người”. Thực ra, hạnh phúc hay không hạnh phúc, quyết định bởi thói quen của bạn. Bồi dưỡng một thói quen tốt, có thể cuộc đời của bạn sẽ thay đổi!

Tại sao thói quen lại có ảnh hưởng lớn như vậy? Bởi vì “Sức mạnh của thói quen lớn hơn rất nhiều so với lí trí”. Một khi thói quen đã hình thành, thì không cần dùng đến trí nhớ, nó sẽ phát huy tác dụng một cách dễ dàng và tự nhiên.

Mấy năm trước, trong một buổi họp mặt của những người từng đạt giải Nobel, nhà báo đã phỏng vấn một nhà khoa học rằng: “Xin hỏi, ngài học được điều mà ngài cho là quan trọng nhất ở trường học nào?”. Vị này bình tĩnh trả lời: “Ở trường mầm non”. “Ngài học được điều gì ở trường mầm non?”. “Tôi học được việc chia một nửa đồ của mình cho bạn, không phải đồ của mình thì không được cầm, trước khi ăn phải rửa tay, làm việc gì sai phải xin lỗi, sau khi ăn cơm trưa phải nghỉ ngơi, phải quan sát kĩ thế giới tự nhiên”.

Câu trả lời bất ngờ của nhà khoa học này cho thấy việc hình thành thói quen ngay từ nhỏ có một ý nghĩa quyết định đối với cuộc đời của một con người. Cho nên, tục ngữ Trung Quốc có câu: “3 tuổi nhìn lớn, 7 tuổi nhìn già”, câu này có nghĩa là từ thói quen lúc nhỏ của trẻ có thể đoán được tương lai khi trẻ trưởng thành.

Đương nhiên, việc hình thành những thói quen tốt của trẻ còn phải dựa vào cha mẹ. Vì vậy, việc đầu tiên người cha phải làm là giúp trẻ hình thành những thói quen tốt.

2. Cần cù, tiết kiệm và có kỉ luật

Cần cù, tiết kiệm là nền tảng để lập quốc và lập thân. Hai phẩm chất này tương trợ cho nhau. Những người lười biếng không hiểu làm ra của cải vật chất không hề dễ dàng, thường sẽ không biết trân trọng thành quả lao động.

Mỗi người cha đều phải có tinh thần cần cù tiết kiệm, đồng thời phải phát huy tinh thần quý báu này trong gia đình. Theo điều tra, những gia đình có điều kiện kinh tế khó khăn, thì tinh thần cần cù tiết kiệm của trẻ lớn hơn rất nhiều so với những trẻ sống trong những gia đình giàu có. Điều này nhắc nhở chúng ta, càng có tiền, chúng ta càng phải biết tiết kiệm, và phải dạy dỗ con biết tiết kiệm. Dù nhân loại có phát triển đến giai đoạn nào, thì cần cù tiết kiệm vẫn luôn luôn là một phẩm chất tốt đẹp.

Một người muốn có đức tính cần cù tiết kiệm, thì cần phải có tinh thần kỉ luật cao, muốn có được thành công hay tiến bộ thì cũng không thể thiếu tinh thần kỉ luật. Trẻ sẽ ghi nhớ trong

lòng việc người cha có nghiêm khắc yêu cầu và kiên trì bền bỉ với bản thân hay không. Một người cha có ý chí kiên cường, mới có thể yêu cầu trẻ tự quản lí bản thân. Nếu các phụ huynh không biết khống chế bản thân, thường xuyên lơi lỏng, nói không giữ lời, thì không thể nuôi dạy trẻ tốt.

3. Ham học hỏi, chịu suy nghĩ

Ham học hỏi, chịu khó suy nghĩ là tiền đề giúp con người mở rộng tầm nhìn, xây dựng nền tảng tri thức tốt đẹp, giải quyết vấn đề một cách sáng tạo. Những người lười học hỏi, không chịu động não sẽ không sáng tạo được gì.

Nhà thơ nổi tiếng người Ấn Độ Tagore (1861-1941), hồi nhỏ do học kém nên bị nhà trường đuổi học. Cha ông vì muốn nuôi dạy con trai thật tốt, nên đã lấy bản thân mình làm gương để gây ảnh hưởng cho con trai. Mỗi buổi sáng sớm, ông gọi con trai dậy, hai cha con cùng nhau ngâm thơ cổ. Sau bữa sáng, ông bảo con trai ngồi xuống, nghe ông đọc kinh văn, sau đó ra ngoài đi tản bộ, vừa tản bộ vừa giảng giải các loại tri thức. Khi về đến nhà, ông lại dạy con trai học tiếng Anh. Buổi tối, hai cha con cùng nhau học tập, giảng giải những tri thức về thiên văn học, kiến thức của Tagore ngày càng rộng lớn. Người cha truyền đạt lại tri thức trong những cuốn sách trong nhà cho con, Tagore đọc hết những cuốn sách nổi tiếng, sau đó viết nên bài thơ đầu tiên của mình. Dưới sự dạy dỗ tận tâm của người cha và sự nỗ lực của bản thân, Tagore đã trở thành một nhà thơ lớn của thế giới.

Chúng ta phải học tập người cha của Tagore về tinh thần ham học hỏi, ham hiểu biết. Hãy trở thành một người cha, người mẹ thích học hỏi, thích động não suy nghĩ.

4. Văn minh, thân thiện

Cha mẹ văn minh, lịch sự thì con cái sẽ học theo để trở thành một con người văn minh, lịch sự. Cha mẹ sống hòa thuận với người khác, đoàn kết với người thân và bạn bè, có tinh thần giúp đỡ người khác, trẻ cũng sẽ biết sống hòa thuận với người khác, cũng biết làm nhiều việc tốt. Có một số phụ huynh không coi trọng sự văn minh, lịch sự, chỉ biết đến bản thân mình, lạnh lùng với người khác, điều này vô cùng bất lợi đối với sự trưởng thành của trẻ. Bởi trong xã hội, không ai thích những người không văn minh lịch sự, không thân thiện.

Xã hội giống như một gia đình lớn, mọi người tôn trọng và muốn giao lưu với những người văn minh thân thiện, điều này tạo điều kiện cho sự thành công sau này của người đó. Điều đáng tiếc là có phụ huynh lại nói với trẻ: "Ai đánh con thì con đánh lại, ai mắng con thì con mắng lại". Có phụ huynh khi con mình bị một đứa trẻ khác tát, liền dẫn con đến trường tìm đứa trẻ đó, trước mặt mọi người tát đứa trẻ đó một cái và nói: "Con trai, nhớ kĩ, phải làm như vậy!". Thực ra, có nhiều cách giải quyết tốt hơn. Cái tát của người cha có lẽ sẽ làm mất đi một đứa trẻ văn minh và thân thiện.

5. Lạc quan, khoan dung

Lạc quan là biểu hiện tổng hợp của tấm lòng rộng mở, tự tin, dũng cảm đối mặt với khó khăn, hài hước… Cuộc sống có nhiều trắc trở, luôn lạc quan là một điều không hề dễ dàng, cần phải không ngừng rèn luyện. Phẩm chất lạc quan của cha mẹ dần dần sẽ truyền sang con cái, sẽ có lợi trong cuộc đời sau này của trẻ.

Trên xe buýt đông đúc, bạn dắt trẻ và bị người khác va vào, người đó vội vàng nói "Xin lỗi" rồi xuống xe, nhưng bạn lại nổi giận: "Xin lỗi là được sao?". Gặp tình huống như vậy, có người la hét, mắng mỏ, thậm chí còn xảy ra cãi vã đánh nhau. Lúc này, hình ảnh của bạn trong lòng con sẽ như thế nào? Chỉ cần một câu "Không sao" hay là một nụ cười thì sẽ khác.

Phải hình thành thói quen tốt

Thói quen tốt giống như tiền gửi trong ngân hàng, lợi tức sẽ không ngừng tăng lên, bạn luôn luôn có thể dùng những lợi tức đó.

Cái gọi là thói quen là chỉ phương thức hành vi được cố định hóa không ngừng lặp lại và luyện tập mà hình thành. Thói quen vô cùng quan trọng với con người, nó theo con người suốt cuộc đời, ảnh hưởng đến cách sống và sự trưởng thành của một con người. Có thói quen tốt và thói quen xấu. Thói quen tốt giống như tiền gửi trong ngân hàng, lợi tức sẽ không ngừng tăng lên, bạn luôn luôn có thể dùng những lợi tức đó. Còn thói quen xấu giống khoản nợ không thể trả nổi, khoản nợ này với lãi suất không ngừng tăng lên, cuối cùng sẽ làm cho bạn phá sản.

Có người nói giáo dục gia đình chính là hình thức "không giáo dục mà lại giáo dục". Cách nói này không hoàn toàn chính xác, nhưng nó có lí lẽ nhất định. Trẻ trưởng thành trong quá trình

quan sát và mô phỏng hành vi của cha mẹ. Những hành vi cử chỉ phù hợp đạo đức của cha mẹ sẽ giúp trẻ học được điều tốt, ngược lại thì sẽ gây ảnh hưởng không tốt cho trẻ.

Cha mẹ có hành vi không đúng đắn, trẻ cũng dễ hình thành những thói quen xấu. Có một số phụ huynh ích kỉ, chỉ quan tâm đến lợi ích của bản thân mình, quá coi trọng vật chất, chỉ quan tâm đến tiền, làm cho trẻ ngay từ nhỏ đã hình thành chủ nghĩa ích kỉ; một số cha mẹ thì độc đoán, lòng dạ hẹp hòi, để đạt được lợi ích không từ thủ đoạn, làm trẻ cũng ích kỉ, hẹp hòi ngay từ nhỏ, luôn coi mình là trung tâm; có cha mẹ lại không có chí tiến thủ, làm cho trẻ thiếu đi mục tiêu sống và tinh thần phấn đấu, gặp khó khăn là chùn bước; lại có một số cha mẹ cho rằng đọc sách là vô ích, không bằng việc đi kiếm tiền sớm, làm cho trẻ bỏ học sớm để bước ra xã hội, khi không biết phải trái đúng sai, sẽ lây nhiễm những thói quen xấu…

Cho nên, vì trẻ, các phụ huynh hãy tu dưỡng phẩm chất của bản thân, nuôi dưỡng những thói quen tốt. Bởi tác dụng làm gương của cha mẹ có ý nghĩa đặc biệt đối với sự trưởng thành của trẻ. Cha mẹ kì vọng trẻ sẽ trở thành người như thế nào, đầu tiên cha mẹ nên là người như thế ấy.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Hình thành thói quen học tập tốt

Muốn giáo dục trẻ, làm cho trẻ hình thành thói quen học tập tốt, thì cha mẹ cũng phải có thói quen học tập tốt. Không được cho rằng có nhà rồi, có công việc rồi, thì có thể buông lỏng bản thân, không cần cố gắng nữa. Có những phụ huynh thấy không có hi vọng được đề bạt, liền bắt đầu không cầu tiến. Tất cả những điều này đều ảnh hưởng đến trẻ một cách vô hình.

Làm cha phải xây dựng cho mình quan niệm học tập suốt đời. Đây là yêu cầu phát triển của thời đại, cũng là điều cần thiết để giáo dục con cái. Sự học tập và tinh thần ham học hỏi của người cha nhất định sẽ đóng một dấu ấn sâu sắc trong lòng trẻ.

Ngày nay là thời đại công nghệ thông tin, internet đã được phổ biến tới mọi nhà. Sự phát triển của thời đại và sự tiến bộ của xã hội là tất yếu, quan niệm và phương pháp giáo dục gia đình cũng phải thích ứng theo, những người cha cũng phải tiến bộ theo thời đại. Thời đại internet đã đem đến sự hiện đại hóa trong quan niệm giáo dục, sự thông tin hóa trong nội dung giáo

dục, sự tự chủ hóa trong phương thức học tập và sự bình đẳng hóa trong quan hệ cha con… Đối diện với thách thức của thời đại internet, một số phụ huynh cảm thấy hoang mang. Các vị phụ huynh không được sùng bái hay bài xích công nghệ thông tin một cách mù quáng, mà phải không ngừng định vị vai trò của mình trong thời đại mới.

Sự tiến bộ cùng thời đại của người cha được cụ thể hóa bằng ba yêu cầu sau: Một là cố gắng theo kịp trào lưu của thời đại, hai là trưởng thành cùng trẻ, ba là dành thời gian để đọc sách. Kiên trì hình thức giáo dục khi hai cha con giao lưu trò chuyện, cùng trẻ tiếp nhận những thứ mới mẻ, cố gắng hạn chế khoảng cách giữa hai thế hệ, tranh thủ thời gian đọc sách, chính là phương pháp thực tế nhất giúp người cha theo kịp thời đại.

2. Hình thành thói quen hành vi tốt

Trẻ rất giỏi mô phỏng, cha mẹ là đối tượng đầu tiên trẻ mô phỏng. Người làm cha phải chú ý đến từng hành động, từng lời nói của mình. Người cha chăm chỉ tiết kiệm, sắp xếp việc nhà chu đáo, trẻ cũng sẽ chăm chỉ làm việc nhà; cha mẹ cả ngày chìm đắm trong mạt chược và các trò chơi trên mạng, trẻ cũng sẽ có xu hướng ham chơi. Bạn thử nghĩ xem, khi con bạn cầm vở bài tập bảo bạn kí tên, một tay bạn đánh mạt chược, một tay cầm bút vẽ linh tinh vào vở bài tập của con, con bạn sẽ nhận được sự động viên khích lệ và sự giáo dục gì trong đó.

Yêu cầu trẻ phải làm được, mà bản thân phụ huynh lại không làm được, không chú ý đến việc làm gương cho trẻ, sẽ làm mất đi hình tượng của cha mẹ trong lòng trẻ.

Tôi đã từng đọc hai tin:

Một nhân viên làm việc ở Ngân hàng Công thương Vũ Hán khi đi chơi ở bờ biển, không cẩn thận đánh rơi ví tiền và các vật phẩm quý giá khác. Một người lạ sau khi nhặt được, vì muốn dạy dỗ con, liền đưa con gái của mình chủ động đi trả lại cho người bị mất. Người cha này không ngừng nhấn mạnh: “Hôm nay tôi trả chiếc ví này, cả đời con gái tôi sẽ luôn ghi nhớ điều này”.

Trước bến xe Bắc Kinh, có hai cha con đeo biển “Chỉ đường miễn phí”, có nhiệm vụ chỉ đường cho du khách, người cha này là chủ tịch một trung tâm văn hóa ngôn ngữ nào đó ở Bắc Kinh, bình thường rất bận, trong dịp nghỉ lễ Quốc tế Lao động đã dành thời gian đưa con trai đi làm

việc công ích. Hành động của hai cha con cũng khiến một số người nhiệt tình tham gia vào hoạt động này.

Hành động của hai người cha kể trên thực ra rất bình thường, để làm được cũng không khó. Cha mẹ muốn làm cho trẻ thấy tự hào, nhiều khi không cần làm những hành động kinh thiên động địa. Một câu nói, một hành động có vẻ rất bình thường cũng có thể gợi mở cho trẻ, cũng có thể vun đắp cho trẻ một tâm hồn giàu yêu thương.

3. Hình thành thói quen tư duytốt

Mỗi bậc cha mẹ đều hi vọng con mình khôn lớn thành tài, đặc biệt là trong thời đại kinh tế tri thức, mọi người ngày càng coi trọng khả năng sáng tạo của trẻ. Việc trẻ có một năng lực nhất định đương nhiên quan trọng, nhưng quá trình hình thành khả năng đó thì càng không được coi thường, không có quá trình làm sao có được kết quả? Sự hình thành khả năng của trẻ có rất nhiều nhân tố, trong đó điều quan trọng nhất là phải có một thói quen tư duy tốt.

Nhân tố gia đình ảnh hưởng đến sự hình thành thói quen tư duy của trẻ. Cha mẹ và trẻ không chỉ có quan hệ máu mủ, mà còn có quan hệ của người giáo dục và người được giáo dục. Hành động lời nói của cha mẹ có tác dụng làm gương về nhân cách cho trẻ, đây là loại hình giáo dục trực quan, hình tượng. Vì thế tôi khuyên các vị phụ huynh xây dựng thói quen tư duy tốt ở các phương diện dưới đây:

(1) Thói quen chăm học, thích hỏi, Einstein đã từng nói: “Đưa ra một vấn đề quan trọng hơn giải quyết một vấn đề”. Vấn đề đến từ những nghi vấn trong bộ não. Người cha phải không ngừng học tập, bồi dưỡng tính hiếu kì của bản thân đối với mọi sự vật mới mẻ xung quanh.Trẻ vì tuổi nhỏ, ít tri thức, không có kinh nghiệm xã hội nên thường xuyên đặt câu hỏi với cha mẹ. Lúc này cha mẹ nên ân cần giải đáp cho trẻ. Nhưng có cha mẹ vì không để ý đến việc nâng cao tri thức trong một thời gian dài, nên không thể cho trẻ lời giải đáp chính xác, liền trách mắng trẻ lắm chuyện. Hành động này ngầm ám thị trẻ đừng nghĩ câu hỏi nữa. Cha mẹ không biết rằng làm như vậy sẽ hủy hoại một mầm non hiếu học.

(2) Thói quen mạnh dạn thực hiện. Thói quen này gồm hai loại: trực tiếp thực hiện và gián tiếp thực hiện. Loại trực tiếp thực hiện là việc trực tiếp tham gia vào các hoạt động trò chơi với người khác, các hoạt động văn thể, và trong khi tiến hành hoạt động học tập các loại tri thức

của con người. Loại gián tiếp thực hiện là hoạt động học tập những thành quả của người khác, ví dụ nghe giảng, đọc sách, xem tivi... Hai loại hình hoạt động thực tiễn có tác dụng bổ trợ cho nhau. Người cha có thể tận dụng hai ngày nghỉ đưa trẻ đi tham gia các hoạt động xã hội. Bởi thông qua thực tiễn chúng ta có thể đạt được tri thức, đồng thời thông qua thực tiễn phát hiện những điều nghi vấn, thúc đẩy chúng ta tích cực suy nghĩ và cuối cùng dẫn dắt trẻ tích cực suy nghĩ.

(3) Thói quen quan sát tỉ mỉ. Muốn phát hiện vấn đề, ngoài việc có năng lực thực tiễn nhất định, còn phải có thói quen quan sát. Quan sát là con đường cơ bản nhất thúc đẩy tư duy, là cơ sở để sáng tạo. Nhà phát minh người Anh James Watt (1736-1819) trong khi quan sát hiện tượng hơi nước nóng đẩy nắp bình lên liền phát minh ra máy hơi nước. Người cha nên chú ý bồi dưỡng thói quen quan sát tỉ mỉ của bản thân, chú ý quan sát cuộc sống, quan sát hiện tượng xã hội, đồng thời dùng lời nói và hành động để dạy trẻ, làm cho trẻ cũng hình thành thói quen tốt đẹp này.

4. Hình thành thói quen sống tốt

Gia đình phải hình thành một thời gian biểu cố định, bao gồm thời gian nghỉ ngơi, ăn cơm, giải trí, học tập... mỗi thành viên đều phải tự giác tuân thủ, lâu dần sẽ hình thành quan niệm về thời gian. Sau này khi bước vào trường học hay xã hội, trẻ sẽ tự giác tuân thủ kỉ luật tập thể, bảo vệ trật tự xã hội.

Có gia đình làm thời gian biểu cho trẻ, nhưng cha mẹ lại cho mình là ngoại lệ. Có phụ huynh thậm chí thức cả đêm để đánh mạt chược, uống rượu; có vị thì xem tivi, nghiện lên mạng, quên cả việc nghỉ ngơi; có người thì lại say sưa trong sàn nhảy, ham vui; những phụ huynh như vậy rất khó dạy dỗ được trẻ.

Giai đoạn nhi đồng chính là giai đoạn quan trọng để hình thành những thói quen tốt. Một người trong giai đoạn nhi đồng hình thành những thói quen tốt về ăn uống, ngủ, nghỉ, học tập, vệ sinh, sẽ có lợi cho cả cuộc đời người đó; ngược lại nếu như hình thành thói quen xấu sau này muốn thay đổi cũng rất khó.

Cha mẹ phải hình thành thói quen ngủ tốt. Có những vị phụ huynh không có thời gian ngủ cố định, nhưng lại yêu cầu trẻ phải ngủ đúng giờ, điều này làm trẻ có một số ý nghĩ hiếu kì, muốn

biết trong lúc mình ngủ thì mọi người làm gì, cho nên không chịu ngủ. Vì vậy, tốt nhất cha mẹ nên đi ngủ cùng lúc với trẻ, buổi sáng phải gọi trẻ dậy đúng giờ, giúp trẻ hình thành thói quen ngủ tốt. Cha mẹ phải dạy trẻ từng ngày, mới có thể giúp trẻ tự mình nhanh chóng đi vào giấc ngủ.

Cha mẹ phải rèn thói quen ăn uống tốt. Lời nói và thói quen về chuyện ăn uống của cha mẹ có ảnh hưởng rất lớn đối với trẻ. Nếu như cha mẹ có thói quen kén cá chọn canh hoặc bình phẩm rằng những món ăn này không ra gì trước mặt trẻ, thì sẽ khiến trẻ cũng không thích ăn những món ăn đó. Như vậy trẻ sẽ hình thành thói quen kén ăn. Cho nên để tránh việc trẻ có ác cảm với đồ ăn, thì bất luận thế nào, trước mặt trẻ nhỏ, cha mẹ cũng không được biểu lộ sự không thích thú của mình đối với đồ ăn.

Cha mẹ phải có thói quen vệ sinh cá nhân tốt. Cha mẹ là người có vai trò mấu chốt giúp bồi dưỡng cho trẻ thói quen vệ sinh cá nhân tốt. Cha mẹ có yêu cầu nghiêm khắc với thói quen vệ sinh cá nhân của bản thân, sẽ chú trọng tới thói quen của con mình. Từ việc hàng ngày nhất định phải có thói quen rửa mặt rửa chân, đánh răng đến việc trước khi ăn cơm phải rửa tay, có thói quen giữ quần áo sạch sẽ.

Giai đoạn nhi đồng là giai đoạn kết cấu và chức năng của bộ não phát triển mạnh mẽ nhất, là giai đoạn then chốt để hình thành thói quen sống tốt. Thói quen sống tốt không phải là bẩm sinh, mà dần được hình thành trong cuộc sống, nó quán triệt mọi phương diện trong cuộc sống của một con người. Cha mẹ nên yêu cầu nghiêm khắc đối với bản thân, làm một tấm gương tốt cho trẻ, giúp trẻ hình thành thói quen sống tốt ngay từ nhỏ, trẻ sẽ có một tương lai tốt đẹp.

Luôn có một tấm lòng lương thiện

Một người có thể không có vẻ ngoài khiến cho những người khác ngưỡng mộ, cũng có thể sống những ngày tháng “thiếu thốn tiền bạc”, nhưng không có tấm lòng lương thiện, thì cũng đủ để cuộc đời người đó luôn gặp trở ngại và nhạt nhòa.

“Người khác đánh con, con phải đánh lại, đánh không nổi thì cắn”, “Chúng ta thà phải đền tiền, còn hơn là bị bắt nạt, chịu thiệt”. Đây là những lời mà rất nhiều phụ huynh hiện nay thường xuyên nói khi giáo dục trẻ. Sau khi trẻ bị ấm ức một chút, rất nhiều phụ huynh chỉ nghe một phía từ trẻ, liền nổi giận đưa trẻ đi kiện tụng.

Điều này làm tôi nhớ đến tuổi thơ của tôi:

Lúc nhỏ, tôi là một đứa trẻ vô cùng nghịch ngợm, thích đánh nhau. Nếu gặp đối thủ nhỏ hơn, tôi sẽ thắng. Khi tôi vui vẻ trở về nhà, thì cha mẹ của đứa trẻ bị tôi đánh dẫn nó đến cửa nhà tôi khóc lóc thảm thiết để kiện tụng, mẹ tôi đành phải đánh cho tôi một trận ngay trước mặt họ.
Nhưng nếu như gặp phải đối thủ lớn hơn, đương nhiên tôi sẽ bị đánh. Tôi khóc lóc trở về nhà, và cũng hi vọng mẹ sẽ dẫn tôi đến nhà đứa trẻ đó để kiện tụng, nhưng mẹ tôi kiên quyết không đi, lại còn đánh tôi thêm một trận.

Tôi không hiểu nổi, đánh người khác khi về nhà bị đánh, bị người khác đánh tại sao về nhà cũng bị đánh?
Mẹ tôi vừa lau nước mắt cho tôi, vừa nói với tôi: "Con à, mẹ muốn nói với con, không được đánh nhau với người khác, phải sống hòa thuận với mọi người…".

Mẹ tôi đã nói rất nhiều, tổng hợp lại là: Con người phải lương thiện, phải sống hòa thuận với mọi người. Sau này, nhờ những lời dạy bảo của mẹ, bất luận là ở đâu, khi đi bộ đội, ở quê hương, hay ở nơi xa lạ, tôi đều sống hòa thuận với mọi người, vì thế có rất nhiều bạn bè luôn sẵn sàng giúp đỡ tôi khi tôi gặp khó khăn.

Trong cuộc sống, có rất nhiều phụ huynh lại truyền bá cho trẻ tư tưởng "Con người luôn nghi kị, lừa dối lẫn nhau", "Con người luôn mưu tính hãm hại lẫn nhau"… với mục đích "Làm cho trẻ biết cách bảo vệ bản thân, nếu không sẽ bị lừa dối". Nhưng sự hướng dẫn phiến diện thậm chí là sai lầm của cha mẹ, khiến sự lương thiện trong trẻ ngày càng giảm đi.

Quan niệm "Người lương thiện sẽ bị người khác bắt nạt" khiến cha mẹ không muốn giáo dục trẻ lương thiện. Cha mẹ cho trẻ những bộ quần áo đẹp, những món ăn ngon, nhưng lại quên cho trẻ sự lương thiện. Lương thiện đã trở thành một khái niệm sớm lỗi thời và bị quên lãng. Trong cuộc sống cạnh tranh, trong các mối quan hệ chồng chéo trong xã hội, nguyên tắc lợi ích hình như đã thay thế nguyên tắc đạo đức từ rất lâu.

Tuy nhiên con người vẫn thích sự lương thiện, vẫn luôn hoan nghênh tấm lòng lương thiện, vẫn luôn hướng đến nó. Lương thiện mới có được hạnh phúc, có tấm lòng lương thiện mới có thể sống vui vẻ hòa thuận với mọi người.

Có câu nói: “Vì từ bi nên thấu hiểu”. Thực ra, đối với những con người sống trong xã hội hiện đại, có một tấm lòng lương thiện và hòa hảo, đồng thời đối xử với xã hội, với mọi người bằng tấm lòng ấy, không phải là một việc quá phức tạp và khó khăn. Chỉ đường cho người bị lạc, dang tay ra giúp đỡ người gặp khó khăn, dùng nụ cười chân thành để chúc mừng sự thành công của bạn bè, dùng những lời động viên chân thành cổ vũ đồng nghiệp khi người đó thất vọng… Những cử chỉ tưởng chừng đơn giản này có thể làm nên những điều kì diệu cho người khác và cho chính chúng ta.

Một lời nói vô tâm có thể sẽ là mồi lửa nhóm lên sự tranh chấp, một lời nói tàn nhẫn có thể hủy hoại sinh mệnh của một con người, một câu nói kịp thời có thể xóa đi mọi căng thẳng, một lời nói tri tâm sẽ trị lành vết thương, cứu vớt được người khác. Lời nói lương thiện, hành động lương thiện không phải là việc gì quá xa vời. Chúng ta đều là những con người bình thường, lương thiện và chân thành có thể làm cho một người bình thường trở thành một người phi thường.

Trong tất cả những phẩm chất đạo đức, bản tính lương thiện là điều cần thiết nhất, yêu thương quan tâm người khác, mới phát hiện được giá trị cuộc sống của mình trong tiếng cười vui vẻ và sự cảm kích của người khác.

Tấm lòng lương thiện của tôi bắt nguồn từ người cha người mẹ lương thiện của tôi, giống như một sự tiếp nối và kế thừa, tôi lại gieo lòng lương thiện đó vào lòng con gái tôi. Cho nên, cha mẹ lương thiện thì mới có những đứa trẻ lương thiện.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Phải luôn có tấm lòng lương thiện Có

hai câu chuyện nhỏ như sau:

Sau một trận mưa to gió lớn, hàng ngàn con cá bị dạt vào bờ biển, một bé trai đã kiên trì nhặt từng con cá và thả về biển. Đúng lúc đó có một ông lão đi qua và nói với cậu bé: “Một ngày cháu cũng chẳng nhặt được mấy con đâu”. Cậu bé vừa nhặt cá vừa nói: “Ít nhất những con cá mà cháu nhặt sẽ có một vận mệnh mới”.

Trong một khu rừng ở Brazil, có một người thợ săn bắn một con báo, rồi thấy con báo này kéo lê phần ruột thò ra bên ngoài, bò hơn nửa tiếng đồng hồ, tìm đến hai con báo con, cho hai con báo con bú hớp sữa cuối cùng rồi gục xuống. Nhìn thấy cảnh tượng này, người thợ săn liền bẻ gãy cây súng săn trong giọt nước mắt hối hận.

Nếu như câu chuyện thứ nhất là bài học về tấm lòng lương thiện của trẻ đối với người lớn, thì câu chuyện thứ hai lại là sự thể hiện tấm lòng lương thiện của người thợ săn, là một bài học về sự "sửa sai".

Tôi kế thừa tấm lòng lương thiện mà cha mẹ đã cho tôi, dòng máu lương thiện trong tôi đã chảy sang con gái tôi. Con gái tôi lương thiện ngay từ nhỏ, gặp con mèo hay con chó lưu lạc là đem về nuôi. Do vấn đề an toàn và vệ sinh… nên trước nay nhà tôi chưa từng nuôi thú cưng trong nhà, nên yêu cầu của con không được đáp ứng. Thế là tôi kiến nghị xây một ngôi nhà nhỏ dưới tầng một cho những chú chó chú mèo này, Y Y thường xuyên đem nước và thức ăn cho chúng. Có lúc, còn bế những chú chó chú mèo bẩn lên nhà, tắm gội cho chúng, sau khi tắm rửa sạch sẽ cho chúng xong, lại đem chúng quay trở lại chỗ cũ.

Đặc biệt là khi gặp những người cần sự giúp đỡ, Y Y sẽ cố gắng hết mình để giúp đỡ đối phương, thậm chí có khi còn vượt ra ngoài khả năng của mình. Những lúc như thế, chúng tôi bèn nói với con, giúp đỡ người khác cũng phải lượng sức mình.

2. Không thể thiếu những hành động, cửchỉ lương thiện

Vào một đêm 200 năm trước, có một người trẻ tuổi vô cùng đam mê âm nhạc đi trên đường phố Viên, Áo. Vì nhà nghèo, không mua được đàn piano, hàng ngày anh ta phải đến một trường tiểu học luyện đàn. Anh ta thích sáng tác, nhưng khó khăn đến mức có lúc không có tiền mua giấy để viết những bản nhạc của mình. Lúc này, trên đường trở về nhà anh ta vô cùng lo lắng về sinh kế của mình. Đột nhiên, anh ta nhìn thấy bên cạnh một cửa hàng bán đồ cũ có một cậu bé quần áo rách rưới đang rao bán một cuốn sách cũ và một bộ quần áo cũ . Anh ta nhận ra đứa trẻ này đã từng hát trong lớp học của anh. Sự đồng cảm lớn lao đã thúc giục anh rút ra đồng tiền duy nhất trong túi áo mình để mua cuốn sách đó. Anh ta vừa đi vừa xem cuốn sách, và phát hiện trong đó có bài thơ Hoa hồng dại của nhà thơ lớn Goethe (1749-1832). Anh ta đọc to hết lần này đến lần khác, tâm hồn anh ta đắm chìm trong ý thơ, một giai điệu nhẹ nhàng và thân thiết bay ra từ sâu thẳm trong lòng anh ta.

Người thanh niên này chính là nhạc sĩ Schubert (1797-1828), tác phẩm Hoa hồng dại của ông đã trở thành một tài sản quý báu trong kho tàng âm nhạc thế giới. Nhưng có bao nhiêu người biết rằng, sự ra đời của bản nhạc này bắt nguồn từ tấm lòng lương thiện của ông?

Gieo sự lương thiện, mới có thể gặt được hi vọng. Một con người có thể không có vẻ ngoài làm cho những người khác ngưỡng mộ, cũng có thể sống những ngày tháng thiếu thốn, nhưng không có lòng lương thiện, thì cũng đủ để làm cuộc đời con người đó gặp trắc trở và nhạt nhòa. Lương thiện, nhường nhịn, khoan dung, thấu hiểu, thông cảm sẽ làm cho con người cảm thấy sựtốt đẹp và niềm hạnh phúc trong cuộc sống.

Đem hạt giống lương thiện gieo vào lòng trẻ, bồi dưỡng cho trẻ phẩm chất lương thiện, là cái gốc rễ để làm người.

Coi tiết kiệm là một thói quen

Việc ăn mặc ở đi lại của trẻ không cần phải quá cao cấp, cầu kì; chỉ cần ăn no mặc ấm, sạch sẽ gọn gàng là được.

"Ai ơi bưng bát cơm đầy/Dẻo thơm một hạt đắng cay muôn phần". Rất nhiều người không thực sự hiểu hàm nghĩa của câu ca dao này. Lãng phí một hạt cơm có gì là to tát đâu? Nhưng, cách suy nghĩ này lại có thể hình thành thói quen tiêu tiền lãng phí, không có kế hoạch. Không trân trọng một hạt gạo thì một bát cơm có gì quý báu? Lãng phí một bữa cơm ngon cũng có sao?

Trên thực tế, tiết kiệm thể hiện ở những việc nhỏ nhất. Chúng ta nhất định phải nhận thức được rằng có được một hạt gạo, một giọt nước, một số điện không hề dễ dàng, đều dùng công sức của người lao động đổi lại. Chỉ có thật sự hiểu được sự gian khổ của người lao động, mới thật sự hiểu được hàm nghĩa của từ "tiết kiệm". Đây mới là hàm nghĩa thực sự của câu ca dao trên. Chỉ có hiểu được điều này, chúng ta mới có thể biết cần cù tiết kiệm.

Rất nhiều phụ huynh cho rằng điều kiện sống ngày nay đã cải thiện rất nhiều, kinh tế xã hội cũng ngày càng tốt hơn, nên trẻ không cần biết tiết kiệm, cho trẻ ăn ngon, mặc đẹp, cha mẹ cũng cảm thấy đẹp mặt.

Thực ra, cách nghĩ này là sai lầm.

Bởi vì cần cù tiết kiệm giúp chúng ta rèn luyện ý chí, rèn luyện phẩm chất chịu khó chịu khổ, không ngừng vươn lên. Đó là điều kiện quan trọng để thành công trong sự nghiệp. Không có tinh thần lao động chăm chỉ, ý chí phấn đấu và không sợ gian lao, nỗ lực vươn lên, thì rất khó có thể thích ứng được với yêu cầu của xã hội đang ngày càng cạnh tranh khốc liệt. Cuộc sống giản dị có thể bồi dưỡng phẩm chất tốt đẹp, nâng cao cảnh giới tinh thần của con người, nếu như từ nhỏ trẻ đã hình thành thói quen chán ghét lao động, chỉ biết chơi bời, tiêu tiền không biết tiếc, thì rất nguy hiểm.

Có một đoàn khảo sát của nước ta sang Nhật Bản tham quan một trong những tập đoàn kinh tế lớn của Nhật Bản - công ty Toyota. Một người quan sát tinh tế khi phát hiện ra trong mỗi bình chứa nước của bồn cầu đều đặt mấy viên gạch, thì tỏ ra vô cùng kinh ngạc. Người Nhật nhìn thấy nét mặt kinh ngạc của chúng ta, liền cười và giải thích: “Để gạch trong đó là để làm giảm tốc độ nước chảy, tiết kiệm nước”. Tiết kiệm là một nhân tố lớn giúp công ty Toyota thành công, luôn luôn hưng thịnh.

Nguyên thủ tướng Đức Helmut Kohl, một lần mở tiệc mời bạn bè, khi sắp kết thúc bữa tiệc, phát hiện trong đĩa vẫn còn một ít nước canh, liền không do dự cầm đĩa lên, dùng lưỡi liếm sạch. Nước Đức sở dĩ có thể phục hồi kinh tế rất nhanh sau chiến tranh thế giới thứ hai để trở thành một cường quốc, là bởi vì hàng nghìn hàng vạn người dân Đức đều có tinh thần tiết kiệm giống như thủ tướng Kohl. Nước Đức hiện nay đã giàu có, nhưng họ không bao giờ quên đi quá khứ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Cha mẹ phải nhận thức đúng đắn

Cuộc sống hiện nay của nhân dân không ngừng được nâng cao, đương nhiên mọi yêu cầu của trẻ thường được đáp ứng đầy đủ. Nhưng nếu việc ăn, mặc, dùng của trẻ lại được đem ra so sánh một cách mù quáng, thì dễ làm cho trẻ hình thành những phẩm chất không tốt như chỉ biết hưởng thụ, thích hư vinh... Vì thế cha mẹ phải thường xuyên giảng cho trẻ đạo lí cần cù tiết kiệm.

Cha tôi tuy là một người nông dân nhưng cũng có một số quan niệm giáo dục khoa học, cha mẹ đã giảng giải cho chúng tôi rất nhiều đạo lí mà các vị phụ huynh thời đó không thể giảng giải được. Tôi vẫn còn nhớ một câu mà cha thường xuyên nói với chúng tôi: "Biết làm không bằng biết tính". Việc ăn mặc không làm chúng ta nghèo đi nhưng không biết tính toán thì sẽ nghèo. Cha dùng câu nói này để giáo dục chúng tôi vừa tiết kiệm vừa phải biết tính toán và lập kế hoạch.

2. Cha mẹ phải lấy mình làm gương cho trẻ

Cha mẹ phải có quan điểm lao động rõ ràng, phải yêu thích lao động, tôn trọng nhân dân lao động, trân trọng thành quả lao động, nghiêm khắc yêu cầu bản thân phải sống tiết kiệm giản dị. Những việc như trân trọng lương thực, dùng nước, dùng điện tiết kiệm... đều có thể phát huy tác dụng làm gương trước mặt trẻ.

Phải khiến trẻ hình thành thói quen tiết kiệm từ những việc nhỏ nhất. Đầu tiên là trên phương diện sử dụng đồ chơi và các đồ dùng học tập, không được phép vì đồ chơi không tiện dụng mà vứt bỏ, mà phải nghĩ cách xem có sửa được không; đừng vì viết sai một chữ mà xé đi cả một tờ giấy; không được thường xuyên làm gẫy ngòi bút chì; cặp sách, hộp bút còn dùng được thì phải dùng, không được tùy tiện thay cái mới. Trong cuộc sống phải coi trọng sự tiết kiệm, ví dụ ra ngoài phải tắt đèn, dùng một chậu nước vào nhiều việc, giữ gìn quần áo... Việc ăn mặc ở đi lại của trẻ không cần quá cao cấp, cầu kì, chỉ cần ăn no mặc ấm, sạch sẽ gọn gàng là được.

Tôi nhớ đến một chuyện tôi rất hổ thẹn:

Đó là một ngày vào đầu xuân năm 2009, tôi không cẩn thận làm rơi chiếc đồng hồ thạch anh đặt trên bàn xuống đất. Sau khi bị rơi, cho dù tôi có sửa thế nào, nó cũng không chạy, cuối cùng tôi tuyên án tử hình cho nó: Đáp nó lên giường. Không ngờ nó lại hoạt động.

Ba ngày sau, vào buổi tối, tôi muốn chỉnh giờ thống nhất của tất cả các đồng hồ trong nhà như đồng hồ máy tính, đồng hồ điện thoại... lấy thời gian bắt đầu chương trình thời sự 7 giờ tối của Đài truyền hình Trung ương làm chuẩn. Tôi phát hiện ra rằng, có cái thì nhanh 10 phút, có cái thì chậm 8 phút. Sau khi đã chỉnh chuẩn các loại đồng hồ, đột nhiên tôi nghĩ đến chiếc đồng hồ thạch anh mấy ngày trước làm rơi. Tôi thấy nó mới chạy đến hơn 4 giờ, một ngày chạy chậm 1

tiếng đồng hồ, còn dùng nó làm gì? Tôi liền quăng nó vào phòng ngủ.

Con gái Y Y 12 tuổi của tôi nhanh chóng nhặt nó lên, mặt rất nghiêm túc, chất vấn tôi: “Cha, tại sao cha lại đối xử với nó như vậy?”.

“Chiếc đồng hồ hỏng này còn giữ lại làm gì?”. “Không sửa

sao?”.

“Không đáng sửa”.

“Không đáng sửa sao, 25 tệ mới mua được, bỏ ra 2, 3 tệ là sửa được rồi”.

Lúc đó tôi không biết nói gì, trong lòng nghĩ: Con nói cũng có lí, chuyện này để con làm.

Nửa tiếng sau con gái cầm chiếc đồng hồ thạch anh đã được sửa nói với tôi: “Con đã sửa xong rồi, lần sau cha không được như vậy”. Tôi gật đầu lia lịa như một đứa trẻ mắc lỗi. Tôi vừa thấy hổ thẹn vừa thấy vui, hổ thẹn vì những hành vi của bản thân, vui mừng vì con gái tôi biết tiết kiệm và hiểu biết.

3. Cha mẹ cho trẻ tiền tiêu vặt hợplí

Những trẻ ở độ tuổi khác nhau sẽ có nhận thức khác nhau về tiền bạc và những con số, cho nên khi cho trẻ tiền tiêu vặt, nên suy xét độ chín chắn và nhu cầu của trẻ.

Bình thường nhu cầu dùng tiền và độ tuổi tỉ lệ thuận với nhau, trẻ càng nhỏ, cho trẻ càng ít tiền, thời gian cho cách nhau càng ngắn.. Nhưng những trẻ lớn hơn mỗi lần có thể cho nhiều hơn một ít, đồng thời cách 1 tuần hoặc 2 tuần cho trẻ một lần.

Đối với những trẻ dưới 5 tuổi, có thể mỗi ngày cho trẻ một số tiền tiêu vặt nhỏ. Hãy suy xét đến vấn đề cho trẻ học cách tiêu tiền và hiểu được giá trị của đồng tiền, phải dạy trẻ biết tiết kiệm. Cha mẹ nên xây dựng cho trẻ quan niệm chính xác về tiền bạc.

Cho trẻ tiền tiêu vặt không phải là để trẻ đỡ làm phiền mình, cũng không phải là bồi thường

cho trẻ. Khi cho trẻ tiền tiêu vặt nên hướng dẫn trẻ biết cách sử dụng và giữ nó, như vậy mới có thể phát huy tác dụng giáo dục của việc cho trẻ tiền tiêu vặt.

Có thể áp dụng phương pháp cha mẹ là ngân hàng phát tiền tiêu vặt, khi muốn mua đồ trẻ sẽ đề nghị với cha mẹ, cha mẹ cùng trẻ đi mua, chọn hàng. Lúc này cha mẹ có thể hướng dẫn trẻ ghi lại các khoản chi tiêu, giúp trẻ tiêu tiền có kế hoạch.

Cho trẻ quyền quyết định, sử dụng tiền tiêu vặt, không chỉ bồi dưỡng cho trẻ khái niệm về những con số, bồi dưỡng khả năng độc lập tự chủ của trẻ, mà trong quá trình sử dụng tiền tiêu vặt trẻ có thể xây dựng quan niệm về giá trị quan.

Những trẻ không có kinh nghiệm chi tiêu sẽ không biết tự khống chế bản thân, sẽ có thói quen dựa dẫm khi phát sinh tình huống. Nếu cha mẹ đáp ứng mọi yêu cầu của trẻ, trẻ sẽ dễ có thói quen tiêu xài hoang phí; còn nếu phụ huynh quá nghiêm khắc khống chế việc tiêu tiền của trẻ, thì có thể khiến trẻ trở nên cẩn trọng quá mức, hành vi bảo thủ, thiếu khả năng tự lập. Vì vậy, bất luận trẻ lớn hay nhỏ, bất luận số tiền ấy nhiều hay ít, cha mẹ đều phải nhớ rõ một nguyên tắc: Từ nhỏ phải bồi dưỡng cho trẻ khái niệm chi tiêu tiết kiệm, tiêu pha có kế hoạch và biết tích lũy. Như vậy sẽ giúp trẻ có kế hoạch sử dụng tiền bạc, quản lí tiền một cách hợp lí trong tương lai.

Chúng tôi đề xướng việc giáo dục trẻ tiết kiệm, để trẻ làm những việc nhà trong khả năng của trẻ, không được lãng phí một xu, mục đích không phải là để trẻ lao động làm giàu cho gia đình, mà là cho trẻ hình thành thói quen lao động, thói quen tiết kiệm ngay từ nhỏ, từ đó rèn luyện, hình thành những phẩm chất đạo đức tốt ở trẻ, giúp trẻ sau này phát triển tốt hơn, có tương lai và có tiền đồ sáng lạn.

Tinh thần trách nhiệm là cái gốc của một con người

Thái độ của một con người quyết định sự thành công của con người ấy trong sự nghiệp; tinh thần trách nhiệm của cha mẹ quyết định tương lai đứa con của họ.

Tôi vẫn nhớ bộ phim Cõng cha đi học kể về một câu chuyện có thực:

Thạch Oa là một em bé vùng núi, mẹ mất sớm, hoàn cảnh gia đình vô cùng khó khăn. Để Thạch

Oa được đi học, chị gái của em phải thôi học, đi lấy chồng, dùng số tiền sính lễ của nhà trai làm tiền học phí cho Thạch Oa. Cô giáo của Thạch Oa rất quý đứa trẻ thông minh chịu khó này, và rất nhiều lần đã ứng tiền đóng học phí cho Thạch Oa. Tất cả những điều này là để thúc đẩy Thạch Oa khắc phục mọi khó khăn, chăm chỉ học tập. Thạch Oa đã giành được giải quán quân trong cuộc thi Olympic hóa học toàn quốc. Khi cậu bé thi vào trường Đại học Sư phạm tỉnh với thành tích xuất sắc, thì người cha bị trúng gió nằm liệt giường. Một Thạch Oa kiên cường đã từ chối sự giúp đỡ của bà con hàng xóm, đưa ra một quyết định làm mọi người vô cùng ngạc nhiên: cõng cha lên lưng, vào thành phố học…

Tình tiết câu chuyện rất đơn giản, rất nhiều người xem xong đã rơi lệ, tôi cũng vô cùng xúc động. Tôi cảm động trước tình cha con sâu nặng, trước tinh thần kiên quyết quả cảm của cậu thiếu niên, và trước tinh thần trách nhiệm vô cùng lớn lao của cậu bé Thạch Oa. Tôi đã bất giác tự hỏi: Những người trưởng thành như chúng ta, những phụ huynh như chúng ta, có đầy đủ tinh thần trách nhiệm hay không?

Cái gọi là tinh thần trách nhiệm là chỉ ý thức, tình cảm và tâm niệm của bản thân phải có trách nhiệm với bản thân mình và người khác, với gia đình và tập thể, với đất nước và xã hội; và thái độ tự giác tương ứng với nó. Cho nên chỉ cần bạn là con người của xã hội, bạn phải luôn luôn thể hiện tinh thần trách nhiệm của bạn đối với mọi người.

Trách nhiệm chính là những việc bạn nên làm, là những nhiệm vụ cần phải đảm nhiệm, hoàn thành sứ mệnh nên hoàn thành, làm tốt công việc cần làm tốt. Trách nhiệm là giá trị quan mà mỗi con người cần phải có, là tố chất cơ bản cần có của mỗi công dân, mỗi vị phụ huynh. Vô số thực tiễn đã chứng minh, một người có tinh thần trách nhiệm cao thì luôn luôn cố gắng làm việc hết mình.

Một phụ huynh có tinh thần trách nhiệm cao, luôn tràn đầy tình yêu, toàn tâm toàn ý thực hiện việc nuôi dạy con cái. Thái độ của một người quyết định sự thành công của người đó trong sự nghiệp, tinh thần trách nhiệm của cha mẹ quyết định tương lai con cái của họ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Xác định rõ tầm quan trọng của trách nhiệm

Tôi vẫn nhớ một câu nói của nhà tâm lí học người Đức Erich Fromm (1900-1980): "Trách nhiệm không phải là một nghĩa vụ ngoại lực ép buộc chúng ta làm, mà nó là phản ứng của tôi đối với những việc mình quan tâm". Nếu một con người luôn lấy mình làm trung tâm, không quan tâm đến con người và sự vật xung quanh, như vậy thì anh ta thiếu tinh thần trách nhiệm cơ bản. Mà một con người thiếu đạo đức tình cảm, thiếu tinh thần trách nhiệm, thì sẽ không nhận được sự quan tâm của người khác, cũng không thể hợp tác chân thành với người khác, càng không thể thích ứng với xã hội tương lai. Chỉ khi nào bạn thực sự nhận thức được tầm quan trọng của hai chữ "trách nhiệm", bạn mới luôn cố gắng để bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm của mình.

Làm phụ huynh chúng ta phải đồng thời đảm nhận vai trò gia đình và vai trò xã hội, cũng có nghĩa là vừa có trách nhiệm với công việc, vừa có trách nhiệm với gia đình. Hiện nay có một số người không có trách nhiệm với công việc, chỉ làm qua loa cho xong, đến tháng lĩnh lương là xong việc. Những người này cảm thấy mình rất thông minh. Thực ra họ đang lừa dối chính bản thân mình. Họ tưởng rằng lừa dối giám đốc và ông chủ, có thể kiếm lợi về mình, nhưng thực ra điều mà họ lừa dối chính là tuổi thanh xuân và sinh mệnh của bản thân. Cũng có một số người không có trách nhiệm với gia đình, cả ngày uống rượu, đánh bạc, không phụng dưỡng cha mẹ già, không giáo dục con cái, rồi nghĩ rằng sống như thế là thoải mái, nhưng thực ra đó chỉ là cuộc sống của một cái xác không hồn.

Tinh thần trách nhiệm còn thể hiện trong việc chịu trách nhiệm với hành vi của bản thân trong quá trình giao tiếp với người khác; khi mắc lỗi có thể chủ động nhận trách nhiệm của bản thân, đồng thời chủ động bù đắp chuộc lỗi của mình…

Có một câu chuyện như sau:

Một buổi tối sau khi trở về nhà, cô giáo Vương lấy ra một tờ tiền giả 100 tệ, đây là tiền sách phụ huynh đóng. Con gái của cô rất tức giận, bảo cô tra xem là của ai. Cô Vương nói với con không tra ra, tiền cô đã đóng bù vào rồi. Cô để tờ tiền này trên bàn. Sáng dậy, con gái cô càng tức giận. Đúng vào hôm đó cũng là hôm trường học thu tiền sách, cô bé liền lợi dụng lúc mẹ không chú ý để tờ tiền giả đó vào trong cặp sách. Đến trường học, lợi dụng lúc cô giáo bận rộn thu tiền sách, cô bé liền đưa tờ tiền giả đó vào tay cô giáo. Lúc đó cô bé vô cùng đắc ý.

Buổi tối, sau khi cô Vương tan làm trở về nhà phát hiện tờ tiền giả không còn nữa, liền hỏi

chồng, chồng cô nói không cầm. Cô truy hỏi một hồi lâu, con gái mới nói cho cô biết sự việc, lại còn đắc ý nói: "Con đã giúp mẹ lấy lại 100 tệ". Lúc đó cô Vương liền nói: "Con ơi, con sai rồi, chúng ta không thể làm những việc không thành thật như vậy. Mẹ mất 100 tệ, nhưng con thì mất chữ tín. Con phải nhớ kĩ, tiền có thể kiếm nhờ lao động, nhưng chữ tín thì tốn bao nhiêu tiền cũng không mua được. Mẹ cho con 100 tệ, ngày mai con trả cho cô giáo và phải dũng cảm nhận lỗi với cô".

Ngày hôm sau, cô bé trả tiền cho cô giáo, đồng thời thành khẩn nói với cô: "Thưa cô, cô đừng nói chuyện này với các bạn, họ sẽ nghĩ em là đứa trẻ hư". Cô giáo nói: "Không, nếu như ngày hôm nay em không làm như vậy thì em mới là một đứa trẻ hư, và bây giờ, cô phải nói với các bạn em là một đứa trẻ thành thật". Như vậy đạo đức tốt đẹp đã cắm rễ vững chắc trong tâm hồn cô con gái bé nhỏ của cô giáo Vương.

Rất nhiều phụ huynh yêu cầu trẻ phải phát triển toàn diện, phải tu chí để trở thành nhà khoa học, nhà nghệ thuật, hay doanh nhân, mà coi thường việc bồi dưỡng những tiêu chuẩn quy tắc cơ bản để trẻ làm người. Khi không thể trở thành các "nhà" này, cha mẹ và con cái đều sẽ cảm thấy lí tưởng bị dập tắt, không có tương lai. Những đứa trẻ lớn lên trong môi trường như vậy, thường thiếu lí tưởng, không có hoài bão, chỉ biết tính toán thiệt hơn, thậm chí lòng đầy thù hận, rất khó có thể sống hòa thuận với người khác.

2. Phải coi trọng việc nhỏ

Lời răn dạy của người xưa "Từ nhỏ thấy lớn" vô cùng chính xác trong trường hợp này. Thực ra trong cuộc sống có rất nhiều việc nhỏ có thể thể hiện một con người có tinh thần trách nhiệm hay không. Ví dụ như sang đường bừa bãi, thích hư vinh, nói không giữ lời...

Tinh thần trách nhiệm có thể thể hiện trong công việc hàng ngày, chỉ cần bạn có tinh thần trách nhiệm, bạn sẽ luôn cẩn thận, nghiêm túc, chăm chỉ làm việc. Tinh thần trách nhiệm luôn là nhân tố cơ bản nhất để thành công. Thái độ làm việc thường quan trọng hơn bản thân công việc. Mọi người thường nói say mê là người thầy tốt nhất. Say mê sẽ không dạy bạn điều gì nhưng nó thể hiện rõ thái độ đối với công việc của bạn, thái độ này có thể mang lại cho bạn rất nhiều lợi ích.

Có một câu chuyện như sau:

Một công ty muốn cắt giảm biên chế, công bố danh sách những người phải thôi việc, trong đó có Tiểu Phương và Tiểu Yến. Theo quy định một tháng sau thì họ phải nghỉ việc. Hôm đó, ánh mắt mọi người nhìn hai cô đều e dè, không dám nói một câu, bởi chuyện này đổ lên đầu ai cũng đều khó có thể chấp nhận được. Ngày hôm sau khi đi làm, Tiểu Phương trong lòng vẫn rất phẫn nộ, tâm trạng vẫn rất kích động, không thể làm được việc gì, lúc thì tìm đồng nghiệp để khóc lóc tâm sự, lúc thì tìm chủ nhiệm để minh oan, những công việc hàng ngày của cô như đặt hộp cơm, gửi văn kiện, nhận văn kiện... cô đều gác sang một bên, người khác đành phải làm thay cô.

Nhưng Tiểu Yến, sau khi khóc một đêm, buồn thì buồn, nhưng còn một tháng nữa mới nghỉ việc, công việc không thể không làm. Thế là cô lặng lẽ mở máy tính, tiếp tục làm việc.

Các đồng nghiệp biết cô sắp nghỉ việc, ngại không dám giao việc cho cô. Cô chủ động chào hỏi mọi người và lấy việc về làm. Cô nói: "Là phúc không phải là họa, là họa không tránh nổi, dù sao cũng như vậy, chi bằng chăm chỉ làm hết tháng này, sau này muốn làm cho mọi người cũng không có cơ hội nữa". Thế là đồng nghiệp lại giống như trước đây, "Tiểu Yến nhanh đánh cái này!", "Tiểu Yến nhanh gửi cái này đi!". Tiểu Yến luôn mồm vâng dạ, chăm chỉ làm việc, ai gọi là đến, làm hết cương vị và trách nhiệm của bản thân.

Một tháng sau, Tiểu Phương phải thôi việc theo quy định, nhưng tên của Tiểu Yến đã không còn có trong danh sách giảm biên chế. Chủ nhiệm tuyên bố lời của sếp tổng trước mặt mọi người: "Vị trí của Tiểu Yến không ai có thể thay thế được, công ty luôn rất coi trọng những nhân viên như Tiểu Yến!".

Tiểu Phương phải nghỉ việc, tại sao Tiểu Yến lại được giữ lại? Chính ý thức trách nhiệm to lớn với công việc đã cho Tiểu Yến cơ hội.

3. Phải biết cách dùng các tấm gương trách nhiệm

Khi đọc danh ngôn và các câu chuyện về những con người vĩ đại, chúng ta xuýt xoa, vĩ nhân nói thật là đúng. Nhưng chúng ta phải biết, thành công của bất kì vĩ nhân nào đều được xây dựng trên cơ sở một tâm niệm kiên định, một tinh thần trách nhiệm lớn lao.

Có một câu chuyện như thế này:

Trong một vụ đắm tàu trên biển, 8 người may mắn sống sót tập hợp trên một chiếc thuyền cứu sinh, lênh đênh trên biển 8 ngày, và chỉ có nửa chai nước khoáng. Mỗi người đều nhìn chằm chằm vào chai nước khoáng đó, và đều muốn uống nó ngay lập tức. Thuyền trưởng đành phải cầm một cây súng dài canh chừng nửa chai nước này. Ngồi đối diện với thuyền trưởng là một người đàn ông hơn 50 tuổi bị hói, ông ta nhìn chằm chằm vào chai nước, dường như đang chuẩn bị lao vào uống sạch bình nước cứu mạng đó.

Trong giây lát khi thuyền trưởng ngủ gật, người đàn ông hói đột nhiên lao đến, cầm chai nước lên định uống, thuyền trưởng giật mình tỉnh dậy cầm súng lên, chĩa vào mặt người đàn ông và ra lệnh: "Để xuống, nếu không tôi sẽ nổ súng!". Người đàn ông đành phải để nước xuống. Vị thuyền trưởng lại đặt đầu súng lên nắp chai nước, nhìn chằm chằm vào người đàn ông, nhưng ánh mắt của người đàn ông vẫn không rời khỏi nửa chai nước có thể quyết định vận mệnh của rất nhiều người. Sau đó, thuyền trưởng cũng không gượng nổi. Trong khoảnh khắc sắp hôn mê, thuyền trưởng ném cây súng vào tay người đàn ông hói, đồng thời nói một câu: "Anh trông đi!".

Khi súng ở trong tay của người đàn ông từng muốn uống hết nửa chai nước đó, ông ta lại cảm thấy mình vô cùng vĩ đại. Trong 4 ngày tiếp theo, ông ta luôn tận tâm trông nửa chai nước còn lại, cách 2 tiếng lại cho mỗi người uống hai giọt nước. Đến ngày thứ 4 sau khi họ được cứu sống, trong chai nước chỉ còn lại một ít nước ở dưới đáy, 8 người bọn họ đặt tên cho số nước còn lại là "Nước thánh".

Câu chuyện trên được trích ra từ cuốn sách Bồi dưỡng một con người đích thực của tác giả Đổng Tiến Vũ. Đây là một câu chuyện rất hay về tinh thần trách nhiệm. Nó cho thấy rằng khi một người được giao cho trọng trách nặng nề, tâm hồn anh ta sẽ có những thay đổi kì diệu, sẽ thấy bản thân có giá trị, sẽ thấy sự quan trọng của trách nhiệm, sẽ trở thành người có kỉ luật, chủ động và tích cực! Cho nên, nếu như bạn là những người cha người mẹ sáng suốt, từ bây giờ hãy bắt đầu để con bạn gánh vác trách nhiệm.

Trên thế giới này, một người nhỏ bé hay một người vĩ đại đều phải có trách nhiệm như nhau, đây là một chân lí vĩnh viễn không bao giờ thay đổi. Làm người thì phải có trách nhiệm, đây là nguyên tắc làm người cơ bản của chúng ta.

Là một phụ huynh có trách nhiệm, bạn sẽ có một đứa con thành công! Người cha

tốt phải không ngừng phấn đấu

Một phụ huynh thiếu lí tưởng, hoài bão, không có tinh thần trách nhiệm và chí tiến thủ, thì không thể là tấm gương cho trẻ.

Trong cuộc đời của mình, mỗi con người luôn tiếp nhận sự giáo dục trên ba phương diện: giáo dục gia đình, giáo dục nhà trường và giáo dục xã hội. Giáo dục gia đình là hình thức giáo dục sớm nhất và có ảnh hưởng lâu dài nhất với mỗi người. Trong quá trình trưởng thành của trẻ, giáo dục gia đình có tác dụng vô cùng quan trọng.

Dạy dỗ trẻ thực tế là dạy trẻ sống thế nào, làm người thế nào. Khi chúng ta giáo dục trẻ nên làm thế nào, thì phải chú ý xem bản thân chúng ta có thực hiện được những đạo lí chúng ta nói với trẻ không. Trẻ cũng biết quan sát, chúng sẽ học cách sống từ chúng ta. Có lúc trẻ làm bài tập mệt, ngẩng đầu lên thấy chúng ta đang chơi bài, đang uống rượu, đang tán gẫu, thì ý chí học tập của trẻ sẽ bị giảm sút; nếu như trẻ nhìn thấy cha mẹ vẫn đang bận rộn với công việc, bận rộn để học tập nâng cao bản thân, bận rộn lao động; trẻ cũng sẽ biết trân trọng thời gian học tập của mình.

Có phụ huynh bỏ việc để thúc trẻ học tập tốt hơn. Nhưng kết quả là, trẻ càng tỏ ra tiêu cực, lười biếng, bởi việc phụ huynh bỏ việc đã nêu ra một tấm gương sống không tích cực cho trẻ. Nếu như phụ huynh cho trẻ nhìn thấy cha mẹ cho dù lớn tuổi, trách nhiệm cuộc sống và công việc vẫn vô cùng nặng nề, nhưng cha mẹ vẫn luôn có tinh thần tiến thủ, thì trẻ cũng có được sự gợi ý từ trong đó.

Người làm cha mẹ nên có lí tưởng, trách nhiệm, chí tiến thủ. Lí tưởng, hoài bão chính là hi vọng về một tương lai tốt đẹp, là phương hướng tiến lên, là mục tiêu phấn đấu của một con người, cũng là động lực giúp con người vươn lên. Một phụ huynh thiếu lí tưởng, hoài bão, không có tinh thần trách nhiệm và chí tiến thủ, sẽ không thể là một tấm gương tốt cho trẻ. Con cái họ và bản thân họ luôn cảm thấy mơ hồ vì không tìm thấy giá trị nhân sinh của bản thân, cũng dễ dàng hài lòng với cuộc sống hiện tại, vì thế mà mất đi động lực sáng tạo, không có chí tiến thủ.

Thực ra từ xưa đến nay tất cả những vĩ nhân có cống hiến cho nhân loại, có ai mà không có những hoài bão cao xa ngay từ nhỏ? Thông thường, người có hoài bão lớn lao đều là người có tinh thần trách nhiệm và có chí tiến thủ. Nếu như một đứa trẻ ngay từ nhỏ đã nhìn thấu hồng trần, điều đó nói lên sự thất bại của giáo dục và sự bi ai của cả xã hội. Trường Giang sóng sau xô sóng trước, thế hệ sau sẽ giỏi hơn thế hệ trước. Tuy sự phát triển của xã hội không phải là một đường thẳng, nhưng xu thế chung nên là như thế.

Tinh thần tiến thủ là linh hồn của một dân tộc, là động lực vô biên để một quốc gia phát triển thịnh vượng. Xã hội phát triển, đất nước giàu mạnh, dân tộc tiến bộ, cần mọi người phải có tinh thần tiến thủ. Cha mẹ phải có tinh thần tiến thủ mới có thể dạy trẻ ham học vươn lên.

Nhà giáo dục người Liên Xô (cũ) Vasyl Sukhomlynsky cho rằng, học tập là một hình thức lao động trí óc, và đặc điểm của việc lao động trí óc là người lao động bắt buộc phải ở trạng thái chủ động mới có thể học tập tốt. Nếu không có tinh thần chủ động tiến thủ, trẻ sẽ không thể học tập tốt được. Trong điều kiện kinh tế thị trường, nếu chúng ta không bồi dưỡng trẻ có tinh thần chủ động tiến thủ, thì tương lai trẻ không thể thành công trong cuộc sống. Không có tinh thần chủ động sáng tạo, đồng nghĩa với việc trẻ không có hứng thú với cuộc sống, không có hứng thú với cuộc đời, không có hứng thú với bản thân, không có hứng thú với tất cả, tinh thần luôn ủ rũ, như vậy thế giới tinh thần của trẻ không thể trưởng thành được.

Vì thế, cha mẹ, phải luôn luôn có tinh thần tiến thủ, luôn luôn thể hiện tinh thần cầu tiến, là một tấm gương tốt cho trẻ. “Cha mẹ cũng đang học tập, đang tiến bộ!” làm cho trẻ hiểu được việc học tập những tri thức mới, không ngừng tiến bộ là việc theo chúng ta suốt đời.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Phải có tinh thần không sợ thất bại

Điều này gồm hai nội dung, một là cổ vũ trẻ tích cực vươn lên, hai là động viên trẻ không sợ khó khăn. Phải giáo dục trẻ: trong quá trình tích cực vươn lên, phải chuẩn bị đối mặt với thất bại. Con người không thể luôn luôn thành công, nhưng phải biết đi ra từ sự thất bại, chạy trốn sự thất bại đồng nghĩa với việc từ bỏ khả năng thành công. Làm bất cứ việc gì, chỉ cần nỗ lực làm, không sợ thất bại, thì sẽ có hi vọng thành công.

Có một câu chuyện như sau:

Một con lừa bị rơi xuống một chiếc giếng cạn mà mọi người đang chuẩn bị lấp. Giếng rất sâu, con lừa lại rất già, mọi người nghĩ đủ mọi cách cũng không thể kéo con lừa lên được, cho dù con lừa kêu cứu thảm thiết. Bất đắc dĩ, mọi người đành phải chôn sống nó. Khi xẻng đất đầu tiên được hất xuống giếng, con lừa kêu to hơn, rõ ràng nó hiểu được ý đồ của con người. Nhưng khi xẻng đất thứ hai được hất xuống giếng, thì con lừa lại yên lặng một cách kì lạ. Mọi người phát hiện ra, sau mỗi xẻng đất hất xuống giếng, con lừa đều cố gắng làm rớt hết đất trên lưng xuống rồi giẫm lên, và nó ngày càng leo cao hơn một chút. Con người không ngừng đổ đất xuống giếng, con lừa cũng không ngừng cố gắng giũ hết đất xuống rồi giẫm lên đất. Cứ như vậy, con lừa dần dần lên cao hơn, cuối cùng nó đã bước ra khỏi chiếc giếng trong ánh mắt vô cùng kinh ngạc của mọi người.

Nếu như bây giờ, bạn cũng đang ở trong chiếc giếng khô đó, tiếng kêu cứu thảm thiết của bạn có thể chỉ được đáp lại bằng những xẻng đất muốn chôn sống bạn, thì bí quyết để bạn thoát khỏi đường cùng chính là cố gắng giũ hết đất trên người xuống, làm cho đất trở thành bậc thang của mình.

Lại có một câu chuyện khác:

Sau cơn mưa, một con nhện khó khăn bò lên bức tường để về với mạng nhện đã rách nát của mình. Vì mặt tường ướt, khi nó bò đến một độ cao nhất định, nó liền bị rơi xuống, nó lại bò lại hết lần này đến lần khác, và bị rơi xuống hết lần này đến lần khác.

Người đầu tiên nhìn thấy con nhện, anh ta thở dài, tự lẩm bẩm: "Đời tôi chẳng giống con nhện này sao? Suốt ngày bận rộn mà cũng không thu được lợi ích gì". Thế là, anh ta dần dần mất đi ý chí.

Người thứ hai nhìn thấy liền nói: "Con nhện này thật là ngu xuẩn, tại sao không bò lên những chỗ khô bên cạnh? Sau này nhất định mình sẽ không ngu xuẩn giống con nhện đó". Thế là, anh ta dần dần trở nên thông minh.

Người thứ ba nhìn thấy, anh ta ngay lập tức cảm động bởi tinh thần không sợ thất bại của con nhện. Thế là anh ta trở nên kiên cường.

Hai câu chuyện trên đã dạy cho chúng ta cách đối mặt với thử thách mà không nản chí, luôn có tinh thần tích cực vươn lên.

2. Dám mạo hiểm

Đối với nhiều việc, thất bại hay thành công chỉ trong gang tấc. Cái chính là bạn có dám vượt qua bước này không. Trốn tránh thất bại chính là kẻ thù của thành công, sự tìm tòi những sự vật mới luôn đòi hỏi phải có can đảm gánh chịu nguy hiểm khi phạm sai lầm. Nhà vật lí học người Đức Marx Planck (1858-1947) là người đầu tiên đưa ra thuyết "lượng tử", đây là một phát hiện mang tính cách mạng, nhưng do nhút nhát, ông đã không phát triển nó lên thành lí luận lượng tử, mà trong một thời gian dài có thái độ nghi ngờ lí luận của bản thân đồng thời luôn cố gắng điều hòa sự mâu thuẫn giữa thuyết "lượng tử" với vật lí học cổ điển. Ông từng nói với con trai: "Cha đã từng cảm thấy cha đã có những phát hiện quan trọng có thể sánh vai với phát hiện của Newton, nhưng cũng có thể sẽ chứng minh là cha vô cùng sai lầm". Khi đối mặt với sự lựa chọn này, ông đã lùi bước. Khi phân tích thái độ của chính bản thân mình ông nói: "Việc mà tôi đã làm có thể gọi đơn giản là hành động được ăn cả ngã về không. Bản tính tôi vốn thích sự yên ổn, không muốn tiến hành bất kì sự mạo hiểm nào".

Điểm yếu nhân cách này của Planck đã làm cho ông từ bỏ thành công lớn hơn rất nhiều. Kark Mark (1818-1883) đã từng chỉ ra rõ ràng: "Lối vào của khoa học cũng giống như lối vào địa ngục, nhất định phải đề ra yêu cầu sau: 'Ở đây từ chối tất cả sự do dự, bất kì sự nhút nhát sợ hãi nào đều vô ích'. Cho nên, trong quá trình theo đuổi, để đạt được một thành tích nào đó, ý thức dũng cảm đối mặt với khó khăn là điều không thể thiếu được".

Các bậc cha mẹ nên cố gắng bồi dưỡng cho trẻ tinh thần mạo hiểm, dạy trẻ không sợ khó khăn, chỉ cần nhìn thấy khả năng của thành công thì không được từ bỏ nỗ lực. Nhưng trong nền giáo dục hiện nay, rất nhiều cha mẹ nhấn mạnh "giáo dục không sai lầm". Quan niệm giáo dục này nhấn mạnh quá mức tính chính xác, không cho phép trẻ sai. Khiến trẻ khi theo đuổi tính chính xác một cách phiến diện, thì cũng mất đi khát vọng tìm tòi. Bởi vì rất nhiều sự tìm tòi đều không có gì chắc chắn, "không làm những việc không chắc chắn" làm trẻ không dám sáng tạo.

Ví dụ, khi trẻ giải một bài toán, trẻ có thể vận dụng cách giải giống như cô giáo giảng, trả lời câu hỏi một cách chính xác. Có thể trẻ sẽ phát hiện ra cách giải khác với cô giáo, nhưng trẻ

không chắc chắn về độ chính xác của cách giải này. Nếu như cách giải này sai, trẻ sẽ bị cha mẹ trách mắng. Như vậy, làm cha mẹ không nên dùng mức điểm 100 để đánh giá việc học tập của trẻ, mà phải nhìn vào tinh thần dám tìm tòi của trẻ. Thực ra, khác biệt lớn nhất giữa những người thành công và những người bình thường chính là ở tinh thần dám mạo hiểm.

Là một người cha có lời nói đi đôi với việc làm

Nếu người cha không thể nói được làm được, phá vỡ thương lượng với trẻ, đáp ứng yêu cầu không hợp lí của trẻ, trẻ sẽ nghĩ: Chỉ cần mình khóc, kiên trì yêu cầu của mình, cha sẽ đáp ứng.

Đằng sau những đứa trẻ có tố chất cao, nhất định là những người cha người mẹ có tố chất cao. Những cha mẹ không có tố chất cao, sẽ gặp phải khó khăn và trở ngại khi muốn bồi dưỡng nên những đứa trẻ có tố chất cao. Chúng ta phải nâng cao tố chất của cha mẹ, bởi vì tố chất của cha mẹ quyết định tương lai của trẻ.

Khổng Tử nói: “Cổ giả ngôn chi bất xuất, sỉ cung chi bất đãi dã”. Ý nghĩa của câu này là: “Người xưa không dễ dàng nói ra mọi điều, bởi vì họ cho rằng nói ra mà không làm được là một điều sỉ nhục”. Trong cuộc sống, chúng ta cũng nên giống như người xưa, trước khi nói ra phải suy nghĩ thận trọng, không thể nghĩ cái gì thì nói cái đó. Hơn nữa những điều nói ra bạn phải làm được. Nếu như bạn không thể làm được, thì không nên tùy tiện nói ra.

Trong cuộc sống hàng ngày, chúng ta thường xuyên thấy một số người thực hiện được những lời hứa của bản thân mình, nhưng lại có một số người nói lời quên lời. Thực ra, lời nói của những người này đều là giả, họ không thể làm được. Đương nhiên chúng ta nên học tập theo những người thuộc nhóm đầu tiên, học tập họ cách nói được làm được, làm một con người làm tròn bổn phận của mình. Đối với người thân và bạn bè thì nói được phải làm được, đặc biệt là đối với những đứa con chưa trưởng thành của chúng ta.

“Cha ơi, con vẫn muốn ăn kem, cha cho con một cái nữa”. Đứa trẻ bắt đầu vòi vĩnh người cha. “Không được! Nói rồi chỉ được ăn một cái”, người cha cau mày nói. “Con vẫn muốn ăn!”, đứa trẻ ngồi bệt xuống đất, lăn ra ăn vạ. Nếu như người cha không thể nói được làm được, lại cho trẻ một cái kem hoặc dùng đồ chơi, đồ ăn ngon khác để thay thế kem: “Thôi, để ngày mai cha đưa con đi mua chiếc ô tô mà con thích được không?”, phá vỡ thương lượng với trẻ, đáp ứng yêu cầu không hợp lí của trẻ, trẻ sẽ nghĩ: Chỉ cần mình khóc, kiên trì yêu cầu của mình, cha sẽ

đáp ứng.

Sau này, trẻ sẽ nắm được nhược điểm nói được nhưng không làm được của cha, càng ngày càng tỏ ra bướng bỉnh.

Ví dụ trên trên thực tế cũng chính là thể hiện hành vi nói được không làm được, là biểu hiện nhu nhược, không có nguyên tắc của người cha. Trẻ sẽ phát hiện ra khóc ăn vạ là một phương pháp tốt để người cha thỏa mãn yêu cầu của trẻ. Sau này, trẻ vẫn sẽ dùng phương pháp này để đòi người cha thỏa mãn mọi yêu cầu của mình. Cách làm thông minh nhất của người cha lúc này là nói rõ đạo lí, làm mọi việc như đã giao hẹn từ trước. Người cha như vậy mới thực sự là người “nói được làm được”.

Bình thường khi đối xử với người khác chúng ta cũng phải như vậy, không hứa thì thôi, nhưng khi đã hứa nhất định phải thực hiện. Trường hợp đối phương có yêu cầu quá cao, chúng ta có thể từ chối một cách khéo léo.

Theo như điều tra, trong giáo dục gia đình, hiện tượng nói được làm được này không phổ biến, những lời hứa của cha mẹ thường thường biến thành “chi phiếu khống”. Có ba nguyên nhân cơ bản: Một là, một số phụ huynh chỉ thuận mồm nói ra cho vui, hoàn toàn không định thực hiện; hai là, một số phụ huynh cảm thấy con mình nhanh chóng quên đi những lời hứa của cha mẹ; ba là, một số phụ huynh thực sự rất bận, không thể dành thời gian đi cùng trẻ, hoặc là vì vấn đề tài chính không có khả năng thực hiện lời hứa của mình. Nhưng cha mẹ phải biết rằng, cách làm kí “chi phiếu khống” tùy tiện này của cha mẹ không hề có lợi cho sự trưởng thành của trẻ.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Phải tôn trọng trẻ

“Chỉ cần kết quả thi của con nằm trong tốp 10 của lớp, cha sẽ mua xe mới cho con!”. “Đợi con thi đỗ vào trường chuyên của thành phố, mẹ sẽ cho con đi du lịch Hàn Quốc!”. “Con được 100 điểm cha sẽ thưởng con 100 tệ!”.

Trẻ tuy nhỏ nhưng trẻ là một cá thể độc lập hoàn chỉnh. Trẻ có tư tưởng riêng của mình, có thể phân biệt một số điều phải trái. Trẻ thường luôn luôn nhớ những sự việc mà cha mẹ hứa với trẻ. Cha mẹ phải tôn trọng trẻ như một người bạn của mình. Những việc hứa với trẻ thì phải làm được, nếu như không thực hiện được, nên kịp thời giải thích cho trẻ, xin lỗi trẻ, làm cho trẻ có cảm giác được tôn trọng, làm cho tâm hồn bé nhỏ của trẻ không bị tổn thương.

Một hôm con gái Y Y 5 tuổi của tôi muốn đi vườn thú. Vợ tôi đang ngồi trước máy tính bận rộn làm việc, không ngẩng đầu lên và nói: "Hôm nay mẹ bận, cuối tuần sau mẹ đưa con đi". Con gái ngoan của tôi không nói gì nữa. Đến chủ nhật, vợ tôi vẫn bận không dứt ra được, và đã quên lời hứa với con gái từ tuần trước. Con gái tôi lại nhắc đến việc đi vườn thú một lần nữa, nhìn vào thời gian biểu làm việc kín mít, vợ tôi chỉ có thể nói: "Tuần sau vậy". Kết quả là lùi lại hết lần này đến lần khác, vẫn không thực hiện được.

Cuối cùng, khi con gái tôi nghe thấy lời hứa "Tuần sau mẹ đưa con đi vườn thú", liền nói một cách bất mãn: "Mẹ chỉ nói dối thôi, mẹ nói mà không thực hiện, mẹ không phải là người thành thật!". Vợ tôi nghe xong vô cùng ngạc nhiên, vội vàng bỏ hết mọi công việc, đưa con gái đi vườn thú, thực hiện lời hứa cô ấy đã hứa từ rất lâu. Sau sự việc vợ tôi nói với tôi, vốn dĩ cô ấy không thực sự muốn đưa con đi vườn thú chơi, nói tuần sau đưa con đi chỉ là một cách trì hoãn, trong lòng nghĩ con gái sẽ không nhớ việc này. Không ngờ con gái lại nhớ kĩ lời hứa của cô ấy, luôn luôn đợi cô ấy thực hiện lời hứa. Con gái tôi đã dạy cho vợ tôi một bài học: Sự giao lưu giữa người lớn với nhau coi trọng chữ tín, đối với trẻ cũng phải nói là làm, không thể nuốt lời.

2. Phải là tấm gương của trẻ

Cha mẹ nói đi đôi với làm là nhân tố quan trọng xác lập vị trí chủ đạo và uy quyền của cha mẹ trong lòng trẻ. Nếu cha mẹ thường xuyên nói dối trẻ, lâu dần sẽ làm trẻ mất đi sự tín nhiệm đối với cha mẹ. Hai bên không có sự tín nhiệm, thì nói gì đến tính hiệu quả trong việc giáo dục?

Hiện nay những lời hứa "suông" như vậy giữa cha mẹ và con cái không hề hiếm gặp. Khi trẻ đã thực hiện được nguyện vọng của cha mẹ, cha mẹ lại vì nguyên nhân nào đó không thể thực hiện lời hứa trước đây với trẻ, trẻ sẽ nhìn nhận về sự thành thật và chữ tín như thế nào.

Có một đứa trẻ viết trong bài văn của mình rằng trong bài kiểm tra giữa kì, cậu bé đạt được

100 điểm, người cha hứa mua tặng cậu bé một chiếc xe đạp mới, kết quả là do thiếu tiền nên không mua được cho cậu bé. Lại có một lần thi cuối kì, cậu bé đạt được 95 điểm môn ngữ văn, mẹ cậu bé hứa cho cậu bé đi ăn KFC, kết quả lại không thực hiện. "Cha mẹ ơi, cha mẹ thường giáo dục con không được nói dối nhưng tại sao cha mẹ lại thường xuyên không thực hiện lời hứa của mình với con?". Đây chính là tiếng lòng của trẻ.

Nghĩ kĩ chúng ta sẽ thấy lời của cậu bé trên có một đạo lí nhất định. Hiện nay rất nhiều cha mẹ vì mong muốn trẻ chăm chỉ học tập, quen với việc thường xuyên cho trẻ những lời hứa. Cũng có thể cha mẹ chỉ buột mồm nói ra, nhưng trẻ thì vô cùng nghiêm túc. Kết quả của việc không thực hiện lời hứa chính là dạy trẻ không giữ chữ tín, khiến trẻ nghĩ rằng có thể không cần thực hiện lời hứa với người khác.

Lời hứa của cha mẹ đối với trẻ phải có chừng mực, những việc không làm được thì không được nói khoác; những việc không nên đáp ứng nhất định không đáp ứng. Ví dụ, những việc nhỏ như ăn cơm mặc quần áo, hoặc một số việc nhà trong khả năng của trẻ thì trẻ nên tự làm, không được hứa với trẻ khi trẻ làm xong sẽ thưởng trẻ cái gì.

Cha mẹ không được dễ dàng đưa ra lời hứa với trẻ, nhưng một khi đã nói thì phải làm được. Nếu không thì, sau này trẻ sẽ không nghe lời bạn nữa. Câu chuyện Sói đến rồi có thể kể cho trẻ nghe nhưng không thể làm với trẻ.

Lấy sự thành tín để lập thân

Một người thành thật có chữ tín, tự nhiên sẽ được nhiều người giúp đỡ, có thể giành được sự tôntrọng và tình bạn từ mọi người.

Thế nào gọi là thành tín? Thành tín chính là thành thật giữ chữ tín. Thành thật tức là nói thật, làm những việc thật. Giữ chữ tín chính là tuân thủ lời hứa, thực hiện lời hứa.

"Dân vô tín bất lập, gia vô tín bất hòa, quốc vô tín bất hưng". Thành tín là phạm trù đạo đức của văn hóa nhân loại, nó là phẩm chất đạo đức quan trọng nhất để làm người, là cơ sở để một con người sinh tồn và phát triển trong xã hội và cầu nối của một xã hội hài hòa. Thành tín là bộ phận cấu thành quan trọng không thể thiếu được trong nhân cách hoàn mĩ của một con người.

Thành tín là cơ sở xử lí mối quan hệ giữa cá nhân và xã hội, cá nhân và cá nhân. Nhưng ngày nay, điều vốn luôn được coi là một đạo đức truyền thống kinh điển đang phải đối mặt với những xung đột và khảo nghiệm trước đây chưa từng có, đồng thời có xu thế không ngừng phát triển và kéo dài. Nói rằng xã hội đang ở trong cuộc "khủng hoảng thành tín" cũng không có gì là quá lời.

Rất nhiều trẻ cũng không thể tránh khỏi cuộc khủng hoảng này. Do chịu ảnh hưởng của các loại nhân tố xấu, không ít trẻ có quan niệm mờ nhạt về thành tín. Trẻ không hiểu nhưng lại tỏ ra rất hiểu, sao chép bài tập, copy lúc thi cử, nói dối, lừa dối thầy cô và cha mẹ, nói nhưng không làm, lấy đủ mọi lí do để trốn học; khi vi phạm kỉ luật thì có những hành vi như che giấu chân tướng sự việc, thêu dệt nên những lời nói dối; trước mặt cha mẹ thầy cô hứa rất nhiều lần nhưng luôn không thực hiện.

Cha mẹ hiện nay chỉ quan tâm đến thành tích học tập của trẻ mà coi thường việc giáo dục về sự thành thật và chữ tín, đây là vấn đề tồn tại phổ biến trong giáo dục con cái của rất nhiều gia đình. Rất nhiều cha mẹ dưới sự ảnh hưởng của tư tưởng giáo dục học để thi, vì muốn trẻ thi vào các trường điểm, thi đỗ các trường đại học lí tưởng, nên chỉ coi trọng việc giáo dục trí tuệ, mà coi thường việc giáo dục về sự thành thật và chữ tín. Trẻ không chăm chỉ học tập là vấn đề cha mẹ đau đầu nhất; điểm số của trẻ là vấn đề cha mẹ quan tâm nhất. Vậy là, "học tập hàng đầu, thành tích là số một" cũng trở thành mục tiêu duy nhất của trẻ, thành tín hay không thành tín cha mẹ đều không quan tâm. Thậm chí có một số trẻ vì muốn thỏa mãn ý nguyện của cha mẹ, lúc thi thì chép bài, thi đạt điểm kém về nhà nói dối hoặc sửa bảng điểm.

Cuối thời Tần có một người tên là Quý Bố, luôn luôn giữ lời, uy tín rất cao, rất nhiều người có tình bạn sâu đậm với ông ta. Lúc đó còn lưu truyền câu ngạn ngữ: "Có 100 lượng vàng không bằng có một lời hứa của Quý Bố" (Đây chính là nguồn gốc của câu thành ngữ "Lời hứa ngàn vàng"). Sau này, ông ta đắc tội với Hán Cao Tổ Lưu Bang, bị treo thưởng truy nã. Kết quả là những người bạn cũ của ông ta không những không bị tiền bạc mê hoặc mà còn đối diện với nguy hiểm chu di cửu tộc để bảo vệ ông ta, giúp ông ta thoát nạn. Một người thành thật có chữ tín, tự nhiên sẽ được nhiều người giúp đỡ, có thể giành được sự tôn trọng và tình bạn của mọi người. Ngược lại, nếu như chỉ ham lợi lộc trước mắt mà mất đi chữ tín với bạn bè, bề ngoài là được lợi, nhưng thực chất đã hủy hoại danh dự chữ tín của mình, mà điều đó còn quan trọng hơn vật chất nhiều. Cho nên, mất chữ tín với bạn bè, không khác gì với việc bỏ dưa hấu nhặt vừng.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Cha mẹ phải dùng hành động của mìnhđể làm gương cho trẻ

Có phụ huynh dạy trẻ phải chăm chỉ học tập không được ham chơi, nhưng bản thân mình lại ngày đêm ngồi chơi trên bàn mạt chược; có phụ huynh dạy trẻ phải văn minh, không được cãi nhau, nhưng giữa cha mẹ lại thường xuyên xảy ra mâu thuẫn, đánh mắng; có phụ huynh dạy trẻ phải thành thực không được nói dối, nhưng cha mẹ lại thường xuyên làm những việc giả dối trước mặt trẻ... Những đứa trẻ được giáo dục trong môi trường như vậy có thể thành thật giữ chữ tín không?

Có nhiều nhân tố ảnh hưởng đến quan niệm về sự thành thật và chữ tín của trẻ, nhưng trong đó gia đình đóng vai trò vô cùng quan trọng. Gia đình là trường học đầu tiên của trẻ, giáo dục gia đình không những là cơ sở giáo dục sự thành tín của trẻ, mà còn đóng vai trò chủ đạo, những nhân tố khác đều là hỗ trợ, bổ sung. Trường học và đặc biệt là xã hội đều có những điểm không hoàn thiện, ngoài ra thường có một số ảnh hưởng tiêu cực. Nếu như coi giáo dục là một cuộc chiến tranh để giành giật thế hệ trẻ, thì xã hội là chiến trường, trường học chính là trận địa tuyến đầu, gia đình lại là khu căn cứ. Nếu như khu căn cứ được xây dựng vững chãi - giáo dục gia đình tốt, thì sẽ bảo đảm và thúc đẩy sự thắng lợi trong cuộc chiến. Cho nên tăng cường giáo dục lòng thành tín của trẻ phải bắt đầu từ gia đình, bắt đầu từ chính cha mẹ.

Còn nhớ khi Y Y 6 tổi, cả nhà chúng tôi đi chơi phố. Lúc bắt xe là dùng thẻ, lúc lên xe tôi chỉ quẹt hai cái rồi bước vào trong, con gái tôi hét lên trước mặt mọi người: “Cha ơi, cha không quẹt thẻ cho con!”, “Con còn nhỏ”, tôi giải thích nhẹ nhàng. “Con đã cao hơn mét mốt rồi”. Lúc đó tôi và tài xế đều không để ý, congái tôi lại rất kiên quyết.

Chúng tôi cùng đo, quả nhiên con gái đã cao hơn mét mốt, thế là tôi quay lại quẹt thẻ thêm một lần nữa. Sau đó tôi vỗ vai con gái và nói: “Con gái đã lớn rồi. Con là một đứa trẻ thành thật”.

2. Chữ tín chính là sợi dây nối quan hệ của người với người

Tất cả các mối quan hệ giữa con người với nhau đều dùng chữ tín làm cơ sở để bắt đầu và duy trì. Chữ tín mất đi, mối quan hệ giữa con người với con người cũng đổ vỡ; không có chữ tín bạn

sẽ bị người khác bài trừ trong tất cả mọi trường hợp.

Ở Đức có một câu chuyện như sau: Một lưu học sinh cho rằng, dưới tàu ngầm không thu vé nên thường xuyên trốn vé. Đến khi tốt nghiệp, vì bản thân không có chữ tín, nên dù thành tích học tập có tốt đến đâu thì anh ta cũng không được công ty nào nhận. Một nhân viên ngân hàng nói rất rõ ràng: "Tôi thà cho những người nghèo thành thực biết giữ lời vay tiền còn hơn cho những người giàu, không có chữ tín vay, tuy những người giàu này có khả năng trả tiền dễ dàng hơn".

Đại văn hào người Pháp Balzac (1799-1850) từng nói: "Nếu như bạn muốn trở thành một con người thành công, bạn nhất định phải coi lời hứa là tôn giáo thứ hai, tuân thủ lời hứa như bảo vệ danh dự của bạn". Từ đó có thể thấy, thành thực giữ chữ tín có giá trị tiềm tàng rất to lớn.

Hầu hết các nhà tâm lí học giáo dục của Đức đều cho rằng, thời kì trẻ 4, 5 tuổi là thời kì chủ yếu nhất để bồi dưỡng giá trị quan và khả năng phân biệt phải trái đúng sai, 97% phẩm chất tính cách của trẻ được hình thành trong giai đoạn này. Vì thế, trong hệ thống giáo dục thanh thiếu niên của Đức, gia đình là môi trường quan trọng để giáo dục đạo đức của con người, cha mẹ là người thầy đạo đức vỡ lòng của trẻ. Luật giáo dục của Đức quy định rõ, cha mẹ có nghĩa vụ và trách nhiệm giáo dục trẻ. Phụ huynh ở Đức cũng rất coi trọng việc tạo cho trẻ một không khí chân thành trong gia đình. Các phụ huynh đều tuân thủ quy tắc đó, giáo dục trẻ thành thật giữ chữ tín, cha mẹ nhất định phải là tấm gương cho trẻ.

Cũng là đất nước thất bại trong chiến tranh thế giới thứ hai, ở Nhật Bản, việc giáo dục sự thành tín xuyên suốt cuộc đời của một con người. Trong gia đình, cha mẹ thường xuyên giáo dục trẻ "không được nói dối", đến trường luôn luôn nghe thấy hai chữ "thành thực", ở công ty hai chữ "thành tín" là quan niệm kinh doanh phổ biến. Rất nhiều nội quy ở các trường học đều có hai chữ "thành tín", như khẩu hiệu giáo dục của trường trung học Đông Kinh là "Thành thật, cần cù, nhân ái".

Ở Nhật Bản, giáo dục về sự thành tín không phải là một câu nói sáo rỗng mà nó được quán triệt trong cuộc sống của trẻ ở trường học. Các trường ở Nhật Bản có môn đạo đức, nội dung chủ yếu của môn học này là thành thực, lương thiện, vươn lên, cống hiến, nhường nhịn, danh dự, chính nghĩa. Trong các trường tiểu học ở Nhật Bản, mỗi người đều phải có một cuốn sổ tay về đạo đức, được gọi là "Sổ ghi chép của tấm lòng". Cuốn sổ tay đạo đức này dùng những ngôn

ngữ dễ hiểu để ghi lại các quy phạm đạo đức, trong đó thành thực là một trong những nội dung quan trọng.

Phụ huynh chúng ta phải lấy hành động của mình làm gương, tăng cường sự giáo dục về lòng thành thực đối với trẻ. Phải bắt đầu từ những hành động nhỏ nhất của bản thân mình, dạy trẻ đối xử với mọi người bằng tấm lòng thành thực, bằng hành động và lời nói chân thành, quan tâm đến mọi người, đồng cảm với người khác, luôn vui vẻ giúp đỡ người khác, nghiêm khắc yêu cầu bản thân nói đi đôi với làm, không được nói dối. Trên phương diện giáo dục giữ lời, cha mẹ phải luôn đúng giờ, giữ chữ tín, có tinh thần trách nhiệm, nói phải làm, khi mắc lỗi phải dũng cảm nhận trách nhiệm, biết sửa sai, cho trẻ một tấm gương chân chính.

Giáo dục bằng hành động có sức mạnh vô cùng to lớn

Dạy trẻ bằng hành động sở dĩ có ảnh hưởng to lớn là bởi vì giáo dục bằng hành động có thể làm cho người học trực tiếp có một ví dụ để mô phỏng.

Giáo dục bằng hành động tức là thông qua biểu hiện tự nhiên về hành vi và thái độ của người giáo dục để gây ảnh hưởng đến người khác. Giáo dục bằng lời nói là hình thức và cách làm phổ biến nhất, là quá trình giáo dục một phía, là sự gợi mở cho trẻ chủ động trải nghiệm, cảm nhận thế giới, mà trẻ là người bị động gián tiếp tiếp nhận và đạt được kinh nghiệm.

Bản chất của việc giáo dục bằng hành động chính là việc lấy mình làm gương, chú trọng việc dùng hành động thực tế của bản thân để gây ảnh hưởng đến trẻ, hiệu quả của việc giáo dục bằng hành động cao hơn rất nhiều so với việc giáo dục bằng lời nói. Giáo dục bằng lời nói có thể làm cho trẻ nhận biết được mấy nghìn chữ, học thuộc mấy trăm bài thơ cổ, nắm vững một số kĩ năng tính toán..., nhưng những quy phạm đạo đức, những tình cảm đạo đức, những phẩm chất ý chí, nhân sinh quan, giá trị quan và thế giới quan có ảnh hưởng mạnh mẽ nhất đối với sự trưởng thành của một con người thì không thể thông qua việc giáo dục bằng lời nói để đạt được, chỉ có ảnh hưởng ngầm từ hành động của cha mẹ, thầy cô mới có thể cắm rễ sâu trong tâm hồn trẻ. Cho nên, chúng ta nói “Giáo dục bằng hành động quan trọng hơn giáo dục bằng lời nói”.

Người thầy đầu tiên của mỗi người chỉ có thể là cha mẹ. Bất luận là khi trẻ bi bô học nói, hay trẻ chập chững biết đi, luôn luôn có tâm huyết của cha mẹ trong đó. Vì thế, hành vi lời nói của

cha mẹ có thể khắc dấu ấn sâu đậm nhất trong tâm hồn ngây thơ của trẻ. Cha mẹ không chỉ là người thầy đầu tiên của trẻ, mà còn là người thầy suốt đời của trẻ.

Gia đình là xã hội thu nhỏ đầu tiên trong quá trình trẻ trưởng thành. Trong gia đình trẻ học tập, phát triển nhận thức và hành vi. Cử chỉ lời nói của cha mẹ tự nhiên sẽ trở thành đối tượng để trẻ mô phỏng, đối với trẻ, tấm gương chính là sự động viên và khích lệ tốt nhất. Mọi người đều rất quen thuộc với đoạn quảng cáo công ích sau:

Một người mẹ trẻ dù đã làm việc mệt mỏi cả ngày, sau khi đi làm về vội vàng rửa chân cho người mẹ già của mình, con trai của chị nhìn thấy, một lát sau, cậu bé khó nhọc bê một chậu nước đến rửa chân cho mẹ mình.

Tuy tình tiết của đoạn quảng cáo đơn giản, nhưng nó bao hàm một đạo lí sâu sắc - giáo dục bằng hành động có tác dụng to lớn hơn giáo dục bằng lời nói.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Giáo dục bằng hành động có sức mạnh vô cùng tolớn

Kêu gọi hàng ngàn khẩu hiệu không bằng một hành động cụ thể của bản thân. Tôi từng đọc hai câu chuyện như sau:

Chuyện thứ nhất: 200 năm trước, có một người Mỹ tên là Janas, người này học rộng tài cao, rất chú trọng đến việc giáo dục bản thân, cũng rất coi trọng việc giáo dục con cái. Qua 200 năm, gia tộc của ông ta đã trải qua 8 đời, trong đó, có 13 người làm hiệu trưởng trường đại học, 100 người từng làm giáo sư ở các trường đại học, 14 người kiến lập nên các trường đại học và các trường chuyên môn, 18 người trở thành nhà văn, 1 người làm phó tổng thống, 2 người làm đại sứ, hơn 20 người là thượng nghị sĩ, 18 người trở thành tổng biên tập các tòa soạn báo. Trong hai thế kỉ, không một ai bị bắt giữ, tù tội hay nhận bất kì hình phạt gì.

Câu chuyện thứ hai: Hơn 200 năm trước ở thành phố New York, có một người nghiện rượu và cờ bạc, không quản lí giáo dục con cái. Tính đến thời điểm này, gia đình này cũng đã trải qua 8 đời, trong đó, hơn 200 người đã trở thành hành khất và người lang thang, có một số người lưu lạc chết nơi đất khách quê người. Trong số con cháu có 7 người bị án tử hình vì tội giết người,

hơn 300 người bị mất mạng hoặc bị tàn phế vì những bữa tiệc thác loạn.

Từ đó, có thể thấy, cử chỉ và lời nói của cha mẹ chính là cuốn sách giáo khoa không có chữ, những thói quen hành vi, những cử chỉ lời nói, những sự tu dưỡng trong cuộc sống hàng ngày của cha mẹ đều có tác dụng ngầm đối với trẻ.

Tục ngữ có câu: “Gần mực thì đen, gần đèn thì sáng”. Tục ngữ lại dạy: Trẻ là cái bóng của cha mẹ, cha mẹ là tấm gương để trẻ soi vào; cha thế nào con sẽ thế nấy. Có thể thấy tầm quan trọng của cha mẹ đối với trẻ. Cho nên, cha mẹ là “mực” hay là “đèn”, sức mạnh tấm gương của cha mẹ là vô cùng to lớn. Thử nghĩ xem, những người cha, người mẹ cả ngày đánh mạt chược, uống rượu, uy tín của họ trong mắt trẻ sẽ như thế nào, khả năng thuyết phục trẻ của họ sẽ lớn đến đâu? Kết quả đương nhiên sẽ là trẻ không yêu thích học tập và ham chơi.

Gần đây, trên một số phương tiện thông tin đại chúng đã công bố một số kết quả điều tra nghiên cứu: Theo thống kê, không ít gia đình tuy có điều kiện sống đầy đủ, vật dụng gia đình cao cấp, nhưng lại không hề có mùi hương của sách vở trong nhà. Một nửa trong số những gia đình được điều tra không có phòng đọc sách, thậm chí một phần tư số gia đình ngay cả giá sách cũng không có. Có cha mẹ chỉ yêu cầu trẻ chăm chỉ học tập, nhưng lại không yêu cầu trẻ nỗ lực vươn lên, như vậy có được không? Sống trong môi trường gia đình thiếu văn hóa như vậy, trẻ làm sao có thể tiến bộ được? Thực ra, trong quy luật trưởng thành của một con người, sự hình thành nhân cách, tố chất có mối quan hệ trực tiếp với không khí gia đình tốt đẹp.

Nếu như cha mẹ tự do xem phim, bắt trẻ đóng cửa học bài, trẻ có thể học được không? Nếu như cha mẹ mải mê đánh mạt chược, chơi trò chơi, nhưng lại bắt trẻ chăm chỉ học tập, trẻ làm sao có thể nghe theo được? Không khí gia đình không tốt, sẽ có tác dụng xấu đến quá trình trưởng thành của trẻ.

Muốn giáo dục trẻ, phụ huynh chúng ta phải biết tự giáo dục bản thân mình, lấy hành động của bản thân gây ảnh hưởng cho trẻ.

2. Sức mạnh của tấm gương là vô cùng lớn

Trên đường phố, một người cha trẻ dắt cậu con trai khoảng 4, 5 tuổi đi dạo chơi. Cậu con trai mua một que kem, tiện tay vứt vỏ que kem ra đường. Người cha trẻ ngay lập tức dừng lại, cúi

xuống nhặt vỏ que kem, cậu con trai quay lại nhìn cha không nói gì. Người cha tay cầm vỏ que kem đi về phía trước. “Cha ơi, cha nhặt nó để làm gì?”, cậu con trai băn khoăn hỏi. Người cha không nói gì tiếp tục đi về phía trước, đi được một đoạn, nhìn thấy thùng rác, người cha vứt vỏ que kem vào thùng rác, sau đó nhìn cậu con trai nhỏ. Cậu bé sáng mắt lên và nói: “Cha ơi, con biết rồi, lần sau con sẽ vứt vỏ kem vào thùng rác”. “Đúng rồi, không chỉ là vỏ kem, mà các loại rác khác như vỏ hoa quả, giấy bỏ đi, đều không được vứt bừa bãi, bởi nó không những ô nhiễm môi trường mà còn dễ làm cho người khác giẫm phải và bị ngã”. Người cha nói một hồi dài.

Cậu con trai tin phục gật đầu lia lịa.

Đạo đức và quy tắc xã hội, người người phải tuân thủ. Trẻ giống như một tấm lụa trắng, phải nhìn vào việc phụ huynh chúng ta vẽ hoa lên lụa hay là bỏ mặc nó. Nếu như bỏ mặc nó, thì tấm lụa trắng đó có thể bị bẩn do bị vẽ bừa; nếu như muốn vẽ hoa lên đó, thì người cha phải lấy mình làm gương. Cho nên, người cha phải chú ý đến lời nói và hành vi của mình, muốn bồi dưỡng một thế hệ “Tri vinh minh nhục” (biết vinh biết nhục), phải bắt đầu từ bản thân mình, không ngừng nâng cao tố chất của bản thân làm tấm gương cho trẻ. “Không tích từng bước, không thể đi được vạn dặm; không tích từng dòng, không thành biển lớn”. Thử nghĩ xem ngay cả những quy tắc đạo đức tối thiểu nhất mà con người đó không có thì làm sao có thể đảm nhận trách nhiệm giáo dục nặng nề của mình đối với thế hệ sau?

Trẻ luôn luôn chú ý quan sát chúng ta, chúng ta làm gì có sức mạnh to lớn hơn rất nhiều so với việc chúng ta nói gì. Chúng ta là tấm gương thẳng thắn, trẻ sẽ thành thực; chúng ta dùng tình yêu để chăm sóc trẻ, trẻ sẽ yêu cuộc đời, yêu thế giới; chúng ta dễ dàng tha thứ, trẻ sẽ khoan dung; chúng ta dùng nụ cười và đôi mắt sáng để nhìn cuộc sống, trẻ sẽ lạc quan; chúng ta cảm ơn những lời chúc phúc của người khác, trẻ sẽ biết ơn; chúng ta sống hòa hảo, trẻ sẽ càng hòa thuận với mọi người; chúng ta sống có chí tiến thủ, trẻ sẽ nỗ lực vươn lên; chúng ta dũng cảm đối mặt với thách thức và thất bại, trẻ sẽ học được cách kiên cường sống; hành vi của chúng ta giống một anh hùng, trẻ sẽ trở thành dũng sĩ...

Giáo dục bằng hành động sở dĩ có ảnh hưởng to lớn là bởi vì nó có thể là một ví dụ mẫu để người học mô phỏng bằng hành động, khi người học gặp một sự kiện như vậy, tự nhiên sẽ làm theo hành vi và thói quen của người giáo dục.

3. Khản giọng la hét không bằng hành động

Trong quá trình trưởng thành của trẻ, một hành động hay một lời nói của cha mẹ đều được trẻ nhìn bằng mắt, ghi nhớ trong lòng. Cha mẹ truyền bá cho trẻ tư tưởng gì, là một tấm gương như thế nào đối với trẻ, trẻ đều tiếp thu một cách vô điều kiện. Đây gọi là "Khản giọng la hét không bằng hành động". Chúng ta quan tâm chăm sóc đến cha mẹ chúng ta như thế nào, trẻ cũng sẽ quan tâm chăm sóc chúng ta như vậy.

Tôi thường xuyên đưa vợ con về quê thăm cha mẹ, đương nhiên mỗi lần về đều phải mua cho cha mẹ những đồ dùng, đồ ăn mà cha mẹ thích, trước khi đi cho ông bà một chút tiền.

Tôi sống ở ngoài đã 27 năm, số lần trở về thăm quê là hơn 80 lần, ngay cả khi tôi làm việc ở Hải Khẩu, Trùng Khánh, Tây An và Hàng Châu, mỗi năm cũng tối thiểu về nhà một lần. Trong thời gian làm việc ở Trường Xuân, hầu như cách một tháng lại về quê thăm cha mẹ, có lúc quá bận rộn, liền bảo vợ đưa con về quê thăm ông bà. Cho nên, Y Y luôn có tình cảm sâu sắc với ông bà nội và họ hàng, đồng thời con đem tình yêu của chúng tôi dành cho cha mẹ thể hiện với chúng tôi, làm chúng tôi cảm nhận được tình yêu của con gái dành cho chúng tôi.

Sự thực chứng minh, cha mẹ có hiếu thảo với cha mẹ của mình hay không sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến thái độ của trẻ. Có một cặp vợ chồng trung niên rất không hiếu thảo với cha mẹ. Họ đuổi cha mẹ của mình đến ở trong căn nhà nhỏ cũ nát, mỗi bữa cơm cho cha mẹ ăn những thức ăn thừa bằng một chiếc bát gỗ nhỏ. Một hôm họ nhìn thấy con trai của mình đang đục đẽo một miếng gỗ, liền hỏi cậu bé đục đẽo cái gì. Cậu bé nói: "Bát gỗ, đợi khi nào cha mẹ già dùng cho tiện". Lúc này, cặp vợ chồng trung niên tự nhiên tỉnh ngộ, đưa cha mẹ về nhà cùng chung sống, vứt chiếc bát gỗ đi, cho cha mẹ ăn những đồ ăn ngon nhất trong nhà. Dưới sự ảnh hưởng này, cậu con trai cũng thay đổi thái độ của mình đối với cha mẹ.

Phải để trẻ trải nghiệm sự vui vẻ mà tình thân đem đến cho mình trong cuộc sống, từ đó mới có thể phát triển những hành vi tốt, dần dần hình thành thói quen tốt. Tôi luôn luôn giáo dục Y Y phải chú ý đến một số việc nhỏ cụ thể nhất, ví dụ như quan tâm đến người khác, giúp người lớn làm việc; thường xuyên gọi điện thoại hỏi thăm ông bà; cha mẹ đi làm về rót trà cho cha mẹ uống, đấm lưng cho cha mẹ...

Ngoài việc phải là một tấm gương tốt, thái độ giáo dục trẻ cũng là một hình thức giáo dục bằng hành động. Có một số người làm cha, cử chỉ lời nói và cách đối xử của họ với người khác đều rất tốt, nhưng những lỗi sai ngay từ nhỏ của trẻ họ không kịp thời uốn nắn, dung túng những

hành vi không đúng mực đó của trẻ, dẫn đến việc khi trưởng thành trẻ sống không có quy tắc, buông thả, bướng bỉnh hư đốn. Thực ra dung túng những hành vi không đúng chính là một sai lầm trong việc giáo dục bằng hành động.

Sự vui mừng phẫn nộ của cha mẹ, sự phán đoán giá trị và thái độ đối với sự vật đều biểu hiện rõ ràng trong hành động của cha mẹ, trẻ sẽ trực tiếp học từ đó. Đặc tính của nó là copy chứ không chỉ đơn giản là mô phỏng. Trẻ rất dễ dàng tiếp nhận toàn bộ hành vi cử chỉ thái độ của cha mẹ, vô tình copy lại mà không biết; còn mô phỏng là thông qua việc học tập có ý thức mới đạt được.

"Bạn muốn đạt được cái gì như thế nào thì đầu tiên bạn phải trồng nó như thế ấy". Đây là câu nói của tiên sinh Hồ Thích, một nhà triết học nổi tiếng. Một người xuất thân từ nông dân như Đông Tử rất tin tưởng vào điều này vì nó rất phù hợp với quan niệm nhân quả. Nếu người lớn thiếu ý thức xã hội, mải chơi lười lao động, ham hố lợi lộc, không chịu học tập, như vậy thế hệ sau sẽ như thế nào đương nhiên có thể dự đoán được. Vì thế, muốn có một kết quả giáo dục tốt, thì phải giáo dục bằng hành động của bản thân.

Có lí nên hùng hồn

Đối với những yêu cầu không thể đáp ứng của trẻ, tuyệt đối không được đáp ứng. Cho dù trẻ có khát khao đạt được điều đó như thế nào, cho dù trẻ gào khóc ầm ĩ cũng không thể chiều trẻ.

"Lí lẽ hùng hồn" trong từ điển giải thích là: Lí do đầy đủ, vì thế mà nói chuyện có khí thế; cũng chính là nói có lí thì tự nhiên sẽ hùng hồn.

"Lí lẽ hùng hồn" là một cụm từ mọi người đều quen thuộc, trong cuộc sống thỉnh thoảng cũng "lí lẽ hùng hồn" một lần, nhưng rất ít người nghĩ đến việc nó có mối liên hệ như thế nào với giáo dục, với giáo dục gia đình, và với giáo dục bằng hành động. Thực ra nó có mối liên hệ chặt chẽ với giáo dục, đặc biệt là giáo dục bằng hành động.

Tại sao bạn lại "lí lẽ hùng hồn"? Bởi vì có lí, bạn sẽ có khí thế, nếu như hành động của bạn không chân chính, thì có lí không? Cho nên muốn làm trẻ tin phục, muốn trở thành tấm gương tốt của trẻ, muốn bồi dưỡng ra những đứa con xuất sắc, thì nhất định hành động phải chân chính.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Nói "không" với những yêu cầu không hợp lí

Khi con gái tôi 4, 5 tuổi, lúc đó nhà tôi ở Trường Xuân. Một lần con và tôi đi tàu hỏa đến thành phố Cát Lâm. Lúc gần đi, vợ tôi chuẩn bị cho con rất nhiều đồ ăn, đồ uống, dặn dò con lúc lên xe đói thì ăn. Con gái hào hứng đeo chiếc ba lô đầy đồ ăn, như một người lớn, vẫy tay nói với mẹ đang ra sức dặn dò: "Tuân lệnh!", sau đó vui vẻ ra khỏi nhà cùng tôi.

Tàu hỏa vừa đi được một đoạn, nhân viên phục vụ đẩy xe đồ ăn đi qua. Khi xe đẩy đến chỗ tôi và con gái ngồi, con gái đòi mua ít đồ ăn vặt, nhưng tôi không đồng ý. Tôi nói rõ ràng với nhân viên phục vụ rằng tôi không mua, và bảo cô ấy đi đi. Lúc này, những người xung quanh nói vào bảo tôi mua cho con gái. Có lẽ vì có sự đồng tình to lớn của mọi người cho nên Y Y cứ nắm chặt đồ ăn, thách thức tôi, không chịu để đồ ăn xuống.

Cuối cùng tôi không chịu nổi đã tức giận với con: "Để xuống! Cha nói không mua là không mua!" đồng thời lấy gói đồ ăn trong lòng con ra đặt lại vào xe. Nhân viên phục vụ nói: "Chưa từng gặp người cha nào như anh!" rồi tức giận bỏ đi. Con gái vô cùng thất vọng, òa khóc. Những hành khách ở xung quanh lại đổ thêm dầu vào lửa: "Anh thật nhẫn tâm, làm trẻ đau lòng như vậy?", "Đây nhất định là bố dượng, con bé thích như vậy, tại sao lại không mua cho con bé?", "Mua cho con bé một thứ để an ủi con bé cũng được...". Tiếng khóc của con gái lại càng to hơn, vừa tủi thân lại vừa thấy mất mặt. Tôi không giải thích gì với những người xung quanh, cũng không an ủi con, đợi con trút hết mọi bất mãn ra ngoài.

Khi con gái cuối cùng không khóc nữa, tôi nói: "Chúng ta nói chuyện nhé!". Con mím môi không nói gì, vẫn còn đang tâm trạng. "Tại sao con nhất định phải mua những món đồ đó?". Con gái vẫn không nói gì, tôi nghiêm nghị hỏi lại một lần nữa. Con nói: "Con đói và khát". "Thế tại sao con không ăn đồ ăn đồ uống mang từ nhà đi?". Con gái im lặng. "Mẹ đã chuẩn bị đồ ăn cho chúng ta, đói chúng ta có thể ăn; còn chuẩn bị cả đồ uống cho chúng ta nữa, chúng ta cũng sẽ không bị khát. Tại sao chúng ta lại phải bỏ tiền ra mua?". Tôi tiếp tục hỏi con, đồng thời lấy những đồ ăn mà vợ tôi chuẩn bị ra, những đồ này tuyệt đối không thua kém gì đồ nhân viên phục vụ bán. Những vị khách ngồi bên cạnh nhìn thấy những thứ này, có người gật đầu nói: "Đúng vậy, có rồi thì không phải mua nữa!". Tôi nhìn con gái, đợi phản ứng của con, con bé cúi

đầu xuống không nói gì. Một lát sau, con nói: "Cha ơi, con sai rồi". Tiếng con rất nhẹ nhưng tôi nghe rất rõ.

Tại sao không đáp ứng yêu cầu của con, mà con vẫn phải xin lỗi tôi? Đó là bởi tôi có "lí" cho nên tôi có thể kiên quyết từ chối yêu cầu không hợp lí của con.

Đối với những yêu cầu không thể đáp ứng của trẻ, tuyệt đối không đáp ứng. Cho dù trẻ có mong muốn đạt được yêu cầu như thế nào, cho dù trẻ có gào khóc ầm ĩ cũng không thể chiều trẻ.
Luôn luôn thỏa mãn yêu cầu không hợp lí của trẻ tưởng là yêu trẻ, thực tế là thúc đẩy trẻ theo đuổi những yêu cầu không hợp lí, có hại ngầm đến trẻ.

Mong muốn của con người là vô biên.

Rất nhiều cha mẹ có những cảm nhận như vậy. Mỗi lần đưa trẻ đi siêu thị hoặc vào các cửa hàng đồ chơi, trẻ thường không ngớt yêu cầu cha mẹ mua các loại đồ chơi và đồ ăn... Đây là vấn đề khiến rất nhiều cha mẹ cảm thấy đau đầu. Mỗi lần trước khi đưa Y Y đi siêu thị, tôi thường nói với con: "Hôm nay, cha đưa con đi siêu thị chơi, con có thể mua một món đồ mà con muốn mua nhất, giá cả trong vòng... Con phải nghĩ kĩ muốn mua cái gì rồi quyết định mua, nếu như con đòi mua nhiều thứ cha sẽ không đưa con đi nữa". Sau khi nghe xong điều kiện của tôi con thường vui vẻ đáp: "Vâng, con biết rồi ạ".

Trong quá trình trưởng thành của trẻ, chúng ta phải dạy cho trẻ cách khống chế ham muốn của bản thân, phải có lí lẽ hùng hồn nói "không" với trẻ. Tiền đề của việc này là các bậc phụ huynh phải có những hành động chân chính, lí lẽ của bạn phải hợp lí.

2. Phải kiểm điểm bản thân có gây tác động xấu với trẻ hay không

Trong quá trình nghiên cứu về công tác giáo dục gia đình trong nhiều năm, tôi thường xuyên tiếp xúc với một số ví dụ "phản diện", hay chính là một số phương pháp giáo dục và chi tiết cuộc sống không hợp lí của cha mẹ, sẽ có ảnh hưởng xấu đến phẩm chất tính cách và hành vi của trẻ, nhưng bản thân họ không ý thức được, mà còn luôn mồm giáo dục trẻ nên "thế này, thế kia".

Ví dụ, có một bé trai học tiểu học luôn mồm nói bậy, thường xuyên bắt nạt bạn nữ, thậm chí

còn không lễ phép với giáo viên nữ. Giáo viên chủ nhiệm liên lạc với mẹ cậu bé, không ngờ mẹ cậu bé lại khóc lóc với giáo viên cậu bé này bất lễ với mẹ như thế nào. Giáo viên chủ nhiệm đã lao tâm khổ tứ giáo dục cậu bé này phải lễ phép nhưng không có hiệu quả. Một hôm, giáo viên chủ nhiệm đến thăm nhà cậu bé, người chạy ra mở cửa đón cậu bé chính là cha cậu bé. Nghe cô giáo nói những nhược điểm của cậu bé, người cha liền vừa mắng cậu bé, vừa cầm gậy đuổi cậu bé quát tháo: "Ai bảo mày không chịu học, ai bảo mày chửi người ta, mày học ở đâu những thói đó?". Cậu bé vừa chạy vừa trả lời: "Đều học cha cả". Người cha không biết nói gì. Cô giáo chủ nhiệm liền hỏi mẹ cậu bé đâu, người cha liền trợn mắt nói: "Vẫn đang ở trên giường, đúng là một con lợn!". Cô giáo chủ nhiệm liền hiểu được nguyên nhân căn bản tại sao cậu bé không lễ phép.

Người cha sỉ nhục vợ mình ngay trước mặt con và người lạ, không nề hà việc người ngoài đang ở đó, trẻ làm sao có thể lễ phép được? Trẻ làm sao có thể nghe lời dạy dỗ của cha? Cô giáo chủ nhiệm phê bình người cha, người cha này cũng ý thức được hành vi của bản thân sẽ gây ảnh hưởng không tốt đến trẻ. Dần dần ông biết cách tôn trọng vợ, không nói lời thô bạo nữa. Cậu bé này cũng càng ngày càng lễ phép, cũng bắt đầu nghe lời dạy dỗ của cha.

Làm cha mẹ phải nêu một tấm gương tốt cho trẻ, khi cha mẹ phát hiện ra những nhược điểm và lỗi lầm của trẻ, phải tìm ra nguồn gốc của nó, phải kiểm điểm xem hành vi của mình có tác dụng xấu đến trẻ hay không, như vậy khi giáo dục trẻ mới có lí lẽ. Người cha phải cố gắng cho trẻ cách xa hoặc ít tiếp xúc với môi trường xấu, đồng thời phải lấy mình làm gương, cùng trẻ xây dựng thói quen hành vi văn minh lịch sự.

Những thói quen hành vi không tốt của trẻ đều có nguồn gốc từ môi trường xung quanh, muốn làm trẻ tôn trọng chúng ta, trở thành một con người văn minh, lịch sự, lễ phép, có giáo dục; thì đầu tiên phải làm sạch môi trường xung quanh trẻ. Giáo dục người khác đầu tiên phải giáo dục bản thân, như vậy bạn mới có thể "hùng hồn và đầy lí lẽ" khi giáo dục trẻ.

Chương V NGƯỜI CHA TỐT LÀ NGUỒN SỨC MẠNH CHO TRẺ

Để tự tin giúp trẻ thành tài

Thường xuyên lấy nhược điểm và thiếu sót của con mình để so sánh với ưu điểm và điểm mạnh của con nhà người khác, thì trẻ tự ti là điều không tránh khỏi.

Bill Gates là nhân vật cả thế giới đều biết đến, trong thời gian 20 năm ngắn ngủi, ông ta đã có một khối tài sản khổng lồ, trở thành người giàu nhất thế giới, cũng đạt được thành tựu to lớn làm thế giới quan tâm.

Sau khi sáng lập công ty phần mềm, Bill Gates đã viết một bức thư cho cha mẹ của mình, trong đó có đoạn:

Cha mẹ yêu quý, cảm ơn cha mẹ! Cha mẹ không bao giờ nói con kém cỏi hơn những đứa trẻ khác. Cho dù trên một phương diện nào đó con thực sự không bằng họ nhưng cha mẹ luôn nói với con: “Con à, con không kém cỏi hơn bất kì đứa trẻ nào, hãy tin vào bản thân, con là người giỏi nhất!”. Sự động viên như ánh sáng mặt trời của cha mẹ đã khiến con có lòng tự tin mạnh mẽ làm động lực, giúp con dần dần đi đến thành công, bước đến sự huy hoàng trong cuộc đời!

Sau khi đọc xong đoạn này, tôi nghĩ đến một người cha. Phương pháp giáo dục con cái của ông ta hoàn toàn tương phản với người cha của Bill Gates. Ông ta thường xuyên đem những thiếu sót của con cái mình so sánh với những ưu điểm của con nhà người khác, và cho rằng như vậy có thể làm con nỗ lực vươn lên.

“Bạn X trong lớp con mỗi lần thi đều đạt điểm cao hơn con, tất cả các môn học đều rất xuất sắc, thành tích luôn luôn đứng đầu. Nhưng thành tích của con chưa từng vượt qua bạn ấy, con biết tại sao không? Sau khi tan học người ta về nhà làm bài tập, làm bài tập xong lại đọc sách.

Nhưng con tan học là lên mạng chơi game, mở vở bài tập ra chưa viết được mấy chữ, hễ nghe thấy tiếng hát của Châu Kiệt Luân là ngay lập tức ném bút lên bàn, chạy đến trước màn hình tivi vừa hát vừa nhảy, quên luôn chuyện làm bài tập. Thái độ và thành tích học tập của con kém

xa người ta".

Đây chính là phương pháp giáo dục gia đình kiểu mà chúng ta thường thấy.

Thường xuyên lấy nhược điểm và thiếu sót của con mình để so sánh với ưu điểm và điểm mạnh của con nhà người khác, thì trẻ tự ti là điều không tránh khỏi, trẻ sẽ cảm thấy mình kém cỏi hơn các bạn khác Phương pháp giáo dục so sánh như thế này không hợp lí.

Mỗi đứa trẻ đều có ưu điểm và nhược điểm riêng, không được so sánh chúng với nhau. Phải cố gắng phát hiện những điểm sáng của trẻ, đồng thời động viên khích lệ, làm cho trẻ tự tin. Phải nói với trẻ con là người giỏi nhất.

Tự tin là một tâm thế tích cực, là dũng khí giúp con người đối mặt với những thách thức trong những giai đoạn khác nhau của cuộc đời, chỉ có tin tưởng bản thân, tôn trọng bản thân mới có thể tích cực vươn lên, dũng cảm tiến về phía trước.

Trong cuộc sống, một người tự tin nhất định là người mạnh mẽ, người đó hiểu rõ ưu điểm cũng như nhược điểm của mình, vì thế tự tin phát huy các ưu điểm. Một người có tri thức, chưa chắc có thể bay xa, nhưng một người tự tin lại có thể đi khắp chân trời góc bể.

Chúng ta không khó phát hiện ra những người giàu lòng tự tin có thể nắm bắt thời cơ, tràn đầy tự tin đối mặt với thách thức, nghĩ mọi cách để đạt được thành công; còn những người không có lòng tự tin luôn luôn lùi bước trước khó khăn thì sẽ thất bại trong cuộc sống.

Tóm lại, bồi dưỡng lòng tự tin của trẻ có tác dụng quan trọng trong cuộc đời trẻ. Đây cũng chính là tố chất tâm lí cần thiết để trẻ thành tài. Muốn làm cho trẻ có tố chất tâm lí mạnh, đầu tiên phải bồi dưỡng cho trẻ lòng tự tin.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Nói với trẻ "Con rất giỏi"

Thái độ của cha mẹ đối với trẻ rất quan trọng. Sự khẳng định, động viên của cha mẹ, sẽ làm cho trẻ vô cùng tự tin. Thử nghĩ xem, nếu như ngay cả cha mẹ cũng không cho rằng con mình làm

được thì trẻ phải tìm sự tự tin ở đâu?

Từ khi con gái tôi có thể tự mình làm việc, câu nói mà tôi nói với con nhiều nhất là: "Con thật là giỏi!".

Tôi còn thường xuyên nói với con: "Cha tin con có thể làm được!".

Cho nên, Y Y ngay từ nhỏ đã thích nói "Yên tâm đi, con làm được!" hoặc là khi người khác muốn giúp đỡ con bé, con bé liền kiên quyết từ chối: "Cháu tự làm được!", mặt đầy vẻ tự tin kiên định.

Rất ít khi tôi nghe thấy con nói những lời tiêu cực như "Con không thể", "Con không dám" hay "Con không biết".

Trên phương diện tâm lí học và giáo dục học có một thực nghiệm nổi tiếng về vấn đề này. Thực nghiệm này do nhà tâm lí học nổi tiếng người Mỹ - giáo sư Robert Rosenthal hoàn thành.

Ông chia một đàn chuột bạch thành hai nhóm, nhóm A và nhóm B. Ông nói với người nuôi dưỡng nhóm A, chuột trong nhóm này rất thông minh; đồng thời lại nói với người nuôi dưỡng nhóm B, nhóm chuột này có trí tuệ bình thường.

Mấy tháng sau, vị giáo sư này tiến hành kiểm tra cho hai nhóm chuột vào mê cung, và phát hiện ra chuột nhóm A thực sự thông minh hơn chuột nhóm B, chúng có thể ra khỏi mê cung và tìm thấy thức ăn trước.

Thế là Rosenthal nghĩ hiệu ứng này có thể xảy ra ở người hay không? Ông ta đến một trường trung học bình thường, đi vào một lớp bất kì, sau đó khoanh tròn tên mấy học sinh, rồi nói với giáo viên của chúng rằng những đứa trẻ này có chỉ số thông minh rất cao, rất thông minh.

Một thời gian sau, giáo sư lại đến trường học này. Kì tích đã xảy ra, những học sinh được ông lựa chọn ra đã trở thành những học sinh xuất sắc trong lớp. Lúc này giáo sư mới nói với giáo viên của chúng rằng bản thân không hiểu biết gì về những học sinh này. Điều này khiến giáo viên rất kinh ngạc.

Tại sao lại xuất hiện hiện tượng này?

Chính là ma lực thần kì của sự kì vọng đã phát huy tác dụng. Giáo sư Rosenthal là nhà tâm lí học nổi tiếng, rất có uy tín . Các thầy cô giáo tin tưởng sâu sắc vào lời nói của ông nên đã có kì vọng tích cực đối với những học sinh mà ông chọn ra, đối xử với chúng như những đứa trẻ thông minh; mà những học sinh này cũng cảm nhận được sự kì vọng này, cũng cho rằng mình là người thông minh, từ đó nâng cao lòng tự tin, nâng cao tiêu chuẩn yêu cầu với bản thân, cuối cùng chúng thật sự đã trở thành những học sinh xuất sắc.

Đây chính là "Hiệu ứng Pygmalion" nổi tiếng. Động viên con bạn, xây đắp cho chúng lòng tự tin, kì vọng của bạn sẽ quyết định phần lớn tương lai của trẻ.

2. Kịp thời động viên và cho trẻ sự tự tin

Tự tin bắt nguồn từ tâm lí tích cực, tự ti bắt nguồn từ tâm lí tiêu cực.

Tâm lí tích cực của con người một khi đã hình thành sẽ giống cánh buồm giúp bạn thành công; ngược lại, tâm lí tiêu cực của con người một khi đã hình thành mà không kịp thời loại bỏ, thì sẽ ảnh hưởng đến thành công của bạn.

Khi trẻ làm việc gì đó thất bại, chúng ta phải nói với trẻ, thất bại là chuyện bình thường, không được nản chí, phải tràn đầy tự tin bắt đầu lại. Trẻ sẽ rất nhanh chóng xây dựng sự tự tin dưới sự cổ vũ của chúng ta, trẻ sẽ nhớ rõ: Thất bại một lần không đồng nghĩa với mãi mãi thất bại.

Khi Y Y lần đầu tiên vượt cấp, kiểm tra tiếng Anh giữa kì chỉ đạt 47 điểm. Con khóc, về nhà trong tâm trạng buồn bã cực điểm.

Tôi không hề phê bình con nửa câu, ngược lại vỗ vai con biểu dương: "Con được 47 điểm là rất tốt rồi. Điều này thể hiện tri thức của 47 điểm này con hoàn toàn nắm vững. Thử nghĩ xem, so sánh với các bạn cùng lớp, con ít hơn các bạn 2, 3 tuổi, mà còn học sau các bạn một năm, các bạn được 80, 90 điểm, con được 47 điểm, con không hề kém cỏi hơn các bạn. Hơn nữa, khi cha lớn bằng con, ngay cả 26 chữ cái cũng không thuộc, con xuất sắc hơn cha hồi nhỏ rất nhiều!". Y Y cuối cùng đã lau nước mắt và cười.

Trong kì thi cuối kì 3 tháng sau, môn tiếng Anh của con đã đạt 97 điểm.

Muốn trẻ tự tin, đầu tiên người cha phải tự tin. Rất khó tưởng tượng ra một người cha không tự tin lại bồi dưỡng nên một đứa trẻ tự tin.

Có một lần, tôi và vợ đưa Y Y đến công viên Ngũ Ly Hà ở Thẩm Dương chơi. Khi nhìn thấy mấy người bạn đang chơi rất vui vẻ trên mấy loại dụng cụ thể dục leo trèo, con cũng muốn chơi, nhưng vợ tôi không yên tâm, khuyên con nên chơi những trò chơi đơn giản, có chỉ số an toàn cao. Con gái cầu cứu tôi, tôi khuyên vợ nên đáp ứng yêu cầu của con gái.

Để vợ tôi yên tâm và động viên con gái, tôi cũng trèo lên, cùng con gái chơi. Tôi nhanh chóng trèo lên, hoàn thành động tác rồi lại nhảy xuống, nhưng sau khi con gái leo lên liền sợ hãi, không dám trèo lên nữa, nói: “Cha ơi, mau bế con xuống”. Tôi xem xét tình hình xung quanh, xác định là an toàn, không có vấn đề gì liền trả lời: “Xuống để làm gì, không sao, cứ trèo lên đi!”. Dưới sự động viên của tôi con gái cuối cùng cũng chiến thắng khó khăn.

Tôi thường xuyên nói với Y Y, người tốt nghiệp tiểu học như cha làm thế nào để đi đến ngày hôm nay. Thông qua quá trình trưởng thành gian khổ của tôi, con cảm nhận được sức mạnh của tôi, cho nên khi làm việc con cũng giống tôi, luôn tràn đầy tự tin, không dễ dàng từ bỏ.

Một người đàn ông không tự tin thì không phải là một người đàn ông chân chính, một người cha không tự tin thì không phải là một người cha đạt tiêu chuẩn, cũng không thể trở thành tấm gương của trẻ, chỉ khiến trẻ càng thiếu tự tin, mà một con người không có lòng tin thì không thể làm được gì.

3. Tự tin là sức mạnh vô biên

Những người thành công từ xưa đến nay đều có một đặc điểm chung - tự tin.

Chính sự tự tin đã khích lệ họ đi tới thành công. Ví dụ như một người mà mọi người đều biết - Hàn Hàn (1982). Bất luận trong sáng tác văn học, hay là trong cuộc đua xe F1, anh ta luôn cho rằng mình là người giỏi nhất. Cho nên, anh ta đã viết ra những cuốn sách nổi tiếng Tam trùng môn, Trường An loạn, đồng thời giành quán quân trong cuộc đua xe năm 2007.

Tự tin có thể giúp chúng ta phát hiện ra sở trường của mình, từ đó có động cơ tích cực, động viên bản thân phát huy sở trường, để đạt được mục tiêu.

Tự tin là cảm giác tin tưởng bản thân sau khi đánh giá chính xác về bản thân mình, nó có thể khích lệ mọi người lựa chọn những hướng đi khó nhưng lại là con đường tất yếu phải đi qua của bản thân, đồng thời bất chấp tất cả tiến về phía trước. Trong quá trình phấn đấu, tự tin động viên con người khắc phục khó khăn, dũng cảm tiến về phía trước.

Sự thành công của nhà diễn thuyết nổi tiếng người Hy Lạp cổ đại - Demosthenes (384 TCN- 322 TCN) là một minh chứng rất rõ ràng. Ông vốn bị nói lắp nghiêm trọng, thở khó khăn, tiếng rất nhỏ. Trong thời đại ông sống, Hy Lạp rất sùng bái thuật hùng biện, ông liền quyết tâm phải trở thành một nhà hùng biện, đồng thời tin tưởng bản thân có thể thành công. Vậy là ông cố gắng rèn luyện, ngậm đá trong miệng để luyện nói, nhốt mình vào hầm để rèn luyện, học tập theo những người nổi tiếng. Từ những nỗ lực rèn luyện gian khổ của mình, cuối cùng ông đã trở thành nhà hùng biện nổi tiếng.

Điều này nói lên sự tự tin có thể làm cho người bình thường làm nên một sự nghiệp to lớn. Tự tin là nguồn gốc sức mạnh để con người thành công.

Người có lòng tự tin vừa không tự ti, không tự phụ, vừa có thể nhận thức chính xác về bản thân. Dưới tiền đề đánh giá hợp lí những nhân tố nội tại của bản thân như tri thức, năng lực, phẩm chất, tính cách... tin tưởng mình có ưu điểm nhất định ở các mặt này, tin tưởng mình có thể khắc phục nhược điểm còn tồn tại, có thể nhìn thấy bản thân có tiềm lực rất lớn để khai phá và phát huy.

Cha đẻ của thuyết tiến hóa Charles Darwin lúc nhỏ học không tốt, rất nhiều người cho rằng ông là một đứa trẻ “hết sức bình thường”. Nhưng ông không hề nản lòng mà luôn kiên định tiến lên thực hiện mục tiêu mình đã lựa chọn, không ngại gian khổ thực hiện chuyến đi khảo sát vòng quanh thế giới trong vòng 5 năm, thu thập một lượng lớn tài liệu về địa chất và sinh vật. Sau đó qua 20 năm phân tích, tổng hợp và viết lách cuối cùng ông đã hoàn thành một tác phẩm vĩ đại mang ý nghĩa vượt thời đại “Ngồn gốc muôn loài” (Tên gốc: On the Origin of Species).

Điều này cho thấy mỗi con người đều có tiềm năng rất lớn, chỉ cần tin tưởng bản thân, nỗ lực phấn đấu, sẽ có thể khai phá tiềm năng, đạt được thành công.

Cho trẻ tính cách lạc quan

Người lạc quan đều nhìn thấy cơ hội trong những hiểm nguy, còn người bi quan trong mỗi cơ hội đều nhìn thấy sự nguy hiểm.

Lạc quan là một thái độ sống tích cực.

Trong sa mạc rộng lớn, khi hai người nọ đang chật vật tiến bước, thấy chỉ còn lại nửa chai nước, người bi quan sẽ nói, "Ôi, chỉ còn nửa chai nước thôi" nhưng người lạc quan lại nói, "A, còn nửa chai nước nữa". Cuối cùng người bi quan mãi mãi ở lại sa mạc, còn người lạc quan sẽ thoát ra khỏi sa mạc.

Tôi đã từng hai lần đi qua sa mạc, nên có cảm nhận sâu sắc với vấn đề này.

Đối mặt với cùng một hiện tượng, có tâm thế không giống nhau, sẽ nảy sinh kết quả không giống nhau: Người bi quan vĩnh viễn chỉ nhìn thấy sự thất vọng, nhưng người lạc quan lại có thể nhìn thấy hi vọng.

Người và người chỉ có sự khác biệt rất nhỏ, nhưng sự khác biệt rất nhỏ này lại tạo nên sự khác biệt vô cùng to lớn. Sự khác biệt rất nhỏ chính là tâm thế vốn có là tích cực hay tiêu cực, sự khác biệt lớn chính là thành công và thất bại.

Nếu một người luôn có tâm thế tích cực, thì anh ta nhất định sẽ đạt được hạnh phúc. Có nghĩa là tâm thế quyết định thành công. Người lạc quan đều nhìn thấy cơ hội trong những hiểm nguy, nhưng người bi quan trong mỗi cơ hội đều nhìn thấy sự nguy hiểm.

Có một người cha đã tiến hành "cải tạo tính cách" cho một cặp anh em sinh đôi, vì trong đó có một người quá lạc quan, một người lại quá bi quan. Một hôm ông mua rất nhiều đồ chơi mới đầy màu sắc cho đứa trẻ bi quan chơi rồi lại nhốt đứa trẻ lạc quan vào chuồng ngựa đầy phân ngựa. Sáng sớm hôm sau, người cha thấy đứa trẻ bi quan đang khóc nức nở, liền hỏi: "Tại sao con không chơi những đồ chơi kia?", "Chơi thì sẽ hỏng", đứa trẻ vẫn tiếp tục khóc.

Người cha thở dài chạy vào chuồng ngựa, lại phát hiện đứa trẻ lạc quan đang vui vẻ móc cái gì

đó trong đống phân ngựa. Đứa trẻ đó đắc ý nói với cha, “Con kể cha nghe, con nghĩ trong đống phân ngựa nhất định có một con ngựa con”.

Đối với đa số trẻ em, tính cách lạc quan quyết định sự thành bại trong cuộc đời của chúng. Kiến nghị của

Đông Tử dành cho những người cha

1. Phải có phương thức tư duy lạc quan

Trong cuộc sống chúng ta thường phát hiện, có trẻ tuy chỉ 5, 6 tuổi, nhưng luôn luôn buồn rầu, sợ người lạ, sợ nói chuyện, sợ làm sai. Ở trường học, những nơi náo nhiệt, trẻ đều không xuất hiện; ở nhà rất ít khi nói chuyện với cha mẹ, thích thu mình trong căn phòng nhỏ.

Có trẻ thiếu sự tự tin, thường xuyên cho rằng mọi mặt của mình đều không xuất sắc, mọi ưu điểm mà những đứa trẻ khác có thì mình không có, trẻ nghĩ rằng mọi niềm vui trong cuộc sống đều dành cho những trẻ được thầy cô, cha mẹ yêu quý hưởng thụ.

Những đứa trẻ như vậy sau này lớn lên có khả năng trở thành những người theo chủ nghĩa bi quan, thậm chí mắc bệnh về tinh thần. Ngược lại những đứa trẻ lạc quan luôn hoạt bát đáng yêu, tư duy nhanh nhạy, tương lai chúng có thể trở thành những người thành công trong sự nghiệp, xây dựng được một gia đình hạnh phúc.

Ví dụ như lúc này trời mưa, thì phải dẫn dắt trẻ nói “Mưa rồi”, chứ không được nói “Một ngày chết tiệt, lại mưa rồi”. Bởi vì nói như vậy không thể thay đổi được sự thật là trời mưa. Đương nhiên, nếu nói “Tốt quá, lại mưa rồi”, cũng không thể làm trời mưa phát sinh bất kì thay đổi nào nhưng nếu nói như vậy với trẻ, tình hình sẽ hoàn toàn khác. “Ôi, tốt quá, lại mưa rồi! Chim đang hót, cỏ cũng đang hát, chúng đều nhận được sự tưới tắm của mưa”. Truyền niềm vui cho trẻ như vậy, làm cho trẻ dù sống trong môi trường nào cũng luôn có tâm trạng vui vẻ.

Lạc quan là một loại xu hướng tính cách làm cho con người có thể nhìn thấy mặt có lợi của sự việc, kì vọng vào một kết quả có lợi. Có thể có một số trẻ bẩm sinh lạc quan, một số trẻ hoàn toàn ngược lại. Nhưng các nhà tâm lí học phát hiện tính cách lạc quan có thể bồi dưỡng, cho dù bản tính bẩm sinh của trẻ không có phẩm chất lạc quan, cũng có thể có được thông qua nỗ lực.

Muốn bồi dưỡng phẩm chất lạc quan của trẻ, đầu tiên người cha phải có phương thức tư duy lạc quan.

Người cha có thái độ lạc quan khi xử lí vấn đề của bản thân và gia đình có tác dụng thị phạm quan trọng đối với trẻ, trẻ sẽ dần hình thành phẩm chất lạc quan thông qua quan sát và mô phỏng. Khi trẻ gặp chuyện bất lợi mà bi quan, người cha nên dẫn dắt trẻ suy nghĩ vấn đề trên nhiều phương diện, đồng thời cho trẻ hiểu thực sự vấn đề tồn tại trong đó.

Cách người cha phê bình trẻ có đúng đắn hay không sẽ ảnh hưởng đến tính cách sau này của trẻ là lạc quan hay bi quan. Sự phê bình của người cha với trẻ phải đúng mực, không nên đem những lỗi sai thỉnh thoảng trẻ mắc phải nói quá lên thành những lỗi lầm mang tính vĩnh viễn. Cha mẹ nên chỉ ra lỗi và nguyên nhân mắc lỗi cụ thể, làm trẻ hiểu những lỗi mình mắc phải có thể thay đổi, đồng thời biết cách bắt tay vào thay đổi như thế nào.

Tính cách lạc quan của trẻ đầu tiên bắt nguồn từ một gia đình hòa thuận, bắt nguồn từ sự lạc quan tự tin, hài hước phóng khoáng của cha mẹ và đặc biệt là của người cha. Người cha không chỉ phải lạc quan, mà còn phải giúp trẻ đối mặt đồng thời chiến thắng những khó khăn trẻ gặp phải, dùng tinh thần lạc quan của mình gây ảnh hưởng đến trẻ.

Như vậy cho dù trong cuộc sống sau này trẻ gặp khó khăn thử thách, trẻ cũng sẽ luôn luôn giữ một tâm thế tích cực, đồng thời có khả năng chịu áp lực tâm lí, khắc phục khó khăn để thực hiện mục tiêu đã đề ra. Bởi vì sự giáo dục của người cha đã làm cho trẻ tin tưởng mọi điều đều tốt đẹp. Một người có hồi ức tốt đẹp và hạnh phúc về những năm tháng tuổi thơ của mình sẽ luôn luôn tràn đầy hạnh phúc.

Cha mẹ không được tùy tiện trút sự tức giận và không vui của mình lên trẻ, càng không được tùy ý thể hiện thái độ bi quan với trẻ. Mọi thành viên trong gia đình đều nên chú ý đến việc bồi dưỡng tính hài hước. Cha mẹ nên yêu thương và tôn trọng nhau, có vấn đề gì thì cùng nhau thương lượng, không được tùy tiện thể hiện mâu thuẫn trước mặt trẻ.

Người cha nên có sự động viên và hướng dẫn tích cực đối với trẻ, làm người bạn lớn của trẻ, chú ý lắng nghe yêu cầu và ý kiến của trẻ, luôn giảng giải các vấn đề với trẻ bằng giọng điệu mềm mỏng.

Tuyệt đối không thể để tâm hồn non nớt của trẻ trải nghiệm những cảm xúc như lo lắng, sợ hãi, lạnh lùng, đau khổ... quá sớm, mà nên có ý thức giúp trẻ thường xuyên nhìn thấy nụ cười của bạn, như vậy mới có lợi cho sự hình thành tâm thế lạc quan yêu đời của trẻ.

2. Lạc quan và tự tin luôn gắn liền với nhau

Lạc quan và tự tin giống như anh em sinh đôi, luôn gắn liền với nhau. Đối diện với khó khăn, lạc quan giống như một bộ áo giáp, có thể chống chọi mọi sự tấn công và xâm hại; đối mặt với khó khăn, tự tin giống như một chiếc chìa khóa, mở ra tấm lòng dũng cảm tiến về phía trước.

Làm cha nên có nhận thức con mình có một tiềm năng vô cùng to lớn.

Cũng không nên quản lí trẻ quá chặt chẽ, phải để trẻ thử mọi việc, còn phải thường xuyên nói với trẻ "Con làm được", "Con thử xem!".

Trẻ em có đặc điểm luôn lấy sự đánh giá của người khác để đánh giá bản thân. Nếu như trẻ thường xuyên nghe thấy cha mẹ nói: "Con làm được!", tự nhiên trẻ sẽ có cảm giác "Mình làm được", sẽ tự tin với bản thân. Cha mẹ tin tưởng vào trẻ, trẻ sẽ tin tưởng vào bản thân. Lâu dần, trẻ sẽ biến thành người lạc quan vui vẻ.

Một đứa trẻ vì bỏ lỡ chương trình hoạt hình yêu thích, cả buổi tối không vui vẻ; một đứa trẻ có nhiều thú vui hơn, không xem được chương trình hoạt hình, trẻ sẽ đọc sách hoặc chơi trò chơi, và cũng tìm thấy niềm vui trong đó.

Lạc quan là sức hấp dẫn lớn nhất mà trẻ có, nó còn quan trọng hơn thông minh và xinh đẹp. Làm cha, bạn phải thường xuyên kể cho trẻ nghe những câu chuyện vui vẻ và hài hước, cho trẻ biết được lạc quan chính là thái độ sống tích cực, dần dần, trẻ sẽ biết cách tạo ra niềm vui và trân trọng niềm vui.

3. Có người cha vui vẻ mới có thể bồi dưỡng một đứa con vui vẻ

Xuất phát từ điều này, nhiều năm nay làm cha, tôi đều cố gắng không biểu lộ sự không vui trước mặt con. Những người quen biết con gái tôi đều nói, đứa trẻ này rất hài hước. Tôi nghĩ ngoài việc được di truyền từ tôi, không khí gia đình vui vẻ hàng ngày của chúng tôi cũng ảnh

hưởng đến trẻ. Bất luận trong cuộc sống gặp chuyện phiền não gì, tôi đều cố gắng không thể hiện cảm xúc không vui trước mặt con trẻ.

Trong cuộc sống không thể tránh khỏi những việc không như ý, đã không thể tránh khỏi, thì chúng ta phải học cách vui vẻ đối diện với những việc đó. Làm cha mẹ nếu như không thể luôn luôn cho trẻ niềm vui, thì phải giúp trẻ học cách loại bỏ tâm trạng u buồn, tự mình tạo ra niềm vui.

Tôi rất coi trọng việc đem đến cho Y Y niềm vui, bất luận cho con làm gì, tôi đều phải hỏi con: “Con có vui không?”, đồng thời thường xuyên kể với Y Y về niềm vui của mình, giúp Y Y cảm nhận được niềm vui một cách chân thực hơn.

Trẻ có tính cách lạc quan, vui vẻ sống chính là một năng lực, làm cho trẻ sống vui vẻ là nghĩa vụ của cha mẹ. Nếu không thì cho dù có bồi dưỡng ra những thạc sĩ, tiến sĩ, cũng khó có thể đem đến cho trẻ một cuộc sống hạnh phúc!

Cho trẻ tính cách lạc quan, cũng đồng nghĩa với việc mua cho trẻ bảo hiểm tinh thần suốt đời. Cho trẻ học

cách kiên cường

Khi trẻ hết lần này đến lần khác chiến thắng mọi khó khăn, trẻ sẽ tăng thêm dũng khí, khơi dậy ước muốn chiến thắng khó khăn, tâm lí sợ hãi sẽ mất đi, lòng tự tin sẽ được tăng cường, lúc này trẻ sẽ nói với bản thân: “Mình làm được”, “Mình có thể”.

Cùng với sự tiến bộ của xã hội và sự phát triển của kinh tế, điều kiện sống của trẻ ngày càng tốt đẹp hơn. Trẻ em hiện nay đều trưởng thành trong sự yêu chiều của người mẹ, trong số đó có rất nhiều trẻ hình thành những nhược điểm như yếu ớt, ích kỉ, tính ỷ lại cao, tính độc lập kém. Những đứa trẻ sống trong “bình mật ong” như vậy, nếu như không khắc phục những nhược điểm trên, nếu như người cha không tiến hành giáo dục trẻ, không kịp thời dạy trẻ đối mặt với khó khăn một cách hợp lí, bồi dưỡng cho trẻ phẩm chất nghị lực kiên cường, thì tương lai trẻ khó có thể đứng vững trong xã hội.

Để khắc phục những nhược điểm nhu nhược, yếu ớt của trẻ, người làm cha phải căn cứ vào sự phát triển tâm sinh lí của trẻ để tạo ra hoặc lợi dụng một tình huống nào đó, đặt ra những vấn

đề khó, làm trẻ động não động tay, nỗ lực để khắc phục khó khăn. Bởi cuộc đời của một con người không thể luôn luôn thuận buồm xuôi gió, khó khăn và trắc trở là điều khó tránh khỏi. Giáo dục trẻ vượt qua khó khăn, đối mặt với khó khăn có lợi cho trẻ thích ứng với xã hội một cách tốt hơn.

Sự hình thành phẩm chất tâm lí tốt đẹp cần một quá trình lâu dài và phức tạp, không thể làm được ngay. Làm cha, tôi cho rằng nên căn cứ vào đặc điểm lứa tuổi của trẻ kết hợp với cuộc sống hàng ngày, kiên trì từng bước, để cuối cùng đạt được mục đích của việc tiến hành giáo dục đối mặt khó khăn cho trẻ.

Khó khăn và trắc trở có thể rèn luyện phẩm chất và ý chí của con người. Chiến thắng khó khăn không phải là việc có thể làm được trong một sớm một chiều, cũng không phải là việc cứ cố gắng theo đuổi là được, điều mấu chốt là thuận theo tự nhiên, thuận theo quy luật phát triển của trẻ.

Trong cuộc sống nên ngầm bồi dưỡng cho trẻ khả năng chịu đựng và khắc phục khó khăn, kiên trì đến cùng. Bất kì hành vi dung túng nào đều tạo nên tư tưởng ỷ lại ở trẻ, phải để trẻ nhận thức được khó khăn trong quá trình tự mình trải nghiệm, học bản lĩnh khắc phục khó khăn, chiến thắng khó khăn. Từ đó, hình thành phẩm chất nhân cách kiên cường, nghị lực.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Để trẻ làm những việc trẻ có thể làm

Nuông chiều trẻ quá mức, thay trẻ làm mọi việc, cuối cùng trẻ sẽ yếu ớt ỷ lại, khi gặp khó khăn thì không biết làm thế nào.

Ví dụ khi trẻ ngã, nếu không nghiêm trọng, chúng ta nên cổ vũ trẻ tự mình đứng lên, chứ không phải là vội vàng chạy đến nâng trẻ dậy; nếu trẻ muốn chơi đồ chơi, nên cổ vũ trẻ tự lấy, quần áo cũng phải động viên trẻ tự mặc, tuyệt đối không được cơm bưng nước rót tận tay trẻ.

Chúng ta nên cho trẻ gặp một số khó khăn trở ngại nhất định, giúp trẻ dần dần học được cách kiên cường đối mặt với mọi thứ trong cuộc sống.

2. Tiến hành rèn luyện sức khỏe của trẻ để nung đúc ý chí kiên cường

Ví dụ, khi mùa đông đến, cổ vũ trẻ dậy sớm tập thể dục, chạy nhảy, rèn luyện cho trẻ ý chí và nghị lực đấu tranh với giá lạnh; ở nhà, có thể cho trẻ làm một số việc nhỏ trong khả năng; tận dụng kì nghỉ hè đưa trẻ đi ngoại ô đi bộ, đi leo núi, đi công viên..., từ đó giúp trẻ cảm nhận được sự mệt mỏi, sự gian khổ, cảm nhận được cuộc sống ngoài vị ngọt, còn có đắng và cay, giúp trẻ được tôi luyện trong khó khăn ở mọi hoàn cảnh.

3. Tận dụng cuộc sống hiện thực, nâng cao khả năng sống tự lập của trẻ

Để bồi dưỡng cho trẻ có khả năng sống độc lập, có thể một mình đối mặt khó khăn giải quyết tốt vấn đề, cách giáo dục của người Mĩ đáng được học tập. Trẻ em Mĩ ngay từ nhỏ đã phải sống một mình trong phòng của mình, tự mình hoạt động, rèn luyện khả năng sống độc lập.

Cho nên Đông Tử cho rằng, trẻ em từ 3 tuổi trở đi có thể cho ngủ một mình, đồng thời cho trẻ học cách tự ăn cơm, tự mặc quần áo, tự gấp chăn màn, tự thu dọn đồ chơi, tự đi vệ sinh; đồng thời, yêu cầu và thái độ giáo dục của cha mẹ đối với trẻ phải thống nhất, hàng ngày nên tiến hành luyện tập nhiều lần, nhắc nhở nhiều lần, yêu cầu nghiêm khắc đối với trẻ. Ngoài ra có thể cho trẻ làm một số việc nhà ngay từ nhỏ, ví dụ như quét dọn phòng, mua đồ giúp cha mẹ.

4. Động viên trẻ khắc phục khó khăn, bồi dưỡng phẩm chất, nghị lực kiên cường

Có trẻ có phản ứng tiêu cực khi gặp nghịch cảnh, thường sẽ ủ rũ buồn rầu, dùng cách rút lui né tránh. Muốn thay đổi hiện tượng này thì khi trẻ gặp khó khăn, phải dạy trẻ dùng thái độ đúng đắn, dũng cảm đối mặt, thách thức với khó khăn.

Ví dụ, khi trẻ leo núi sợ độ cao, sợ bị ngã, chúng ta nên cổ vũ trẻ và nói: “Đừng sợ, con có thể làm được, ngã một cái có đáng gì?”, “Con thật dũng cảm!”.

Rất nhiều bé gái sợ đi trên thanh gỗ thăng bằng, sợ bơi, lúc này chúng ta nên cổ vũ trẻ rằng: “Đừng sợ, nhất định con sẽ làm được!”. Khi trẻ bị ngã, người lớn không chạy đến nâng đỡ hay dỗ dành trẻ, mà hãy để trẻ tự đứng dậy. Như vậy trẻ sẽ dần dần từng bước xây dựng lòng tự tin, nỗ lực chiến thắng khó khăn.

Khi trẻ hết lần này đến lần khác chiến thắng khó khăn, trẻ sẽ tăng thêm dũng khí, khơi dậy ước muốn chiến thắng khó khăn, tâm lí sợ hãi sẽ mất đi, lòng tự tin sẽ được tăng cường, lúc này trẻ sẽ nói với bản thân mình: "Mình làm được", "Mình có thể".

Dạy trẻ quyết đoán

Theo nghiên cứu tâm lí học, sự hình thành tính cách không quyết đoán khi làm việc của một con người có nguồn gốc từ tuổi thơ của người đó, rất có thể là kết quả của sự ảnh hưởng từ môi trường và con người xung quanh.

Những năm gần đây chúng ta có thể nhìn thấy rất nhiều bản tin như sau: Trẻ sắp thi đại học, không biết đăng kí ngành nghề gì; khi học đại học không biết tự lo liệu cuộc sống; khi tốt nghiệp đại học, thì yêu cầu cha mẹ dẫn mình đi tìm việc; khi vào đơn vị làm việc, không biết giải quyết mối quan hệ với đồng nghiệp, không thể ứng phó với những sự việc xảy ra đột ngột, gặp chuyện thì luôn do dự không quyết.

Theo nghiên cứu tâm lí học, sự hình thành tính cách không quyết đoán khi làm việc của một con người có nguồn gốc từ tuổi thơ của người đó, rất có thể là kết quả của sự ảnh hưởng từ môi trường và con người xung quanh. Cho nên, muốn làm người cha tốt thì nhất định phải coi trọng vấn đề này.

Cha mẹ (đặc biệt là người cha), trước mặt trẻ nhất định phải quyết đoán, phải dùng sự quyết đoán của mình để gây ảnh hưởng ngầm đến trẻ. Trẻ có yêu cầu gì nên đáp ứng thì đáp ứng, không nên đáp ứng thì phải có thái độ từ chối kiên quyết, giải thích rõ nguyên nhân với trẻ.

Từ nhỏ đã bồi dưỡng cho trẻ ý thức tự mình quyết định có lợi cho sự phát triển tính cách của trẻ. Người cha phải cổ vũ và khen ngợi tinh thần và hành vi quyết đoán của trẻ trong cuộc sống, phê bình những hành vi rụt rè và hoài nghi của trẻ. Những việc có thể cho trẻ tự quyết định thì hãy để trẻ quyết định, để tránh hình thành tâm lí ỷ lại ở trẻ.

Cha mẹ không được thể hiện mâu thuẫn trước mặt trẻ, nếu không trẻ sẽ không biết nên làm thế nào, không biết ai đúng ai sai, dần dần trẻ sẽ hình thành thói quen do dự không dứt khoát. Cha mẹ không được sử dụng biện pháp hăm dọa trẻ, bởi như vậy trẻ sẽ nhút nhát, sợ hãi, mà đây là những nhân tố quan trọng hình thành "trạng thái do dự" của trẻ.

Có lúc một quyết định quyết đoán có thể cứu được vận mệnh của cả một quốc gia và dân tộc.

Winston Churchill, một trong ba người đứng đầu phe Đồng minh trong cuộc chiến tranh thế giới thứ hai là một vĩ nhân được nhân dân kính trọng, yêu mến. Khi ông còn là một thiếu tướng hải quân, chiến tranh thế giới thứ nhất bùng nổ, dưới tình thế thủ tướng không đưa ra lệnh tấn công, ông đã quyết đoán hạ lệnh tiến công, kết quả là quân đội Đức bị đánh cho tơi bời. Ông dựa vào tài năng lãnh đạo xuất sắc của mình, đánh bại Pháp, Nga, Đức. Cho dù là những chuyện nhỏ, sự quyết đoán cũng có thể thể hiện tài năng lãnh đạo của một con người.

Trong cuộc sống chúng ta cũng phải quyết đoán như vậy. Nếu như không quyết đoán, công xưởng sẽ ngừng sản xuất, công ty sẽ phá sản, quân nhân sẽ mất đi biên cương, người bệnh sẽ chết trên bàn phẫu thuật...

Tôi tin rằng mỗi vị phụ huynh đều không muốn nhìn thấy con mình có tính thiếu quyết đoán.

Vậy làm thế nào mới có thể bồi dưỡng nên một đứa trẻ có ý thức độc lập, giỏi giang quyết đoán?

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Không được thay trẻ làm mọi việc

Hình thức giáo dục này sẽ khiến khả năng thích ứng với xã hội của trẻ kém, năng lực sống tự lập yếu.

Vì thế, người cha phải có tầm nhìn xa (người mẹ thường nuông chiều trẻ), phải nhận thức được rằng trẻ sẽ trưởng thành, phải tự mình đối mặt với xã hội. Từ khi trẻ còn nhỏ hãy yêu trẻ bằng tình yêu có lí trí, loại tình yêu này lấy yêu cầu nghiêm khắc làm tiền đề, nó không phải là sự thỏa mãn vật chất đơn thuần, mà là sự yêu thương về tinh thần.

Người cha phải thường xuyên cung cấp cho trẻ những thông tin có ích, từ hoàn toàn bảo vệ trẻ cho đến trẻ tự bảo vệ mình, làm cho trẻ có sự tự chủ.

Những trẻ như vậy sẽ không ỷ lại và do dự trước mọi việc.

Người cha phải cho trẻ làm những việc trẻ có thể làm. Có thể căn cứ vào quy luật phát triển tâm sinh lí của trẻ, bồi dưỡng cho trẻ thói quen và hứng thú tự mình lao động học tập. Cho trẻ tự mình giặt tất, trải ga, giặt quần áo, sắp xếp sách vở, dọn dẹp phòng, giúp cha mẹ rửa rau nấu cơm, tiếp đãi khách. Cho dù trong mắt người lớn trẻ làm không tốt đến đâu, cũng phải kiên trì hướng dẫn trẻ từ từ làm xong việc; động viên trẻ, điều gì nên làm thì làm.

2. Cho trẻ cơ hội tự mình lựa chọn

Chúng ta thường xuyên nghe thấy một số phụ huynh than thở trẻ quá ỷ lại. Thực ra tính cách này có mối liên hệ lớn với giáo dục gia đình. Cha mẹ (đặc biệt là người mẹ) yêu con quá mức, thường xuyên giúp con làm tất cả mọi việc, từ sáng đến tối không cho trẻ một chút thời gian nào để trẻ tự mình làm việc. Cha mẹ đã thiết lập cho trẻ tất cả mọi trình tự, trẻ làm sao có thể tự do lựa chọn?

Vì thế, cha mẹ phải có ý thức bồi dưỡng khả năng độc lập tự chủ của trẻ. Một số việc có thể cho trẻ tự do chọn lựa, sắp xếp, như vậy mới có lợi cho việc trẻ học cách vận dụng sức mạnh của bản thân để tiếp nhận sự việc mới, đối mặt với môi trường mới, ung dung chào đón tương lai.

Mùa hè năm 2007, lúc đó tôi và Y Y đang sống ở Đại Liên, vào thời gian này hàng năm Đại Liên đều tổ chức cuộc thi đi bộ quốc tế. Sau khi nhìn thấy thông tin này trên báo, Y Y liền đòi tham gia.

Cuộc thi đi bộ lần này có bốn mức: 5km, 10km, 20km và 30km. Tôi kiến nghị con nên tham gia thi đi bộ 10km, nhưng con nói như vậy quá ngắn, cứ đòi đăng kí đi bộ 20km. Tôi miễn cưỡng đồng ý.

Ngày hôm sau đi học, cô giáo nói có thể đăng kí tập thể, cả lớp có hơn mười bạn đăng kí tham gia thi đi bộ, mà hầu hết đều đăng kí thi đi 30km. Ngay từ nhỏ Y Y đã có tinh thần không chịu khuất phục, vậy là con đăng kí thi đi bộ cấp độ 30km.

Khi vừa biết tin này tôi kiên quyết phản đối, sau này con đã thuyết phục tôi, tôi cho con cơ hội tự lựa chọn.

Trong cuộc sống, dù việc học hay mua bán, hễ có liên quan đến con bé, tôi đều cho con bé cơ hội lựa chọn.

3. Động viên trẻ xây dựng lòng tự tin

Những đứa trẻ làm việc do dự thường thiếu tự tin. Trẻ làm việc không quyết đoán, chính là bởi vì trẻ không tự tin, dẫn đến do dự khi làm việc. Người cha có thể dạy trẻ, bắt đầu từ những việc trẻ làm rất giỏi, để tăng cường lòng tự tin của trẻ, sau đó dần dần chuyển sang làm những việc khác, như vậy cũng có thể rất có ích cho trẻ!

Sau khi trẻ đã cố gắng hết sức để hoàn thành một việc gì đó, chúng ta nên kịp thời động viên khích lệ khen thưởng trẻ, có thể chỉ là một nụ cười, một cái gật đầu, vỗ tay, xoa đầu trẻ... cũng có thể biểu dương bằng lời nói, bằng những món đồ nhỏ.

Nhưng nếu như con bạn không thể hoàn thành việc gì đó một cách hoàn hảo, bạn nhất định không được tỏ ra thất vọng hay nổi giận, càng không được mắng mỏ, chế giễu trẻ. Lúc này nên động viên trẻ, làm trẻ nhận thức được cuộc đời một con người sẽ gặp rất nhiều trắc trở, chỉ dũng khí nỗ lực tiến lên, mới có thể khắc phục và chiến thắng khó khăn. Ngoài ra khi trẻ bỏ ra nỗ lực rất lớn để đạt được thành tích nào đó, phải kịp thời khẳng định, cho trẻ nhìn thấy năng lực của mình, từ đó càng tự tin đối mặt với những khó khăn mới.

Có trẻ gặp nghịch cảnh là có phản ứng tiêu cực, thường ủ rũ buồn rầu, rút lui. Muốn thay đổi hiện tượng này, thì khi trẻ gặp khó khăn, nhất định phải dạy trẻ thái độ chính xác, dũng cảm đối mặt, thách thức với khó khăn.

4. Cổ vũ trẻ tự quyết định

Khi trẻ mô phỏng, làm theo người khác một cách mù quáng, cha mẹ nên tỏ ra không hài lòng: "Cha không thích những đứa trẻ không có chính kiến". Phải động viên trẻ đề ra mấy phương án, rồi cha mẹ có thể giúp trẻ lựa chọn phương án tốt nhất trong đó.

Chúng ta phải tôn trọng quyết định của trẻ. Bình đẳng tôn trọng trẻ thể hiện ở việc cha mẹ cho trẻ cơ hội phát biểu ý kiến, đồng thời ủng hộ những quyết định hợp lí của trẻ. Cách làm này

không chỉ đơn giản mang ý nghĩa ủng hộ một quyết định nào đó của trẻ, nó còn truyền đạt cho trẻ thông tin như sau: Con có quyền quyết định phương hướng của cuộc đời mình, chỉ cần quyết định của con đã được suy nghĩ kĩ và hợp lí.

Người cha nên cho trẻ cơ hội tự quyết định để bồi dưỡng tính quyết đoán ở trẻ, ví dụ: Cho trẻ quyết định chọn mua loại đồ chơi. Mua ô tô hay là mua robot biến hình? Ngày chủ nhật đi công viên hay chơi điện tử? Thời gian học tập trong kì nghỉ hè là buổi sáng hay buổi chiều? Tham gia lớp năng khiếu hội họa hay nhảy múa?

Cấm kị việc ra những quy định mang tính ép buộc trên tất cả mọi phương diện trong cuộc sống của trẻ. Bất luận quy định này hợp lí hay bất hợp lí, đều sẽ làm trẻ mất đi khả năng tự chủ, tự quyết định trong quá trình trưởng thành của trẻ. Sau này lớn lên, khi đối diện với sự lựa chọn của cuộc đời, rất có thể trẻ sẽ quá bồng bột thiếu suy nghĩ hoặc do dự không quyết đoán.

5. Dẫn dắt trẻ nhanh chóng đưa ra những quyết định hợplí

Yêu cầu của phẩm chất quyết đoán là nhanh chóng đưa ra những quyết định hợp lí. Hợp lí là kết quả của việc suy nghĩ kĩ lưỡng, nhanh chóng là khả năng quyết định ngay lúc đó. Chưa suy nghĩ kĩ lưỡng mà đưa ra quyết định là bồng bột lỗ mãng, còn suy nghĩ quá lâu không thể đưa ra quyết định là do dự thiếu quyết đoán. Đây là hai loại tính cách đối lập với tính quyết đoán.

Đầu tiên, người cha nên dạy trẻ cách suy nghĩ thấu đáo, lựa chọn thận trọng. Do trẻ dễ bị ảnh hưởng bởi môi trường xung quanh, trình độ nhận thức của bản thân còn thấp, sẽ đưa ra quyết định mà không suy nghĩ nhưng có thể sẽ hối hận ngay lập tức. Cho nên, trước khi trẻ đưa ra bất kì quyết định gì, bạn nên nói rõ với trẻ, đã quyết định thì không thể dễ dàng thay đổi, tốt nhất phải suy nghĩ kĩ trước khi quyết định.

Kế đó cha mẹ nên dẫn dắt những trẻ không thể quyết đoán sớm đưa ra quyết định. Trẻ vì thiếu khả năng phán đoán và khả năng quyết đoán, hoặc do ảnh hưởng của bản tính hoặc hứng thú của bản thân, nên sẽ chần chừ do dự. Nếu như trẻ đưa ra những quyết định không hợp lí trong mắt người lớn, thì nên làm thế nào? Có hai trường hợp xảy ra, một là người lớn cho rằng đó là quyết định không hợp lí, nhưng trẻ có lí lẽ riêng của mình, người lớn nên cố gắng đứng ở vị trí của trẻ để nhìn nhận vấn đề, chấp nhận quyết định của trẻ, trường hợp này chiếm đa số; hai là quyết định của trẻ thực sự không hợp lí, có thể giảng giải cho trẻ hiểu.

Đối với những quyết định bất lợi cho việc phát triển tâm sinh lí của trẻ, nếu xác định đúng là quyết định không hợp lí, nếu là những sự việc không quá quan trọng, có thể để trẻ thử sau đó đưa ra quyết định; nếu như sự việc khá quan trọng, người cha nên nói rõ, khuyên trẻ thay đổi quyết định. Ví dụ sau giờ thể dục, trẻ còn muốn chơi các trò chơi tiêu hao thể lực, bạn có thể nói rõ lí do với trẻ, đồng thời khuyên trẻ nên chơi những trò chơi trí óc mà trẻ có hứng thú.

6. Để trẻ kiên trì quyết định của mình

Phẩm chất quyết đoán còn bao gồm tố chất sau khi đưa ra quyết định, kiên quyết giữ quyết định của mình đến cùng, đó chính là yêu cầu về nghị lực. Nếu như quyết định mà không hành động, "chỉ nói mà không làm", thì không phải là ý nghĩa hoàn chỉnh của tính quyết đoán.

Dưới sự giúp đỡ của cha mẹ, trẻ đưa ra quyết định: Từ nay về sau, về nhà làm xong bài tập mới xem tivi. Kiên trì được hai ngày lại đâu đóng đấy. Điều này cũng là bình thường, bởi vì ý chí của trẻ rất yếu, dễ bị ảnh hưởng bởi tâm trạng của bản thân và tác động bên ngoài, khả năng biến quyết định thành hiện thực vô cùng thấp, tình trạng lời nói và hành động không thống nhất là chuyện bình thường.

Cho nên, người cha nên biến quyết định của trẻ thành một thỏa thuận miệng hoặc thỏa thuận trên giấy tờ, có điều khoản thưởng phạt rõ ràng. Nếu là thỏa thuận trên giấy tờ, có thể dán nó ở vị trí bắt mắt. Nếu trẻ có thể kiên trì thực hiện, một thời gian sau hãy khen thưởng trẻ. Nhưng nếu trẻ không thể kiên trì làm theo quyết định của mình, có thể nhắc nhở và cảnh cáo trẻ, đồng thời có thể phạt trẻ.

Trẻ con có sự khác biệt, giới tính và lứa tuổi khác nhau, khí chất và tính cách cũng khác nhau, biểu hiện quyết đoán về ý chí cũng khác nhau, sự khác biệt này yêu cầu những người giáo dục phải tùy từng trẻ mà thay đổi phương pháp cho phù hợp, phát huy sở trường, bù đắp sở đoản. Với những trẻ nông nổi bồng bột, nên chú trọng bồi dưỡng tính kiên trì một cách lí trí; đối với những trẻ do dự không quyết thì nên chú trọng bồi dưỡng khả năng quyết đoán và khả năng hành động

Mấy nghìn năm trước, khi giáo dục hai đệ tử có những đặc điểm tính cách khác nhau, Khổng Tử đã có hai chỉ thị là "thích làm thì làm" và "thận trọng hành động". Đây là ví dụ điển hình về giáo

dục tính quyết đoán.

Lứa tuổi khác nhau cũng sẽ ảnh hưởng đến cách bồi dưỡng phẩm chất quyết đoán. Chắc chắn là cùng với sự lớn lên về lứa tuổi, những yêu cầu mà người lớn đưa ra với trẻ cũng ngày càng cao. Về mặt phương pháp, những trẻ nhỏ tuổi (từ 3 đến 6 tuổi) do trình độ tri thức và năng lực của bản thân còn thấp, nên người lớn phải sử dụng nhiều phương pháp hướng dẫn hơn; còn đối với những trẻ lớn hơn, những trẻ ở lứa tuổi tiểu học thì càng nên chú ý đến tính tự chủ và tự lập của trẻ.

Về nội dung và phạm vi, những sự việc mà trẻ nhỏ đưa ra quyết định thường là những việc nhỏ trong cuộc sống, còn những trẻ lớn hơn lại có thể mở rộng thành những việc liên quan đến gia đình, lớp học và nhà trường.

Đối với trẻ có giới tính khác nhau, những yêu cầu đặt ra về tính quyết đoán cũng khác nhau. Với bé gái, cha mẹ thường yêu cầu trẻ phải nghe lời và tinh tế, tương ứng với điều đó là yêu cầu khá cao với việc trẻ phải suy nghĩ thật thấu đáo trước khi quyết định; với bé trai, thông thường người lớn yêu cầu trẻ chủ động và độc lập, vì vậy chú trọng hơn đến khả năng ra quyết định nhanh chóng.

Nhưng cùng với sự phát triển của thời đại, nam hay nữ đều cần phải có phẩm chất quyết đoán và tự chủ.

Khoan dung sẽ làm trẻ đáng yêu hơn

Khoan dung là một phẩm chất tốt đẹp, là một phương pháp đối nhân xử thế thông minh, là “thuốc bôi trơn” cho mối quan hệ giữa người với người.

Tôi rất thích lời bài Dạy trẻ sau:

Đứa trẻ trưởng thành trong sự soi mói học được trách móc; đứa trẻ trưởng thành trong sự thù địch học được đấu tranh; đứa trẻ trưởng thành trong tiếng cười đả kích học được xấu hổ; đứa trẻ trưởng thành trong sỉ nhục học được áy náy; đứa trẻ trưởng thành trong sự khoan dung học được nhường nhịn; đứa trẻ trưởng thành trong sự động viên học được tự tin.

Nhưng trong cuộc sống, những trẻ biết nhường nhịn càng ngày càng ít, còn những phụ huynh không biết khoan dung càng ngày càng nhiều.

Có người không cẩn thận làm rơi một túi rác trước cửa nhà người khác, đúng lúc đó ông chủ nhà dẫn con trai đến nhà bà nội, nhìn thấy cảnh tượng này liền trực tiếp oanh tạc một thôi một hồi những "lời vàng ý ngọc" vào mặt người kia. Trong lòng trẻ lúc đó rất sùng bái cha, đâu biết được đó là những lời lẽ thô tục, cuối cùng hiệu quả của "sự dạy dỗ này" vô cùng "tốt", thậm chí trẻ không bao giờ hiểu được thế nào là khoan dung.

Khoan dung giống như ánh sáng mặt trời giữa trưa mùa đông, có thể dần dần làm tan chảy bức tường lạnh lẽo trong tim; khoan dung còn là một loại tình yêu chân thành và độ lượng, có thể biến xung đột thành hòa hảo, có thể biến chiến tranh thành hòa bình. Khoan dung là một sự tu dưỡng, nó là cảnh giới đối xử tốt với xã hội, đối xử tốt với bản thân, nó có thể đem đến cho tâm hồn bạn sự yên bình và thanh thản. Nó không chỉ cải thiện mối quan hệ của bạn với xã hội, mà cũng có thể làm cho tâm hồn bạn được xoa dịu và thăng hoa. Đối xử với người khác bằng tấm lòng rộng lượng sẽ làm cho hai bên càng tin tưởng và yêu quý nhau hơn

Bất luận làm gì chúng ta đều hi vọng có thể thành công, đều hi vọng con cái của chúng ta có thể giỏi hơn chúng ta. Như vậy muốn thành công, đầu tiên phải hiểu được đạo lí làm người, phải khoan dung. Ngay từ nhỏ đã bồi dưỡng cho trẻ tính khoan dung độ lượng, chính là tích lũy cho trẻ một tài sản quý giá cho cuộc đời sau này.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Phải có tấm lòng rộng như biển lớn

Làm người phải khoan dung độ lượng, phải biết cách tha thứ cho người khác, tha thứ cho người khác chính là làm cho bản thân mình vui vẻ. "Không có ai là hoàn hảo cả", con người ai cũng có khuyết điểm của mình, khi nảy sinh mâu thuẫn với người khác, chúng ta không được ngay lập tức trách mắng người đó, thường nghĩ đến khuyết điểm của mình thì điều gì cũng có thể giải quyết được.

Vì một số điều, người với người kiên quyết không thỏa hiệp mà tạo nên những tổn thương vĩnh viễn. Nếu chúng ta bắt đầu từ chính bản thân chúng ta, khoan dung đối xử với người khác

tin rằng bạn sẽ thu được những kết quả không ngờ.

Mấy năm trước tại trường Đại học Bach khoa Virginia xảy ra một vụ tấn công bằng súng làm 32 người thiệt mạng. Trong lễ mặc niệm những nạn nhân, điều làm mọi người bất ngờ là hung thủ cũng được liệt kê vào danh sách những người được mặc niệm, 33 quả bóng bay được thả lên bầu trời, 33 tiếng tiếng chuông mặc niệm được gióng lên.

Năm 1991, lưu học sinh Trung Quốc Lư Cương theo học tại trường Đại học Iowa của Mỹ, đã nổ súng giết chết 5 giáo viên bao gồm cả giáo viên hướng dẫn của mình và các bạn học, rồi tự sát. Sau khi sự việc xảy ra ba ngày, người thân của một trong những người bị hại, thông qua phương tiện thông tin, gửi một bức thư công khai cho người nhà Lư Cương, hi vọng hai bên lấy thái độ khoan dung để chia sẻ nỗi đau của nhau.

Hành động coi hung thủ là một con người đầy nhân văn này làm cho chúng ta có nhiều suy nghĩ sâu sắc.

Con người nên khoan dung độ lượng. Bởi vì khoan dung là chiếc chìa khóa lành mạnh, là kết tinh sự tu dưỡng và tấm lòng lương thiện của con người, là liều thuốc tốt cho một cuộc sống hạnh phúc. Khoan dung là phẩm chất tốt đẹp, là một phương pháp xử thế thông minh, là “thuốc bôi trơn” của mối quan hệ giữa người với người.

Khoan dung đối xử với người khác cho dù đi đến đâu, cũng sẽ đem đến cho bạn một luồng gió xuân ấm áp. Không khoan dung với người khác sẽ đem đến cho bạn sự đau khổ.

2. Khoan dung có thể mở rộng con đường của bản thân

Cái gọi là vận hạn chỉ là bởi sự hẹp hòi, hà khắc nhất thời đối với người khác, mà tự tạo chướng ngại vật trên con đường đi lên của bản thân; còn cái gọi là may mắn cũng là bởi đã giúp đỡ, có ân huệ đối với người khác mà mở rộng con đường đi của mình.

Lưu Bá Ôn bác thông kinh sử, không sách gì là không đọc, đặc biệt có hứng thú với thiên văn. Khi Chu Nguyên Chương khởi nghiệp, lấy lễ trọng mời ông ra giúp. Ban đầu, Lưu Bá Ôn kiên quyết từ chối, sau nhận được hai bức thư mời của Tôn Viêm ông mới quyết định xuất sơn. Lưu Bá Ôn đến Ứng Thiên, hiến 18 kế cho Chu Nguyên Chương. Ông dựa vào tài học và thần cơ diệu

toán của mình phò trợ Chu Nguyên Chương bình định thiên hạ, sáng lập ra triều Minh.

Sau khi Chu Nguyên Chương lên ngôi, Lưu Bá Ôn dâng tấu thiết lập quân vệ pháp, chỉnh đốn triều cương, tất cả những quan lại mắc sai lầm đều phải trừng trị theo luật pháp, vì vậy mọi người đều sợ Lưu Bá Ôn. Trung thư tỉnh đô sự Lí Tân vì tham lam dung túng cho kẻ dưới mà bị trừng trị. Tể tướng Lí Thiện Trường vô cùng yêu quý Lí Tân, yêu cầu giảm nhẹ tội, Lưu Bá Ôn không nghe, đem Lí Tân ra giết, từ đó giữa Lưu Bá Ôn và Lí Thiện Trường có mâu thuẫn.

Sau đó, thái tổ Chu Nguyên Chương muốn trừng phạt tể tướng Lí Thiện Trường, Lưu Bá Ôn liền khuyên: "Tuy ông ta mắc lỗi, nhưng công lao rất lớn, uy vọng rất cao, có thể điều hòa chư tướng".

Thái tổ nói: "Ông ta năm lần bảy lượt muốn hại ngươi, ngươi vẫn nghĩ cho ông ta? Ta muốn để ngươi làm tể tướng". Lưu Bá Ôn phản đối: "Như vậy sao được? Thay một tể tướng giống như thay trụ cột, phải dùng gỗ lớn, chắc chắn, nếu như dùng gỗ nhỏ, căn nhà sẽ sập xuống ngay".

Lưu Bá Ôn khẳng khái mà có đại tiết, nhận được sự tín nhiệm và kính trọng của thái tổ Chu Nguyên Chương và các văn võ bá quan.

Muốn làm nên một sự nghiệp lớn, ngoài việc phải có tài năng hơn người, đầu óc nhạy bén, còn phải có thái độ xử thế khoan dung độ lượng. Bất luận là việc lớn hay việc nhỏ, nếu như đều có thể như vậy, người đó không làm nên nghiệp lớn cũng khó.

Khoan dung đối với người khác không phải là một biểu hiện yếu ớt, cũng sẽ không làm mất đi sự tôn nghiêm, mà nó là khả năng giải quyết và hoàn thiện những việc không vui.

Khoan dung chính là đối xử rộng lượng với những người có khuyết điểm, dùng sự rộng lượng dung nạp sự hẹp hòi, dùng sự rộng lượng cảm động người khác, giống như nước, lấy sự vô hình của mình để bao dung tất cả những sự vật có hình.

3. Khoan dung độ lượng chính là phẩm chất nhân cách cao quý

Đông Tử xin kể cho mọi người nghe một câu chuyện về trẻ em nước ngoài:

Ở Úc, trong đại sảnh của một khu trại hè, một nhân viên với vẻ mặt vô cùng hối lỗi đang an ủi một đứa trẻ 4 tuổi, đứa trẻ vô cùng sợ hãi này đã khóc đến mệt lả.

Vốn dĩ hôm đó có rất nhiều trẻ, nhân viên này vì một phút sơ ý, sau khi giờ học môn tennis của trẻ kết thúc, đã tính thiếu một trẻ, bỏ đứa trẻ này lại sân bóng. Đến khi phát hiện ra thì cô ấy nhanh chóng chạy đến sân bóng đưa đứa trẻ trở về. Đứa trẻ ngồi một mình rất lâu ở một sân bóng vắng vẻ, sợ hãi, khóc nức nở.

Không lâu sau, mẹ đứa trẻ đến, thấy con mình khóc thảm thiết. Người mẹ ngồi xuống an ủi con, đồng thời lí trí nói với cậu bé: "Không có chuyện gì rồi, chị ấy vô cùng lo lắng vì không tìm thấy con, và chị ấy rất buồn. Chị ấy không cố ý. Bây giờ con hãy đến thơm chị một cái để an ủi chị".

Đứa trẻ ngoan ngoãn liền đứng dậy hôn lên má người nhân viên đang ngồi bên cạnh cậu bé, đồng thời khẽ nói với cô nhân viên: "Không phải sợ, đã không có việc gì rồi".

Theo cách nghĩ của nhiều người, nhìn thấy con mình sợ hãi, cha mẹ sẽ không lí trí, không khống chế được tình cảm, cảm thấy vô cùng phẫn nộ. Sau đó, cha mẹ hoặc là dùng lời nói khắc nghiệt để chửi mắng nhân viên một trận, hoặc là có phàn nàn với quản lí, thậm chí tức giận đưa đứa trẻ về, không cho tham gia bất kì lớp học tài năng nào của trường này nữa.

Phương thức giải quyết hoàn toàn khác nhau thực ra đã phản ánh sự khác biệt trong quan niệm giáo dục gia đình.

Vị phụ huynh này khi giáo dục trẻ, xuất phát từ góc độ phát triển lâu dài, giỏi tận dụng mọi cơ hội thúc đẩy nhân cách tốt đẹp của trẻ hình thành. Họ chọn phương thức giáo dục như vậy là để bồi dưỡng sự khoan dung và ân cần của trẻ. Đặc biệt coi trọng bồi dưỡng phẩm chất lương thiện của trẻ, trong đó bao gồm sự khoan dung với người khác.

Thực ra, trong cuộc sống của trẻ, hàng ngày đều phát sinh rất nhiều việc ý nghĩa. Thời cơ giáo dục tốt như vậy, nếu như cha mẹ có thể nhạy cảm nắm bắt, dẫn dắt trẻ thử quan sát tâm trạng của đối phương, học cách trao đổi và hiểu cho người khác, trẻ sẽ trở thành một người dễ thương, lương thiện, được yêu quý.

Lòng người không được chinh phục bằng vũ lực, mà bằng tình yêu và sự khoan dung độ lượng.

Khoan dung là một trong những phẩm chất cao quý nhất của con người. Cách làm của vị phụ huynh trên đã cho chúng ta một gợi ý: Muốn bồi dưỡng nên một đứa trẻ khoan dung độ lượng cha mẹ phải lấy mình làm gương, làm tấm gương tốt cho trẻ, đồng thời nắm bắt cơ hội giáo dục để hướng dẫn trẻ.

Mở cửa sổ cho người khác cũng sẽ khiến cho bản thân nhìn thấy bầu trời hoàn chỉnh hơn. Tự lực tự

cường chính là chiếc thang trưởng thành

Nếu bạn bảo vệ trẻ như con gà mái già, bạn sẽ rất mệt, trẻ cũng mệt; để trẻ có cơ hội chăm sóc mọi người, trẻ sẽ cảm thấy rất thoải mái và sẽ trưởng thành rất nhanh.

“Không dựa vào trời vào đất, mọi việc đều phải dựa vào chính bản thân mình”, đây là tư tưởng mà tôi truyền đạt cho con gái ngay từ khi con tôi còn rất nhỏ. Bởi vì tôi biết rõ rằng xã hội tương lai đầy sự cạnh tranh và thử thách, nếu muốn trẻ trở nên bất bại trong cuộc cạnh tranh đó, đứng vững đứng thẳng trong giông tố, thì nhất định trẻ phải có khả năng độc lập tự chủ.
Ngay từ khi trẻ còn nhỏ hãy bồi dưỡng cho trẻ ý thức tự lập, để trẻ tự nghĩ tự làm, thử và trải nghiệm, trẻ mới dần dần trở nên độc lập, đồng thời tự tin đối mặt với mọi giông bão và thử thách trong tương lai.

Thực ra mỗi đứa trẻ khi còn nhỏ đều rất thích làm việc, phụ huynh chúng ta phải có ý thức tạo điều kiện, bồi dưỡng cho trẻ mọi năng lực. Chỉ cần là những việc trẻ có thể làm, muốn làm, tình nguyện làm, thì hãy cho trẻ cơ hội rèn luyện, dù trẻ làm không tốt cũng không sao, như vậy trẻ sẽ dần trở nên độc lập tự chủ.

Nếu bạn bảo vệ trẻ như con gà mái già, bạn sẽ rất mệt, trẻ cũng mệt; để trẻ có cơ hội chăm sóc mọi người, trẻ sẽ cảm thấy rất thoải mái và sẽ trưởng thành rất nhanh. Như vậy, tại sao lại không để trẻ làm?

Bạn có để trẻ làm việc nhà không? Hầu như các vị phụ huynh đều lắc đầu. Ở nhà cháu có làm việc nhà không? Đa số trẻ đều lắc đầu.

Cha mẹ chỉ quan tâm việc học tập của trẻ, coi nâng cao thành tích là việc quan trọng nhất khi

giáo dục trẻ, thực sự không quan tâm việc bồi dưỡng cho trẻ khả năng độc lập tự chủ.

Trên thực tế, làm việc nhà không những không ảnh hưởng đến việc học của trẻ, mà còn giúp ích cho việc nâng cao năng lực, nâng cao thành tích học tập của trẻ. Bởi vì, thứ nhất, làm việc nhà có thể rèn luyện cho trẻ khả năng động não động tay và khả năng giải quyết vấn đề. Điều này trực tiếp có tác dụng nâng cao khả năng tư duy logic của trẻ, nâng cao khả năng học Toán, Vật lí và khả năng logic trong ngôn ngữ của trẻ; thứ hai, làm việc nhà có thể bồi dưỡng cho trẻ lòng tự tin, những việc trẻ biết làm càng nhiều, trẻ sẽ càng tự tin, càng ngày càng lạc quan; thứ ba, có thể bồi dưỡng cho trẻ tinh thần trách nhiệm, giúp trẻ hiểu được nỗi vất vả của cha mẹ thông qua việc làm việc nhà, từ đó trẻ hiểu được trách nhiệm của bản thân; thứ tư, lao động có thể rèn luyện sức khỏe, giúp bộ não được nghỉ ngơi đầy đủ.

Vì vậy, sau khi trẻ học tập trong một thời gian dài, nên để trẻ làm việc nhà.

Cho trẻ học cách tự quản lí bản thân, sống độc lập, tự mình đối mặt với khó khăn, là tình yêu lí trí dành cho trẻ. Chúng ta không thể theo trẻ, chăm sóc trẻ suốt đời, đến một ngày trẻ phải rời xa chúng ta để tự mình đi trên con đường của mình.

Tòa soạn tạp chí Nghiên cứu thiếu niên nhi đồng đã từng làm một cuộc điều tra về việc giáo dục thời ấu thơ đối với 148 thanh niên xuất sắc, và phát hiện ra, những thanh niên xuất sắc khi còn ở lứa tuổi nhi đồng có sáu đặc tính lớn, trong sáu đặc tính đó, tinh thần độc lập tự chủ được đưa lên hàng đầu.

Có thể thấy tinh thần độc lập tự chủ có vai trò vô cùng quan trọng trong sự phát triển của trẻ. Khi trẻ dần lớn lên, trẻ không những học được rằng trong cuộc sống hàng ngày và trong học tập, việc của mình thì mình phải tự làm, mà khi gặp tình huống đột ngột, trẻ sẽ bình tĩnh, quyết đoán giải quyết; điều quan trọng hơn là trẻ trở thành một con người độc lập, đối mặt với giông bão một cách kiên định, quả cảm.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Tăng cường ý thức sống tự lập của trẻ

Quá trình bồi dưỡng ý thức sống tự lập của trẻ, đầu tiên phải có một nhận thức đúng đắn.

Cùng với sự phát triển về cơ thể, hành động của trẻ, trẻ sẽ dần dần học cách tự mình ăn cơm, tự mặc quần áo và thu dọn đồ chơi dưới sự hướng dẫn của cha mẹ. Những trẻ lớn hơn có thể bắt đầu giặt khăn mặt, tất...

Chúng ta nên nắm bắt cơ hội này, để trẻ tự làm việc, cho trẻ cơ hội được động chân động tay, từ đó bồi dưỡng ý thức tự lập cho trẻ. Nếu cha mẹ bỏ qua cơ hội tốt để bồi dưỡng khả năng tự phục vụ bản thân của trẻ, vì luôn cho rằng con mình vẫn còn nhỏ, nên việc gì cũng làm thay trẻ, lâu dần, trẻ sẽ hình thành thói quen ỷ lại vào người lớn.

Tóm lại, phải cung cấp cho trẻ mọi cơ hội thực hành, giải phóng chân tay, mạnh dạn làm mọi việc. Không có cơ hội thì không thể nói đến việc rèn luyện và nâng cao.

2. Dạy trẻ những kĩ năng tự chăm sóc mình

Muốn để trẻ biết tự chăm sóc mình cần phải để trẻ hiểu được phương pháp tự chăm sóc mình. Trẻ không biết cách thắt dây giày, thì không thể thắt được; trẻ không biết cách rửa mặt, thì không thể rửa mặt sạch được; trẻ không biết đồ chơi để ở đâu, thì không thể đặt đồ chơi về chỗ cũ được. Có nghĩa là cho dù trẻ có ý thức tự làm nhưng nếu như thiếu kĩ năng, thì có muốn làm cũng không thể làm tốt được. Cho nên, chúng ta phải cho trẻ học các phương pháp tự chăm sóc mình cụ thể.

Vì mỗi đứa trẻ đều có sự khác biệt, nên yêu cầu đối với mỗi trẻ cũng khác nhau. Đối với những trẻ có khả năng tự lập cao, thì yêu cầu cao; đối với những trẻ có khả năng tự lập kém, thì hãy yêu cầu thấp hơn. Không được ép buộc, cũng không được coi thường trẻ, nhất định phải căn cứ vào đặc điểm của từng trẻ để có phương pháp hợp lí.

Ví dụ khi hướng dẫn trẻ đi giày, đối với những trẻ nhỏ thì đầu tiên phải yêu cầu trẻ đi đúng giày chân trái và giày chân phải; đối với những trẻ lớn hơn không chỉ yêu cầu trẻ đi giày đúng chân, mà còn phải yêu cầu trẻ thắt dây giày. Ví dụ trường hợp trẻ có sự phát triển về khả năng tự lập không cân bằng, thắt dây giày là một điểm yếu của trẻ, chúng ta có thể kiên nhẫn hướng dẫn tỉ mỉ hơn nữa.

Sau khi có được những kĩ năng tự chăm sóc bản thân cơ bản, phải chú ý nâng cao tốc độ, chất

lượng làm việc của trẻ. Với những trẻ nhỏ khi ăn cơm, lúc bắt đầu có thể làm rơi vãi, qua một thời gian bồi dưỡng và luyện tập trẻ sẽ dần dần nắm vững kĩ xảo ăn cơm, ít làm rơi hoặc không làm rơi nữa.

Khả năng tự chăm sóc chính là chỉ khả năng tự lo liệu cuộc sống, khả năng tự quản lí bản thân, đây là khả năng cơ bản nhất mà mỗi con người cần có để độc lập sống trong xã hội. Bất luận như thế nào, khi trẻ yêu cầu bạn giúp trẻ làm việc gì, nếu như bạn xác định trẻ có thể tự mình làm được, vậy thì hãy "lạnh lùng" nói với trẻ: "Việc của mình thì tự mình làm!".

3. Làm việc nhà nên là một mônhọc bắt buộc của trẻ

Hơn 2 tuổi, Y Y đã có ý thức làm việc nhà. Một lần, con không cẩn thận làm đổ nước. Không ai nhắc nhở con, con tự đi vào nhà vệ sinh lấy giẻ lau sạch nước. Bạn thử nghĩ xem một đứa trẻ đi vẫn chưa vững lại có thể cầm giẻ lau nhà, trông sẽ thế nào?

Bà nội không nỡ lòng nhìn cháu như vậy, định chạy đến lấy giẻ nhưng bị tôi ngăn lại. Mọi người nín cười nhìn Y Y như một con chuột, kéo theo một chiếc đuôi dài, để lại một vệt nước dài trên mặt đất, để giẻ lau vào nhà vệsinh...

Đại bộ phận cha mẹ cho rằng, khi trẻ đi học chỉ cần trẻ học tốt là được, những việc như nấu cơm lớn rồi tự nhiên trẻ sẽ biết, cần gì phải tốn công, tốn sức với trẻ? Tư tưởng này được thiết lập trên cơ sở quan niệm "Học tập là số một", hậu quả là khi trẻ trưởng thành cũng không biết chăm sóc bản thân. Nấu cơm là một việc có thể học được rất nhanh, nhưng tính ỷ lại không phải ngày một ngày hai có thể thay đổi được, ý thức và khả năng độc lập cũng không phải ngay lập tức mà hình thành được. Những trẻ khi học đại học vẫn phải thuê giúp việc có lẽ không bao giờ trưởng thành được.

Cho nên nếu bạn thực sự yêu trẻ thì hãy để trẻ làm những công việc nhà mà trẻ có thể làm được.

4. Để trẻ làm chim ưng chứ không phải là chim én

Tôi tin rằng mỗi người làm cha mẹ đều hi vọng con mình trở thành chim ưng, tương lai có thể sống độc lập, dũng cảm bay cao trên bầu trời xanh. Nhưng nhiều khi những việc chúng ta làm

không phải là để bồi dưỡng một con chim ưng, mà là tạo nên một con chim én.

Trong một ngày hội tuyển dụng đã từng xuất hiện cảnh tượng như sau: Một phụ nữ lớn tuổi chạy hết từ gian này đến gian khác, điền hơn 60 bảng biểu xin việc làm các loại, đồng thời không ngớt yêu cầu các đơn vị tuyển dụng tư vấn. Rất nhiều người tưởng rằng bà ấy đến tìm việc, nhưng hỏi thăm mới biết tất cả những gì bà làm là vì cậu con trai 26 tuổi. Bởi vì cậu con trai ở nhà nhàn rỗi, không có công việc, hàng ngày ngoài việc ăn ngủ thì lên mạng chat, đánh bài, chơi trò chơi. Cha mẹ không thể tiếp tục nuôi cậu ta, giục cậu ta tìm việc, nhưng cậu ta không có can đảm để chấp nhận các cuộc kiểm tra trình độ của đơn vị tuyển dụng. Không có cách nào, người mẹ phải chạy ra ngoài tìm việc cho con trai.

Quan niệm giáo dục của chúng ta là chúng ta thà chịu đói cũng phải để trẻ ăn no; chúng ta thà mệt mỏi cũng không để trẻ phải chịu khổ; chúng ta thà chịu gió rét, cũng phải để trẻ được ở trong căn nhà ấm áp...

Chúng ta hãy xem những người thành công vang dội, bồi dưỡng chim ưng như thế nào:

Con gái độc nhất của cựu tổng thống Mĩ Jimmy Carter, khi 14 tuổi đã đi làm phục vụ trong kì nghỉ hè, nhiệm vụ chủ yếu là chạy việc vặt, gửi văn kiện, làm những việc linh tinh, mỗi ngày được nhận 2,5 dollar. Con trai cựu tổng thống Mĩ Ronald Reagan, sau khi thất nghiệp đã không dựa dẫm vào người cha tổng thống của mình, mà tự tìm việc và sống bằng đồng lương trợ cấp thất nghiệp, luôn thể hiện tinh thần tự lực tự cường. Con gái của thủ tướng Phần Lan đi học ở Thụy Điển, do vật giá ở Thụy Điển cao hơn Phần Lan, số tiền người cha cho cô bé chỉ đủ trang trải 2/3 cuộc sống của mình, thời gian rảnh cô rửa bát ở một nhà hàng để trang trải cuộc sống. Con trai của cố tổng thống nước Yugoslavia (Nam Tư cũ) Tosip Broz Tito (1892-1980), 19 tuổi ra ngoài phấn đấu, không hề lợi dụng ảnh hưởng của cha, bắt đầu từ việc làm một công nhân bình thường, dựa vào sự phấn đấu của mình, cuối cùng đã trở thành tổng giám đốc của một công ty dầu mỏ...

Tại sao ở Trung Quốc con cái các gia đình giàu có và gia thế ít người thành tài, mà trong những gia đình nổi tiếng, giàu có, quyền lực nước ngoài lại có những người xuất sắc như vậy?

Trẻ được bao bọc quá kĩ sẽ chỉ là “chim én”, để trẻ tự do bay nhảy, trẻ mới có thể trở thành chim ưng.

5. Phải rèn luyện trẻ độc lập giải quyết mâu thuẫn trong quan hệ giao tiếp

Giải quyết mối quan hệ giao tiếp như thế nào cũng là một nội dung quan trọng thể hiện khả năng tự lập của trẻ. Rất nhiều lúc, chúng ta đã lơ là việc tận dụng sự xử lí mâu thuẫn trong quan hệ giao tiếp để rèn luyện ý thức tự lực tự chủ của trẻ. Vì vậy, chúng ta thường xuyên nhìn thấy cảnh, khi hai đứa trẻ tranh một món đồ chơi, những người mẹ vội vàng chạy đến, khuyên đứa này, kéo đứa kia, dẹp bỏ mâu thuẫn; trẻ cãi nhau với bạn, bĩu môi trở về nhà, mẹ vội vàng dẫn trẻ đi tìm bạn làm hòa, nhìn thấy hai trẻ nắm tay nhau vui vẻ, mới yên tâm trở về nhà...

Trên đời không có cha mẹ nào là không yêu thương con cái, tuyệt đại đa số đều yêu con vô hạn, dốc hết tâm sức cho con cái. Yêu trẻ là bản tính và trách nhiệm của cha mẹ, nhưng yêu quá mức chỉ có thể làm trẻ chìm đắm trong vòng bảo vệ ấm áp cha mẹ dệt nên, ngăn cản cá tính của trẻ trưởng thành, hạn chế sự độc lập về nhân cách của trẻ. Vì thế, tình cảm này của cha mẹ không phải là yêu trẻ thực sự mà là sự sai lệch trong giáo dục.

Từ khi trẻ ra đời, chúng ta luôn bảo vệ trẻ, sợ trẻ bị lạnh bị đói, sợ trẻ tủi thân không nỡ để trẻ phải chịu khổ, chịu mệt, càng không nỡ để trẻ ra ngoài hứng chịu mưa gió. Trẻ có thể tự làm được, nhưng cha mẹ vẫn thay thế trẻ làm mọi việc. Có những gia đình giàu có hoặc có quyền lực, thậm chí lợi dụng các mối quan hệ, không những cho trẻ một cuộc sống sung sướng sang trọng mà còn “mở cửa sau” cho việc học hành và lập nghiệp của trẻ, trải ra cho trẻ một con đường đời đầy hoa tươi...

Kết quả là trẻ không có chí tiến thủ, khi gặp phải khó khăn thì không biết làm gì, không đứng dậy được. Thậm chí có người vì quen dựa dẫm dưới đôi cánh bảo vệ của cha mẹ, đến lúc phải đảm nhận trách nhiệm phụng dưỡng cha mẹ, vẫn để cha mẹ phải nuôi mình.

Làm một người cha nhìn xa trông rộng

Tầm nhìn giáo dục thiển cận của cha mẹ rất có thể sẽ biến trẻ thành “vật hi sinh” khi cha mẹ mong trẻ thành tài.

Thế giới luôn biến đổi, phát triển với tốc độ cao, không ai có thể tưởng tượng ra được xã hội sẽ biến đổi như thế nào trong 2 năm nữa. Nhưng cho dù là như vậy, muốn thành công trong sự

nghiệp, có thành tựu lớn trong cuộc đời thì không thể không lập kế hoạch cho ngày mai, dự kiến tương lai. Muốn làm được điều này phải có tầm nhìn xa.

Nếu muốn trẻ thành tài, thì nhất định phải dạy trẻ nhìn xa trông rộng, đồng thời cha mẹ cũng phải có tầm nhìn xa.

Cha mẹ hiện nay đều không có tầm nhìn đủ xa về vấn đề nên bồi dưỡng trẻ thành người như thế nào. Cha mẹ hàng ngày đều nghĩ “Con tôi nên học trường tiểu học nào, trường trung học nào, trường đại học nào, sẽ tìm một công việc như thế nào”. Mà không hề nghĩ rằng, đợi đến khi chúng ta 80 tuổi chúng ta hi vọng con cái chúng ta sẽ như thế nào. Thực ra chúng ta chỉ hi vọng con cái chúng ta khỏe mạnh, có một tài nghệ nào đó, hiếu thảo với cha mẹ, gia đình hạnh phúc, những thứ còn lại chỉ là thứ yếu.

Do chúng ta không có tầm nhìn xa, lại chịu ảnh hưởng của nền kinh tế thị trường, đặc biệt là cách nghĩ chỉ cầu lợi trước mắt, khiến tâm hồn chúng ta không thể yên tĩnh được.

Ví dụ một người nào đó cho con học một trường học tốt, tuyệt đối không chỉ vì nghĩ cho trẻ. Trong sâu thẳm nội tâm anh ta, 80% là vì bản thân anh ta cảm thấy rất vinh dự về chuyện này. Anh ta không hề nghĩ đến khi 60 tuổi, con cái của anh ta nên là người như thế nào.

Muốn trẻ thành tài, thành người, cha mẹ không thể không có tầm nhìn xa. Bởi có tầm nhìn xa cũng chính là xác định phương hướng cuộc đời cho trẻ, dùng chí hướng cao xa để kích thích trẻ, đồng thời yêu cầu trẻ kiên cường thực hiện mục tiêu của cuộc đời mình. Người không có phẩm chất này thì tuyệt đối không thể làm nên việc lớn, thậm chí việc nhỏ cũng không làm được.

Lỗ Tấn nói rằng sinh trẻ ra, còn phải nghĩ đến việc giáo dục trẻ thế nào, mới có thể làm cho đứa trẻ mình sinh ra tương lai trở thành một người hoàn chỉnh.

Có tầm nhìn xa, trẻ sẽ có những thành công lớn hơn. Làm cha phải giáo dục trẻ hoạch định tương lai một cách có mục đích, có kế hoạch, có tầm nhìn xa, đây là bước đầu tiên trong sự thành công của trẻ. Nhưng điều quan trọng là phải tôn trọng lí tưởng của trẻ. Người cha phải đem kinh nghiệm cuộc đời quý báu của mình truyền đạt lại cho trẻ, dẫn dắt trẻ phát triển theo phương hướng lí tưởng. Xây dựng kế hoạch cho việc giáo dục trẻ nhưng không được bắt trẻ

thực hiện một cách cứng nhắc, mà phải căn cứ vào xu thế xã hội và thực tế của trẻ, để có sự điều chỉnh hợp lí.

Người thành công đều là những người có tầm nhìn xa, bởi vì chỉ những người nhìn xa trông rộng mới có chí hướng lớn, quyết tâm lớn và hành động lớn.

Walter Elias Disney (1901-1966) chính là một người thành công biết nhìn xa trông rộng.

Ông tưởng tượng ra một nơi như sau: Nơi đó năng lực tưởng tượng quan trọng hơn tất cả, trẻ em vui đùa, cả nhà có thể thám hiểm trong một thế giới mới, những nhân vật trong các câu chuyện và trong tiểu thuyết sẽ xuất hiện trong cuộc sống con người, đồng thời có thể tiếp xúc được. Tầm nhìn xa này sau này trở thành sự thật, đầu tiên ở California, Mĩ có công viên Disney, sau này lại phát triển thêm một công viên Disney khác ở Florida, Mĩ, sau đó là ở Nhật Bản, Pháp, Hồng Kông.

Người không có tầm nhìn xa chỉ có thể nhìn thấy những thứ ở trước mắt, sờ thấy những đồ bên cạnh. Ngược lại người có tầm nhìn xa trong lòng có cả thế giới. Tầm nhìn xa không liên quan đến nghề nghiệp của một con người, anh ta có thể là lái xe chở hàng, thương nhân, quân nhân, viên chức, nông dân.

Người nghèo nhất thế giới không phải là người không có một đồng tiền nào, mà là người không có tầm nhìn xa.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Loại bỏ những hành vi thiển cận

Do chịu ảnh hưởng của quan niệm và tư tưởng truyền thống, do sự hạn chế trong trình độ nhận thức của cha mẹ về xã hội và cuộc đời, rất nhiều cha mẹ có những hành vi thiển cận trong vấn đề giáo dục trẻ.

Ví dụ, rất nhiều cha mẹ có một thói quen: Trước mặt người khác, thích đem con cái mình ra so sánh với con cái nhà người khác. Cũng có thể mục đích của việc cha mẹ làm như vậy chỉ là đơn thuần muốn con cái mình học tập điểm mạnh của những đứa trẻ khác, nhưng cha mẹ không hề

biết đã làm tổn thương đến lòng tự trọng của trẻ.

Có một bé gái có lòng tự tôn cao, mẹ của cô bé vì có tâm lí mong con thành tài, nắm bắt được đặc điểm tự tôn cao này của con gái, nên liên tục so sánh cô bé với người khác, hi vọng con gái của mình nỗ lực học tập người khác để vươn lên. Nhưng sau một hồi so sánh với người khác, cô bé lại nhận ra rằng mình không bằng người khác nên mất ý chí. Mẹ cô bé không hề để ý đến nỗi đau trong lòng con, mà còn đổ thêm dầu vào lửa: "Xem đấy, người ta giỏi hơn con trăm vạn lần, phải làm thế nào, con tự mình xem xét". Cô con gái càng đau lòng, hàng ngày lo lắng lần sau mẹ sẽ đem mình so sánh với ai. Cô bé bị tổn thương lòng tự trọng hết lần này đến lần khác, từ đó nản lòng nhụt chí, cuối cùng không làm được việcgì.

Đừng mang trẻ ra so sánh được không? Trẻ có tư tưởng, có nhận thức của bản thân, điều quan trọng nhất là trẻ cũng cần nhận được sự thấu hiểu và tôn trọng của người khác.

Mỗi người đều có quá trình trưởng thành của mình, sự trưởng thành về tâm lí của trẻ thể hiện sự khác biệt về cá thể rất lớn.

Nếu như trẻ luôn ở vị trí bị coi thường, bị hạ thấp trước mặt người khác hoặc bị trách mắng, trẻ sẽ tự ti, thiếu tự tin với bản thân, luôn rụt rè sợ hãi. Lâu dần, khi bị mắng mỏ nhiều lần, trẻ không cần để ý nữa, cũng không biết thế nào là xấu hổ nữa. Rồi dần dần trẻ sẽ hình thành tật xấu không thành thật và bướng bỉnh.

Cha mẹ nên nhận thức rằng, sự trưởng thành của trẻ là một quá trình lâu dài, là sự trưởng thành toàn diện chứ không phải là sự trưởng thành trên một phương diện nào đó.

Chính sự thiển cận trong hành vi và quan niệm của cha mẹ trực tiếp dẫn đến việc rất nhiều trẻ thiếu lí tưởng, thiếu niềm tin, thiếu sự ràng buộc, không biết ơn, hình thành rất nhiều thói quen xấu, và nghiêm trọng hơn là hình thành tính ích kỉ chỉ biết đến bản thân mình.

Sự thiển cận trong việc giáo dục của cha mẹ rất dễ biến trẻ thành "vật hi sinh" khi cha mẹ mong con thành tài.

Cha mẹ thiển cận đương nhiên trẻ cũng sẽ thiển cận

2. Nhìn xa trông rộng đạt được thành công

Giả sử bạn có tất cả, nhưng không có tầm nhìn xa, thì ngày mai bạn sẽ không có gì hết.

Vị thần may mắn sẽ không thiên vị bất kì ai. Một người thiếu tầm nhìn xa, không thể nhìn thấu tương lai, thường mở mắt nhìn cơ hội trôi đi, cuối cùng không thu hoạch được gì.

Có một câu chuyện như sau:

Tiểu Vương và Tiểu Lí cùng làm trong một siêu thị. Lúc đầu hai người đều bắt đầu từ vị trí thấp nhất như nhau. Nhưng sau đó Tiểu Vương "may mắn" lọt vào mắt xanh của tổng giám đốc, rất nhanh chóng được thăng lên chức giám đốc bộ phận, nhưng Tiểu Lí vẫn ở nguyên vị trí cũ. Cuối cùng một hôm, Tiểu Lí không chịu được liền xin nghỉ việc, đồng thời nói tổng giám đốc không đề bạt những người làm việc chăm chỉ, mà lại thăng cấp cho những người không chịu làm việc, thích nịnh bợ.

Tổng giám đốc kiên trì nghe Tiểu Lí nói, ông biết chàng thanh niên này là một người rất chăm chỉ, công việc cũng rất vất vả, nhưng luôn cảm thấy anh ta thiếu điều gì đó. Đột nhiên, ông nghĩ ra một cách rất hay đó là bảo Tiểu Lí đi ra chợ xem hôm nay ngoài chợ bán những đồ gì. Không lâu sau Tiểu Lí quay lại báo cáo rằng ngoài chợ chỉ có một nông dân kéo một xe đậu đi bán.

Tổng giám đốc lại hỏi chiếc xe đậu đó khoảng bao nhiêu cân? Tiểu Lí lại chạy đi, sau đó quay về báo cáo có 10 túi.

Giá cả là bao nhiêu?

Thế là Tiểu Lí lại chạy ra chợ một lần nữa... Tổng giám đốc nhìn Tiểu Lí đang thở hổn hển và nói: "Hãy nghỉ ngơi một lúc đi, xem Tiểu Vương làm như thế nào". Thế là tổng giám đốc gọi Tiểu Vương đến, bảo anh ta làm việc như Tiểu Lí đã làm.

Một lúc lâu sau Tiểu Vương trở về báo cáo tình hình hiện nay chỉ có một nông dân đang bán đậu, có 10 túi đậu, giá cả hợp lí, chất lượng tốt, anh ta còn cầm về mấy gói để giám đốc xem. Người nông dân này còn bán mấy túi cà chua. Theo như Tiểu Vương, giá cả cũng hợp lí, công ty có thể cân nhắc nhập vào một số hàng. Có thể tổng giám đốc cần xem mấy quả cà chua này,

nên đã cầm về mấy quả. Mà người nông dân tôi cũng đã đưa đến đây, đang đợi ở bên ngoài. Tổng giám

đốc nhìn vào mặt Tiểu Lí nói: "Bảo người nông dân đó vào đây".

Cùng một sự việc, những người khác nhau lại có những hành vi khác nhau, dẫn đến những kết quả không giống nhau. Tiểu Vương vì nghĩ nhiều hơn Tiểu Lí vài bước, vì thế đạt được thành công lớn hơn trong công việc.

Tương lai luôn mở rộng cánh cửa đối với những người có chuẩn bị, chỉ có những người dự đoán được cơ hội sẽ xuất hiện trong tương lai, đồng thời ngay lập tức bắt tay vào hành động, tương lai mới ngày càng tốt đẹp.

Chỉ cần nghĩ trước được, thực tế làm được, thế giới này vĩnh viễn sẽ có những sự nghiệp vĩ đại đợi bạn khai phá.

Người thành công sở dĩ thành công nguyên nhân thực ra chỉ có một: Họ đã biến những việc trong mắt mọi người là bình thường thành cơ hội, từ sự thay đổi trước mắt, họ dự kiến tương lai, đồng thời nắm bắt cơ hội. Thông điệp mà Bill Gates nói với chúng ta là: Thực ra sự thành công trong tương lai mở rộng cánh cửa với tất cả mọi người, vấn đề mấu chốt là phải có sự chuẩn bị, tính toán lâu dài, đồng thời biết cách nắm bắt cơ hội như thế nào.

Microsoft sở dĩ có thể đạt được thành công như ngày hôm nay, lí do lớn nhất chính là họ đã dự đoán được máy tính cá nhân sẽ vô cùng phổ biến trên thế giới. Máy tính lúc đó đều là những chiếc máy lớn nặng nề, thường dùng trong công nghiệp, quân sự; còn Microsoft lại khai phá hệ điều hành dùng trên máy tính cá nhân.

Thành công của Microsoft nói lên điều gì? Nhất

định phải có tầm nhìn xa!

3. Tầm nhìn xa mang đến tương lai

Từ lâu, mọi người đã biết được tầm quan trọng của tầm nhìn xa đối với việc làm người, đối với thành công.

Theo như câu thứ 18, chương 29 cuốn Châm ngôn, Kinh thánh cựu ước đã ghi: Không có tầm nhìn xa, con người sẽ buông thả. Từ đó chúng ta không khó thấy được ý nghĩa và giá trị của tầm nhìn xa.

Nếu có tầm nhìn xa, chúng ta làm việc sẽ có mục tiêu, bởi vì chúng ta biết làm việc này có ý nghĩa gì, tại sao chúng ta phải làm nó, chúng ta làm nó sẽ gây ra hậu quả gì. Như vậy, chúng ta có thể đạt được cảm giác thành công, niềm vui trong sự nỗ lực phấn đấu đó.

Nếu như chúng ta có tầm nhìn xa, cho dù chúng ta hoàn thành một công việc khô khan cũng không cảm thấy vất vả và mệt mỏi, mà luôn tràn đầy nhiệt tình và động lực; cho dù một chuyện đơn điệu nhất cũng có thể khiến chúng ta thỏa mãn.

Từng có người hỏi ba người thợ xây một câu hỏi: "Anh đang làm gì?" Người thứ

nhất trả lời: "Tôi đang làm việc để được nhận lương".

Người thứ hai trả lời: "Tôi đang xây nhà".

Người thứ ba trả lời với tâm trạng phấn khởi và đầy nhiệt huyết: "Tôi đang xây một tòa giáo đường!".

Cùng một sự việc, chỉ có người thứ ba vì có tầm nhìn xa, nên có động lực, làm việc rất nhiệt tình. Anh ta nhìn thấy được công trình anh ta đang làm - một tòa giáo đường! Từ đó, cung cấp cho anh ta giá trị công việc, giá trị của chính bản thân anh ta, như vậy anh ta mới sống có ý nghĩa.

Khả năng sinh tồn của những người trẻ hiện nay rất kém, điều này có liên quan đến việc cha mẹ họ giáo dục họ mà không có tầm nhìn xa.

Thập niên 80 của thế kỉ XX, Trung Quốc vẫn trong thời kì đầu của cuộc cải cách mở cửa, cha mẹ và trường học lúc đó rất khó có thể tưởng tượng ra rằng, 20 năm sau, cuộc cạnh tranh để tồn tại của người trẻ là vô cùng khốc liệt, lúc này, ai nhiều trí tuệ thì người đó sẽ có nhiều cơ hội hơn. Nên ngoài một số ít phụ huynh có tầm nhìn xa ra, thì đại bộ phận những bậc phụ huynh

còn lại đều không bỏ công sức ra để bồi dưỡng năng lực của trẻ.

Kết quả của điều đó là hiện nay rất nhiều sinh viên tốt nghiệp từ các trường đại học không thể thích ứng với xã hội, làm ở đơn vị này vài ngày không được, đến đơn vị khác làm vài ngày lại bị đuổi, cuối cùng đành phải ở nhà “ăn bám”.

Khi đăng kí chuyên ngành để thi đại học cho con, cha mẹ đều nhìn vào tỉ lệ tìm được việc làm hiện tại, cho nên đều cho con đăng kí vào những ngành “hot”. Thực ra, đây chính là biểu hiện của việc không có tầm nhìn xa, bởi vì “hot” hay “không hot” đều là thuận theo sự phát triển của nền kinh tế xã hội, vì thế bất kì chuyên ngành nào đều có khả năng sẽ trở thành chuyên ngành “hot” trong tương lai. Năm nay tỉ lệ tìm được việc làm của chuyên ngành ấy cao không đồng nghĩa với việc 4 năm sau tỉ lệ tìm được việc của nó vẫn cao.

Muốn bồi dưỡng một đứa trẻ có tầm nhìn xa, cha mẹ nhất định phải có đôi mắt giỏi quan sát, giỏi phát hiện, phải có tầm nhìn mang tính chiến lược.

Nếu như cha mẹ có thể căn cứ vào sở trường của trẻ để hoạch định tương lai, dạy trẻ biết suy nghĩ, nhìn vấn đề từ nhiều góc độ, giúp trẻ phát huy sở trường, khai phá tiềm năng, con bạn sẽ trở thành người xuất chúng trong xã hội tương lai.

Sáng tạo sẽ làm thay đổi cuộc đời

Hãy trân trọng ý thức sáng tạo từ những nét vẽ nguệch ngoạc của trẻ, cũng có thể cuộc đời huy hoàng của trẻ bắt nguồn từ những nét vẽ nguệch ngoạc ấy.

Có một đứa trẻ 4 tuổi tên là Cầm Cầm, khi bà nội để cô bé tự do vẽ, cô bé vẽ một cây táo rất lạ, quả táo ở dưới gốc cây, chìm dưới đất.

Bà nội liền nói với cô bé: “Cháu vẽ sai rồi, quả táo phải ở trên cành cây.”

Cô bé liền trả lời: “Cây khoai, cây lạc và cây khoai tây, quả của chúng đều ở dưới đất, như vậy thì sẽ không sợ gió bão”.

Bà nội không biết phải nói với cô bé như thế nào: “Bà nói thế nào thì cháu mới hiểu, táo chỉ

mọc trên cành cây thôi”.

Một bé trai khác là Tân Tân thì vẽ một con mèo, khi mẹ cậu bé nhìn thấy, mẹ cậu bé nói: “Tân Tân, tại sao con vẽ mèo lại có một chiếc đuôi của hồ li, trên đời làm gì có con mèo nào như vậy?”.

Tân Tân đáp: “Khi mèo lạnh, thì chiếc đuôi lớn đó có thể làm chăn để mèo đắp”. Người mẹ

nói: “Có đuôi lớn thì không phải là mèo nữa”.

Cậu bé nghiêng đầu hỏi lại: “Không phải lúc nãy mẹ gọi nó là mèo sao?”. Người mẹ

không biết nói gì nữa.

Thông qua hai câu chuyện nhỏ trên, điều Đông Tử muốn nói là từ nhỏ hãy bồi dưỡng cho trẻ khả năng tưởng tượng, tạo cho trẻ môi trường sáng tạo rộng mở. Đối với những nét vẽ nguệch ngoạc của trẻ, chúng ta không được chỉ giới hạn ở việc giống hay không giống, mà phải cổ vũ động viên trẻ tự do tưởng tượng, mạnh dạn thể hiện, để trẻ có được niềm vui sáng tạo khi tư duy ngược, tư duy phân kì (Divergent Thinhking).

Albert Einstein và Thomas Edison khi còn nhỏ, thường nghĩ và làm những việc mà người lớn cho là “không có lí”, và thường xuyên bị thầy cô mắng mỏ. Nhưng thực tiễn chứng minh, điều này giúp ích nhiều cho những nghiên cứu khoa học và những phát minh sáng tạo của họ sau này. Hãy trân trọng ý thức sáng tạo từ những nét vẽ nguệch ngoạc của trẻ, cũng có thể cuộc đời huy hoàng của trẻ bắt nguồn từ những nét vẽ nguệch ngoạc ấy.

Thời đại hiện nay chính là thời đại khoa học kĩ thuật phát triển nhanh chóng, tri thức ngày càng đổi mới, và cũng là một thời đại cạnh tranh khốc liệt. Một quốc gia muốn chiến thắng trong cuộc cạnh tranh đó, thì cần phải có một đội ngũ nhân tài thông minh sáng tạo có nền tảng vững chắc, có tố chất tổng hợp cao, luôn dũng cảm sáng tạo.

Nhật Bản sau chiến tranh tại sao lại có thể phục hồi nhanh chóng, đồng thời trở thành một cường quốc kinh tế? Đó là bởi vì một mặt họ thực hành chính sách nhập khẩu kĩ thuật lâu dài, một mặt họ coi trọng việc bồi dưỡng một thế hệ mới có khả năng sáng tạo, đồng thời mở ra

các hoạt động phát minh sáng tạo rộng rãi trong nhân dân.

Lịch sử chứng minh, một quốc gia muốn hưng thịnh, một dân tộc muốn độc lập thì phải có một đội ngũ lớn nhân tài có khả năng sáng tạo. Có nghiên cứu đã chứng minh: Từ 3 đến 9 tuổi là giai đoạn nền tảng để phát triển khả năng sáng tạo của trẻ, nếu như bỏ qua giai đoạn này, sau này rất khó có thể bắt đầu lại được.

Hiện nay trong rất nhiều gia đình, do cha mẹ thiếu nhận thức về những hành vi sáng tạo của trẻ, coi những biểu hiện sáng tạo của trẻ là những điều kì quặc, nghịch ngợm, thường không quan tâm, hoặc thô bạo can thiệp, vô tình đã làm tổn thương, hạn chế khả năng sáng tạo của trẻ.

Có ý thức sáng tạo mới có thể có khả năng sáng tạo.

Nói đến đây, có phụ huynh có thể cho rằng, con của tôi không phải là người có khả năng sáng tạo, không thể trở thành nhà khoa học, nhà phát minh. Thực ra, đó là nhận thức sai lầm của cha mẹ, coi khả năng sáng tạo là vô cùng thần bí, ở một tầm cao không với tới được. Đối với trẻ, tuy không thể sáng tạo ra “điều gì làm chấn động thế giới”, nhưng trẻ lại có tiềm năng sáng tạo to lớn, chỉ có điều khả năng sáng tạo tiềm tàng của trẻ vẫn chưa được khai phá và tận dụng.

Đào Hành Tri tiên sinh từng nói: “Mọi nơi đều là chỗ sáng tạo, ngày ngày đều là thời gian sáng tạo, người người đều là những người sáng tạo”.

Khi con bạn vẽ ra một bức tranh mới mẻ kì lạ, đó chính là biểu hiện của sự phát huy tính sáng tạo; khi con bạn tháo tung đồ chơi, đèn pin, máy móc, đó cũng là biểu hiện của tính hiếu kì và ham muốn sáng tạo; khi con bạn nói ra những từ ngữ mới mẻ, hát lên những lời hát tự sáng tác, đó đều là biểu hiện của khả năng sáng tạo.

Trong gia đình, khi ở bên cạnh trẻ, nếu bạn tinh tế thì không khó phát hiện ra trẻ luôn luôn có khả năng sáng tạo tiềm tàng, vấn đề chính là bạn phát hiện, hướng dẫn và bồi dưỡng khả năng sáng tạo của trẻ như thế nào.

Kiến nghị của Đông Tử dành cho những người cha

1. Không khí gia đình hòa thuận là điều kiện đảm bảo để trẻ phát triển khả năng sáng tạo

Gia đình là môi trường đầu tiên mà trẻ tiếp xúc, việc tạo ra một không khí vui vẻ thoải mái trong gia đình, để trẻ tự do tưởng tượng, giao lưu bình đẳng với trẻ, có tác dụng cực kì quan trọng trong việc thúc đẩy khả năng sáng tạo của trẻ phát triển. Trong bầu không khí này, trẻ có nguyện vọng giao lưu tích cực với cha mẹ, thường xuyên muốn thử nghiệm những ý tưởng và cách nhìn mới mẻ, làm cho phương thức tư duy và hành vi của bản thân mang tính độc đáo. Chỉ khi ở trong bầu không khí tự do vui vẻ đó, trẻ mới dám nghĩ dám hỏi, dám sáng tạo.

Vì thế người cha nên tạo ra một môi trường gia đình cởi mở, đồng thời cho trẻ một không gian độc lập, thời gian đầy đủ và những vật liệu cơ bản trên phương diện vật chất (như giấy và các nguyên liệu để vẽ, bút vẽ, các loại đồ chơi có thể tháo rời, và một số thứ bán thành phẩm), đồng thời cổ vũ ủng hộ trẻ về mặt tinh thần.

2. Bảo vệ tính hiếu kì của trẻ, thắp lên khả năng sáng tạo của trẻ

Tính hiếu kì được biểu hiện rõ ràng nhất ở trẻ em. Đối diện với thế giới nhiều sắc màu, trẻ có tính hiếu kì mạnh mẽ. Một bông hoa nhỏ bình thường, những thứ đồ chơi trong cửa hàng, thậm chí là những thứ trong mắt người lớn không có tác dụng gì như viên đá nhỏ, chiếc chai nhỏ, vỏ ốc, giấy vụn, hộp diêm hết, hộp bút bỏ đi... đều có thể trở thành đối tượng “nghiên cứu” của trẻ.

Những sự vật đối với người lớn là bình thường, nhưng đối với trẻ lại là những điều thần kì. Trẻ thường đặt ra rất nhiều câu hỏi, ví dụ như tại sao những ngôi sao trên bầu trời lại không rơi xuống, tại sao chim lại biết bay, tại sao gà mái có thể đẻ trứng mà gà trống lại không thể, cầu vồng hình thành như thế nào...

Tính hiếu kì chính là động lực lớn để trẻ chủ động quan sát, suy nghĩ cân nhắc vấn đề; là động lực bên trong thúc đẩy trẻ tích cực chủ động quan sát thế giới, phát triển tư duy sáng tạo; là khởi điểm của khả năng sáng tạo. Người cha phải bảo vệ tính hiếu kì của trẻ đồng thời hướng dẫn trẻ, để trẻ học được cách suy nghĩ sâu xa hơn.

Đối với những câu hỏi của trẻ, người cha nên tận tình trả lời, nếu gặp những vấn đề không hiểu, thì cùng trẻ tìm tài liệu, không trả lời qua loa cho xong chuyện, giết chết khát vọng tìm tòi của trẻ.

3. Cổ vũ trẻ tích cực tìm tòi

Khi người khác hỏi nhà khoa học Einstein tại sao ông lại có nhiều sáng tạo như vậy, ông trả lời: "Tôi không có tài năng gì đặc biệt, chỉ có điều tôi thích tìm hiểu đến cùng mà thôi". Tích cực suy nghĩ là người dẫn đường của ý thức sáng tạo, cho nên người cha phải bảo vệ và ủng hộ ham muốn tìm tòi và hành vi sáng tạo của trẻ.

Khi con gái Y Y của tôi 5 tuổi, có một lần xuống sân chung cư chơi, gọi con về nhà ăn cơm con không về. Thế là tôi liền chạy xuống chỗ con, chỉ thấy con đang ngồi dưới một cây đại thụ, chăm chú nhìn những con kiến đang "chuyển nhà", tôi không làm phiền con, mà ngồi xuống cùng con quan sát.

Con thấy tôi cùng quan sát, liền hỏi: "Cha ơi, con kiến nhỏ như vậy tại sao lại có thể vận chuyển những đồ ăn lớn như vậy?". Con bé lấy đất đắp thành một đống nhỏ rồi nói: "Chúng ta làm thí nghiệm nhỏ nhé, xem kiến có thể chuyển đồ ăn qua núi không?". Tôi gật đầu.

Thí nghiệm bắt đầu, chỉ nhìn thấy một con kiến vác đồ ăn đến "chân núi" thì không thể tiếp tục di chuyển, lúc này, con kiến để đồ ăn xuống, bò lên "sườn núi" để kéo đồ ăn qua núi. Sau khi thí nghiệm làm xong, cha con tôi vui vẻ về nhà ăn cơm. Chủ đề những con kiến vẫn tiếp tục được nói đến sau bữa cơm.

Quan sát tâm lí trẻ, bảo vệ ham muốn tìm tòi của trẻ, ủng hộ hành vi khám phá của trẻ, rất có lợi cho sự nảy mầm ý thức sáng tạo của trẻ.

4. Để trẻ tự do tưởng tượng

Trong quá trình trẻ sáng tạo, tưởng tượng là người dẫn đường, không có sự tưởng tượng thì không có hướng sáng tạo, không thể tiến hành sáng tạo.

Cha mẹ hầu hết đều có những trải nghiệm như một món đồ chơi đến tay trẻ, chơi chưa được mấy ngày thì đã bị tháo rời ra. Thực ra, đây là trẻ muốn triển khai sự tưởng tượng của mình để có những sáng tạo mới. Nếu như cha mẹ không cho trẻ cơ hội này, thậm chí can thiệp, thì sẽ cướp đi cơ hội sáng tạo của trẻ.

Cha mẹ sáng suốt nên dùng thái độ khoan dung kiên nhẫn để đối mặt với tất cả những gì thuộc về trẻ, cho dù đó là hành vi ấu trĩ thậm chí mang tính phá hoại; phải căn cứ vào khả năng tưởng tượng của trẻ để động viên, hướng dẫn trẻ thực hiện ý tưởng sáng tạo của mình.

5. Phải khen ngợi tác phẩm của trẻ

Thế giới trong mắt trẻ rất sinh động, phương thức mà trẻ thể hiện thế giới tâm hồn của mình cũng rất phong phú. Làm cha, phải học cách lắng nghe tiếng lòng của trẻ, chú ý những biểu hiện của trẻ, cho dù đó là sự thay đổi mang tính sáng tạo nhỏ nhất, một từ ngữ mới, một bài hát sai nhạc, bạn đều phải khen ngợi trẻ một cách thật lòng. Như vậy trẻ sẽ rất vui, lại có linh cảm sáng tạo.

Tiểu Lệ dùng bút màu vẽ hình một thứ giống như tivi, rồi vui vẻ chạy đến khoe cha: "Cha ơi, đây là ngôi nhà của người ngoài hành tinh, đây là giường, ghế sofa, tủ tivi của người ngoài hành tinh". Người cha nhìn thế nào cũng thấy giống hình chiếc tivi, nhưng người cha vẫn tỏ ra ngạc nhiên khen cô bé: "Con vẽ thật giỏi, người ngoài hành tinh nhất định sẽ thích ngôi nhà của con, chúng ta tiếp tục vẽ cho người ngoài hành tinh những đồ dùng khác".

Được cha khen ngợi, cô bé lại càng có hứng thú sáng tạo, khả năng sáng tạo ngày càng cao.

Do sự thâm căn cố đế của quan niệm giáo dục truyền thống, sự giáo dục của cha mẹ thường vô tình hạn chế khả năng sáng tạo của trẻ, làm trẻ vốn dĩ có khả năng sáng tạo trở nên cứng nhắc, chỉ biết làm theo quy tắc, khả năng ứng biến kém.

Người làm cha nên coi việc bồi dưỡng ý thức sáng tạo cho trẻ là sứ mệnh quan trọng trong công tác giáo dục gia đình, tự giác bồi dưỡng ý thức sáng tạo của trẻ, cho trẻ không gian sáng tạo rộng lớn, hơn nữa làm tiềm năng của trẻ được phát huy hết mức.

Giai đoạn từ 1 đến 3 tuổi chính là giai đoạn hoàng kim để khai phá bộ não của trẻ, bồi dưỡng ý thức sáng tạo và khả năng sáng tạo của trẻ. Bản tính của trẻ tiềm tàng khát khao được sáng tạo mạnh mẽ, chỉ cần chúng ta chú ý dẫn dắt, đồng thời để cho trẻ thoải mái tìm tòi, thì có thể bồi dưỡng khả năng sáng tạo của trẻ. Nếu không thì tinh thần sáng tạo đáng quý của trẻ sẽ bị hủy hoại ngay trong giai đoạn manh nha.

Mức độ coi trọng của người cha đối với việc bồi dưỡng ý thức sáng tạo và khả năng tạo cho trẻ có thể ảnh hưởng đến cả cuộc đời trẻ.

Lời cuối sách

Tính từ cuốn sách Tự khen bản thân vào năm 2004, đến cuốn sách Người cha tốt hơn là người thầy tốt, thì đây đã là tác phẩm thứ tám của tôi xuất bản tại Nhà xuất bản Li Giang, cũng là tác phẩm thứ 26 của tôi về giáo dục.

Trong hơn 20 tác phẩm này, có giáo dục vui vẻ, giáo dục tố chất, có cả sự giáo dục của người cha, người mẹ, tuy đều nhận được sự yêu thích của các độc giả, nhưng ảnh hưởng của nội dung giáo dục của người cha và giáo dục vui vẻ mạnh mẽ hơn. Bởi vì, làm một người cha, tôi đã bồi dưỡng một cô con gái vui vẻ (Phạm Khương Quốc Nhất, 9 tuổi đã cho ra đời tác phẩm Chơi qua tiểu học, 12 tuổi xuất bản tác phẩm Thời trung học cơ sở vui vẻ của Phạm Khương Quốc Nhất).

Là một người cha đã có hơn 10 năm kinh nghiệm giáo dục trẻ, Đông Tử đã nhìn một cách tổng quát sự phát triển một đời của trẻ, cảm nhận được hình thức giáo dục gia đình quan trọng hơn rất nhiều so với hình thức giáo dục tại nhà trường, mà trong gia đình người ảnh hưởng nhiều nhất đến trẻ lại chính là cha mẹ.

Trong gia đình, đại bộ phận những người cha đều có kinh nghiệm hơn những người mẹ, đặc điểm tính cách, phương thức tư duy nam tính, sự bồi dưỡng tinh thần độc lập, quyết đoán, dũng cảm, sự bồi dưỡng khả năng động não động tay đều là việc những người mẹ rất khó có thể một mình hoàn thành được. Hành động, lời nói của người cha có ảnh hưởng to lớn, mạnh mẽ đến trẻ. Nếu trong nhà có một người cha tự tin, kiên cường và khoan dung vui tính, thì trẻ có thể cảm nhận được sự ấm áp của gia đình. Gia đình không chỉ là nơi cho trẻ ăn no mặc ấm mà còn là nơi nuôi dưỡng tâm hồn trẻ.

Đương nhiên Đông Tử nói “người cha tốt hơn là người thầy tốt”, không có nghĩa là sự giáo dục của mẹ không quan trọng. Vai trò và tác dụng của người mẹ trong việc giáo dục trẻ cũng rất quan trọng. Nếu như nói trong việc giáo dục gia đình, người cha là một cây đại thụ, thì người mẹ là một thảm cỏ xanh. Cây đại thụ và thảm cỏ xanh giống như không khí và nước, hợp sức tạo nên cho trẻ không gian trưởng thành tốt đẹp. Như vậy, trẻ sẽ cảm nhận được sức mạnh của cả hai tấm gương, hai loại tình yêu...

Trong những năm theo đuổi công tác nghiên cứu giáo dục và làm cha, những chủ đề liên quan đến giáo dục luôn luôn hiện lên trong đầu Đông Tử: giáo dục nhà trường, giáo dục cơ sở, giáo

dục mầm non, giáo dục gia đình, giáo dục của người cha, giáo dục của người mẹ, giáo dục vui vẻ, giáo dục tố chất... Giáo dục của người cha được quan tâm đặc biệt. Bởi bản thân tôi là một người cha, và bởi vì vấn đề này chưa hề được quan tâm đúng mức.

Trong quá trình không ngừng suy nghĩ tìm tòi, tác phẩm giáo dục về người cha Người cha tốt hơn là người thầy tốt đã ra đời.

Đầu tiên tôi phải cảm ơn con gái đã luôn sát cánh cùng tôi. Bởi vì không có con gái, thì không có cuốn sách bạn đọc ngày hôm nay; không có con tôi cũng không có tư cách nói về vấn đề này ở đây; không có con, tôi cũng không thể đóng vai trò người cha.

Tôi đã cùng con gái lớn lên trong vòng 13 năm, chính con đã dạy tôi làm một người cha như thế nào; cũng là con đã trao cho tôi danh hiệu người cha theo nghĩa đích thực; con đã đem đến cho tôi niềm vui bất tận, làm tôi luôn tràn ngập tâm huyết để chiến đấu trên tuyến đầu trong công tác giáo dục gia đình...

Tiếp theo, tôi cảm ơn Trung tâm Bắc Kinh Nhà xuất bản Li Giang, chính sự lao động cần mẫn của họ đã giúp những tác phẩm của Đông Tử đến với độc giả, thiết lập nên một văn đàn để tôi và độc giả giao lưu, là cầu nối hữu nghị ấm áp, để nhiều người biết được quan niệm giáo dục của Đông Tử, chia sẻ niềm vui trong việc nuôi dạy trẻ, từ đó giúp Đông Tử nhận được sự đồng tình và hưởng ứng của bạn bè và các vị phụ huynh.

Đồng thời tôi xin cảm ơn các bạn biên tập viên đã làm việc hết mình cho cuốn sách này.

Người cha tốt hơn là người thầy tốt đang được đặt ở trước mắt bạn, nếu như cuốn sách này có thể giúp ích cho bạn trong quá trình dạy dỗ trẻ, đó là niềm an ủi lớn nhất của Đông Tử. Đồng thời Đông Tử mong nhận được sự phê bình góp ý của các độc giả.

Đông Tử
Trường Xuân, mùa thu năm 2009